

Kâmil Yazıcı **Ortak Akıl**

Tahtakale'deki Bir Hırdavatçı Dükkanından
Anadolu Holding'e Uzanan Azmin Öyküsü

2. BASKI

KÂMİL YAZICI

ORTAK AKIL

KÂMİL YAZICI

ORTAK AKIL

Tahtakale'deki Bir Hırdavatçı Dükkânından
Anadolu Holding'e Uzanan Azmin Öyküsü

ORTAK AKIL

Tahtakale'deki Bir Hirdavatçı Dükkânından
Anadolu Holding'e Uzanan Azmin Öyküsü

Yazan
Kâmil Yazıcı

© Kâmil Yazıcı

ISBN 978-605-63486-0-0

Yayıncı
Kamil Yazıcı Yönetim ve Danışma A.Ş.
Umut Sokak No: 12
İçerenköy
34752 Ataşehir / İstanbul
Tel: 0216. 578 85 00 (pbx)
Web: www.anadolugrubu.com.tr
Sertifika No: 26535

1. Basım
Eylül 2007

2. Basım
Kasım 2012

Bilgisayar Uygulama
Özlem Aksüt

Kapak Tasarım
Süleyman Perol

Baskı
Binay Matbaacılık - Suavi Güner
Davutpaşa Caddesi Litrosyolu
2. Matbaacılar Sitesi No: 4NA15
Topkapı / İstanbul
Tel: 0212. 612 93 37
e-mail: binay1000@yahoo.com

Sertifika No: 20225

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ

Neden Ortak Akıl?	9
-------------------------	---

BİRİNCİ BÖLÜM

İş Hayatına, Henüz 14 Yaşında İken, Kısa Pantolonlu Halimle Atıldım	11
• Banka Yoktu Ama, Tefeci Vardı	13
• Fikret Otyam: "Kâmil Yazıcı, Siyasi Baskıya Aldırış Etmeden Cumhuriyet Gazetesi'ne Reklam Verdi	19
• İbrahim Kiper: "Kâmil, Tarzancılık Oyununu Çok Sever, Film Yıldızlarının Sesini Taklit Ederdi"	33
• Cumhuriyet, Aksaray'a Canlılık Getirdi	39

İKİNCİ BÖLÜM

Sözlüm Suzan'ı, Ailesi Eve Kapatınca, Onu Görebilmek İçin Damlara Çıktım	41
• Babam, Yüzünü Görmediğim Kızla Evlenmemi İstiyordu	42
• Evleneceğim Kızla, Ancak Nikâhta Karşılaştık	46
• Tam 60 Yıl Gecikmiş Bir İlan-ı Aşk	47

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

"Kâmil, Yüzümü, Ancak Nikâh Defterine İmza Attıktan Sonra Görebildi" ..	51
• İlkokulu Bitiren Kızlar, Evde Kısmetini Beklerdi	52
• Nikâhımızı, Kâmil'in Eski Öğretmeni Kıydı	55
• Dört Aile, Aynı Çatı Altında Yaşadık	58

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Askerlik Yaparken, İzzet Özilhan'la Ebedî Ortaklığımızın Temelleri Atıldı ...	61
• İzzet Bey'le, Askerlik Yaparken Tanıştım	64
• Askerlikte Hem Ev Tuttum, Hem Araba Aldım	65

BEŞİNCİ BÖLÜM

Montaj Sanayiine Vehbi Koç Para ile Girdi, Bizler ise Sadece Cesaretle... ..	69
• Akım, Askerlik Yaptığım İstanbul'da Kaldı	70
• Bir Kaza Yaptım, Direksiyonu Bıraktım	73
• Şirketimizin Anayasasını Babam Hazırladı	74
• Komünistlerle Ticaret Yapmaya Başladık	76

- Ticarettten, Montaj Sanayiine Geçtik 77
- Zamanla Çekler'le Akraba Gibi Olduk 80

ALTINCI BÖLÜM

- Avrupa'yı Örnek Alarak "Bira"ya Yatırım Yaptık; Ama Özal Yasaklama Getirdi 81
- AP İktidarı, Piyasayı Rahatlatdı 82
 - Babam, Bira Üretimimize Karşı Çıktı 83
 - "Efes" Adı, İzzet Bey'in Çektiği Kuradan Çıktı 88
 - Türkiye'ye, İlk "Halka Açık Şirket" Modelini Getirdik 89
 - Malt Fabrikasını, Demirel Sayesinde Kurduk 93
 - Bira Üzerine Bir Vicdan Muhasebesi 98

YEDİNCİ BÖLÜM

- Nasaş'la, Türk Sanayiinde Devrim Yarattık, Fakat Sonunu Getiremedik . 101
- Alüminyum Sanayiine Yöneliyoruz 103
 - Nasaş'ı, Hiç Zora Girmeden Kurduk 104
 - Polinas, Nasaş'ın Devamı Gibiydi 109

SEKİZİNCİ BÖLÜM

- Alternatif Bank'ı, Aydın Doğan'dan 15 Dakikalık Bir Pazarlıkla Satın Aldık 111
- Aydın Doğan'la Kahve İçerken Alışveriş Yaptık 114
 - Dünya Devlerini, Bölgede Temsil Ediyoruz 115
 - Başarımızı Spor Sahalarına Taşdıık 116
 - Mutluluğu, Çalışarak Yakaladıık 118

DOKUZUNCU BÖLÜM

- Kazancımızı, Milletimizle Paylaşmak İçin, Anadolu Vakfı'nı Kurduk 119
- Vakfımız, İnsanlığın Hizmetinde 121
 - Johns Hopkins'le Stratejik İşbirliği Kurduk 122

ONUNCU BÖLÜM

- Ünlü İşadamları Vehbi Koç ve Sakıp Sabancı, Birer Tevazuu Âbidesi İdi . 125
- Vehbi Koç'tan Alınacak Çok Ders Vardı 127
 - Nejat Eczacıbaşı, Bir Kültür Âbidesi İdi 128
 - Kadir Has'ın Kafası 24 Saat Çalışırdı 129

ONBİRİNCİ BÖLÜM

- Özal, "Seçimi Tek Başıma Kazanıırım, Ama Evren, İktidarı Vermeyebilir" Dedi 131

- “Büyük İnsan” Kimdir, Kim Değildir? 132
- Süleyman Demirel, Türkiye’nin Ufkunu Açtı 136
- Sabancı’ya Dedim ki: “Turgut Özal’a 10 Akbank Az Gelir” 138
- Özal’la Sunalp’i Birleştirmek İstedik 141

ONİKİNCİ BÖLÜM

- Mutluluğun Anahtarı; Önce Sağlık, Sonra da Huzurlu Bir Yuvadır 143
- Ticareti Değil, Üretimi Seviyorum 144
- Avrupalı Olmanın Yolu, Kültürden Geçer 148
- Tembelleri ve Dalkavukları Hiç Sevmem 150
- 38 Yaşında, Karlovy Vary’i Keşfettik 152

ONÜÇÜNCÜ BÖLÜM

- İzzet Özilhan: “Kâmil Yazıcı ile 57 Yıllık Ortağız. Var mı Başka Örneği?..” .. 155
- Tuncay Özilhan: “Kâmil Bey, Çok İyi Bir İşveren ve Çok İyi Bir Orkestra Şefidir” .. 157

ONDÖRDÜNCÜ BÖLÜM

- “Bir Memleketin Yükselmesi, Ev ve Aile Muhabbetine Bağlıdır” 165
- Suzan Yazıcı: “İyi ki Ailelerimiz, Bizi Birbirimize Münasip Görmüş” 166
- Fazilet Yazıcı: “Babam, Her Yerde ve Her Zaman Tanrı’nın Varlığını Hisseder” .. 174
- Gülten Yazıcı: “Babam, Küçük Bir Çekirdekten Bir Büyük Çınar Ağacı Oluşturdu” 178
- Osman Yazıcı: “İş Hayatında İyi Bir Takım Kuran Babam, Annemle de Örnek Bir İkilidir” 181
- Gülşen Bilgiç: “Babamız, Kapalı Kutudur, Onu Bir Açabilsek...” 186
- Nilgün Yazıcı: “Babam, Kendisine Çoğu Zaman İstemeyerek Maske Takıyor” .. 190
- Hülya Elmalıoğlu: “Babamın Kararlarında Duygu Değil, Akıl Hâkimdir” 193

ONBEŞİNCİ BÖLÜM

- Anadolu Grubu’nun 57 Yıllık Bayrağını, İkinci Kuşağa Devrettik 197
- Görevimi, Tuncay Özilhan’a Huzur İçinde Devrettim 198
- Hayatta Hiçbir Şey, Bâki Değildir 199
- Aile Şirketlerimizi de Ali Şanal Yönetecek 200

KÂMİL YAZICI KRONOLOJİSİ 203

KİŞİ DİZİNİ 207

Neden, Ortak Akıl?

78 yıldan bu yana acısıyla tatlısıyla bir hayat yaşadık, geliyoruz. Bu, “hayat” dediğimiz devran, dünyaya ayak basan her insanı önce imtihan ediyor, dersi ise daha sonra veriyor. Kimi insan, bu öğretmenin çok acımasız olduğunu söylüyor; kimileri de onunla iyi geçindiğini ve mutlu bir yaşam sürdüğünü ifade ediyor.

Herkes gibi biz de önce hayat okulunda imtihana girdik, sonra da gerekli derslerimizi aldık. Şimdi ise, o devranda yaşadıklarımızı aktarmaya çalışacağım. Bir başka ifade ile, hâtıralarımı sizlerle paylaşacağım.

Çocuk yaşta, babamın tezgâhında “bakkal cırağı” olarak işe başladım. Önce ticaret erbabı oldum, sonra da sanayici... Bu zaman içerisinde, aklımdan her iş geçebilirdi ama, hayat hikâyemi yazmak, aslâ...

HER İNSANIN AYRI BİR HİKÂYESİ VAR

Dostlarım, beni bu işe teşvik ederken, şunları söylüyordu: “Her insanın bir hikâyesi vardır. Senin de çok renkli ve kapsamlı olan hikâyeni artık toplumla paylaşma zamanın geldi, diye düşünüyoruz.”

Yukarıda da ifade ettiğim gibi böyle bir işe girişmeyi, hiç ama hiç düşünmemiştim. Fakat, önce eşim ve evlâtlarım, daha sonra da dostlarım, bu görevi yerine getirmem konusunda çok ısrarcı oldular. Böylelikle, yazı işine de koyuldum.

Yakın zamana kadar biz Anadolu insanları, hâtıralarını ancak aile çevresinde ve dost meclislerinde anlatırdık. Sözlü anlatım, bir süre sonra uçar giderdi. Ama giderken, geride bir şeyler bırakır, o kalanlar ise, zamanla şekilden şekile girerdi. Yani anılar, bir süre sonra hikâyeden, masala dönüşürdü.

Hâtıralarımı yazmaya karar verdikten sonra, dostlarımla konuştum ve ardından da bu işin önemini araştırmaya başladım. Kısa süre sonra, doğru yolda olduğumu fark ettim.

Bu sırada, bir arkadaşım, bana aynen şunları söylemişti:

"Sen, Cumhuriyet'in birinci kuşağısın. Ülkenin yokluk döneminde dünyaya geldin. Çok sıkıntı çektin. Ekmeğini taştan çıkardın. Bugün, hem ülke zenginleşti, hem de insanlar... Türkiye, şimdi bir sanayi ülkesine dönüştü. Bu başarıda, herkes gibi senin de payın var. Ayrıca, deneyimlerin de..."

Artık o deneyimlerini halkımızla paylaşman gerekiyor. İş bununla da bitmiyor; deneyimlerinin kayda geçirilerek bir kitaba dönüşmesi, ülke tarihinin yazılması sırasında da kaynak oluşturacak. O bakımdan, bunu bir görev bil ve yerine getir..."

Biz de, bu arkadaşımızın tavsiyesini benimseyerek, karınca kararınca anılarımızı yazmak için yola koyulduk. Dağarcığımızı açtık; kadim dostumuz, gazeteci-yazar arkadaşımız Hulûsi Turgut'tan yardım rica ettik. Uzunca süren bir çalışmadan sonra, anılarımızı bu kitapta topladık. Kısmette ne varsa, şimdi onu sizlerle paylaşma gayreti içerisinde olacağız.

EVDE VE İŞ HAYATINDA ORTAK AKIL

Satırlarımın başında, geride bıraktığım 78 yılı düşünüyorum ve o yılları dolu dolu yaşayarak geldiğimi gönül rahatlığı içerisinde söyleyebiliyorum.

Yaşayıp geldiğim zaman dilimi, doğrusu az bir süre değil... Bir asrın üç çeyreği... İnsanlar, yaşadıkları döneme "hayat" diyorlar. Onu, kimileri yaz yağmuruna benzeterek kısılgından şikayet ediyor, kimileri de "Hayat, hayâl dokuyan bir tezgâhtır." diyor.

Bu 78 koca yıl, acaba hayâl dokuyan bir tezgâh mı?.. Bazı insanlar öyle düşünebilir. Ama yaşamım, yaz yağmuru da olsa, hayâl de olsa, bana acısı ile, tatlısı ile bunca yıl ömür ihsan ettiği için "Yüce Allah'ıma binlerce şükür..." diyorum. Ayrıca hayatı, yaşanan süre ile değerlendirmenin yanlış olduğuna inanıyor, dolu dolu yaşamayı ölçü olarak alıyorum.

Anılarımda, öncelikle henüz 17 yaşında iken oluşan "ortak akıl"ı anlatıyorum. Öyle ya, 1946 yılında sevgili eşim Suzan Yazıcı ile evlenince, kutsal aile yuvamızı işte o "ortak akıl"la yönetmeye başladık. 1950 yılında da yine bir başka ortak akıl, iş hayatımın rehberi oldu. Değerli ortağım Sayın İzzet Özilhan'la kurduğumuz iş ortaklığı, yarım asır boyunca "ortak akıl"la yönetildi ve bugünkü noktaya geldi.

"İnsan için en doğru yol, aklın hâkimiyetine teslim olmaktır." derler. Eğer ben de, 78 yılın sonunda aklıma teslim olarak yaşamışsam, ne mutlu bana...

İstanbul, Ağustos 2007

Kâmil Yazıcı

İş Hayatına, Henüz 14 Yaşında İken Kısa Pantolonlu Halimle Atıldım

Aksaray'da ortaokulun birinci sınıfına kadar devam ettim. Okumak istemiyordum. Babamın tüm ısrarına rağmen eğitimi bıraktım, bakkal dükkânımızda çalışmaya başladım. 18 yaşına gelince, dükkânımızın toptan mal alımları sorumluluğunu üstlendim. Bu amaçla, her hafta Mersin, Konya ve Ankara'ya giderek, mal mübayaaya etmeye başladım.

Doğum... Hayatın ilk kilometre taşı... Bana ait olan taştaki "1929" tarihi var. Buna, daha sonra "20 Nisan" eklenmiş. Peki bu kilometre taşı gerçekten o tarihte mi dikilmiş? Bunu, sevgili annem Naciye Hanım'a sorduğumda, "Oğlum, kış bitti, bahara doğru doğdun." demişti. Demek ki, rahmetli babam Hacı Mehmet Ağa, beni nüfus kütüğüne kaydettirirken, memur efendi, doğum tarihim olarak 20 Nisan'ı uygun görmüş. Yılda, bir yanlışlık yok; ama gün ve ay meçhûl...

Yakın zamana kadar Türk insanının doğum ve ölüm tarihlerinin devletteki kaydı, çoğunlukla gerçeği yansıtmazdı. Çünkü, doğumlar genellikle evlerde, mahallenin tecrübeli "ebe hanım"ları tarafından gerçekleştirilir, aradan aylar, hatta yıllar geçtikten sonra, ancak bir zorunluluk halinde, çocuk için nüfus cüzdanı çıkartılırdı. Böyle durumlarda, inisiyatif nüfus memurunda olur, o da babayı kısaca sorguladıktan sonra, kafasına göre bir doğum tarihi yazardı. Öyle ya, halkımız, nüfus cüzdanına boşuna mı "kafa kağıdı" demiş...

Bizim kafa kağıdımızın isim hanesinde ise, şunlar yazıyor: “Süleyman Kâmil Yazıcı”... Aslen Nevşehir’liyim. Nevşehir’li Hacı Mehmet Ağa’nın oğluyum. Annem Naciye Hanım da Nevşehir’li. Ama, Aksaray’da doğmuşum.

Bilirsiniz, ülkemizde iki ayrı Aksaray var. Birisi, Bizans’ın ve Osmanlı’nın başkenti İstanbul’daki Aksaray semti; diğeri ise, benim memleketim, Orta Anadolu’daki Aksaray...

Aksaray’a, yakın zamana kadar “Niğde Aksarayı” veya “Konya Aksarayı” derlerdi. Hâlâ da öyle söylenir. Bunun hikâyesi uzun. İlerleyen sayfalarda onu da anlatacağım.

Babamın babası Nevşehir’de bakkallık yapar, özellikle de tütün mamûlleri satarmış. Annemin babası ise, manifaturacı imiş.

Babam, I. Dünya Savaşı ve ardından da Kurtuluş Savaşı’na katılmış. Yedi yıl askerlik yapmış. Vatanî görevini tamamladıktan sonra memleketi Nevşehir’e dönmüş ve annemle evlenmiş.

Annemle babamın izdivaç yaptığı tarihte, Aksaray’da yaşayan dayım da, babası gibi manifaturacılık yapıyormuş. Annemle babam, dayımın daveti üzerine, tası-tarağı toplayıp, Aksaray’a gitmişler. Babam, dayımın yanında, manifatura tezgâhında çalışmaya başlamış.

Babamın tezgâhtarlığı kısa sürmüş. O da kendisine Aksaray’daki çarşıda bir bakkaliye dükkânı açmış. Benim aklımın ermeye başladığı yıllarda, Aksaraylılar babamın iş yerinden bahsederken “Nevşehirli Hacı Ağa’nın dükkânı” derlerdi.

Anadolu’nun bakkal dükkânları çok ilginçtir. Eskiden bir deyim vardı; yanlış hatırlamıyorsam bir eczanenin tabelâsında yazılı imiş: “Ne ararsan bulunur, derde devadan gayrı...” Anadolu dükkânlarında ise, derde deva da bulunurdu.

Şimdi, sırası gelmişken, bu Anadolu dükkânlarını kısaca anlatayım.

Dükkân deyip geçmeyin; aklınıza ne gelirse, her şeyi orada bulabilirsiniz. Dükkânda, manifatura olur; gıda maddeleri olur; içecek

maddeleri olur; aspirin, gripin ve kinin nevinden baş ve diş ağrısına karşı ilaçlar olur... Hattâ hattâ veteriner ilaçları bile...

Evet, dükkânda iğne olur, iplik olur; Anadolu insanının belli başlı üç ihtiyaç maddesi olur: Tuz, gaz ve bez... Babam, Aksaray'da işte böyle bir dükkân açmış.

Bakkaliye dükkânlarında peşin parayla alışveriş çok nâdirattan yapılırdı. Millette para yoktu ki... Veresiye defteri vardı. Ahâli, bakkala gider, alışverişini yapar, bakkal da müşterisinin borcunu tezgâhında bulunan deftere yazardı. Ay sonu gelince, Allah kerim... Ya nakit olarak ödenir, ya da malla... Ödenmezse ne olur? Bir sonraki aya kalır. Peki, o borcun faizi?.. Yok öyle şey... Bizim yetiştiğimiz yıllarda, faizin adını dahi bilen yoktu. O, daha sonra icat edildi. Zaten, silah gibi, faiz icat oldu, mertlik bozuldu...

BANKA YOKTU AMA, TEFECİ VARDI

Ancak... Bir gerçeği burada açıklamakta fayda var: Alışverişlerde faiz işlemezdi ama, dara düşen insan, sayıları tek-tük olan tefecinin ağına düştü mü, vay haline...

Köyde, kasabada banka yoktu. Zaten bankaya da gerek yoktu. Çünkü, onların boşluğunu tefeciler dolduruyordu. Tefeciler, genellikle gayrimenkul zengini kişilerdi. Onların, yastık altında, her an tefeye verilmek üzere deste deste nakitleri de bulunurdu.

Aksaray'da, tanınmış bir tefeci vardı. Salı pazarı kurulunca, o da pazar yerine bir masa, bir de sandalye atar, öylece otururdu. Bu tefeci, mal satmaz ama, hem para, hem de buğday satardı. Kimi köylü gelir, tefeciden para ister; o da, vereceği paranın faizini peşin kestikten sonra, kalan kısmını köylüye teslim ederdi.

Bazı köylüler ise, o tefeciden buğday alırlardı. Buğday, para yerine geçerdi. Buğday alan köylü, büyük bir sevinçle tahılını çuvala doldurur, doğruca evinin yolunu tutar, böylelikle kış için rızkını tedarik etmiş olurdu. Peki o borç, nasıl ödenirdi; işte onu sormayın...

Aksaray’da yine, bir salı günü pazar kurulmuştu. O sözünü ettiğim tefeci, yalınayak, başı kabak bir köylü ile münakaşa ediyor, köylüye ağza alınmayacak lâfları ardı ardına sıralıyordu. Köylü, “Ben borcumu ödedim.” diyor, tefeci ise, “Hayır, ödemedin!” diyerek küfürler savuruyordu.

Pazar yerindeki bu kavgayı merak etmiştim. Dayanamadım, bir gün babama kavganın, gürültünün sebebini sordum. Önce, “Sen bilmezsin oğlum, bu işlere karışma.” dedi. Israrım karşısında ise, şunları anlattı: “Oğlum, bu adam, köylüye borç buğday vermiş. Zaten verirken, borç tahılın faiz miktarının yarısını peşin kesmiş. Şimdi, o buğdayın kavgasını yapıyorlar. Köylü, ‘Ben ödedim.’ diyor, adam, ‘Hayır ödemedin.’ diye tavır alıyor. Bunun kaydı, kuydu yok. Tefecinin insafına kalmış.” Babam bunları anlattıktan sonra, “Haa, öyle mi?” dedim.

Aradan yıllar geçti, “tefeci” ve “insaf” kelimelerini yanyana getirmeye çalıştım. Olmadı. Zaten olmazdı da...

FAKİRİN CAN SİMİDİ: VERESİYE DEFTERİ

Bakkal dükkânında çark nasıl işler; onu anlatmaya devam etmek istiyorum.

Bizim yetişme çağımızda, veresiye alışverişlerde tek defter esası vardı. Yani bakkal, müşterisinin alışverişini kendi önündeki deftere kaydedirdi. Bu veresiye defteri, fakir fukaranın adeta can simidiydi. Bu tip alışveriş, karşılıklı güvene dayanırdı. Arada senet-sepet yoktu.

Bizde hem toptan, hem de perakende bakkaliye vardı. Köylü gelir, teneke ile gazyağı, bezir yağı, katran, şeker ve diğer ihtiyaçlarını alır, bunların bedelini de borç defterine yazdırırdı. Babam, yazıyı “Eski Türkçe” dediğimiz Arap harfleriyle yazardı.

Yeni yetmeliğimde, dikkatimi çekmişti bu tür alışveriş... Bir gün babama, “Baba, sen bunları deftere yazıyorsun ama, bir gün bir müşterin, ‘Ben bu malları almadım.’ diye itiraz ederse ne olur?” diye sordum. Babam, bana şu karşılığı vermişti: “Oğlum, bunlar namuslu

insanlardır. Alışverişimizde itimat esastır. Aylığını alınca veya hasatını kaldırıncaya gelir, defterdeki borcunu hiç itirazsız kapatır.”

Bakkal dükkânından söz açılınca, bakın işler nerelere kadar vardı... Öncelikle soyumuzu sopumuzu anlatmamız gerekiyordu, onu ikinci plâna attık. Şimdi tekrar dönelim, kısaca ailemizi anlatalım. Çünkü, bakkal dükkânındaki hikâyelerimiz daha çok çok uzayacak...

SEVGİLİ ANACIĞIMA DOYAMADIM

“**A**na gibi yâr, Bağdat gibi diyar olmaz...” derler. Evet, ana gibi yâr olmaz... Onlar, bizi hayata getiren, çok değerli varlıklar... Ünlü bir düşünür, “Çocukların yüreğinde, ananın adı Tanrı’ya yakın değerdedir.” demiş; ne de güzel söylemiş... Çünkü, hiçbir sevgi, hiçbir şefkat, annenin verdiği sevgi ve şefkatin yerini tutmaz. Onların, bu özelliklerini anlatmaya kelimeler de yetmez...

Sevgili annemle, ancak 12 yaşına kadar birlikte yaşayabildim. Onu, sevgisine doyamadan 1943 yılında kaybettim. Ortaokulun birinci sınıfında idim. Gripal bir rahatsızlığı olduğu için, evde bulunan ilaçlardan birisini almış ve zehirlenmiş. İşte 1930’ların Türkiye’sindeki sağlık tablosu... Doktor yok, ilaç yok, derman yok...

Annemle babam arasında yaklaşık 5-6 yaş farkı varmış. İkisi de okula gitmemiş. Ama daha sonra, okuma-yazma öğrenmişler.

Biz, dört erkek kardeşlik. Ben, ailenin en küçük çocuğuyum. Kardeşlerimizden Osman, küçük yaşta vefat etmiş. Nuri ağabeyimle aramızda dört yaş, Mustafa ağabeyimle ise yedi yaş vardı.

Annemin vefatından, bugün hatırladığım kadarıyla, yaklaşık 2-3 ay sonra babam genç bir hanımla evlenmeye niyetlendi. Evimize, bir üvey anne gelecekti. Bu evlilikten önce, babam, bizlerden, yani tüm aile fertlerinden müsaade istedi. Hepimiz, “olur” verdik. Babam, bu izni istemekle, bence akıllılık yaptı. Benden 10-12 yaş büyük olan üvey annemiz Necmiye Hanım, babaevinde kaldığımız sürece bize daima öz

anne gibi davrandı. Babam 84 yaşında vefat etti, Necmiye Hanım ise o yıllarda 40-42 yaşındaydı. Kendisi halen Aksaray'da yaşıyor.

Necmiye anamızın, bu insanî davranışından dolayı, kendisine minnet ve şükran borçluyum. Çocuğu olmayan Necmiye Hanım, daima bizlerle meşgul oldu. Biz de şimdi, bu vefakâr hanımefendinin hayatını huzur içinde geçirebilmesi için üzerimize düşen görevi yerine getirme gayreti içerisinde bulunuyoruz.

DÖRT AİLE, AYNI EVDE YAŞADI

Aksaray'da Gündoğdu Mahallesi'nde otururduk. Babamın bakkal dükkânı, evimize yürüme mesafesindeydi. Oturduğumuz ev, bize aitti. İyi hatırlıyorum, ilkokula ve ortaokula giderken, o ilk evimizde otururduk. Daha sonra eski ev yıkıldı, yerine yenisi yapıldı.

O yıllarda, herkeste olduğu gibi bizde de pederşahi bir aile düzeni vardı. Bu düzene şimdi, “ataerkil” diyorlar. Büyük ailenin reisliğini baba yapardı. Babamın babası olan dedemizle, evlâtlar, gelinler ve torunlardan oluşan ailemiz, aynı çatı altında hayatını idame ettirirdi. Evin kasası ve mutfağı tekti. Yemekler de birlikte yenilirdi.

Aksaray'daki babaevimiz, altı-yedi odası olan, iki katlı, büyük bir bina idi. Evimiz, bahçe içerisindeydi. Üç erkek kardeş, bu evde evlendik, bu evde oturmaya başladık. Yani, başımızda babamız bulunurdu, bir de üvey annemiz... Üç erkek kardeşin eşleriyle birlikte çocuklarını da hesaba katarsanız, işte size bir büyük aile... Üvey anne ile gelinleri soracak olursanız, onlar da gül gibi geçinir giderdi.

Aradan yıllar geçtikten sonra, her birimiz birer çekirdek aile olduk. Babam, önce mal taksimatı yaptı, sonra da köşesine çekildi.

Okul hayatımıza gelince... Ağabeylerim, ilkokulu okumuşlar, sıra bana gelmişti. Ben okula biraz keyifsiz giderdim. Haylazdım. Bu tabiatım, ortaokulda daha da artacaktı.

Çocukluk oyunlarımızın başında “aşık” ve “bilya” oynamak gelirdi.

Tabii, mevsiminde uçurtma da uçururduk. Ele avuca sığmazdım. Kavgasız, dövüşsüz günüm geçmezdi. Elim yüzüm, devamlı yara-bere içerisinde olurdu. Bu arada, babamdan da çok korkardım.

Baba korkusunun yanı sıra, anne torpiliyle büyüdüm. Rahmetli annem, bana çok yüz verirdi. Çünkü, en küçük evlât idim. Annem, haylazlığımı sürekli kamufle eder, kabahatlerimi hiçbir şekilde babama yansıtırmazdı.

BU, BİR PLATONİK AŞK İTİRAFI

Gerek ilkokulda, gerekse çok az öğrenim gördüğüm ortaokulda, iyi arkadaşlar edinmiştim. Aslında Aksaray’da, herkes birbirini tanırdı. Aradan bunca yıl geçtikten sonra, birkaç okul arkadaşımın dostluğumu hâlâ sürdürmekteyim. “Dostluk, antikalar gibidir; zaman geçtikçe değeri de artar.” derler. Gerçekten öyle oluyor. Değerli arkadaşlarımla başında, şüphesiz gazeteci-yazar Fikret Otyam’la, ziraat mühendisi İbrahim Kiper gelir. Fikret Otyam halen Antalya’da, İbrahim Kiper ise Ankara’da yaşıyorlar.

Bizim doğup büyüdüğümüz yıllarda, Aksaray’da sosyal ilişkiler de çok sınırlı idi. Toplum baskısı, kendisini her an, her yerde hissettirirdi. Özellikle kız-erkek ilişkilerinde, arada büyük duvarlar vardı. Aşk-meşk, uzaktan uzağa yaşanırdı. Ona şimdi, “plâtonik aşk” deniliyor. Karşı cinsle el ele, göz göze gelme şansımız yoktu. Zaten, evlilikler de görücü usûlü ile gerçekleşiyordu. Şimdi itiraf ediyorum: Sevgili arkadaşım Fikret Otyam’ın iki kızkardeşi vardı. Onlardan birine karşı, plâtonik aşk duyguları içerisindeydim. Ama, sevgili arkadaşımın kızkardeşi, bunu biliyor muydu?.. Zannetmem...

İşte, gönül dünyamdaki durumum böyle idi. Benim gibi tüm arkadaşlarımla da, gönül âleminde böylesine karmakarışık duygular içinde bulunuyorlardı. Her genç erkeğin gönlünde bir heyecan fırtınası yaşanıyor. O fırtınanın kaynağı da, çoğunlukla bu duygulardan haberi olmayan genç kızlardı. “Haberi olmayan” diyorum, ama o “duyguyu yaşamayan” demiyorum... Çünkü, şüphesiz genç kızların gönlünde de

aynı fırtınalar sürüp gidiyordu. Ama onların dili yoktu, dışarıya açılan pencereleri de... Onlar, sanki ikinci sınıf vatandaşı. Erkek egemen bir toplumda, erkekler ne derse, o oluyordu. Evlilikler, kızların rızası alınmadan gerçekleşiyordu. Ancak, ailelere isyan eden gençler ise, “kız kaçırma” yöntemine başvurmak zorunda kalıyordu.

Şimdi gelelim, plâtonik aşk meselesine... “Bu plâtonik aşklar, gençleri vuslata götürüyor muydu?” diyeceksiniz. Genellikle hayır. Erkek çocuklar, bir tutku ile bağlandıkları kız çocuklarını, uzaktan uzağa takip eder, onları kem gözlerden korumaya çalışır, çoğu da eline kâğıt-kalem alıp, şiirler döktürmeye başlardı.

Bizim nesil, böyle büyüdü. Şimdiki nesli ise, anlatmama gerek yok... Onlar, bilgi çağının gençleri... Her şeyi çok pratik bir şekilde hallediyorlar. Ama, şiir yazamıyorlar, plâtonik aşk yaşayamıyorlar. Belki de, “Plâtonik aşk nedir?” deseniz, duymadıkları için, târif de edemeyecekler. Bence plâtonik aşk, her gencin yaşaması gereken müthiş bir duygu yumağı...

FİKRET OTYAM’LA BİRBİRİMİZİ YENİDEN KEŞFETTİK

Şimdi gelelim, Sevgili Fikret Otyam’la arkadaşlığımıza... Bu arkadaşlığı, öyle kolay kolay geçiştirmem mümkün değil. Kendisi, benim ihmâl edemeyeceğim, vazgeçemeyeceğim, kadim bir dostum...

Fikret, çocukluk yıllarımın Aksaray’ında, ilçemizdeki eczanenin sahibi, çok muhterem bir zat olan Vâsif Bey’in oğlu idi. Fikret’in Nedim isimli bir erkek, iki de kızkardeşi vardı. Zaman içinde, hayat herbirimizi bir tarafa savurdu. Hatırladığım kadarıyla 1960’lı yıllarda, sevgili Fikret Otyam, karşıma ünlü bir gazeteci olarak çıktı. Yazılarını, Cumhuriyet gazetesinde zevkle okuyor ve kendisiyle iftihar ediyordum. Ama, o benden habersizdi. Ne yapıp, ne ettiğimi bilmiyordu. Gel zaman, git zaman, bir gün iş yerimde telefonum çaldı. Karşımda Fikret Otyam vardı. Ben kendisini gıyabında takip ediyordum ama, o beni sonradan buldu ve karşıma dikildi. Ne de olsa gazeteciydi. Aradığını bulacaktı. Öyle de yaptı...

Fikret'le birbirimizi yeniden keşfettiğimiz tarihten bu yana, fırsat buldukça bir araya gelir, her buluşmamızda, felekten bir gün çalarız. Masa başında, biraz çocukluğumuzu, biraz da gençliğimizi yaşarız. Kısacası, bu sevgili arkadaşımınla maziyi yâd ederiz.

Anılarımı bir kitapta toplamaya karar verince, önce hatırıma Fikret geldi. Nasıl gelmesin ki?.. O bir kalem erbabı... Hadi bakalım Fikret, kalemine kuvvet, şu çocukluk yıllarımızı bir tazele bakalım, dedim. Şimdi, sevgili Fikret Otyam'ın kaleminden Aksaray'da yaşadığımız yılları ve sonrasını izleyelim...

FİKRET OTYAM: "KÂMİL YAZICI, SİYASÎ BASKIYA ALDIRIŞ ETMEDEN, CUMHURİYET GAZETESİ'NE REKLÂM VERDİ"

Cumhuriyet gazetesinde çalışırken, aslen Aksaray'lı olan dönemin bir devlet bakanı, gazetemize reklâm vermemeleri için işadamlarına baskı yapıyordu. Baskı yapılanlar arasında Kâmil Yazıcı'nın firmaları da vardı. Konuyu Kâmil'e açtım; o da 'Benim okuduğum bir gazete. Batmasına izin vermem.' dedi. Siyasî baskıya rağmen, firmalarının reklâmını esirgemedi.

Fikret Otyam

Esmer, kıvrıcık saçlı, kara gözlü Kâmil... Evet, mahalle arkadaşım Kâmil... Kâmil'i, Aksaray'la birlikte anlatmam gerekir.

Cumhuriyet'in birinci kuşağı olarak Aksaray'da doğmuşum. O yıllarda Aksaray, vilâyetmiş. Daha sonra, Aksaray milletvekillerinden birisinin adı, Atatürk'e karşı girişilen suikast teşebbüsüne karışmış. Bunun üzerine Aksaray, ilçe yapılmış. Yani, tenzil-i rütbeye uğramış.

Benim çocukluk yıllarımda, Aksaray'da üç tane güzel hükûmet binası vardı. Bunlar, Cumhuriyet'in binaları... Hükûmet Konağı, Adliye ve Maliye... Bu binalardan birisinin altında, bir matbaa bulunurdu. Vilâyet Matbaası... O matbaada, "Vilâyet Gazetesi" yayınlanırdı. Aksaray, ilçeye dönüştürüldükten sonra, o matbaanın sökülüp, kamyonlara yüklenerek götürüldüğünü anımsıyorum.

Babam, Aksaray'da eczacıydı. Ben, eczaneye yakın bir evde doğmuşum. O ev, daha sonra yıkıldı.

Genellikle evler, yontu taşı ile yapılırdı. Binaların dış cephesine nakış işlenirdi. Evler, balkonlu idi. Şehrin orta yerinden Ulurmak akardı. Bu ırmağın kolu, birçok evin bahçesine çıkardı.

Bizim mahallede, "Nevşehirliler" diye anılan bir aile vardı. Mahalle arkadaşım Kâmil, işte bu ailenin çocuklarından birisi idi. Kâmil, kıvrıkcık saçlı, tombul, kara gözlü, esmer, biraz durgun, sessiz bir çocuk olarak aklımda kalmış.

Aynı okulun, aynı sınıfın çocukları idik. Çok oynardık. Bilhassa, Sindiçayırı diye bir yer vardı; kaçar, oraya giderdik. Orada, başıboş eşekler vardı, onlara binerdik.

İlk tayyarecimiz Vecihi Hürkuş'un eşi, Aksaray Hastanesi'nde ebeydi. Hürkuş'un, Sindiçayırı'na uçakla birkaç kez indiğini, hatta uçağın lastiğinin patladığını, onu tamir ettiğini çok iyi hatırlıyorum. Bu, bizim için çok büyük bir olaydı. Bütün mahallenin çocukları, bu olayı merak ve heyecanla seyrederdik. Elbette, Kâmil de bu takımın içindeydi.

KÂMİL'İN İZİNİ, BİR KALEMİN ÜZERİNDE BULDUM

B*u çocukluk anılarımı, şimdilik burada kesip, yıllar sonrasına gitmek istiyorum.*

Çocukluk, gençlik dönemimiz bitti, her birimiz bir tarafa savrulduk. Ankara'ya yerleştim. Gazeteciliğe başladım. Aradan yıllar geçti. Bir bayram tatilinde, meslektaşım Cüneyt Arcayürek'le birlikte İhlara Vadisi'ni görelim diye ailece yollara düştük. Döndük, dolastık, Aksaray'a ulaştık.

Eşlerimiz ve çocuklarla birlikte yedi kişiydik. Aksaray'daki Orhan Ağaçlı Tesisleri'ne gittik. Bu tesislerin sahibi Orhan, bizden küçük... O da Nevşehirli. Kendisine haber vermedik; biliyorum, bizi ağrlayacak, para almayacak.

Orhan Aaçlı Tesisleri'nin restoranında, garsonu çağırdım, kendisinden Aksaray usûlü yemeklerin listesini istedim. Sohbet sırasında garson bana şunları söyledi: "Restoranımıza meşhur bir adam gelecekmiş. Onun ağırlanması telâşını yaşıyoruz. Belediye Başkanımız, bu misafirin şerefine yemek verecekmiş."

Doğrusu, o meşhur misafiri merak ettim. Biraz sonra siparişlerimizi verdik, yemeğe başlamak üzereydik ki, bir de ne göreyim; misafiri ağırlamaya gelen heyet, bize doğru yöneldi. Baktım, hepsi benim çocukluk arkadaşlarım... Bunların arasında, Belediye Başkanı Taki Tatlıpınar da var. Mesele anlaşıldı. Meğer, o görkemli sofraya, bizim için hazırlanmış...

Aksaray'a gelişimiz, hemen duyulmuş. Sofraya çevrildik. Eski günleri anmaya başladık. Yemek ortasında, bir telefon daveti geldi. Kalktım, bir başka çocukluk arkadaşım beni arıyordu. Sitem dolu konuşmaya başladı. "Bize niye haber vermezsin, gönül koydum... Onların sofrasında oturursun da, bizim sofraya gelmezsin." dedi. Arkadaşımın kafası, Aksaray tâbiriyle belki de o sırada "iyi" idi. Ertesi sabah için kahvaltıya davet etti.

Bu telefondaki kişi de, benim mahalle arkadaşımış. Ama doğrusu, yüzünü hatırlayamadım. Annesi, sac böreği yapmış. Bu nefis yöresel böreği yemek için kahvaltıya gittik.

Davet edildiğimiz eve ulaşınca, arkadaşımı da, annesini de çok iyi hatırladım. Aksaray usûlü kahvaltıda, böreğin yanı sıra, turşu dahil, her şey vardı.

İzzet, ikram, beni çok mutlu etmişti. Eski günleri anımsadım. Evinde misafir olduğum arkadaşımın adresini ve telefon numarasını yazmak üzere kendisinden bir kalem istedim. Arkadaşım, bana çok uzun bir kalem uzattı. Mübalağasız, 30 cm filan... Kalemi elime alınca, Aksaray ağzıyla konuşmaya başladım, "Yav, bu nedir?.." diye...

Arkadaşım, "Yav, bizim Kâmil Ağa'nın firmasının reklâmı..." dedi. Kâmil Ağa'nın kim olduğunu sordum; "Nasıl bilmezsin?" cevabını verdi. "Peki, kim?" diye ısrar edince, bizim mahalledeki çocukluk arkadaşım Nevşehir'li Kâmil'i tarif etti.

O uzun kalemin üzerinde, “Anadolu Endüstri...” filan diye bir yazı vardı. Evet, bu izahtan sonra, Kâmil’i anımsadım, kara gözlü Kâmil’i... Onun da adresini aldım, firmasının eşantiyonu olan kalemle yazdım. Bakın, nereden nereye...

ARKADAŞIM KÂMİL, HOLDİNG PATRONU OLMUŞTU

Şimdi gelelim, Kâmil’le buluşmamıza...

Cumhuriyet gazetesinde çalışırken, hemşehrimiz olan bir devlet bakanı, Cumhuriyet’e ilan vermemeleri için iş sahiplerine müthiş baskı yapıyordu. Gazete de, ilansızlıktan batmak üzere idi.

O tarihte gazetemizin Müessese Müdürü olan arkadaşımız Sadun Tanju, elinde uzun bir liste ile İstanbul’dan Ankara’ya geldi. Listeyi bana uzattı, “Bak bakalım, içinde bir tanıdığın var mı?” diye sordu. Baktım, bizim Kâmil var, Kâmil Yazıcı... Sadun, “Aman Fikret, Kâmil Yazıcı ile muhakkak konuşacaksın.” dedi. Sadun’a, “Yav, bu benim çocukluk arkadaşım ama, kendisiyle yıllardır görüşmüyoruz.” dedim. Sadun ısrar etti. Mutlaka görüşmemi istedi. Ben de Sadun’un bu ısrarı karşısında İstanbul’a gitmeye karar verdim.

Hayatımda görmediğim bir izzet-i ikbâlle uçak biletim alındı, Yeşilköy’de karşılandım ve Cumhuriyet’e geldim. Hemen, Kâmil Yazıcı’yı telefonla aradım.

Kâmil’e, önce kendimi tanıttım. Çok sevindi. Kahveye içmeye geleceğimi söyledim, “Lâfi mi olur?.. Hemen bekliyorum.” dedi.

Cumhuriyet’in Cağaloğlu semtindeki binasından Sirkeci’ye doğru yürüdüm. Tren garının tam karşısındaki koskocaman bir binaya geldim. Binanın kapısının üstünde, Aksaray usûlü, bir çocuk patiği, sarımsak ve nazar boncuğu asılı idi.

İçeri girdim. Kâmil’le karşılaştım. O anda, gözümün önüne Kâmil’in çocukluğu geldi. Sanki dürbünün tersinden bakıyor gibiydim. Ama o eski Kâmil, uzamış ve genişlemişti.

Nasıl bir candan sarıldık birbirimize, bilemezsiniz. Kolay değil, yılların dostluğu... Kâmil bana, hemen şunları söylemeye başladı: “Ulan oğlum, senin komünist gazetedeki yazılarını her gün okuyorum.”

Şimdi, burası ilginç... O zaman, Türkiye’de solculuk akımı vardı. “Devrim yapılacak falan...” denilirdi. Ben de kendisine, “Ulan Kâmil, bu kadar serveti nasıl yaptın yavrum?” dedim. Kâmil, “Çalışıyorum.” cevabını verdi. Onun bu sözünü şöyle karşıladım:

“Ulan, ben de çalışıyorum ama, niye zengin olamadım? Bak Kâmil, iktidara geleceğiz, senin bütün malına, mülküne el koyacağız. Sen benim arkadaşım olduğun için, seni de bir fabrikanın başına iyi bir maaşla müdür yapacağım.”

Kâmil, beni sükûnetle dinledikten sonra, şunları söyledi:

“Bak yavrum, Fikret’im, bu bir gün olabilir ama, biz görmeyiz, sen merak etme...”

Kâmil, makamında konuşurken, “Hadi yemeğe gidelim.” dedi. Şirketinin bulunduğu binanın hemen altında, meşhur Konyalı Lokantası vardı. Oraya inmeye karar verdik. Şirketten çıkarken, Orta Doğu Teknik Üniversitesi’nin eski Rektörü Kemal Kurdaş’la karşılaştık. Kemal Bey de, Kâmil’in danışmanı imiş.

Konyalı Lokantası’na girdik. 20 garson birden üstümüze atladı. Kâmil Ağa’ya buyur ettiler. Kâmil bana baktı, ben Kâmil’e baktım, gülüştük, “Ulan Kâmil, nedir bu hal?” dedim, masaya oturduk.

Kâmil’e, Cumhuriyet’e uygulanan ilan ambargosunu açtum. Dinledi. Bana şunları söyledi:

“Fikret, vallahi bizimki -Aksaraylı Devlet Bakanı- bize çok baskı yapıyor. Ama ben, okuduğum gazetenin ölmesini istemem. Cumhuriyet’in laik okuyucuları var, hoş bir gazete... Onun ölmesini istemem. Önümüzde, İzmir Fuarı var. Ben, fuar için ithal ettiğimiz motosiklet ve bazı arabalarla ilgili ilan vereceğim. Bu da, bir-iki ay sonra olacak.”

Kâmil Ağa sözünde durdu, ilanı da verdi.

7'SİNDE NASILSAK, 70'İNDE DE ÖYLEYİZ

Kâmil'le bu buluşmamızdan sonra, muhabbetimiz arttı. Sık sık telefon görüşmelerimiz oldu. İstanbul'a geldikçe kendisini arıyordum. Akşamları demleniyorduk. Kâmil'in, işadamı bir arkadaşı vardı; Nuh Kuşçulu... Çok dost bir insandı. Allah rahmet eylesin, güzel adamdı.

İstanbul'da sergimiz vardı. Sergiyi tamamladıktan sonra, tabloları arabaya yükledim, yola çıkmak üzereyken Kâmil'i aradım. O da, Çekoslovakya'dan henüz dönmüş. Telefonda vedalaşmak istedim, bırakmadı. Bu arada Kâmil, Nuh Kuşçulu'yu görevlendirmiş, o da geldi, beni aldı, arabasıyla İstanbul'un Anadolu Yakası'nda ilerlemeye başladık.

Kuşçulu, Pendik'e gideceğimizi söyledi. Kâmil de bizi orada bekliyormuş. Nuh Kuşçulu'nun makam şoförü, arabayı bir benzin istasyonuna soktu. O sırada Kuşçulu, şoföre çıkıştı; "Oğlum, arabanın yeterli benzini var." dedi.

Sonradan öğrendim ki, Nuh Kuşçulu'nun arabası, "konuşan araba" imiş. Benzini azalınca, araba konuşurmuş. Biz Pendik'e giderken, arabadan hiç konuşma sesi duymadık. Şoför, bu ses çıkmadan benzinciye yanaştığı için, Nuh Kuşçulu'dan bir azar işitti.

Pendik'te, deniz kenarındaki koskoca bir balık lokantasına geldik. Karanlık, hangar gibi bir lokanta... Lokantanın vitrininde, koca koca balıklar var. Elimi yıkamak için tuvalete girdim. Baktım, Kâmil Ağa orada. Sarmaş dolaş sırasında, Kâmil'e dedim ki, "Yav, insan, insanı nerede bulur?.." Gülüştük...

Sonra, balık vitrinine geldik. Palamutu çok özlemiştim. Izgara palamut yiyeceğimi söyledim. Akdeniz'de de palamut var ama, onlar tavşan gibi kanlı. Lokantanın patronu yanımıza geldi, "Beyefendi, o size yaramaz." dedi. Eğer Kâmil Ağa orada olmasa idi, herhalde vitrindeki bu bayat palamut balığını bana yedirirlerdi.

Masamıza oturduk. Daha sonra, yanımıza bir delikanlı geldi, oturdu. O da, Nuh'un oğlu imiş. Bu genç, Kâmil'le bizim konuşmalarımızı

hayretle ve hayranlıkla izliyordu. Öyle ya, masada koskoca Kâmil Ağa vardı, karşısında da patrona sataşan, sakallı bir adam...

Bizim muhabbetimizin dozu iyice artmıştı. Nuh'un oğlu dayanamadı, babasına döndü, "Baba, senin hiç böyle bir arkadaşın yok mu?" diye sordu. Genç, herhalde babasının böyle bir arkadaşı olmasını istiyordu. Kâmil, söze karıştı; "Bak evlâdım, biz, 6 yaşından beri arkadaşız..." dedi.

KÂMİL'İN GÖZYAŞLARINA TANIK OLDUM

Kâmil ile anılarımız hiç biter mi... Yine bir gün kendisine telefon ettim. Buluştuk. Ses Tiyatrosu'nun üstünde entellerin takıldığı bir lokanta vardı, oraya gittik. O gün Kâmil'in hiç tadı yoktu. Benim, iyi kalpli, yüce gönüllü arkadaşım, müthiş bir üzüntü içindeydi. Bizim sofrada olmamız dahi, onu avutamıyordu. Ben takılıyordum, ama koca Kâmil Yazıcı arkadaşım, hüüngür hüüngür ağlıyordu.

Eşim Filiz, şaşırılmıştı. Ben, "Ulan niye ağlıyorsun?" dedim. Bir fabrika kurmuşlar, ama işler iyi gitmemiş. Kâmil, onun ıstırabını yaşıyordu. Benim sorum üzerine, şunları söyledi:

"Dostlarım bana güvenerek Nasaş Alüminyum Fabrikası'nın kuruluşuna katıldılar. Ama işler bozuldu. Onların kayıplarını ödemedem olürsem, gözüm açık gider..."

Benim, teselliden başka yapabileceğim bir şey yoktu. O sofrada, bir büyük işadaminin ters giden bir işten dolayı, dostlarına, arkadaşlarına karşı duyduğu hicabı, acıyı, üzüntüyü, bu çocukluk arkadaşım Kâmil'in yüzünde gördüm.

Kâmil, çok ağladı o gün, çok ağladı...

Nuh Kuşçulu ile bir başka sohbetimiz sırasında, yine Kâmil'i anıyorduk. O gün, muzipliğim de üzerimdeydi. Nuh'a dedim ki; "O koca Kâmil'e selâm söyle, babam, babasına özel bir ilaç yapardı, o ilacın formülü bende..." İlacın kod adı da, "reçel" idi.

Kâmil'in hoş bir sekreteri var; aradan günler geçti, o hanım, beni

telefonla arayarak, patronundan şöyle bir mesaj ilettili: “Fikret Bey, Kâmil Bey’in reçeli bitmiş, reçel istiyor.”

Evet, Kâmil’le dostluğumuz, arkadaşlığımız böyle... İstanbul’a gelip gittikçe, buluşmadan, konuşmadan, koklaşmadan, birbirimize takılmadan ayrıldığımız vâki değil... Ara sıra gecenin köründe Kâmil bana telefon eder, saat olmuş bir buçuk, iki... Aksaray tâbiriyle “Nörüyon lan?..” diye sorar. Ben de, “Ölünün körü, bu saatte nörülür ulan?.. Uyuyorum...” derim. Bazen utanırım, “Kitap okuyorum.” diyerek geçiştiririm. Kâmil’le konuşurken, hep Aksaray lehçesini ve oranın zararsız küfürlerini kullanırım.

Bir gün anladım ki; Kâmil, büyük adam, işadamı... Herkes onun karşısında el-pençe divan... Çeşitli ülkelere gidiyor. Japonya’lara gidiyor. Başbakanlar geliyor, Cumhurbaşkanı geliyor, tesislerini hizmete açıyor. Ama onun bir arkadaşı yok... Varsa da, 6 yaşından beri süregelen bir arkadaşı yok.

Bu arada, Kâmil’in Aksaray usûlü küfrü de özlemiş olduğunu anladım. Telefon açıyor, bana Aksaray küfürü ettiriyor. Bir gün kendisine dedim ki, “Kâmil, sen bundan zevk alıyorsun ama, sana bir daha Aksaray usûlü küfür etmeyeceğim.”

İşte böyle... Kâmil’le birbirimize takılıyoruz. Ne güzel bir dostluk... Bu bahsettiğim, 70 yılın eseri bir dostluk... Ben, 80 yaşına dayandım. Demek ki, 6-7 yaşında başlayan bir arkadaşlık ve dostluk...

KÂMİL’LE DOSTLUĞUMUZ, SEVGİYE DAYALI

Kâmil’le olan arkadaşlığımız, çok az kula nasip olan bir arkadaşlık... Bir gün Kâmil’in resmini yaptım. Peri Bacaları’nın, Ihlara Vadisi’nin ve Nevşehir’in görüntüleri içerisinde bir portresi... Bu resim, o zaman 5 milyon lira idi. Ben bu para ile, Rus malı Lada markalı bir jeep aldım. Gerçi, bu jeep, çok sağlam, çok güzel, ama devamlı dışarıda güneş altında duruyordu. Bu arabanın içerisinde iki-üç kere sıcaktan beyin kanaması geçiriyordum.

Daha sonra bu arabayı, 3 milyar liraya bir arkadaşıma sattım,

Kâmil'in ithal ettiği Avusturya malı Puch markalı bir motosiklet aldım. İki vitesli idi. Taksitle almıştım. Bu motosiklete tam 14 yıl bindim. Daha sonra, bunun yeni modelleri çıkmıştı. Ambalajladım, "Eskiye yerlerini tazele..." diyerek, Kâmil'e gönderdim. Motosiklet geldi. Tanyamadım. Masrafını da almıyor. Daha sonra o motosikleti Türkiye'ye yerleşen ve Türk vatandaşlığına geçen bir İngiliz arkadaşşıma adeta hediye eder gibi düşük bir fiyattan verdim.

Kâmil, zengin bir adam. Ayrıca, hayırsever bir adam. Bir sürü sağlık ve sosyal yardım tesisleri yapıyor. Bir ara, benimle ilgili bir değerlendirmesini işittim. Zannedersen, rahmetli Nuh Kuşçulu'ya söylemiş, "Fikret, benden hiçbir şey beklemeyen, istemeyen bir arkadaşım." demiş.

Kâmil'le aramızdaki dostluk, tamamen sevgiye dayalı... Bu, çıkarı olmayan bir sevgi... Onun için, Kâmil'i çok özlerim...

Efendim, Kâmil'le ilgili bir başka anımız... Kâmil, Ankara'ya gelmişti. Yaklaşık 25 kişilik bir arkadaş grubu da, eşim Filiz ve bana bir yemek veriyorlardı. Kâmil, "İllâ bir yerlere gidelim, akşam demlenelim." diye ısrar etti. "Oğlum Kâmil, arkadaşlarımız, bizim için yemek veriyorlar. Böyle bir davete gitmemelik olur mu? Sen, kendini benim yerime koy, Allah'ın günü bitti mi?" dedim. Meğerse Kâmil, Umre'ye mi, Hac'ca mı gidiyormuş. "Peki, Allah yolunu açık etsin, benim için dua et." dedim.

Geçenlerde, Hacı Bektaş'ta bir konuşma yapmaya giderken, Aksaray'a da uğradım. Orada, Kadir Coşkun isimli bir arkadaşım var. Bu arkadaşşımla buluştuk. Kadir'le biz, 1943 yılında fotoğrafçı dükkânı açmıştık. Ben, büyük fotoğraf makinalarımı ona bıraktım. Kadir, zaman içerisinde akıl almaz bir şekilde zengin adam oldu.

Kadir Coşkun, daha sonra soyadını "Üçyıldız" olarak değiştirdi. Üçyıldız'ın hikâyesi de şöyle... Kadir'le birlikte açtığımız fotoğraf atölyemizde ortaklar arasında bir de resim öğretmenimiz vardı. Biz de bu üç kişiden oluşan ortaklıktan dolayı, atölyemizin adını "Üçyıldız" koymuştuk.

Kadir'le konuşurken, Kâmil'i anmamak olur mu?.. Bu konuşma sırasında, Kadir, Kâmil'in hasta olduğunu, hatta doktor nezaretinde yaşadığını söyledi. O anda, Aksaray'daki otel, adeta başımdan aşağıya

yıkıldı. İlk fırsatta telefona sarıldım. “Yav, nörüyon?” dedim, “Fikret, iyiyim.” deyince, rahatladım.

Kâmil’in kurduğu Holdingin Sosyal Yardım Vakfı, İstanbul’a muhteşem bir hastane kurmuş. Bu büyük hastane, örnek bir tesismiş. Açılış davetiyesi göndermişti. Orada bize indirim varmış. Yani, eski kurtlar hastalanursa, indirim yapacaklarmış. Kâmil’i aradım, “Yav, ben hasta olacağım, sana para mı vereceğim?.. Ölürüm daha iyi...” dedim. Gülüştük.

Kâmil’e birkaç tane daha resim yaptım, çocukluğu ve gençliği ile ilgili... Kendisine, “Kâmil, benim gözümde işte böylesin. Eğer bu resimleri beğenmezsen, bir fotoğrafçıya git, fotoğraf çektir.” dedim.

Kâmil’in evini de birkaç kere ziyaret ettim. Eşi, çok muhterem bir hanımefendi. Saygı duyduğumuz, ailece sevdiğimiz, eşi ve evlâtlarıyla birlikte kurulmuş, mutlu bir aile düzeni var.

Kâmil Yazıcı ve Fikret Otyam Aileleri arasında neşeye, gülmeye, takılmaya ve hoşça gitsin diye küfürleşmeye dayanan, yıkılmaz bir dostluk var. O dostluğu ancak ölüm sona erdirir.

14 YAŞINDA İŞ HAYATINA ATILDIM

Sevgili Fikret Otyam, ne güzel anlatmış yaşadığımız yılları... Onun yazıları, şiir gibidir. Gözlemleri, mükemmeldir. Kağıt üzerindeki her anlatımında, ayrı bir tat vardır.

Şimdi, anılarıma tekrar devam etmek istiyorum.

İlkokul yıllarım, haşarılıklar içinde geçti. Ailenin en küçük ferdi olmanın ayrıcalığı beni öyle bir hayat tarzına sürüklemişti. Tabii bu arada, sevgili annemi kaybetmem, benim duygu dünyamı altüst etti. Çünkü, aile çatısı altındaki en büyük desteğimi kaybetmiştim. Ama yapabileceğim hiçbir şey yoktu.

Okul hayatına bir türlü ısınamamıştım. Bir yandan çocukluğumu yaşarken, bir yandan da babamın tezgâhında çalışmak istiyordum. Nitekim, öyle de oldu. Ortaokula giderken, kıyısından köşesinden iş

hayatına atıldım diyebilirim. Demek ki, yaşım henüz 12 idi. Babamın yanında muntazam bir şekilde çıraklık yapmaya başladım. İlkokul yıllarında da babamın dükkânına gidip, arada bir çalışırdım. Ama o, sadece tatil günlerine mahsustu. Bu çalışmam, ortaokulla birlikte süreklilik kazandı. Zaten, bir müddet sonra da okulu bıraktım.

İş hayatına hızlı girdim. Henüz 14 yaşında idim. Babamın bakkaliye dükkânının ön kısmında benim için özel bir bölüm oluşturuldu. Orada, “çerçi” malları satmaya başladım. Tabii bir yandan kendi tezgâhımla meşgul oluyor, bir yandan da babamın tezgâhında görev yapıyordum. Kısa pantolonlu halimle işadamı olmuştum ama, fırsat buldukça çocukluğumu da yaşıyordum.

Babamın dükkânı, bir aile dükkânı idi. Üç kardeş, babamın patronluğunda aynı işi yapıyorduk. Babam, çok tutumlu idi; Mustafa ağabeyim de öyle... Nuri ağabeyim ise, hesaba-kitaba pek ehemmiyet vermeyen bir insandı.

Kardeşler, uyum içinde çalışırdık. Ama, ailenin en küçüğü olmam nedeniyle, zaman zaman haylazlığım ön plâna çıkardı. Aradan 65 yıl geçtikten sonra, şimdi itiraf etmek mecburiyetindeyim; bugün iş isten geçmiş olsa da, yeni yetmeliğimde, ailemi biraz üzdüğümü düşünüyorum.

PARALARIMI, KUŞAK ARASINDA SAKLIYORDUM

Günlük yaşamımda kabıma sığmıyordum. Çünkü hem çocukluğun gereklerini yerine getiriyor, hem de iş hayatında büyük efor sarfediyordum. İş yaşamımda biraz tecrübe kazandıktan sonra, çalışmalarımı Aksaray sınırlarının dışına taşımaya muvaffak oldum.

Babamın bakkaliye dükkânına toptan mal alımları için sık sık Konya ve Mersin'e gitmeye başladım. 18 yaşına geldiğim zaman, becerikli bir işadamı olmuştum. Diyebilirim ki, haftada bir gün Aksaray dışına çıkıyor, sırası ile Mersin, Konya, hatta Ankara'ya kadar uzanıp, toptan mal alıyordum. Bu alışveriş için, epey deneyim sahibi

olmuştum. Şehirden şehire seyyar vezne gibi dolaşıyordum. Mal alabilmek için ödeyeceğim büyük miktardaki parayı, kuşağımın arasına sarar, yola koyulurdum. O zamanlar, bugünkü gibi kapkaç olayı yoktu ama, karayollarında otomobilleri durdurup, yol kesen “şaki”ler vardı. Ancak, bu tip olaylar genellikle ülkemizin Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde cereyan ediyordu. Bütün bunlara rağmen, tedbiri elden bırakmamak için, paramı güvenli bir yerde taşıma ihtiyacı hissediyordum.

Mersin’li toptan bakkaliye tüccarı Mustafa Kandur, sıkça alışveriş yaptığımız işadamlarından birisiydi. Müşterisi olduğumuz bir başka işadamı ise, Nâzım Miskavi idi.

Mersin’den daha çok gazyağı alırdık. Rusya malı olan gazyağı tenekelerinin üzerinde deve motifi vardı. Biz de ona “Develi Gaz” derdik. Mersin’de imâl edilen sabunlar da, müşteriler tarafından çok beğenilirdi. Mersin’den toptan aldığımız mallar arasında, kahveden kalaya kadar aklınıza ne gelirse, her şey bulunurdu.

Alışverişlerimizde genellikle “açık hesap” dediğimiz cari hesap geçerli olurdu. Arada hiç senet-sepet kullanmazdık. Söz, en geçerli senetti. Bu kredili alışverişler, sürekli devam eder, onbeş günde bir de mal bedelleri ödenirdi.

BORCUNU ÖDEYEMEYENİ HOŞGÖRÜYLE KARŞILARDIK

1950 yılına geldiğimiz zaman, bana İstanbul yolu göründü. Babam ve ağabeylerim ise, Aksaray’daki işlerini büyüttüler, otomotiv sektörüne de girdiler. Tabii, bu yeni sektörde devreye senet girdi. Hayat değişti, şartlar değişti. Dedim ya, faiz ve senet icat oldu, mertlik kayboldu.

Babamla sürdürdüğüm iş hayatında, müşterilerimizi kırmamaya özen gösterir, bu arada borcunu ödeyemeyen olursa, onu da hoşgörüle karşılardık. Aradan bunca zaman geçtikten sonra, sakın kafayla düşünüyorum ve diyorum ki; babam, Aksaray’da bakkallık yaparken, borcunu ödeyemeyen hiçbir müşterisinin canını yakmadı.

Rahmetli babam, çok gayretli bir insandı. İşe sıfırdan başlamış, kısa bir sürede iyi bir konuma gelmişti. Ama riski sevmezdi. Kanaatkârı. Yani klasik bir Anadolu esnafı idi. Bu tabiatından dolayı, ailemiz, babamın patronluğu döneminde, büyük bir atılım yapamadı. Kendisi de 1946 yılında aktif ticarî hayatı bizlere bırakarak, Mustafa ağabeyimle birlikte bağ-bahçe işleriyle meşgul olmaya başladı.

Babamın, ticarî hayattan çekilmesi üzerine, üç kardeş elele verdik. Mustafa ağabeyim, bir yandan babamın ziraî işleri ile meşgul olurken, bir yandan da bizlerle ticareti sürdürdü.

NEVŞEHİRLİ HEMŞEHRİLERİM, ÇOK ÇALIŞKANDIR

Biraz da Nevşehir'lileri anlatmak istiyorum. Nevşehir insanı, çok çalışkandır. Benim baba yurdumun yeterli tarım arazisi olmadığı için, insanlar olanca güçleriyle gayret ederler. Yani, ekmeklerini topraktan çıkaramadıkları için, kimi ticaretle uğraşır, kimisi de taşımacılıkla...

Nevşehir'lilerin çoğu erkeği, kamyon şoförüdür. Ben de zaman içerisinde otomotiv ticaretine girince, hemşehrilerime kamyon satarak, çok para kazandım.

Doğup büyüdüğüm Aksaray'a karşı ise, ayrı bir sevgim vardır. Orada hâtıralarım çok büyüktür. Ama, açıkyüreklilikle ifade etmek gerekirse, Aksaraylılar, Nevşehir'lilere nazaran daha az gayretlidir. Çünkü onlar, büyük arazilerin üstünde yaşarlar. Nevşehir halkı gibi, ekmeklerini gurbette aramazlar. Her şeye rağmen, Aksaray insanı çok dürüst ve namusludur. Bunu, vicdanî bir borç olarak her ortamda telaffuz ederim.

Öğrenimimi niçin yarıda bıraktım? Aradan geçen bunca zamandan sonra, bu meseleyi hiç sorgulamak istemiyorum. Çünkü, çocukluk yıllarımda, okumaya hiç ısınmamıştım. Yani psikolojim, ona müsait değildi. Aslında rahmetli babam, öğrenim görmemi çok arzu ediyordu. Daha önce de belirttiğim gibi, kendisi de mektep-medrese görmemiş, okuma-yazmayı, daha sonraki yıllarda okul dışında öğrenmişti.

Zaman zaman babamla öğrenim konusunda aramızda tartışmalar geçerdi. Babam, ısrarcıydı. Ben de... O, okumamı istiyordu, ben ise okulu bırakma konusunda kararlıydım. Neticede, ben galip çıktım. Okumadım. Hiçbir şeyin zorla olmayacağını, zaten çocuk yaşında kavramıştım. Okul yolunda, ayaklarım adeta geri geri gidiyordu. Ailemizde örnek alacağım iki ağabeyim de, ancak ilkokulu bitirebilmişlerdi.

YABANCI DİL BİLMEMENİN MÜŞKÜLATINI YAŞADIM

Ticaret erbabı olan babam, benim için bir model kişi idi. Boş zamanlarımda, babamın dükkânına gidip kendisine yardım ederken, bu işi çok sevdiğimin farkına vardım. Okul hayatına elveda derken, gelecekte takip edeceğim yönümü, kendim tayin ettim. Nitekim, işe önce ticaretle başladım, ardından da sanayici oldum.

Ancak, iş başa düşünce, eğitim açığımı fark ettim. Özellikle uluslararası ticaret sırasında yabancı bir dil bilmemenin müşkülâtını yaşadım. O açığımı kapatmak mümkün olmadığı için, ben de evlâtlarımın yabancı dil öğreten okullarda okumasını istedim. Bu isteğimde, tam muvaffak olduğumu söyleyemem. Oğlum Osman, iyi bir eğitim gördü. Kızlarımın ise, kimisi ipi göğüsledi, kimisi de hedefe ulaşmak üzereyken, yarım bıraktı. Buna da şükür diyorum.

“Her şeyin yenisi, ama dostun eskisi makbul.” derler. Ben de şimdi eski bir dosttan, çocukluk arkadaşımdan, okul arkadaşımdan, sevgili İbrahim Kiper’den, bizim o yarım asrı deviren anılarımızı bekliyorum. Bakalım, o hercai dönemimizde neler yapmışız...

Ankara’da emeklilik hayatını yaşayan Ziraat Mühendisi arkadaşım İbrahim Kiper’le seyrek de olsa görüşüyoruz. Kendisi, çocukluk yıllarımızın sanki fotoğrafını çekmiş gibi... Her şeyi, en ince ayrıntısına kadar hatırlıyor. Şimdi, İbrahim Kiper’in anılar dağarcığından, çocukluk yıllarımızı dinleyelim...

İBRAHİM KİPER: “KÂMİL, TARZANCILIK OYUNUNU ÇOK SEVER FİLM YILDIZLARININ SESİNİ TAKLİT EDERDİ”

Rahmetli İbrahim Perek’le birlikte Kâmil’lerin evine ders çalışmaya giderdik. Kâmil’in annesi Naciye Hanım, bize iyi bir çalışma ortamı hazırlar, önümüze kuruyemişler koyar ve odamızın kapısını kapatırdı. Kâmil, annesi odadan ayrıldıktan hemen sonra kanepenin altından tombala kutusunu çıkarır, önümüze sererdi. Biz de, bir anda dersi unuttur, tombala çekmeye başlardık.

İbrahim Kiper

Çocukluk arkadaşım, okul arkadaşım ve 70 yıllık dostum Kâmil Yazıcı ile ortak anılarımız her gün tazeliğini muhafaza eder. Şüphesiz her anının ayrı bir önem ve anlamı var. Ama, anıya konu olan kişi, yüksek insanî değerlere sahip ise, işte o anının anlamı, kıymet kazanır. Arkadaşım Kâmil Yazıcı ile anılarımız, birbirinden kıymetlidir. Çünkü, kıymetin kaynağı, Kâmil’in kendisidir.

Hep derler ya, “Bir zaman tüneline girelim...” diye... Ben de Kâmil’le yaşadığımız ortak anıları anlatabilmek için, zaman tüneline girme ihtiyacı hissediyorum. Bakalım, o tünelde neler varmış...

Kâmil’le arkadaşlığımız, Aksaray’da 1935-1936 yıllarında, yani ilkokulun birinci sınıfında başladı. Aslında, Kâmil’le okul arkadaşı idik, ama sınıflarımız ayrıydı. Kendisiyle, dördüncü sınıftan itibaren birlikte okuduk. Ortaokulda ise, sıra arkadaşı olduk.

Kâmil, Aksaray Ortaokulu’nun 1B sınıfından sonra öğrenimi bıraktı, ben devam ettim. O, ticaret hayatına atıldı. Babasının yanında çalışmaya başladı. Babasının, bakkal dükkânı vardı. Bu dükkânın camekân bölümünde, kendisine özel bir kısım oluşturulmuştu. Sanki, dükkân içinde dükkân gibiydi. Kâmil burada tespih, jilet gibi çerçi malları satardı.

Kâmil’ler, Kalealtı’nda, Hacı Hasanlı Mahallesi’nde otururlardı; hemen Ulucami’nin altındaki mahallede... Burada önce kiracı idiler, sonra bir ev aldılar.

Okul arkadaşlığımız sırasında, zaman zaman Kâmil’lerin evine ders

çalışmaya giderdik. Kâmil, çok zeki bir çocuktü, fakat çalışmayı pek sevmeydi. Onun için annesi Naciye Hanım, bizi eve çağırır ve Kâmil’le birlikte ders çalışmamızı arzu ederdi. Genç yaşta vefat eden Naciye Hanım, oğlunun okumasını çok istiyordu.

Kâmil’lerin evinde genellikle İbrahim Perek’le birlikte biz üç arkadaş olurduk. Naciye Hanım, bize sakin bir çalışma ortamı hazırlar, önümüze kuruyemişler getirir, özellikle İbrahim Perek’e tenbihatta bulunarak, “Aman oğlum, Kâmil’le birlikte dersinizi iyi bir şekilde çalışın.” derdi. Aslında biz, Kâmil’in evine ders çalışma niyetiyle giderdik. Ama, çalışma odamızın kapısı kapandıktan sonra, işin şekli hemen değişir, Kâmil kanepenin altından bir tombala kutusu çıkartır ve bizi oyuna davet ederdi.

Kâmil’e uyum sağlamak çok kolaydı. Kendisi, sevecen bir arkadaştı. İbrahim Perek’le biz, derslerimizde muntazam olmamıza rağmen, Kâmil’e ayak uydurmak için ders çalışma teşebbüsünden vazgeçebiliyorduk.

10 KASIM’DA YANLIŞ BİR İŞ YAPTIK

Şimdi sırası gelmişken, birkaç okul anımı anlatmak istiyorum.

Büyük Atatürk’ün vefat ettiği 10 Kasım 1938 tarihinde, Kâmil’le birlikte ilkokulun dördüncü sınıfında okuyorduk. Tabii milletçe yasa boğulmuştuk. Herkes ağlıyordu. Ama sınıfımızdaki arkadaşlarımızdan Ermeni asıllı Simyon, ağlamıyordu. Kâmil, Simyon’un bu duyarsızlığına çok sinirlendi; benim yanına geldi, “Simyon’u dövelim.” dedi. Ben de, “Hay hay...” dedim. Simyon’u sınıftan yaka paça dışarı çıkardık. Okulun bahçesindeki voleybol sahasına götürüp, “Atatürk öldü, sen neden ağlamıyorsun?” diye bu bigünah çocuğu, bir hayli hırpaladık ve zorla ağlattık. Olay, okul yönetimine intikal etti. Yöneticiler de, bizi azarladılar.

Bizim kavgamız, çocukluk kavgası idi; saman alevi gibi parladı ve söndü. Çocuk aklımızla, onu cezalandırmıştık. Ama, Simyon’la arkadaşlığımız devam etti. Aslında, onunla çok fazla bir samimiyetimiz de yoktu.

O yıllarda Aksaray’da, Ermeni asıllı Türk vatandaşı 4-5 aile vardı. Bu ailelerden birisinin Nazar isimli çocuğuyla, daha samimi bir

arkadaşlığımız bulunuyordu. Bu aileler, zamanla Aksaray'dan ayrılıp, İstanbul'a taşındılar. Dolayısıyla, Ermeni asıllı arkadaşlarımla irtibatım da kesildi.

SINIFTA, İLK İNSANLAR GİBİ ATEŞİ BULDUK

Yine ilkokul dördüncü sınıftan bir başka anımı nakletmek istiyorum. Öğretmenimiz derste, ilk insanın ateşi nasıl bulduğunu anlatırken, “İki maddenin birbirine sürtünmesinden meydana geldi.” demişti. Öğretmenin bu anlatımı, çok ilgimizi çekmişti. Kâmil’de hemen şimşek çaktı, bir tahta parçası buldu, getirdi; onu, dersanedeki sıraya sürtmeye başladık. Kısa bir süre sonra, dumanlar çıktı. Sınıfta, panik başladı. Bizi öğretmene şikayet ettiler.

Sonuçta öğretmenimiz eylemimizi öğrenip, arkadaşlarımızın şikayetini dinleyince, “Çocuklar dikkatli olun; dersi dinlediğinizi ve öğrendiğinizi bu deneyinizle tespit etmiş bulunuyorum. Önce size ‘aferin’ diyorum, sonra da, tehlikelere karşı dikkatinizi çekiyorum.” demişti.

Bizim yetişme çağımız, genç Türkiye Cumhuriyeti’nin fukaralık yıllarına rastlar. Biz, Türkiye Cumhuriyeti’nin birinci nesliyiz. Yokluğu gördük, Allah’a şükür, çalışarak, varlığı da yakalama gayreti içerisinde olduk. O yıllarda Kâmil’lerin hali vakti, bize nazaran daha iyiydi. Onlar, diğer varlıklı aileler gibi, sonbaharda hayvan keser, sucuk, pastırma gibi kışlık gıda maddeleri hazırlarlardı. Buna, yörede “etlik” adı verilirdi. Bizim, etlik imkânımız yoktu.

Kâmil’ler, her etlik döneminde, komşularını hiç ihmâl etmezlerdi. Bu arada, bize de “kol” diye adlandırılan pastırma gönderirlerdi. Bir gün hiç unutmuyorum, bizim evde et yoktu. Annem, pastırma ile kuru fasulye pişirdi. Bunu yaparken de, “Sakin ha, kimseye söylemeyin, ayıp olur; et bulamamışlar da, pastırmayla yapıyorlar derler.” diye tenbihatta bulundu.

Aradan yıllar geçtikten sonra, rahmetli anneme, “Sen bize, pastırmalı fasulye pişirmenin ayıp olduğunu söylemiştin. Hatta, bunu komşuların duymaması için tembihatta bulunmuşsun. Bugün ise, o yemek, lüks otellerdeki restoranların listesine dahil edildi.” dedim.

ULUORMAKTA, GİZLİCE YÜZÜYORDUK

Aksaray'ın ortasından bir ırmak geçer. Adı, Ulurmak. Biz çocuklar, fırsat buldukça ırmakta yüzmeye giderdik; buna da “çimme” derdik. Fakat ailelerimiz, can güvenliğimiz nedeniyle ırmakta yüzmemizi pek istemezlerdi.

Bu arada, Kâmil'in annesi genç yaşta vefat etti. Annem, benimle birlikte Kâmil'e de göz-kulak olmaya başladı. Bizim, Ulurmak'a girişimizi engellemek için, “Şimdi sizin sırtınıza tavanın arkasından bir kara çalarım. Eğer siz, dereye girerseniz, sırtınızda bir şeyler çıkar, ben de anlarım.” derdi.

Biz, çocuk aklımızla, uzunca bir süre annemin oyununa geldik. Dolayısıyla, bir müddet dereye giremedik. Daha sonra Kâmil, “Gel bakayım İbrahim, senin sırtında kara var mı, yok mu, bakacağım.” dedi. Sırtında kara yoktu. Ben de onunkine baktım, onda da yok... Mesele anlaşılmişti, biz tekrar dereye abone olduk.

Çimme mücadelesi, bununla bitmedi. Annem, tekrar dereye girdiğimizi fark etmiş, bu defa evimizde çalışan bir kızı, gözcü olarak görevlendirmiş. Tabii bundan bizim haberimiz yok. Dere kenarına gittiğimiz bir gün, kız peşimize takılmış. Çırlıçıplak soyunduk. Dereye girdik, çıktık, ama bir de ne görelim? Elbiselerimizin yerinde yeller esiyor. Mesele hemen anlaşıldı. Elinde bizim elbiselerimizle biraz ileride bekleyen kızı gördük, kendisine bağırdık, çamaşırlarımızı istedik, ama sözümüzü dinletemedik. Eve, yarı çıplak gitmiş, bu maceranın neticesinde, annemden epeyce sopa yemiştım.

Kâmil'le ilgili bir başka ilginç anımı daha anlatmak istiyorum. Aksaray'da, “Fevzi Hoca'nın Kavaklığı” diye anılan bir büyük bahçe vardı. Zaman zaman orada toplanır, “birdirbir”, “top” ve “kara tavuk” gibi çocuk oyunları oynardık. Bir de kavak ağacının tepesine yuva yapmış çaylak yumurtalarını alırdık.

Bir gün yine Kavaklığa gittik. Kavak ağaçlarından birisinin üzerinde bir çaylak yuvası vardı. Bu, yaklaşık 10 metre yüksekliğinde bir ağaçtı. Kâmil, bir çırpıda kavağın tepesine çıktı, ama yuvadaki çaylak, pike yaparak Kâmil'den kurtuldu. Kâmil, böylesine ele-avuca sığmaz bir çocuktu. Zaman zaman kedi ve köpeklerin boynuna ip bağlar, “Tarzan ve

Çita” filmindeki gibi rol keserdi. Kâmil, Tarzancılık oyununu çok sever, kendisini filmdeki oyuncuların yerine koyarken, onların ilginç seslerini de taklit ederdi. Son yıllarda gazetecinin biri, Kâmil’i, eski Tarzan John Weismüller’e benzetiyordu. Onun küçükken ağaca çıkmaktaki ustalığını bilse idi, benzetmesinde ne kadar isabetli olduğuna sevinirdi.

KÂMİL, “MÜFETTİŞİN KIZI”NA ÂŞIK OLMUŞTU

Kâmil’in yeni yetmelik çağında, bir de plâtonik aşkı konuşulurdu. Bu, ne kadar doğru idi bilmiyorum ama, anılarımda kalan bilgiler şöyle idi:

Kâmil, babasının dükkânında çalışırken, dükkânın önünden alımlı bir kız geçermiş. Kızın ismini hatırlamıyorum, ama “Müfettişin Kızı” derlerdi. Bu kızcağız, Kâmil’den yaşça büyükmüş. Ama Kâmil, ona gönlünü kaptırmış. Bu arada, okul arkadaşları, Kâmil’in plâtonik aşkını öğrenmişler, kendisine “Müfettişin Kızı”ndan hayâli haberler getirip götürmeye başlamışlar. Bu yaramaz arkadaşlar, daha da ileri giderek, sahte mektuplar yazmaya ve bir taşın altına gizlemeye başlamışlar. Sonra da gidip, “Müfettişin Kızı, sana mektup yazmış, falanca yerde, taşın altında duruyormuş.” demişler. O yıllardaki gençlik dedikodularına göre, Kâmil, bir müddet o sahte mektupları almış, kendisi de aynı taşın altına cevabî mektubunu koymuş. Ama sonuç ne oldu, bilmiyorum.

Dedik ya, Kâmil, haşarı idi. Herhalde bu hali, fıskıran zekâsından kaynaklanıyordu. Hiperaktifti, hiç yerinde duramazdı. Fıkır fıkırdı. Ortaokul birinci sınıfında, yaramazlığını Ahmet Coşkun adındaki bir arkadaşımızın üzerinde denerdi. Derlerde, kalemi sivirtir, Ahmet’in muhtelif yerlerine batırırdı. Çocuk da, can acısıyla ortaya küfredirdi. Tabii sınıf öğretmeni, Ahmet’in bu tavrını görünce, onu bir güzel döverdi. Kâmil de, olay yatıştıktan sonra kıs kıs güler, bu defa yeni bir olay sergilemek için hazırlıklara girişirdi.

Kâmil’le yaşadığım çocukluk anılarımı, işte o gün bugün, nâdide birer armağan gibi muhafaza ederim. İnsanlar için, “7’inde ne ise, 70’inde de o...” derler ya... Gerçekten sevgili Kâmil de öyle... Daima alçakgönüllü, sevecen ve yardımsever...

AKSARAY'IN 10 BİN YILLIK TARİHİ VAR

Aksaray'da doğup büyüdüm. Orada, acı-tatlı, güzel günler geçirdim. Hayata, Aksaray'daki rampadan fırlatıldım. Şimdi anılarımı yazarken, bu şirin memleketimin tarihinden ve sosyal yaşamından da kısaca söz etmek istiyorum.

Aksaray hakkında yazılmış pek çok kitap var. Bu arada, Aksaray Valiliği'nin internet sitesinde de memleketimizle ilgili ayrıntılı bilgiler yer alıyor. Bunları tek tek okudum. Not ettim. Onları şimdi sizlerle paylaşıyorum.

Aksaray, Konya Ovası'nın büyük bölümünü içine alan, Melendiz Dağları'ndan çıkarak, Tuz Gölü'ne dökülen Ulurmak'ın oluşturduğu geniş platoda kurulu bir kent... 7. yüzyıl sonlarından itibaren Müslüman Arapların Anadolu üzerinden İstanbul'a yaptıkları sefer nedeniyle bölgeye sığınan Hıristiyanların sayısı çok artmış; Ihlara, Güzelyurt ve Göreme gibi yerleşim birimleri oluşmuş.

Aksaray'ın tarihi, M.Ö. 8000 yılına dayanıyor ve tarihte ilk beyin ameliyatının da burada yapıldığı söyleniyor.

Anadolu medeniyetinin ilk izlerine rastlanan Aksaray, 1142 tarihinde Selçuklu topraklarına katılmış. Bir süre "Taksara" olarak anılan kent, 1170'de Selçuklu Sultanı II.Kılıçarslan'ın beyaz mermerden saray yaptırması üzerine "Aksaray" diye anılmaya başlanmış.

Osmanlı hakimiyetine kadar İlhanlı, Danişmentli, Karamanoğulları egemenliğinde kalan, 1470 yıllarında İshak Paşa tarafından ele geçirilen Aksaray'dan, Fatih Sultan Mehmet'in emri ile halkın bir bölümü İstanbul'a nakledilmiş. Tabii amaç, İstanbul'un fethinden sonra boşalan şehrin iskânı... İstanbul'da bir semte de "Aksaray" adı bu nedenle verilmiş. II. Kılıçarslan zamanında saraylar, medreseler, zaviyeler, kervansaraylar yaptırılmış, Azerbaycan ve başka yerlerden Müslüman halk, gazi, mücahit, âlim, ticaret erbabı getirilerek, Aksaray'a yerleştirilmiş.

Aksaray, Osmanlı sınırları içine alındıktan sonra Fatih adına

yapılan ilk tahrirde “Aksaray Vilâyeti” olarak gösterilmiş, Kanunî Sultan Süleyman zamanına kadar Karaman eyaletine bağlı bir kaza, Kanunî devrinde ise, Konya’ya bağlı bir sancakmış.

I. Dünya Savaşı yıllarında Aksaray, kendi elektriğini üreten dört-beş ilden birisi idi. Ulurmak’ın üzerine kurulmuş bir elektrik santrali, hem şehrimizi aydınlatıyor, hem de o günün çok ilkel olan sınai tesislerini çalıştırıyordu. Azmi Millî Un Fabrikası da bu tesislerden birisi idi. Azmi Millî’de üretilen un, büyük ölçüde Silahlı Kuvvetler’in ihtiyacını karşılamada kullanılırdı.

1920 yılında vilâyet olan Aksaray, 1933 yılında bazı olaylar nedeniyle, Niğde vilâyetine bağlı bir ilçeye dönüştürülmüş. 1989 yılının 15 Haziran gününe kadar 56 yıl ilçe olarak kalan Aksaray, TBBM’nin çıkardığı bir yasa ile tekrar vilâyet oldu.

Geniş arazi varlığına sahip ve halkın yüzde 98’i okur-yazar olan Aksaray’ın sosyo-ekonomik yapısı, genel olarak tarım ve hayvancılığa dayanıyor. Son yıllarda sanayi alanında da önemli gelişmeler kaydedildi.

CUMHURİYET, AKSARAY’A CANLILIK GETİRDİ

Aksaray’lı hemşehrimiz, değerli bilim adamı Prof. Dr. Faruk Zeki Perek, “Büyük Devrim Çağında Aksaray / 1910 - 1930” adlı eserinde, güzel memleketimizdeki yaşam tarzını şöyle anlatır:

“1910-1930, her yönden büyük devrim çağıdır. Devrimler, özellikle okulda, çarşıda ve evde gerçek oldu. Millî Mücadele ile tarih kapandı, yeni bir dünya doğdu. En büyük mutluluk, bugünleri yaşamaktı. Bu duyguların etkisini, çetin devrimcilerin heyecanını, eşsiz bir doğuşun yaratıcı havasını dile getirmek, her canlı kalem için görev olmalıdır.

Devrim yıllarında hayat, evde, bahçede ve tarlada geçerci. Çarşı henüz tam değişmemişti. Büyük reformların en canlı yönü, iş hayatında gelişti. Halk, dünyaya döndü. Dükkânlara, uzak piyasalara, yeni kıyafetlere, taze eşyaya alıştı. Hareketli bir ekonomik hayat doğdu. ‘Ev’, ‘okul’ ve ‘çarşı’, üç temel oldu. Çarşı, yeni ruh ve hareket merkezi idi.

Büyükçe olan Aksaray evlerinin hemen hepsi üç bölümden meydana gelirdi: Ev, bahçe ve ahır... Büyük evlerin bazılarında bağ da bulunurdu. Eski evlerin bir büyük geleneği ise, üst katta büyükçe bir kapıdan bahçeye doğru uzanan genişçe bir oda büyüklüğünde ‘çıkartma’ denilen bir balkondur. Çıkartmanın üç tarafı açık olur ve bahçeye bakardı. Üstü örtülerek, yağmurdan korunurdu. Kadınların ve ev halkının, sokaktan geçenler tarafından görünmeyecek bir durumda olmasına dikkat edilirdi.

Evler, harem ve selâmlık olarak ikiye ayrılıyordu. Harem, ev halkına aitti. Özellikle kadınların serbest yaşadığı bölümdü. Selâmlık ise, erkekler ve erkek misafirler içindi. Yerli halk dilinde, bu ‘harem’ ve ‘selâmlık’ kelimeleri pek kullanılmasa da, fiili durum bu idi.

Eski evlerin hemen hepsi kerpiçten yapılmıştı. Zeminden bir metre kadar yükselen taş temel atılır, üzeri kerpiçten yapılırdı. Yemek için masa ve sandalye kullanılmaz, yerde oturulur, yuvarlak sinilerde yenilirdi. Büyük misafirler için ise, çok büyük yuvarlak bir sini de bulundurulurdu. Evlerin mutfağına ‘Aşene’ denilirdi. Bu kelime herhalde ‘aşhane’nin kısaltılmışı idi.

Evde, çarşı ekmeği âdeti yoktu. Ev ekmeği yenilirdi. Bu ekmeğin, biraz kalınca, yufka biçiminde idi. Zaman zaman birkaç haftalık ekmeğin yapılması ve bunlar belli bir yere konulurdu. Bunlara, ‘şepit ekmeği’ denilirdi. Bunu yapmak için, evde belli miktarda un, iri çuvallarda devamlı bulunurdu.

Evin erkeğinin hayatı, gündüz çarşıda ve işte geçirdi. Evde kadınlar ve çocuklar bulunurdu. Kadınlar, ev, ahır, bahçe işleriyle meşgul olur, yaşlılar ise özellikle namazlarını ihmâl etmezlerdi. Evin münasip yerinde, namaz seccadesi veya postu hiç eksik olmazdı.

Çarşıdan mümkün olduğu kadar az şey alınır, günlük ihtiyaçların çoğu bağ, bahçe ve ahırdan elde edilirdi. Meyvalar, üzüm ve sebzeler, bağdan ve bahçeden toplanırdı.

Evin ahırını büyükçe idi. Ahırda duvarlar boyunca hayvanların otlarını ve samanlarını koymak için ‘havt’ denen münasip yükseklikte U şeklinde özel yemlikler yapılmıştı. Hayvanlar, buralara konan yemleri rahatlıkla yer ve yatarlardı. Yatarken rahat olmaları için de altlarına, kurutulmuş, yumuşak, toz halinde gübre serpilirdi.”

Sözlüm Suzan'ı, Ailesi Eve Kapatınca, Onu Görebilmek İçin Damlara Çıktım

Babam, Nevşehir'de yaşayan bir akraba kızı ile evlenmemi istedi. Ben, bu kızın yüzünü dahi görmemiştim. Mutlaka tanışmak istedim. Babam, "Ben gördüm, beğendim ya..." dedi. Babamın zoru ile sözümüz kesildi. Ama bu defa kızın ailesi, sözlümü bana göstermemekte direndi. Suzan'la, ancak nikâhımız kıyılırken, yan yana göz göze gelebildik.

Anılarımı anlatmaya başlarken, her insanın hayatı boyunca yaşadığı olaylardan herbirinin birer kilometre taşı olduğunu ifade etmeye çalışmışım. Doğumumuz, bu taşların ilkinin oluşturuyor. Devamını şöyle sıralayabiliriz: Okul çağı, erkekler için askerlik, evlilik, iş hayatı ve nihayet emeklilik...

Bana ait kilometre taşlarından ilki, 1929 tarihinde dikilmişti. Çünkü o yıl, dünyalı olmuşum. İkincisi ise, 1935 yılında ilkokula başlarken yerini buldu. Şimdi sıra, üçüncü taşa gelmişti. Normal şartlarda, o taş, askerlik taşı olmalıydı. Ancak, biz kuralı bozduk. Çünkü, babamın ısrarı ile başımın bağlanması gündeme geldi. Şimdi, sırayı bozan bu kilometre taşının hikâyesini anlatmak istiyorum.

Anılarımın akışı içerisinde, duygu dünyamı sizlerle paylaşmaya gayreti içerisinde olmuşum. Bu arada, değerli arkadaşım İbrahim Kiper de bu konudaki bazı sırları sizlere vermişti. Bana soracak

olursanız, gençliğimi doyasıya yaşamak istiyordum. Okulu yarım bırakıp, iş hayatına atılmıştım. Gönül dünyamda özgür kalma özlemi içerisindeydim. Kısacası, kendi eşimi, kendim seçmeliydim. Belki de, o yıllarda derin bir aşk yaşama arzusu duyuyordum. Herkesin aşk ve sevgiye ihtiyacı olduğu, bilinen bir gerçektir. Ben de, aşkın ayak bastığı her yerde mutlaka mutluluğun olacağı düşüncesindeydim. Ama, evdeki hesap, çarşıya uymadı.

BABAM, YÜZÜNÜ GÖRMEDİĞİM KIZLA EVLENMEMİ İSTİYORDU

Babamın, bir Nevşehir seyahatinin dönüşünde, “Hadi bakalım, hazır ol; seni evlendireceğim.” şeklindeki emr-i vâkisi ile karşılaştım. Oysa ben, askerliğimi dahi yapmamıştım. 17 yaşındaydım. Babamın uygun gördüğü kişi, Nevşehir’de oturan, bir akraba kızı idi. Bu eş adayının adını ilk defa işitiyordum. Dolayısıyla, yüzünü de hiç görmemiştim.

Kelimenin tam anlamıyla “görücü usûlü” evlilik gündeme gelmişti. Babamın bu teklifi karşısında, kendisine kibarca itiraz ettim. “Baba, ben bu kızı görmedim ki!..” dedim. Kendisi hiddetle, “Ben gördüm ya!..” cevabını verdi. Babam emrediyordu. “Emir, demiri keser.” derler ya, işte öyle bir şeydi.

“Suzan” adındaki gelin adayının henüz 15 yaşında olduğunu öğrendim. Ne yapıp edip, yüzünü görebilmek için plânlar oluşturdum ve bu amaçla Aksaray’dan Nevşehir’e gittim. Önce, ailesine haber gönderdim. Olumsuz cevap aldım. Çaresizdim. Ama Nevşehir’den elim boş dönmek de istemiyordum.

Orada arkadaşlarım vardı. Onları buldum. Konuyu açtım ve kendilerinden yardım istedim. Suzan’ların oturduğu Dere Mahallesi’ne gittik, evlerini tetkik ettik. Sokakta bir aşağı bir yukarı dolaşmaya başladık. Kapılarından giren çıkan, pencerelerinden bakan hiçbir Allah’ın kulu yoktu.

Komşu evlerin damına çıktık, oradan keşfe başladık. Ama nafile... Bu arada öğrendim ki, Suzan’ın annesi, kızlarını Aksaray’a gelin

etmeyi düşünmüyormuş. Bu konu da, bir başka problem olarak ortaya çıkmıştı. Aile ayrıca, kızlarını bana göstermemek için tüm önlemleri almıştı. İleriki yıllarda Suzan'dan, ailesinin aldığı bu önlemleri hayretler içerisinde dinleyecektim.

SUZAN'I GÖREBİLMEK İÇİN, DAMLARDA DOLAŞTIM

Nevşehir'de Suzan'ı görebilme çabam başarısızlıkla sonuçlanınca, yine babamın huzuruna çıktım, “Ben, evleneceğim kızı görmeden almam!” diye direttim. Babam ise, “Nuh” diyor, “Peygamber” demiyor, kendisi, hep şu cümleleri tekrarlıyordu: “Oğlum, işte güzel, münasip bir kız bulduk. Ailesini tanıyorum. Bize akraba olurlar. Huyunu suyunu bildiğimiz bir aile... Ben beğendiğime göre, bu iş olacak.”

1940'lı yıllarda Türkiye'nin sosyal yapısı işte böyle idi. Babam, Suzan ile evlenmemi kayıtsız şartsız istiyor, bizim yetişme tarzımız da, anneye ve babaya karşı itiraz hakkı tanımıyordu.

Peki, benim halim böyle... Acaba, Suzan cephesinde durum nasıldı? Bunu, yıllar sonra Suzan'dan dinledim; beni tanımadığından dolayı, o da karmaşık duygular içerisinde boğuşuyor, aşkın, sadece iki kişi arasında olduğuna inanıyormuş. Böyle bir birlikteliğin oluşturulması için ailelerin baskı uygulamasına da adeta isyan ediyormuş.

Bu işin böyle gitmeyeceği kısa zamanda anlaşıldı. Bir çözüm yolu arandı ve Suzan'la benim birbirimize karşılıklı fotoğraflarımızın gönderilmesi kararına varıldı. Bu plân uyarınca, Aksaray'da vesikalık fotoğraf çektirdim ve aileme teslim ettim. Babam da, bu fotoğrafı Suzan'ın ailesine gönderdi. Aynı anda, karşılığı da geldi.

Aradan 60 yıl geçtikten sonra, bu anılar kitabımda itiraf ediyorum: Suzan'ın fotoğrafını görünce, ona âşık olmuştum. Bu aşkıma, bugüne kadar sevgili eşime sözlü olarak açmış değilim. Ama, yılları geride bıraktıktan sonra, bu duygu ve düşüncelerimi, anılar kitabıma kaydetmek ihtiyacı hissettim.

“Ufak bir kıvılcım, aşkın ortaya çıkmasını sağlar.” derler. Bugün

samimiyetle söyleyebilirim ki, Nevşehir'den gelen o fotoğraf, işte aradığım kıvılcımdı...

Fotoğrafı aldım, bir odaya kapandım, baktım... Bir daha baktım... Çok duygulandım... Heyecan içerisindeydim. İçimden, “Ne kadar güzel bir kızmış. Sevecen ve mâsum...” dedim. Yani, fotoğraftan, Suzan'ın adeta falına bakmıştım. Yüz ifadesi, Suzan'ın duygu dünyasını aynen yansıtıyor gibiydi. İzdivacımız sonrasında, o sevecen ve mâsum insanın, ne kadar mükemmel bir tabiata sahip olduğunu yaşayarak görecektim. Evet, gözlemimde yanılmamıştım.

İSYANIMI DİNDİREN FOTOĞRAFI, HÂLÂ SAKLARIM

O fotoğrafın âkıbetine gelince... Onu, o gün bugün saklıyorum. Hem de odamızın baş köşesinde... Çünkü, önce Suzan'ın fotoğrafına âşık oldum, sonra kendisine... O fotoğraf, benim için çok büyük bir kıymet ifade eder. Onu, gözüm gibi korurum. Yıpranmasını, solmasını aslâ istemem.

O fotoğraf sayesinde, isyanım dindi. Dindi ama, yine o fotoğraf sayesinde, bu defa gönlümde târifi imkânsız bir heyecan başladı. Bu heyecanın kaynağı da, sadece ve sadece Suzan'ın o mâsum yüz ifadesi idi.

Ben beğendim ama, Suzan benim fotoğrafımı görünce acaba neler hissetti? Onu bilemiyorum. Kendisine de sormadım.

Aileler, söz ve fikir birliği yaptı. Aradaki pürüzler kalktı. Suzan'la bir yuva kurmamıza karar verildi. O yılların âdetleri gereği, yapılacak işler sıraya konuldu, başta üvey annem olmak üzere ailemizin hanımları, gelin adayını görmek için Nevşehir'e gitti. Ardından da sözümüz kesildi.

Altı ayın sonunda, nikâh günümüz gelip çattı. Nikâhımız, Nevşehir'de kıyılacaktı. Ben, Aksaray'dan bir atlı araba kiralayarak, yedi saatte Nevşehir'e ulaştım. Aile fertlerimiz de daha sonra geldiler. Yol boyunca, büyük bir heyecan içerisindeydim.

Nevşehir'de, bir akraba evinde konakladık. Nikâhtan önce yine

Suzan'ın ailesine haber gönderdim; “Ne olur, bırakın bu inadı da, Suzan'ın yüzünü bir defa göreyim. Kendisiyle iki lâf edeyim.” dedim. Kız evinden, hemen cevap geldi: “Olmaz!..”

SUZAN'IN, EVLENEBİLMESİ İÇİN YAŞI BÜYÜTÜLDÜ

Aksaray'daki ortaokul müdürümüz Orhan Bey, o tarihlerde Nevşehir Belediye Başkanı olarak görev yapıyordu. Babam da kendisini yakînen tanımaktaydı. Orhan Bey'den bir pazar günü nikâhımızın kıyılmasını istedik, “Mümkün değil, bugün pazar.” cevabını aldık. Suzan'la benim nüfus cüzdanımızı istediler, onları gönderdik ama, ortaya bir büyük engel çıktı: Suzan, henüz 15 yaşındaydı. Evlilik yaşı ise, 18...

Belediye Başkanı Orhan Bey, bu konuda imdadımıza yetişti. Suzan'ın yaşı, kısa sürede mahkeme kararıyla büyütüldü, ardından da nikâh işlemlerine geçildi. Bütün bu engeller aşılırken, hâlâ Suzan'ın yüzünü görme imkânını elde edememiştım.

Beklenen an geldi. Babam ve üvey annem Necmiye Hanım ve birkaç akrabamızla birlikte, belediye binasına doğru yola koyulduk. Üzerimde bir takım elbise vardı. Bu, birkaç takımla sınırlı elbiselerim içerisinde, en yenisi idi. Altı aylık bekleyişin heyecanı içerisinde tir tir titriyordum. İşte bu heyecanı aşmak için sadece saatler kalmıştı.

Kafamda, binbir soru vardı:

- * Suzan'la ilk karşılaşmamız acaba nasıl olacak?
- * Onun boyu posu, yüzü nasıl?
- * Beni görünce acaba beğenecek mi?
- * Bana karşı tavrı nasıl olacak?
- * Birbirimizi sevebilecek miyiz?

Bu soruları, uzatmak mümkün... Hakikaten, bugün dahi tarif edemeyeceğim, hatırladıkça büyük heyecan duyduğum bir duygu fırtınasına kapılmış gidiyordum.

Belediye binasının merdivenlerinden çıkarken, kalp atışlarım göğüs duvarını zorluyor, gözümün önünde bir şeyler uçuyordu. Nefes almakta zorluk çekiyor, etrafımda dayanacak bir yer arıyordum.

EVLENECEĞİM KIZLA, ANCAK NİKÂHTA KARŞILAŞTIK

Sanki bir film setindeydim... Koridorda bir grup insanı gördüm. Aralarında genç bir kız vardı. Yavaşça yanlarına yaklaştık. Aile büyükleri selâmlaştı ve kucaklaştı. Artık Suzan’la aynı çatı altındaydık. Aynı havayı soluyorduk. O fotoğrafına âşık olduğum güzel kız, hemen karşımda, elimi uzatsam, dokunabilecek mesafedeydi. Utangaçtı. Belediye binasına gelirken, Suzan’ın sade bir kıyafetle geleceğini zannediyordum. Oysa üzerinde alımlı bir gelinlik ve yüzünü saklayan bir telli duvak vardı.

Suzan’la göz göze gelmeye çalışıyordum. Ama, çevremizdeki tüm gözler, projektör gibi üzerimde dolaşıyordu. Dakikalar, yıldırım hızıyla geçti. Belediye Başkanı Orhan Bey’in oturduğu masaya yaklaştık, bize ayrılan sandalyelere oturduk, resmî nikâh başladı. Orhan Bey konuştu, biz dinledik. Birbirimizi eş olarak kabul edip etmediğimizi sordu. Her ikimiz de, utangaç bir tavırla, “evet” dedik. Önümüze konulan defteri imzaladık ve resmen eş olduk. Takvimler, 14 Kasım 1946 Perşembe gününü gösteriyordu.

Eşim Suzan’la aynı soyadı taşıdığımız için, nikâhtan sonra onun soyadında bir değişiklik olmadı.

Nevşehir’deki resmî işlemlerimiz bitmişti. Şimdi sıra, gelini alıp Aksaray’a götürmeye gelmişti. Nikâhtan hemen sonra, kayınpederim, babama, “Evet, Hacı Efendi, şimdi gelininizi alıp götürebilirsiniz.” dedi. O yıllarda, Nevşehir’le Aksaray arasında çalışan külüstür bir otobüs vardı. Biz beş kişi, o otobüsün bulunduğu garaja gittik. Gelini ön sıralara oturttuk, ben de arkadaki bir koltuğa iliştim. Suzan, yol boyunca, büyüklere olan saygısından ve mahcubiyetinden dolayı hiç dönüp arkaya bakmıyordu. Heyecanlı bir yolculuktan sonra, Aksaray’a ulaştık. Gelin, evimize girerken, Anadolu usûlü, tefle karşılandı. Evimizde şenlik yapıldı ve aynı gece gerdeğe girdik.

TAM 60 YIL GECİKMIŞ BİR İLAN-I AŞK

Suzan'larla uzaktan akraba oluyoruz. Çok muhterem bir annesi vardı. Kayınvalidem, tahminlerin üstünde iyi bir insandı. Eşimi de mükemmel bir şekilde yetiştirmiş. Kayınvalidem, beni çok severdi. 94 yaşına kadar yaşadı. Allah, gani gani rahmet eylesin.

Suzan'ın, ekmeğini ticaret ve çiftçilikten çıkaran mütevazı bir ailesi vardı. Kayınpederim, çok titiz, dürüst karakterli bir adamdı. Yedi-sekiz yıl askerlik yapmış. Asabî mizaçlıydı. Erken rahmetli oldu, henüz 50 yaşındayken vefat etti. Kayınpederime de, Allah'tan rahmet diliyorum.

Şimdi itiraflara başlıyorum...

Evliliğimin ilk yıllarında, biraz huysuz ve hırçındım. Zaman zaman ev hayatımızda ufak tefek tatsızlıklar oldu. Bunlar, her evde cereyan eden olağan hadiseler... Fakat Suzan, 15 yaşında evlenmiş olmasına rağmen, kendisini çok iyi yetiştirdiği için, tartışmalarımız ciddi bir noktaya gelmedi ve hiçbir zaman sürekli olmadı.

Eşimi, gerçekten çok severim. "Gerçekten" kelimesini boşuna kullanmıyorum. Ancak, uzun süre sevgimi belli etmedim. Bu sevgim, nereden kaynaklanıyor, onu da söyleyeyim; eşim, güzel bir hanımefendidir. Ben, fizikî güzellikten çok, ahlâkî güzelliğe önem veririm. Suzan, yüksek ahlâk ve karakter sahibidir. Çok vicdanlıdır. Fakir-fukara anasıdır.

Gençliğimde, Suzan'ı çok kırdığım anlar olmuştur. Şimdi o olayları hatırlamak dahi istemiyorum. Zaman zaman, "Ben bunları nasıl yaptım?" diye, kendi kendime vicdan muhasebesi içerisinde oluyorum.

Eşim bana daima "bey" diye hitap eder. Dolayısıyla, biraz mesafeliyizdir. Aramızda, sevgiye dayalı pek konuşma olmazdı. Ama şimdi, biraz çenem düştü, gevezelik yapmaya başladım. "Hanım, sen iyisin, sana âşığım..." diyorum ama, kendisi bundan pek hoşnut olmuyor. Çünkü, 50 yıl bu sözleri söylememişim. Son beş yıldır, on yıldır sevgimi dile getirmeye çalışıyorum. O ise, yarım asırdan beri işitmediği bu sözler karşısında, herhalde hayretler içerisinde kalıyor.

Suzan nasıl düşünürse düşünsün, ama ben duygularımı yazılı bir biçimde bu kitapta açıklamaya karar verdim. İstedim ki; o da artık bu duyguları bilsin...

Vefakâr ve cefakâr eşim, bana hayat boyu büyük destek oldu. Eğer iş âleminde muvaffak olmuşsam, bunda eşimin payı çok ama çok fazladır. Kolay değil, Suzan Hanım, altı çocuk büyüttü. Buna rağmen en ufak bir problemi bana yansıtmadan onların tüm sorunlarını kendi çapında halletti. Doğrusu, o dönemlerde ben, çocukların sorunlarıyla hiç karşı karşıya kalmadığımı söyleyebilirim. Kısacası eşim, üzerimden dağlar kadar büyük bir yük aldı. Sadece bu fedakârlığından dolayı, bence cennetlidir...

Bu arada, ev düzenimizi en iyi şekilde idare etti. Benim, aile yuvamızda mutlu ve huzurlu bir ortamda yaşamam için, her türlü tedbiri aldı. Ona, ebediyyen minnet, şükran ve teşekkür borçluyum... Tabii, sevgi olmasa, saygı olmasa, güven duygusu olmasa, hiç kimse böylesine bir fedakârlığa katlanamaz...

İLK ÇOCUĞUMUZ HİDAYET'İ BİR YAŞINDA KAYBETTİK

Evliliğimizin ilk yıllarında, Aksaray'da babamın dükkânında çalışıyordum. Müşterilerimize, bezir yağı, katran, tuz, kahve ve toptan bakkaliye malları satıyordum. Çalışma tempom çok ağırdı. Yeni evli olmama rağmen, eşime ayıracak vaktim yoktu. Yani, 60 yıl öncenin evliliği, bugünkü evlilikler gibi değildi. Eşlerin üzerinde ağır birer yük vardı. Geçim gailinden dolayı, insan, eşini hoşnut edecek bir zaman ve ortam bulamıyordu.

Evlendikten hemen sonra, baba ocağındaki bir odada yaşamaya başladık. Zaten bu evde, dört aile birden barınıyordu. Daha önce de söylediğim gibi, babamız, aile reisimizdi. Ayrıca, Mustafa ve Nuri ağabeylerim de birer odayı işgal etmekteydi. Dördüncü aile olarak biz de bu büyük evde yerimizi aldık ve ortak yaşamımızı sürdürmeye başladık.

“Yuvayı, dişi kuş yapar.” derler ya, eşim Suzan Hanım da ilk

günden itibaren, mutlu ve huzurlu yuvamızın kurulması için olağanüstü çaba harcadı. Evin, tüm sorumluluğunu yükledi. İlerleyen yıllarda, eşime dedim ki: “Bak hanım, ben seni görmeden aldım; iyi ki almışım...”

1948 yılında, ilk evlâdımıza kavuştuk. Adını Hidâyet koyduk. Ama bir yıl sonra kaybettik. Hidâyet’in ızdırabını yaşarken, 1949’da Fazilet’in dünyaya gelişiyle biraz olsun teselli bulduk. Fazilet, evimize neşe getirdi. Fazilet geldi ama, bana da yol göründü... 19 yaşımı tamamlamış, 20 yaşına basmışım. Vatanî görevime gitmem gerekiyordu. Geride, gencecik bir eş ve kundakta bir yavru vardı. Bu, zor bir işti. Ama, eşim ve çocuğum, baba evimizde yaşayacakları için bu sıkıntılı dönemi de aile büyüklerimizin desteğiyle atlatacaktım.

AKSARAY’DA EVLİLİK MERASİMLERİ

Şimdi biraz da Aksaray’daki düğünleri anlatayım. Aksaray’da ve Nevşehir’de evlilik merasimlerinin kuralları hemen hemen aynı... Her iki şehrin örf ve âdetlerini yerine getirerek evlendik. Zaten, sosyal ortam, o âdetlerin yerine getirilmesini zorunlu kılıyordu.

Aksaraylı bilim adamı, Sayın Prof. Dr. Faruk Zeki Perek, “Büyük Devrim Çağında Aksaray / 1910 - 1930” isimli eserinde, Aksaray’daki bu güzel gelenekleri, ayrıntılı bir şekilde anlatmış. Suzan’la evliliğimiz sırasında, bunların hepsini birebir yaşadık. Şimdi, Prof. Dr. Perek’in bu değerli eserinden evlenme merasiminin ayrıntılarını nakletmek istiyorum:

“Aksaray’da evlenmeler, karşılıklı tanışma ve anlaşma ile değil, çevrenin ve özellikle büyüklerin düşünce ve kararları ile gerçekleşirdi. Aksaray’da herkes aşağı yukarı birbirini tanıdığı için, özellikle tanınmış aileler arasındaki düğünler tüm toplumu kaplayan bir olay şeklini alırdı. Bu nedenle evlenmeler, nesilden nesile intikâl eden geleneksel âdetler ve töreler şeklinde gerçekleşirdi.

Aksaray’da, iki gencin evlenebilmesi için, şu merasimlerin gerçekleşmesi sosyal bir zorunluluktu:

- * *Kız isteme / Üç kişiyle dünürlüğe gitmek.*
- * *Kız evine ikinci ziyaret / Söz kesme*
- * *Şerbet / Nişanlanma*
- * *Kız görme / Sadece kadınlar için*
- * *Nişan ve düğün arası / Dinî bayramlarda hediyeler gönderilir.*
- * *Kalın gitmesi / Düğünden iki hafta önce kızın çeyizi gönderilir.*
- * *Gelin hamamı, güvey hamamı / Hamamlar da şenliğe dönüşür.*
- * *Dinî nikâh / Gelin ve damat katılmaz. Şahitlerle yapılır.*
- * *Kına geceleri - Zamahlar / Düğünden iki gün önce kız evinde eğlence*
- * *Kız çıkarma / Gelinin babaevine veda etmesi*
- * *Güvey alma / Damadın, düğün evine götürülmesi*
- * *Ses saklama / Düğünden bir gün sonra, gelin 'ses saklama' geleneğine uyar, büyüklerle sesli konuşmaz, yani ses saklar. Kayınpeder ve kayınvalidesinden hediyesini alır, sesli konuşmaya başlar. Böylece gelin, yeni evine kavuşmuş olur.*

“Kâmil, Yüzümü, Ancak Nikâh Defterine İmza Attıktan Sonra Görebildi”

“Hayat, müşterektir.” diye boşa dememişler. Evlilik müessesesi, bu zorunluluğu getiriyor. Aslında, evliliğin şartları zorunluluk değil, bir sosyal mukaveledir. Biz de, 14 Kasım 1946’da Suzan’la bu sosyal mukaveleyi imzaladık ve müşterek hayatımızı başlattık. Şimdi de, müşterek anılarımızın bir bölümünü sevgili eşim Suzan Yazıcı’dan dinleyelim...

Eşim Kâmil Yazıcı, hayat hikâyesini bu kitapta topladı. Aslında kendisinin kitap yazma konusunda pek niyeti yoktu. Çocuklarımla birlikte ısrar ettik, “Yaşadıklarımızı, bizden sonraki kuşaklara yazılı bir miras olarak bırakman, aynı zamanda toplumla da paylaşman gerekir.” dedik. Önce direndi, ama sonra kabul etti ve bu işe girişti.

Doğrusu, bu anılar kitabında, bana da görev verileceğini hiç düşünmemiştim. Ancak Kâmil, 61 yıldan beri süregelen hayat arkadaşlığımızın ortak anılarını benim de kitaba yansıtmamı istedi. Öyle ya, bir yastıkta paylaştığımız koskoca 61 yıl, bir bakıma, ikimizin ortak hayatı oluyordu.

Eşimin yazdığı kitapta, birlikte geçen 61 yılımızı anlatmak, o koskoca dönemi bir film şeridi gibi gözümüzün önünden geçirmek, pek de kolay değil. Evet, nereden bakarsanız bakın, bir ömür... Yarım asrı geride bırakalı, 11 yıl olmuş. Bu 61 yıl içerisinde, mutlu ve huzurlu

bir şekilde yaşanan aile düzeni ve bugün altısının hayatta bulunduğu yedi çocuğun sorumluluğu... İşte 61 yılımızın hikâyesi... Değerli eşimle, 76 yıllık ömrümün, bugüne kadar beşte dördünü paylaşmışım. Bu paylaştığım dönem, benim için, uzun ince bir yol... O yolun, yokluğu olmuş, varlığı olmuş... Neticede, huzuru kâfi gelmiş.

Şimdi, eşimle yaşadığımız ortak hayat hikâyesine girmeden önce, kısaca kendi hayat hikâyemi anlatmak istiyorum.

İLKOKULU BİTİREN KIZLAR, EVDE KISMETİNİ BEKLERDİ

Aslen, Nevşehirli bir ailenin kızıyım. Nevşehir’de, 1931 yılında dünyaya gelmişim. Annemin adı Dudu, babamın adı ise Mahmut. Soyadımız da Yazıcı. Hâtıralarımın akışı içerisinde göreceksiniz, 15 yaşında iken eşim Kâmil Yazıcı ile evlendim. Kendisiyle aynı soyadı taşıdığım için, evlilik dolayısıyla soyadımda bir değişme olmadı.

Anadolu’nun yokluk dönemlerinde dünyaya gelmişim. Annem, ev işleriyle meşgul olurdu; babam ise, küçük çapta ticaret ve çiftçilik yapardı. Biz, dört kardeştik; ancak, tek erkek kardeşimizi kaybettik, üç kızkardeş büyüdük.

İlkokul öğrenimi gördüm. İlkokulu bitirdikten sonra, evde, anneme yardım etmeye başladım. Kendisiyle, bağ-bahçe işlerinde uğraşırdık.

Bizim yetişme çağımızda, genç kızlar, adeta eve hapsedilir, bu hayat tarzı, evleninceye kadar devam ederdi. Bu şartlar altında, ben de evde, hem anneme yardım eder, hem de kendisinden öğrendiğim nakış ve dantel işleriyle çeyiz hazırlardım. Zaten, genelde ilkokulu bitirdikten sonra, eve kapanan kız çocuklarının kismetlerini beklemekten başka bir seçenekleri yoktu. Benim için de öyle oldu, diyebilirim.

Şimdi, kismetim nasıl geldi, onu anlatmak istiyorum.

Nevşehir yakınlarında, “İçmeler” dediğimiz doğal kaynak sularının aktığı tesisler var. Özellikle yaz aylarında, yöre insanları İçmeler’e giderek, kaynak sularında kür yaparlar. Biz de, ailece, her yaz bu İçmeler’e giderdik.

ANNEM, BENİ GURBETE GELİN ETMEK İSTEMEDİ

Henüz 13-14 yaşlarımda idim. Annem, ablam ve eniştemle birlikte İçmeler'e gitmiştik. Babam, bizimle gelmemişti. O sırada, Kâmil'in babası Hacı Mehmet Efendi de İçmeler'de imiş. İçmeler'i dolaşırken, nasıl oldu bilemiyorum, Hacı Mehmet Efendi'nin dikkatini çekmişim. Çevreden sormuş, soruşturmuş, benim için, "Mahmut Efendi'nin kızı." demişler. Hacı Mehmet Efendi, bu bilgiyi alınca, çevresine "Mahmut Efendi, benim dayım olur. Buna çok sevindim." diyerek, duygularını dile getirmiş.

Şimdi, kısaca, bu akrabalık ilişkisini anlatmak istiyorum.

Babam Mahmut Efendi, Kâmil'in üvey anneannesinin erkek kardeşi oluyormuş. Onun için, Kâmil'in babası da, babama "dayı" diye hitap ediyor. O yıllarda biz, memleketimiz Nevşehir'de yaşıyorduk. Oysa Kâmil'ler, yıllar önce Aksaray'a göçmüşler. Bu ayrılık nedeniyle, ailelerimiz birbirleriyle sıkça görüşemiyormuş.

Kâmil'in babası Hacı Mehmet Efendi, beni İçmeler'de gördükten sonra, Aksaray'a döner dönmez tüm aile fertlerini bir araya toplayarak, İçmeler gezisi ile ilgili bilgiler vermeye başlamış ve özellikle Kâmil'e dönerek, şunları söylemiş:

"Bak oğlum Kâmil, ben Nevşehir'den, İçmeler'den geliyorum. Orada, dayımın kızını gördüm. Kendisini çok beğendim. Senin, o kızla evlenmeni istiyorum. Bu kararım, kesin. Evleneceksen, o kızla evlenirsin. Aksini yaparsan, benim için yoksun!.."

Hacı Mehmet Efendi'nin, oğlu Kâmil'in izdivacıyla ilgili bu niyet ve tavrını açıklaması, aile fertleri arasında ilgiyle karşılanmış. Ancak Kâmil, tereddüt içerisindeymiş. Kimbilir, belki gönlünde başka bir kız vardı...

Hacı Mehmet Efendi, bir süre sonra Aksaray'dan Nevşehir'e gelerek, ailemizi ziyaret etmiş ve beni, oğluna eş olarak istemiş. Annem, tepki göstermiş, "Ben, kızımı gurbete vermem." demiş. Annemin gurbet dediği Aksaray'la Nevşehir'in arası, sadece 70 kilometre... Ama, bugün 40-45 dakika içerisinde ulaşılan bu mesafe, o yıllarda ancak bir günde

katedilirdi. Ulaşım böylesine zor olduğu için, hemen yanbaşıımızdaki Aksaray, annemin gözünde gurbetten farksızmış.

Annem, “hayır” demiş, fakat ailenin reisi olan babam, benim Kâmil’le evlenmeme taraftar olmuş. Niyetini de şöyle açıklamış: “Kâmil’e niçin kız vermeyeyim? O, benim yeğenimdir. Ailesi de, çok temiz...”

Babamın bu tavrı karşısında, annem bir defa daha düşünmüş ve mecburen o da benim izdivacıma rıza göstermiş.

KÂMİL’LE, BİRBİRİMİZİN YÜZÜNÜ GÖRMEDEN SÖZLENDİK

Hacı Mehmet Efendi’nin bu ziyaretinden sonra, Kâmil’le sözlendik. Ama, birbirimizi hiç görmedik. İşte gerçek görücü usûlü evlenme bu... Ne o benim yüzümü gördü, ne de ben onun... Ailelerimiz karar vermişti. Bizim bu karara uymaktan başka seçeneğimiz yoktu. İyi mi olacak, kötü mü; onu Allah bilir.

Sözümüz kesildikten sonra, babamla, Hacı Mehmet Efendi arasında mektuplaşma başladı. Bu mektuplaşma sırasında, nişan günümüz belirlendi. Ardından da Kâmil’in ailesi topluca Aksaray’dan Nevşehir’e gelerek, bizlerin gıyabında nişan yaptılar. Düşünebiliyor musunuz, biz nişanlanıyoruz, ama nişanlılar hâlâ birbirinin yüzünü görme imkânından mahrum...

Öyle bir devirdi. An’aneler, öyle gelmiş, öyle gidiyordu. Daha sonra işittim ki, Kâmil, beni görebilmek için arada bir Aksaray’dan, Nevşehir’e geliyormuş. Ancak annem, beni göstermemekte ısrar ediyormuş. Hatta bir defasında, Kâmil evimize kadar geldi. Babamla birlikte yemek yedi, beni yine bir odaya adeta hapsedtiler.

Kâmil, bir başka gelişinde ise, bir mahalle komşumuzla anlaşarak, onların damına çıkmış. Beni görebilmek için, uzunca bir süre beklemiş. Benim, kendi evimizin damına çıkabileceğimi veya pencereden bakabileceğimi düşünmüş. Ama, iş umduğu gibi olmamış. Kâmil, komşumuzun damında iken, kelimenin tam manasıyla, çok kıvranmış. Amacına ulaşmadan, tekrar Aksaray’a dönmüş.

Bütün bunlar yaşanırken, ailelerimiz de, evlilik hazırlığını sürdürüyordu. Nikâh tarihimiz, yaklaşık olarak belirlenmişti. Mutlu günümüze, altı aydan kısa bir süre vardı. Beni aldılar, bir fotoğrafçıya götürdüler. Orada, muhtelif pozlarda fotoğrafımı çektiler. Bunlardan bir kısmı vesikalık, bir kısmı da boy fotoğrafları idi. Bu fotoğraflardan birisini Kâmil'in ailesine gönderdiler. Aynı şekilde, Kâmil'in bir fotoğrafı da bize geldi.

NIKÂHIMIZI, KÂMİL'İN ESKİ ÖĞRETMENİ KIYDI

Kâmil, fotoğrafım eline geçince, beni çok beğenmiş. Ben de onun fotoğrafından, kendisini çok beğendim. Kâmil, o fotoğrafımı hemen evlerinin duvarına asmış. İşte o fotoğraf, 61 yıldan beri evimizde asılı. Sağolsun Kâmil, tarihî fotoğrafımı o gün bugün gözü gibi korur.

Nişanlılık döneminde, Aksaray'dan Kâmil'in babası ile üvey annesi ve eltilerim gelip gidiyordu. Onları, yakından tanıma fırsatı bulmuştum. Bu görüşmeler sırasında, bir bakıma onlara alışmıştım. Ayrıca, altı aylık nişanlılık döneminde, bir Kurban Bayramı yaşadık; o bayramda bana, içinde elbiselerin bulunduğu çeşitli hediye paketleri ile bir de kurbanlık koç göndermişlerdi.

Evlilik zamanı gelip, çattı. Nikâhımız kıyılacaktı, ama benim yaşım henüz 15'ti. Nikâh masasına oturabilmem için en az 18 yaşında olmam gerekiyormuş veya hâkim kararına ihtiyaç varmış.

Belki bedenen gelişmiştim ama, henüz çocukluğumu yaşıyordum. Kapalı bir ortamda büyümüştüm. Nikâh işlemlerinin şartlarından habersizdim. Şimdi düşünüyorum da, o işlemler nasıl oldu, doğrusu pek hatırlayamıyorum. Hâkim huzuruna çıktık mı, bilemiyorum. Sadece şu kadarını hatırlıyorum; bizim nikâhımızı Kâmil'in eski hocası Orhan Bey kıymıştı. Zannedersen Orhan Bey, o tarihte Nevşehir'in Belediye Başkanı imiş.

61 yıl önceki bu sahneden, bugün gözümün önüne getirebileceğim görüntüler çok sınırlı. Onları, şöyle sıralayabilirim:

BABAM, RESMÎ NİKÂH KİYİLMADAN, BENİ VERMEDİ

Yaşımın küçük olması, daha önce de ifade ettiğim gibi, nikâhımıza engel teşkil ediyormuş. Kayınpederim, babama, “Size tazminat vereyim, nikâhı sonra yapalım. Kızı Aksaray’a götürelim. Orada düğün yapalım.” diye dayatmış. Rahmetli babam da, kayınpederime şu karşılıkta bulunmuş: “Hacı Efendi, sen, tazminat vereceğim diyorsun ama, ben hayvan satmıyorum...”

Nikâh arefesinde, babamla kayınpederim arasında geçen bu konuşma, buz gibi bir hava estirmiş. Aradan yıllar geçtikten sonra, kayınpederim bu olayı her hatırlayışında bana, “Mahmut Ağa’dan o ağır cevabı aldıktan sonra, kollarım döküldü.” derdi.

Ailemiz, nikâh için bütün ümitlerini Kâmil’in hocası Orhan Bey’e bağlamışlar. Kayınpederim gidip, Hocayla görüşmüş, o da “Hacı amca, bugün pazar, ama hiç merak etmeyin, Belediyeyi açtırır, deli oğlanın nikâhını da ben kıyarım.” demiş. Ama, o gün nikâhımız kıyıldı mı, doğrusu pek hatırlamıyorum. Hep tekrarlıyorum, bu olayı ayrıntılı bir şekilde hatırlayamamak, kusur olmasa gerek. Çünkü, o yıllarda henüz çocuk yaşıyordum.

Tek hatırladığım nokta şu: Belediyeden haber geldi; “Hadi nikâha gidiyorsun.” dediler. Olgunlaşma Enstitüsü’nde dikilen beyaz gelinliğimi giydirip, beni nikâha götürdüler.

Nikâh salonunda, tarihî bir an yaşıyorduk. Altı aydan beri gıyaben nişanlı olduğum Kâmil Yazıcı ile ilk defa karşı karşıya geliyorduk. Aslında, evlenme kararımız da gıyabımızda verilmişti. Bu kararı, birbirimizin fotoğrafını gördükten sonra, bizler de onaylamıştık. Kararımızda etken olan, sadece ve sadece iki kare fotoğraftı.

Birbirimizin boyundan posundan, huyundan bihaberdik. Meçhule doğru gidiyorduk. Anlaşabilmemiz, sadece Allah’a kalmıştı. Ya anlaşamazsak?.. Onu da, “Ya kısmet...” diyerek geçiştiriyorduk.

Nikâh masasında, Kâmil’le yan yana oturmuştuk. Bütün gözler, üzerimize çevrilmişti. Edepli edepli bekliyorduk. Ne el ele tutuşabiliyor, ne de göz göze gelebiliyorduk. O devrin şartları öyle idi.

KÂMİL, YÜZÜMÜ GÖRMEDEN, ELİMDEKİ KINAYI GÖRMÜŞ

Nikâhta yaşadığımız sahneler, o günün bana verdiği aşırı heyecandan dolayı hâfızamda yer etmemiş olabilir. Ama o sahneleri daha sonra ayrıntılı bir şekilde Kâmil'den dinlemiştim. Kâmil, benimle karşılaştığı an, önce kınalı ellerimi görmüş. Demek ki, o da yüzüme bakmaya cesaret edememiş. Belki de yasak, nikâh masasında dahi devam ediyormuş. Sonradan düşündüm, üzerimde gelinlik, başımda da telli duvak bulunduğu için, yüzümü görememiş olabilir, dedim.

Her şeye rağmen, ilk karşılaşma, ilk intiba, çok iyiydi. Birbirimizi inceleme ve süzme fırsatı bulamamış olsak da, karşılıklı elektriklenme gerçekleşmişti.

15 yaşında bir kız çocuğu ile 17 yaşındaki bir erkek çocuğunun evliliği, adeta evcilik oynamak gibi bir şeydi. Ama o dönemde, 18 yaşını geçmiş kız çocuklarının evde kalma riski çok fazlaydı.

Bütün güzellikleri önümüze katarak, yeni bir dünya kurmak için işte bu çocuk yaşımızda kendi yolumuza koyuluyorduk. Gelelim, işin düğün faslına...

Nikâhtan sonra, kayınpederim Hacı Mehmet Efendi, babama, “Hayırlı olsun dayı. Evlâtlarımızı Allah mesut etsin. Bundan sonra ne emrin var?” diye sormuş. Babam da, “Her şey bitti. Allah hayırlı etsin. Şimdi kızımı götürebilirsin.” cevabını vermiş.

Nikâhımız kıyılmış, artık yol görünmüştü. Kâmil, beni, ailesiyle birlikte Nevşehir'den Aksaray'a götürecekti. O günlerden hatırımda kalan sahne, bu yolculuğa küçük bir otobüsle çıktığımızdır. Otobüsün hangi koltuğuna oturduğumuzu dahi hatırlayamıyorum. Aksaray'daki düğünümüz için, aile fertlerimiz de bizimle birlikte geliyordu.

O yıllarda, Aksaray'la Nevşehir arasında ulaşım çok güçlü. Aksaray'da sadece bir tek otobüs vardı. Bu iki şehir arasında gidip gelmek için genellikle atlı araba kiralanırdı. Kâmil, nikâh için Nevşehir'e atlı arabayla gelmişti, ama gelin olup giderken bir ayrıcalık yaşadık ve Aksaray'a otobüsle gittik.

Uzun bir seyahatten sonra, Aksaray'a ulaştık. Kâmil'lerin evine geldik. Kapıdan adımımı atarken, önümde bir kurban kesildi ve düğün alayı beni tef'le karşıladı. Vakit, akşam olmuştu. Ezan okunuyordu. Beni, kurban kanının üzerinden atlatarak, yeni evime aldılar.

Takvimler, 14 Kasım 1946'yı gösteriyordu. Günlerden perşembe idi. İşte o gün başlayacak olan birlikteliğimiz, bir ömür boyu devam etme temennisi içerisinde sürüp gidecekti.

Nişanımızdan ve düğünümüzden bugüne, sadece birer kare fotoğrafımız kaldı. Oysa, Aksaray'daki evimizin karşısında fotoğrafçı varmış. Kâmil'lerin evine geldiğim zaman, fotoğrafım çekilebilirdi. Ama kayınpederim ve kayınbiraderlerim, maalesef bunu engellemişler. Sebebi de, sadece ve sadece kıskançlık... Tüm aile beni, kem gözlerden kıskanmış. Keşke diyorum, Olgunlaşma Enstitüsü'nde özenle hazırlanan o gelinliğimle bir fotoğrafım olsaydı... Bu gelinliğimi, uzun yıllar muhafaza edecek, zaman zaman ihtiyaç sahiplerinin giymelerini sağlayacaktım.

Düğünümüzden hemen bir gün sonra, evimize bayan ziyaretçiler gelmeye başladı. Bu, geleneksel gelin görme ziyareti imiş. Her gelen bayan, şunları söylüyordu: "Nevşehir'li Hacı Anne'nin evine gelin gelmiş. Çok güzelmiş. Allah mesut etsin."

Annem, her ne kadar beni gurbete göndermek istemediyse de, belli bir yaşa geldikten sonra, bu izdivacımdan çok memnun oldu. Kendisi, bana hep şunları söylerdi: "Benim kızıma birisi görücüye gelmiş de, 'Beğenmemiş, vazgeçmiş.' dedirtmek istemem."

Allah rahmet eylesin, iş gönlüne göre oldu. İlk görücü ile evlendim.

DÖRT AİLE, AYNI ÇATI ALTINDA YAŞADIK

Evet, böylece, apar topar evlendik. Yani, söz kesilme ile düğünümüz arasında tam altı ay geçti. Ancak, ilkokulu üç yıl önce bitirdiğim için, bu geçen zaman içerisinde annem bana ev işleri öğretti, onunla dantel, nakış ve kanaviçe işleri yaptım. Kendi çeyizimi, kendim hazırladım.

Nevşehir'den Aksaray'a da bu el işleriyle birlikte, birkaç parça halı ile yatak, yorgan ve yastığı çeyiz olarak götürdüm. O yıllarda, çeyiz içinde bugünkü gibi, mobilya ve beyaz eşya bulunmazdı. Zaten ülke, yokluk ve kıtlık içerisindeydi. Hatta, mücevherat takma işi de çok sınırlıydı.

Kâmil'ler, Aksaray'da, iki katlı bir evde oturuyorlar, pedersahî bir aile düzeni içerisinde yaşıyorlardı. Evde, kayınpederimin yanı sıra, Kâmil'in üvey annesi ve evli iki ağabeyi birlikte yaşıyorduk. Bu arada, kayınpederim Hacı Mehmet Ağa'nın babası da, ailenin en büyüğü olarak aynı çatı altında yaşamaktaydı. Dedemiz, âmâ idi.

Gündoğdu Mahallesi'ndeki ahşap evimizde, herkesin üst katta birer odası vardı. Üç geline, üç oda düşüyordu. Kayınpederimin odası ise, alt katta idi. Âmâ olan dedemiz, ancak bizlerin yardımı ile yürüyebiliyordu. Kendisi, görme duyusunu sonradan kaybetmiş.

Dedemizin yemeğini önüne getirir, kahvesini pişirir, tüm hizmetlerini odasında yapardık. Bu arada, namaz vakti, yine odasında abdest alması için kendisine yardımcı olurduk.

Biz evlendikten sonra Kâmil, seleli bir motosiklet almıştı. Onunla dolaşırđı. Kimi zaman dedesini de motosiklet selesine bindirir, cuma günleri, cuma namazı için camiye götürürdü.

Aksaray'daki evimiz, bahçe içerisindeydi. Bahçeden gürül gürül bir su akardı. Bu evde, dört aileden oluşan bir büyük aile, yedi yıl boyunca karşılıklı sevgi ve saygı ortamında hayatını sürdürecekti.

Evinde kaldığımız sürece kayınpederim, bana hep şunları söylerdi: "Kızım, sen benim gelinim değil, kızımsın." Allah rahmet eylesin, beni çok severdi, bağrına basardı. Toprağını sevsin...

Bu arada eltilerimi de bir gün incitmedim. İki eltimi, halen de çok severim. Yeni gelin geldiğim zaman, yemek yapmayı pek bilmezdim. Annem, yemek yapmam konusunda çok çaba harcamıştı. Bana, epey tariflerde bulunmuştu. Ama, doğrusu beceremiyordum. Fakat, eltilerim sağolsunlar, yemek pişirmem konusunda bana çok yardımcı oldular. Onlardan, çok şey öğrendim.

BOYNUMA, BOYUMCA ALTINLAR TAKILMIŞTI

Kayınpederimin evinde kaldığım sürece, başımı örttüm. Ortam, onu gerektiriyordu. Kâmil'in ailesi, beni mutlu edecek davranışlar sergiliyordu. Olgunlaşma Enstitüsü'nde gelinliğimin yanı sıra, manto, tayyör ve başkaca özel elbiseler de dikilmişti. Kayınpederim, altın meraklısı idi. Boynuma, adeta boyumca altınlar takmışlardı.

15 yaşında gelin oldum, 16 yaşında anne... 1948 yılında dünyaya gelen ilk çocuğumuz erkekti. Adını Hidâyet koymuştuk. Bir yaşında iken, ateşli bir hastalığa yakalandı. İshal olmuştu. Doktor gelip gidiyordu, ama yaşatamadık. Allah'ın takdiri böyle imiş.

Hidâyet'in vefatından üç-dört ay sonra, ilk kızımız dünyaya geldi. Adını "Fazilet" koyduk. Fazilet geldi ama, çocuğumuz henüz üç aylıkken babası askere gitti.

Kâmil, askerlik yaptığı İstanbul'dan Aksaray'a bir yıl boyunca hiç izinli gelmedi. Bu süre içerisinde, beni yanına istetti. Kayınpederim, Kâmil'in bu tavrına karşı çıkarak, oğluna şu haberi göndermişti: "Kâmil, gelinim, 16-17 yaşında bir çocuk. Bir de kundakta yavrusu var. Sen ise, subay değilsin. Ne albaysın, ne de yüzbaşı... Er olarak askerlik yapıyorsun. İnsaf et... Bu iki çocuğu, yalnız başına İstanbul'a nasıl gönderebilirim?.. Sen, bu işten ümidini kes."

Sözün kısası, küçücük yavrumla, Fazilet'imle birlikte, tam iki yıl boyunca asker yolu gözledim, durdum...

Askerlik Yaparken, İzzet Özilhan'la Ebedî Ortaklığımızın Temelleri Atıldı

Henüz 17 yaşında iken evlendim. Hemen çoluk çocuğa karıştım. Askerlik yapmak için geldiğim İstanbul'da, 57 yıldan bu yana iş ortağım olan, kader arkadaşım İzzet Özilhan'la bu dönemde tanıştım. Askerliğimi önce Selimiye Kışlası, sonra da Harbiye'de yaptım. Askerlik sırasında, ticaretle meşgul oldum. Terhis olunca, İzzet Bey'le ortak olabileceğimi düşündüm.

Bir düşünür demiş ki; “20 yaşında sınırsız arzu, 30 yaşında pırıl pırıl bir zekâ, 40 yaşında ise durmuş, oturmuş bir akıl önemlidir.” Evet, benim de yaşım 20'ye gelip dayanmıştı. Vatanî görevimi aradan çıkarmam gerekiyordu. Ama her genç erkek gibi, ben de bunu en iyi şartlarda yerine getirme arzusunda idim.

Genç yaşta evlilik, ardından da yine genç yaşta babalık... İş onunla bitmiyor. Gençliğin bir de zorunlu hizmeti var: Vatan görevi... Hayatta erken yol almak için ticarete atılmış, ev-bark kurmuş ve çoluk çocuğa karışmıştık ama, askerlik bir büyük engel olarak hep karşıma çıkıyordu.

Askerlik çağım geldiği zaman, şükür, memlekette harp-darp yoktu. Yani, II. Dünya Savaşı sona ermişti. Türkiye, bu savaşa katılmamıştı. Ancak katılan ülkelerden farkı yoktu. Dış güvenlik sorunlarının yanı sıra, kıtlık ve yokluk, ülkemizin üzerinden adeta bir silindir gibi geçmişti.

Afrikalılar, “İyi bir kadını, ayakkabılarınız parçalanana kadar arayın.” dermiş. Ben, bu uğurda ayakkabı filan parçalamamıştım. Çünkü şansım yaver gitti, çok mükemmel bir izdivaç yaptım. İyi bir eş ve iyi bir anne adayı ile hayat arkadaşı oldum. Bu nedenle, askerlik gözümde fazla büyümüyordu. Zaten, eşim ve çocuğum da, hem babamın, hem de ağabeylerimin himâyesi altında bulunacaktı.

MOTOSİKLETİ OLANA KISA DÖNEM ASKERLİK...

Her genç, rahat bir askerlik yapmak ister. Bu, insanın doğasında olan bir duygudur. Tabii, yeri ve zamanı gelince, kahramanlıktan kaçılmaz. Ama, sulh zamanında rahat bir askerlik, doğrusu her erkeğin hayâl hanesini süsler.

Bizim askerlik de kapıyı çalınca, doğal olarak, bu vatan hizmetinde rahat edebilmenin şartlarını aradım. Bu işi bilenler dediler ki; “Kâmil, eğer askere giderken, bir de beraberinde otomobil veya motosiklet götürürsen, kısa süreli askerlik yaparsın...” Buna, o yıllarda “zâti askerlik” diyorlarmış.

Bilindiği gibi Türkiye, II. Dünya Savaşı ve sonrasında çok ağır bir ekonomik kriz içerisindeydi. Dolayısıyla, her devlet kuruluşunda olduğu gibi, Silahlı Kuvvetler’de de araç-gereç sıkıntısı çekiliyordu. Bu şartlar altında, askere gidecek olan kişi, beraberinde bir motorlu araç götürürse, vatanî hizmetini daha kısa süre yapabiliyordu.

Çocukluk yıllarımda bisiklete karşı çok büyük merakım vardı. Elime geçen para ile bisiklet kiralardım. Zaman zaman da Nuri ağabeyim, “Kâmil, sana bir bisiklet alacağım.” derdi. Oysa babam, böyle şeylere çok kızardı. Ağabeyimin bu teklifine, “Babam bana çok kızar.” dediğim zaman, o da, “Olsun, ben alayım da, bana kızsın.” cevabını verirdi.

Askerlik için gün saymaya başladım. Bu arada, Nuri ağabeyim mal alımı için İstanbul’a gitti. İstanbul’da ithâl malı satan ünlü Burla Biraderler firmasından bana BSA markalı seleli bir motosiklet almış ve bunu ödemeli olarak Aksaray’a göndermiş.

Koskoca motosiklet, ambalajı ile Aksaray'a ulaştı. Bu malı teslim alırken, bedelini de Ziraat Bankası'na yatırmamız gerekiyordu. Motosikletin fiyatını öğrenince, kendimi baskı altında hissettim. Çünkü, çok pahalı idi. Oysa bu para ile, bir kamyon dolusu bakkaliye malı getirebilirdik. Artık, olan olmuştu...

Babamdan beklediğimiz tepki, hemen kendini gösterdi. Motosikleti teslim aldık, bedelini de ödedik. Bunun, Aksaray'da bir benzeri yoktu. Motosiklete ilk bindiğim an, kendimi adeta uçağa binmiş gibi hissettim.

Asker ocağına gitme arefesinde, bu yepyeni motosikletin saltanatını sürüyordum, cuma günleri de dedemi seleye oturarak, hamama ve camiye götürüyordum. Her şey güzeldi. Doğrusu, askerliği de dert etmiyordum. Tüm hazırlıklara giriştim. Motosiklet ehliyeti aldım. "Nasıl olsa 'zâti askerlik' yapacağım." diye kendimi inandırmıştım. Bu, günümüzdeki bedelli askerlik gibi bir şeydi.

EVDEKİ HESAP, ÇARŞIYA UYMADI

Ancak, ben askere gitmek üzere iken, zâti askerlik kaldırıldı. Bütün plânlarım altüst oldu. Bu durumda motosikletin gereksizliği ortaya çıktı. Hatta babam, bu motosiklet alımını tekrar gündeme getirdi ve Nuri ağabeyime darıldı. Gönlü gani Nuri ağabeyim, her şeyi sineye çekti. Motosiklet, askerlik yaptığım sürece Aksaray'da muhafaza edildi, daha sonra da satıldı.

1949 yılında silah altına alındım. İlk acemi birliğim, bugünkü I. Ordu Komutanlığı Karargâhı'nın bulunduğu İstanbul Selimiye Kışlası idi. Eşim, çocuğum, babam ve ağabeylerimle vedalaşıp, asker ocağına geldim. Süresi, iki yıldır. Benden önce Nuri ağabeyim de, yine İstanbul'un Sarıyer semtinde askerlik yapmıştı.

Askerlikle birlikte, İstanbul hayatımız da başladı. İstanbul'u daha önce birkaç defa görmüştüm. Bu büyük şehre, mal alımı için gelip, gidiyordum. O zamanlar Sirkeci'de, Sirkeci Palas Oteli'nde kalır,

tedarik ettiğim malları da sandıklar içerisinde Şark Ambarı'nın kamyonları ile Aksaray'a gönderirdim.

İş münasebetiyle daha çok Konya, Adana, Mersin ve Ankara'ya gitmişim. Fakat İstanbul'un şartları ve boyutları, diğer şehirlere nazaran çok farklıydı. Bu defa, bu büyük şehirde askerlik yapmaya gelmişim, hem de deniz kıyısında...

İZZET BEY'LE, ASKERLİK YAPARKEN TANIŞTIM

Selimiye'deki acemi birliğinde altı ay kaldım. Bu zaman içerisinde İstanbul'da hemşehrilerimi buldum. Ayrıca yeni dost ve arkadaşlar da edindim. Askerliğin yanı sıra, ticaret hayatım da devam etti. Babamın, sipariş ettiği özellikle hırdavat malzemelerini Tahtakale'den tedarik ederek, Aksaray'a göndermeye başladım. Bu altı aylık kısa dönem içerisinde, yani 1949 yılının son günlerinde, Tahtakale'deki arkadaşlarım vasıtasıyla, yarım asırlık ortağım İzzet Özilhan'la tanıştım. Şimdi, onun hikâyesini anlatayım:

İstanbul'un büyüğü hayatı, beni adeta esir almıştı. Askerliğimi burada tamamlamak istiyor, daha sonra da bu muhteşem şehirde yaşama arzumu hep tekrarlıyor, önceki gelişlerimde söylediğim gibi “Allah nasip etse de, şu şehre yerleşsem.” diyordum. Altı ay dolmak üzere idi. Acemi birliğinden, yurdun muhtelif yerlerine her an dağıtımımız yapılabilirdi. Bunun önlemini almak için, eş-dost aramaya başladım.

Bir gün arkadaşlarım, beni alıp, İzzet Bey'in Tepebaşı'ndaki bakkal dükkânına götürdüler. İzzet Bey'e, “Sen, Merkez Komutanlığı'ndaki Develi'li Albay Alaattin Bey'i tanıyormuşun. Yardımcı ol da, Kâmil, askerliğine burada devam etsin ve evci çıkabilsin.” dediler. İzzet Bey, arkadaşlarına “Memnuniyetle” cevabını vererek, bizleri sevindirdi.

O tarihte İstanbul Merkez Komutanlığı, Harbiye'de, bugünkü Askerî Müze'nin yerinde bulunuyordu. Nuri ağabeyim, bu birlikte görevli bir yüzbaşıyı tanıyormuş. Zaten İzzet Özilhan da, yine aynı

birlikte komutanlık yapan Kayserili Albay Alaattin Bey konusunda hemen teşebbüse geçeceğini söylemişti.

İzzet Bey'in ve Nuri ağabeyimin dostları sayesinde, dağıtımım Selimiye'den, Harbiye'deki Merkez Komutanlığı'na çıktı. Artık, bir buçuk yıl boyunca "İnzibat" olarak görev yapacaktım. Rahat bir nefes aldım. İstanbul hayâlimin birinci aşamasını atladım. İkincisi için ise, "Allah büyük..." dedim.

ASKERLİKTE HEM EV TUTTUM, HEM DE ARABA ALDIM

Harbiye'deki Merkez Komutanlığı, muhteşem bir yerdi. Altı aylık Selimiye Kışlası'ndan sonra, burası bana hayâlimdeki Avrupa gibi geldi. Türkiye'nin belli başlı zengin ailelerinin çocukları ile İstanbul aristokrasisinin delikanlıları Harbiye'de askerlik yapıyordu. Samsunlu tütün tüccarı Mithat Nemlizade'nin oğlu Nihat ve Tan Sineması'nın sahibinin oğlu Ali ile kısa zamanda arkadaş oldum. Onların yaşam tarzlarını görünce, İstanbul'a yerleşme konusundaki kararımı pekiştirdim.

Bu arada, Tepebaşı'nda da bir ev tuttum; hafta sonları "evci" çıkmaya başladım.

İstanbul'da inzibat olarak askerlik yapmak, bir ayrıcalıktı. Bize, kimse karışmazdı. Bizler, kaçak ve disiplinsiz askerleri yakalayabilmek için şehrin her tarafında elimizi kolumuzu sallayarak gezerdik. Kısacası, özgürdük. Bu özgürlükten fazlasıyla istifade etmek için, o günkü imkânlarımı kullanmaya başladım. Önce, Çiftçiler firmasından "Desoto" markalı bir otomobil aldım. Hafta sonları, bu otomobilin keyfini sürmeye başladım. Bu otomobili, Sirkeci'deki bir garajda muhafaza ediyor, komutanlarıma göstermemeye çalışıyordum.

Şimdi gelelim, bu otomobilin finansmanına... Bildiğiniz gibi, Nuri ağabeyim bana bir yıl önce bir motosiklet almış, ama babam buna çok kızmıştı. Şimdi ben, askerlik yaparken, otomobil sahibi oluyordum. Bu, nasıl bir işti?.. Onu da anlatayım. Dedim ya, askerlikte ticarete

başladım. Güzel para kazandım. Biraz tasarruflarımı ortaya koydum, biraz da taksit yaptırarak, otomobil sahibi oldum.

Her şey iyi güzel de, henüz 21 yaşındaki taşralı bir askere, İstanbul piyasasının tüccarı, koskoca otomobili nasıl teslim etti? Derler ya, “Meşruiyet içinde çare tükenmez.” Biz de öyle yaptık ve çaresini bulduk.

O yıllarda, Nevşehirli hemşehrim İhsan Ellialtı İstanbul’a yeni gelmiş, ama birkaç yıl içerisinde hatırı sayılır zenginler arasına dahil olmuştu. İhsan Bey, Sabuncuhan’daki işyerinde Kayserili iki ortağıyla birlikte çok güzel iş yapıyordu. İşte, ilk otomobilimi alırken, bana bu değerli arkadaşım kefil olmuştu.

ASKER OCAĞINDA, GAZİNO MÜDAVİMİ OLDUM

Merkez Komutanlığı’nda, birlikte askerlik yaptığım arkadaşlarımın büyük çoğunluğu varlıklı aile çocukları olduğu için, hepsinin altında birer lüks otomobil vardı. Ben de, otomobilimi, onların yaşantısına ayak uydurmak için aldım. Allah yüzüme baktı, onlara ayak uydururken, çökmedim. Şimdi düşünüyorum da, Aksaray’daki ele avuca sığmaz yaşantımı, askerliğe de taşımışım... Kimbilir, delikanlılık dedikleri de, belki de bu tip bir hayat tarzı...

Genç yaşta evlenip, barklanmış, çoluk çocuğa karışmışım. Evliliğin tadını çıkaramadan, silah altına alınmışım. İstanbul’a gelmişim. Anadolu’nun o muhafazakâr yaşam tarzından, bu büyük kentin Avrupaî diyebileceğimiz yaşam tarzıyla karşı karşıya kalmışım. Varlıklı aile çocuklarıyla askerlik başlamış, onlara ayak uydurmaya kalkmışım. Sonra da araba sahibi olmuşum. Roman gibi bir şey, değil mi?

Harbiye’deki askerliğim, sanki bir lüks hayattı. Askerî disiplinden uzaktım. Gönlümce yaşama imkânına sahiptim. Bu nasıl bir işse, hem askerlik yapıyor, hem de ticaretle meşgul oluyordum. Yani, para kazanıyordum. İstanbul yaşantısına ayak uydurmak için, Dolmabahçe’deki Küçük Çiftlik Gazinosu ile Maksim ve Tepebaşı gazinolarına haftada bir-iki defa gidebiliyordum.

Zeki Müren, o yıllarda gençlik çağını yaşıyordu. Popüler bir ses sanatçısı olma yolundaydı. Dönemin ünlülerinden Müzeyyen Senar, Perihan Altındağ, Safiye Ayla ve Hamiyet Yüceses'in bu seçkin gazinolardaki programlarını hiç kaçırmazdım.

Askerlikte başlayan bu gazino merakım, daha sonraki yıllarda da devam edecekti. Bir an öyle olmuştu ki, gazinolardaki yüz masadan doksanının müşterilerini tanır hale gelmişim. Şimdi, pek gazinoya filan gitmiyorum. Ama gidecek olsam, belki o masalarda oturan bir-iki bildik-tanıdık insanla karşılaşabilirim.

Eskiden alaturkanın bir zevki vardı. Tabii, tanıdıklarla aynı ortamda bulunmanın da... Fasıl dinlemeyi çok severdim. Hâlâ da öyleyim. Şimdi artık eve çekildim. Fasılı, evde dinliyorum. Çok nâdir de olsa, bir gazinoya gidersem, oranın da görünmez tarafına oturuyor, fasıl dinleyerek, mazide kalan anıları tazeliyorum.

Evet, bir zamanlar gazino havası bana mutluluk veriyordu. Demek ki her şey, zamanında güzelmiş. Şimdi, tüm aradığım huzuru, evimde buluyorum. Eskiden, işyerinde iken, "Akşam olsa da, bir eğlence yerine gitsem." diye düşünürdüm. Şimdi ise, "Akşam olsa da, evime dönsem..." diye sabırsızlanıyorum.

İZZET BEY'İ TANIMAK, EN BÜYÜK KAZANCIM OLDU

İki yıllık askerliğim süresince, İstanbul'daki en büyük kazancım, değerli ortağım, kader arkadaşım İzzet Özilhan'ı tanımak oldu. Kendisinin, o yıllarda Tepebaşı semtinde, Pera Palas Oteli'nin karşısında bir bakkaliye dükkânı vardı. İzzet Bey'i Tahtakale'deki arkadaşlarım vasıtasıyla tanıdıktan sonra, kendisiyle kısa zamanda dost olduk. Samimileştik. Karşılıklı, birbirimizin huyunu suyunu öğrendik. Sıkça biraraya gelmeye başladık. Fırsat buldukça eğlence yerlerine birlikte gidiyorduk. Zaten, benim İstanbul'daki küçük evim de, İzzet Bey'in dükkânına çok yakındı.

İzzet Bey'in dükkânı, zamanla bizim karargâhımız haline geldi. O

yaşların icabı, her ikimiz de içkiyi severdik. Arada sırada, bakkal dükkânında dahi kafayı çekerdik.

“Sayılı günler, çabuk geçer.” derler. Aslında onu, Suzan Hanım’a sormak lâzım. Ben, iki yıl boyunca İstanbul’da askerlik yaptım, Suzan Hanım ise, hem çocuk büyüttü, hem de asker yolu gözledi.

ASKERLİĞİ KAZASIZ-BELÂSIZ ATLATTIM

Askerliği, kazasız-belâsız tamamladım. Artık, Aksaray’a dönme ve aileme kavuşma zamanı gelmişti. Yakın dostum ve arkadaşım İzzet Özilhan’a hem teşekkür, hem de vedaya gittim. Kendisine şunları söyledim: “Arkadaşım; askerlik bitti, yol görüldü. Her şey için teşekkür ederim. Artık, memleketime gidiyorum. Pek düşünmüyorum ama, şayet iş yapmak için İstanbul’a gelecek olursam, seninle ortak çalışma yapmak isterim.”

“Dostluk, iki ayrı bedende, tek ruh gibidir; dostların, dostluğun devamı için, birbirlerine değer verip, saygı göstermeleri gerekir.” derler. Biz, İzzet Bey’le birlikte işte böyle, birbirlerine değer veren, karşılıklı sevgi ve dayanışmayı esas alan bir arkadaşlık ve dostluk kurduk. Bunu, bir adım daha ileri götürüp, “iş ortağı” olup olmamayı görüştük. İzzet Bey, bu teklifime, “Neden olmasın?” dedi. Şayet böyle bir karar verecek olursam, Aksaray’dan gelirken, yanımda sermaye getirmem için uyarıda bulundu.

Dost seçebilmek için, kendi dostluğumu karşımdaki kişiye, İzzet Bey’e ispatlamıştım. Dünyada dostu olmayan insanın, garip bir kişi olduğunu biliyordum. Hepsi sağ olsun, var olsun, çok dostlar edinmiştim. İşte bunlardan birisi, en yakını, en saygılı ve sevgi dolu olanı, İzzet Özilhan’dı.

İstanbul’dan ayrılırken, böyle duygular içerisindeydim. Bir gün olur, yolum düşerse, yine İzzet Bey’in kapısını çalacaktım. Ama o anda tek merakım ve heyecanım, değerli eşime ve sevgili Fazilet’ime kavuşmaktı...

Montaj Sanayiine Vehbi Koç Para ile Girdi, Bizler ise Sadece Cesaretle...

Askerliğimi tamamladıktan sonra, İstanbul'a yerleşmeye karar verdim. 1952 yılında evimi taşıdım, İzzet Özilhan'la ortak oldum. İlk işyerimiz Tahtakale semtinde idi. Toptan hırdavat ticareti yapıyorduk. Daha sonra Sirkeci'de otomotiv sanayiine geçtik. Çekoslovakya'dan kamyon ve motosiklet ithalatına başladık. Ardından da montaj sanayii kurduk.

Güzide dostum, işadamı Ali Polat, son yıllarda çok değerli kitaplar yayınlamaya başladı. Bunlardan “Üçbin Yıllık Birikim” isimli kitapta, ünlü bilimadamlarının, filozofların, devlet ve siyaset adamları ile efsane kahramanların veciz sözlerini toplamış.

İşte bu, büyük emek mahsûlü kitabı tetkik ederken, Almanların, 19. yüzyılda yaşamış John Astor adındaki ünlü bir yazarının şu sözleri ilgimi çekti: “Hayat, rastlantılarla doludur. Ne tuhaf, insanlar bunun farkına bile varmazlar.” Hakikaten doğru bir söz. Eğer, gündelik koşuşturmalardan kurtulup, duygu ve düşüncelerimizle başbaşa kalacak olursak, bu rastlantıları peşpeşe ortaya çıkarmamız mümkün.

Bazı insanlar, tesadüfler sonucu ortaya çıkan ve kendilerini fazlasıyla ilgilendiren olayları “iyi bir rastlantı” olarak değerlendirirler. Kimileri de, o tesadüfün yarattığı olay eğer olumsuz ise, buna “büyük bir şanssızlık” hükmünü verir.

Benim bu konudaki tespitlerime gelince... Yarım asırlık ortağım İzzet Özilhan'ı İstanbul Tepebaşı'ndaki dükkânında ziyaretimi, hep bir büyük şans olarak değerlendirmişimdir.

AKLIM, ASKERLİK YAPTIĞIM İSTANBUL'DA KALDI

Anılarımın akışı içinde yaşadığım olayları anlatmaya devam ediyorum. Son olarak, asker ocağından tezkere alışı ve İstanbul'a veda ederek, Aksaray'a gitmek üzere yola koyulmak üzere olduğumu belirtmişim.

İki yıllık askerliğim süresince, İstanbul'a adeta yerleşecek gibi oldum. Önce ev tuttum, ardından otomobil satın aldım, askerlik bitince de İzzet Özilhan'a, "Seninle ortak olabilirim." dedim. Yaşım gençti ama, dünyanın herkese yetecek büyüklükte olduğunu kavramıştım. Onun için, başkasının yerini kapmaktansa, çalışarak gerçek yerimi bulmak istiyordum. Yani, çalışmak ve kazanmak, benim için hayatımın olmazsa olmazları idi.

Aksaray'dan, askerlik için 1949 yılında ayrılmıştım. İki yıllık o uzun sürede, sadece bir defa izinli olarak ailemi ziyaret edebilmişim. Şimdi artık aile hasretim bitiyor, eşime, yavruma, akrabalarım ve memleketime kavuşuyordum. Aksaray'da her şeyi bıraktığım gibi buldum. Babamın dükkânı devam ediyordu. Allah'a şükür, ailemizin huzuru yerindeydi. Tekrar işe koyuldum ama, aklım fikrim hep İstanbul'da idi. Çünkü, hedefim çok büyüktü. İstanbul'u da gördükten sonra, ufkum genişlemişti. Niyetimi babama açtım, çok büyük bir tepkiyle karşılaştım.

Eşim Suzan ve kızım Fazilet'ten sonra, aramıza Gülten de dahil oldu. Bir yandan ikinci kızımızın sevincini yaşıyor, bir yandan da İstanbul'a gidebilmenin plânlarını yapıyordum.

Mustafa ağabeyim, babamla birlikte daha çok bağ-bahçe işleri ile meşguldü. Nuri ağabeyim ise, dükkânımızı çalıştırıyordu. Bu arada, askerlik sırasında aldığım Man ve Leyland otomobil bayiliğinden de güzel para kazanıyorduk.

Babamın, beni İstanbul'a göndermek istememesi, huzurumu bozdu. Düşündüm, taşındım, önce ağabeylerimi iknâ ettim. Onları, ileride başarılı olacağıma inandırdım. Her hâl ve şartta, İstanbul'a gitme konusunda kararlıydım. Sermaye vermeseler dahi, gidecektim. Bu kararlılığım nedeniyle, ağabeylerim devreye girerek babamı iknâ etmeye çalıştılar. Uzun müzakerelerden sonra, babamdan az bir miktar para kopardılar. Böylelikle, bana da İstanbul yolu görüldü.

ÇEKİRDEK AİLEMİ, İSTANBUL'DA KURDUM

Askerlikten terhis oluşumun altıncı ayında, mütevazı İstanbul sermayemi cebime koyup, yola düştüm. İzzet Bey'i ziyarete gittim. Kendisiyle ortaklık yapabileceğime dair niyetimi tekrarladım. İzzet Bey de bu teklifime sıcak baktı, böylelikle el sıkıştık ve ortak olduk.

Aksaray'dan İstanbul'a gelirken, eşimi ve iki çocuğumu yine orada bırakmıştım. Yeni iş hayatıyla birlikte, yeni ev kurmak için arayışa geçtim. İstanbul'un Anadolu Yakası'ndaki Şaşkınbakkal semtinde bir akrabamızın yeni yapılmış evinden bir daire kiraladım.

1950'lerin başında, bugünkü Bağdat Caddesi'nin çevresinde bulunan semtler, İstanbul'un sayfiye yerleri idi. Burada, tarihî köşkler ve yazlık evler bulunuyordu. Her taraf yemyeşil, cennet gibiydi.

Yeni işimi oluşturduktan iki ay sonra, rahmetli babam, eşimi ve iki kızımı İstanbul'a getirdi. Artık, İstanbul'lu olmuştuk. İlk defa kendi müstakil evimi kuruyordum. Öyle ya, doğduğum günden beri baba evindeydim. Evlendikten sonra da o evde yaşamıştım. Ardından, askerlik gelmişti. Kısacası, dört yıllık evli olmama rağmen, İstanbul'a taşınmaya kadar, evlilikten hiçbir şey anlamamış, tadını çıkaramamıştım.

İstanbul'da özgürdüm. Artık, kendi kararımı kendim veriyordum. Ancak, aile sorumluluğu tamamen üzerime binmişti. Gurbet elde, eşimin ve iki çocuğumun en iyi şekilde geçimlerini temin etmekle mükelleftim. Çünkü, bu koskoca şehirde, artık baba evi ve baba parası yoktu. Kendim kazanacak, kendim yiyecektim.

Her ne kadar gurbette yeni bir düzen kurmuş olsam da, ev hayatından yana hiçbir endişem yoktu. Çünkü, mükemmel bir eşim vardı. “Yuvayı, dişi kuş yapar.” derler ya... İşte öyle bir şey...

İş hayatımın temposu, her geçen gün yoğunlaşıyordu. Sabahın erken saatlerinde evden çıkıp, ancak gecenin kör karanlığında evime dönebiliyordum. Eşim, çok gençti. Buna rağmen, hem evlâtlarını yetiştirmek, hem de ev düzenini idare etmek konusunda çok mâhirdi. Bana, hiçbir problem yansıtmıyordu.

Aksaray’dan, sevgili kızlarım Fazilet ve Gülten’le İstanbul’a gelmiştik. Bu büyük şehirde, nüfusumuz da büyüdü. 1953 yılında ilk erkek evlâdımız Osman’a kavuştuk. Onu, 1959 yılında sevgili Gülşen, 1961’de sevgili Nilgün ve 1962’de de sevgili Hülya takip edecekti.

Değerli eşim, yedi evlât dünyaya getirmişti. Ama, ilk evlâdımız Hidâyet’i, daha önce de ifade ettiğimiz gibi, henüz bir yaşında iken kaybetmiştik. 1962 yılına geldiğimizde ise, sekiz fertten oluşan bir büyük aile olmuştuk.

TİCARETTE, İZZET BEY’LE YOLA KOYULDUK

Tekrar, safha safha iş hayatımı anlatmak istiyorum.

İzzet Bey’le el sıkıştıktan sonra, o yıllarda İstanbul’un ticaret merkezi olan Eminönü’nün Tahtakale semtinde faaliyet gösteren Yeni Sivas Emniyet Kollektif Şirketi’ne ortak oldum. Burası, dört ortaklı bir ticarethane idi. Şirketin adı da, bir ortağımızın Sivaslı oluşundan kaynaklanıyordu. Ortaklarımız arasında İbrahim Özbil ve Ahmet Hüsnüoğlu da bulunuyordu. Ben buraya, dördüncü ortak olarak girmiştik. Ancak, iki ortağımız bir süre sonra şirketten ayrıldı, biz de, İzzet Bey’le birlikte işe devam ettik.

Tahtakale’de, hırdavat malzemelerinin ağırlıkta olduğu çeşitli malları toptan olarak, Anadolu’ya satmayı hedefliyorduk. İşyerimiz, tarihî Mısır Çarşısı’nın hemen yanbaşındaki Sabuncuhan Caddesi’nde 27 numaralı bina idi. Her ne kadar hırdavat malzemeleri satmak üzere

yola çıksak da, zaman içerisinde iğneden ipliğe her şeyi imalatçıdan veya ithalatçıdan alıp, Anadolu ve Trakya'daki küçük esnafa satmaya başladık.

Biz, iki arkadaş, harıl harıl çalışırken, babamın Aksaray'daki işyeri kendi şartlarında devam ediyordu. İki yıl sonra, Nuri ağabeyimi de İstanbul'a davet edecektim. Bu arada, İzzet Bey'in Tepebaşı'ndaki dükkânını ise, babası ile üvey olan kardeşleri çalıştırıyordu.

BİR KAZA YAPTIM, DİREKSİYONU BIRAKTIM

1950'li yıllarda, yaşımızın da etkisiyle hem çok çalışıyor, hem de çok eğleniyordum. Gündüz yoğun iş temposundan sonra, akşamları mutlaka İzzet Bey'le bir içki sofrasının etrafında toplanır, bir yandan yorgunluk atar, bir yandan da önümüzdeki günlerin plân ve programını yapardık.

Yine böyle içkili bir günümde, İzzet Bey ve arkadaşımız Hüseyin Gökçeli ile, Harbiye semtinden otomobille geçerken, bir görünmez kaza ile karşı karşıya kaldım.

O yıllarda, İstanbul'un şehir içi ulaşımı büyük ölçüde tramvayla gerçekleşiyordu. Raylar üzerinden tramvayların yanı sıra, otomobiller de gidebilmekteydi. İşte böyle bir tramvay hattının üzerinde yol alırken, önüme, yer altından bir insan başı çıktı. Arabayı durdurma şansım yoktu. O başın üstünden süratle geçip, durdum.

Çok feci bir olayla karşı karşıyaydım. Mesele hemen anlaşıldı. O bölgedeki tramvay rayı arızalanmış, onarılıyormuş. Ray üzerinde kaynak yapan ustanın gövdesi ise, yanbaşımdaki bir rögar çukurunun içindeymiş. Usta, sadece başı ve kollarını toprağın üstüne çıkararak elindeki kaynak makinası ile çalışıyormuş.

Olaydan sonra bir anda şok geçirdim. Verilmiş sadakamız varmış. Kaynak ustası, bu feci kazayı, şükür, can kaybı olmadan atlattı.

Perişan olmuşum. Benimle birlikte aynı sıkıntıyı arkadaşlarım da

yaşamıştı. Ustayı, uzunca bir süre tedavi ettirdik. Bu arada, yargılanmam da aylarca sürdü. İşte bu olaydan sonra, ehliyetimi bir kenara attım ve bir daha direksiyon başına geçmedim. O gün bugün, mecbur kalsam dahi, araba kullanmıyorum.

ŞİRKETİMİZİN ANAYASASINI BABAM HAZIRLADI

1950’li ve 60’lı yıllarda, iş hayatımızı çok yüksek tempolu bir şekilde sürdürmeye başladık. İzzet Bey’le her konuda anlaşılıyorduk. Hep, büyük projeler peşindeydik. Nuri ağabeyim de yanımıza gelmişti. O yıllarda, şirketlerimizin hisse durumu konuşuluyordu. Rahmetli babam, bir gün beni çağırarak, aynen şunları söyledi:

“Oğlum Kâmil, Aksaray sana dar geldi. Büyük düşündün, büyük oynamaya başladın. İstanbul’a geldin. Ardından ağabeylerini de yanına aldın. Sen, onlardan küçüksün. Ama, ağabeylerinin hak ve hukukunu koruma işini sana emanet ediyorum. Madem ki sen İstanbul’da işin başındasın, bu sorumluluğu en iyi şekilde yerine getirmelisin. Sana güveniyorum...”

Babamı, büyük bir dikkatle dinledikten sonra, “Bana ağır bir yük yüklüyorsun.” cevabını verdim. Kendisi de iki kelimelik bir cümleyle karşılıklıta bulundu: “Sana güveniyorum!..”

İşin başında, Anadolu tâbiriyle, hep çanaktan yiyorduk. Gün geldi, aramızda şu kararı verdik: Hisselerimiz belirlensin, artık çanaktan yeme işi de bitsin... Bu durum karşısında babam, hisse taksimi işini de üstlendi. İzzet Bey’in hissesi, %32 idi. Bana da %32 hisse verildi. Ağabeylerim ise, %18’er hisseye sahip oldular. Ancak, ileriki yıllarda hisse devirleri nedeniyle, Nuri ağabeyimin hissesi %20, Mustafa ağabeyimin hissesi de %16 oldu.

Babam, bu hisse tespitinden sonra, “Ben böyle münasip görüyorum.” dedi. Zaten, biz de, kendisine itiraz edemedik. Ağabeylerimin de söyleyecek bir sözleri yoktu.

Bu ortaklığımızın başında belirlenen hisseleri, o gün bugün hiç

değiştirmedik. Rahmetli pederin koyduğu anayasayla, işimize devam ediyoruz. Çalışan çalışıyor, çalışmayan çalışmıyor. Ağabeylerim rahmetli oldu. Onların şirkette hâlâ çalışan çocukları var. Bazıları ise, kendi işlerini kurdular. Bu arada, “halka açılma” sırasında, bir kısım hisseler satıldığı için, yeğenlerimin elindeki hisse oranları da değışti.

Rahmetli babamın ortaya koymuş olduğu şirket anayasasını, hem Özilhan Ailesi, hem Yazıcı Ailesi aynen benimsedi. Zamanla, çocuklarımız büyüdü, hatta torunlarımız da... Baktık, olacak gibi değil, profesyonel yönetime geçmeye karar verdik. Kurucu ortaklar arasında, yönetimde bulunacak kişileri de şöyle belirledik:

- * İzzet Özilhan Ailesi’nden iki kişi,
- * Kâmil Yazıcı Ailesi’nden iki kişi,
- * Mustafa Yazıcı Ailesi’nden bir kişi,
- * Nuri Yazıcı Ailesi’nden bir kişi.

Şu anda, kurucu ortakların aileleri, belki 50-60 kişiyi geçmiştir. Biraz önce de ifade ettiğim gibi, bu ortakların çocuk ve torunlarından bir kısmı tamamen profesyonel prensipler çerçevesinde şirketlerde çalışıyor. Başarılı olan işe devam ediyor, olamayan ise gidiyor.

TAHTAKALE DAR GELDİ, SİRKECİ'YE ÇIKTIK

Tahtakale’deki işyerimiz iki katlıydı. Alt katı oyuncakçı, üst katı ise hırdavat malzemeleri ve kırtasiye satılan bölümlerden oluşuyordu. Bu toptancı mağazasında bir süre faaliyet gösterdikten sonra, otomotiv sanayiine girmeye karar verdik. Yaklaşık dört yıl faaliyet gösterdiğimiz ilk işyerimizi de, Tahtakale’den, Sirkeci Garı’nın karşısındaki bir binaya taşıdık. Bizim bu yeni işyerimizin altında, o yılların çok ünlü Konya Lezzet Lokantası bulunuyordu.

Yeni şirketimize önce “Oto Çelik” adını verdik. Daha sonra 22 Şubat 1960 tarihinde “Çelik Motor” şirketini kurduk. Bu işyerimizde, Demir Perde ülkelerinden ithâl edeceğimiz bisiklet ile, Jawa motosikletleri ve Skoda kamyonetlerini satmaya başlayacaktık.

Aslında ben, otomotiv konusuna hiç yabancı değildim. Aksaray’da bir yandan toptan bakkaliye işi yaparken, bir yandan da otomotiv ticareti ile meşgul oluyor; Man, Leyland, Henschel ve Steyr kamyonlarının Aksaray bayiliğini yapıyorduk.

Şimdi, öncelikle “Demir Perde” nedir; bu konuda, özellikle genç okurlarıma biraz aydınlatıcı bilgi vermek istiyorum.

Bilindiği gibi, II. Dünya Savaşı, 1939’da başlayıp, 1945 yılında sona ermişti. Bu savaşta, özellikle Hitler Almanyası büyük yenilgiye uğramıştı. Savaşın galiplerinden Sovyetler Birliği ise, bugünkü Doğu Avrupa ülkeleri ile Kafkasya ve Orta Asya’daki pek çok ülkeyi işgal ederek, egemenliği altına almıştı.

Böylelikle dünya, iki kutuplu hale geliyordu. Bunlardan birincisi Amerika Birleşik Devletleri’nin başını çektiği Batı İttifakı, diğeri ise Sovyetler Birliği’nin egemenliği altındaki Doğu ülkeleri...

İşte bu Doğu ülkelerinin bulunduğu kutba “Demir Perde” adı verilmekteydi. İleriki yıllarda Berlin’i ikiye bölecek olan “Berlin Duvarı” da, bu Demir Perde’nin simgesi haline gelecekti.

KOMÜNİSTLERLE TİCARET YAPMAYA BAŞLADIK

Türkiye, Batı İttifakı’na dahildi. Demir Perde ülkeleri ile siyasî ilişkileri mesafeliydi. O ülkelerle “Serbest Ticaret” dediğimiz alışverişi de yoktu. Ancak, mevzuatta “takas” yöntemiyle yapılan alışveriş vardı. Yani, Türkiye’den Demir Perde ülkelerine mal ihraç edersek, onun karşılığında, aynı değerde mal ithal edebiliyorduk.

İşte, bizim yaptığımız ticaret de bu idi. Çekoslovakya’dan, mal mukabili bisiklet, motosiklet ve kamyonet ithal ediyor, onu Türkiye’de pazarlıyorduk. Bu işi yapabilmek için, pek çok bürokratik engeli aşmak gerekiyordu. Önce, Merkez Bankası’na müracaat eder, “Tahsis” alır, payımıza düşen miktar kadar da ithalat yapabiliydik.

Takas yöntemiyle yapılan ithalat, gerçekten çok zor bir işti. Halk

dilinde bir tâbir vardır; “Deveye hendek atlatmak” kadar zor... Bu söylediğim işler, DP’nin iktidarda olduğu 1950’li yıllarda başlamıştı.

Tabii dış ticaret konusunda yeterince deneyim sahibi olmadığımız için, bir akıl hocasına ihtiyacımız vardı. O yıllarda, Çekoslovak menşeli makinaların ve sanayi ürünlerinin Türkiye temsilciliğini yapan İhsan Kent’le tanıştık. Kendisiyle zaman zaman lisans alma konusunda anlaşmazlığa düştük. Ama, daha sonra dost olduk, hatta bir ara ortaklık dahi yaptık.

Gel zaman, git zaman, Türkiye, büyük bir döviz darboğazına girdi. Amerikan doları 2.82 liradan, 9 liraya fırladı. Bu arada, ülkemizin ekonomik şartları gereği ithalat yasaklandı. Biz, ithalat yaparken, döviz harcamıyorduk. Gönderilen mal kadar, mal getiriyorduk. Fakat biz de, yeni şartlara ayak uydurmak mecburiyetindeydik. Allah’a şükür, bu devalüasyonu kazasız-belâsız atlattık.

Bilindiği gibi, 27 Mayıs 1960 tarihinde ülkede bir askerî darbe gerçekleşti. 10 yıllık Demokrat Parti iktidarı sona erdi. Ülke yönetimini askerler ele aldı. 1961 yılı sonbaharında da serbest seçimlerle birlikte parlamento tekrar açıldı. Ama, hem ekonomik, hem de siyasî sıkıntılar devam ediyordu.

TİCARETTEN, MONTAJ SANAYİİNE GEÇTİK

1965 yılında, Demokrat Parti’nin devamı olan Adalet Partisi tek başına iktidara geldi. Partinin genç Genel Başkanı ve Başbakan Süleyman Demirel, ekonomik şartları rahatlatmak için bir dizi tedbirler aldı. Bu arada, montaj sanayii teşvik edildi. Biz de, bu fırsattan istifade etmek amacıyla, Demir Perde ülkelerinden demonte vaziyette ithal ettiğimiz makinaların montajını ülkemizde yapmak için tesisler kurmaya karar verdik. Öncelikle 11 Ocak 1965 tarihinde bu işin şirketini oluşturduk. Ona da “Çelik Montaj” adını koyduk.

Tüm bu işleri yaparken, şiddetle sermayeye ihtiyaç duyduk. Ağabeyim Nuri Yazıcı, benden iki yıl sonra İstanbul’a gelince, hemen devreye girmiş, Anadolu’da bayilikler oluşturmaya başlamıştı. Bu

bayilikler vasıtasıyla, bize sermaye oluşturacak maddî kaynakları sağlamaya başladık.

Zaman içerisinde hırdavatçılığımız ve toptancılığımız tarih oldu. Artık bütün gücümüzü, montaj sanayiine yöneltmiştik. Türkiye’de montaj sanayiine önce Koç Grubu girdi. Biz, onları takip ettik. Koç, “Ford Otosan”la işe başladı; sermayeleri de olduğu için, sıkıntı çekmediler. Ama biz, sermayemiz olmadığı halde, büyük bir cesaretle, riski göze alarak, 1965 yılında Jawa motosikletlerinin, 1966’da da Skoda kamyonetlerinin üretimine başladık.

ANADOLU ENDÜSTRİ HOLDİNG’İ, 1969 YILINDA KURDUK

1968-1969 yıllarına geldiğimizde, Erciyas ve Ege Biracılık, Adel Kalemcilik Fabrikaları kurulmakta, Çelik Montaj ve Çelik Motor faaliyetlerine devam etmekteydi. Artık mevcut kadrolarımızın takviyeye ihtiyacı vardı. 1968’de Mümtaz Baysal’ı, 1969’da Kemal Kurdaş’ı kadromuza kattık. 29 Kasım 1969’da Anadolu Endüstri Holding’i kurarak merkezden yönetim ve denetime ilk adımı attık. 1970’in başında Ali Şanal Holding’e katıldı, hâlâ çalışmaktadır.

Skoda kamyonet ve Jawa motosiklet işlerimiz, bugünkü Grubumuzun temelinde harç olmuştur. Çelik Montaj; Skoda ve Jawa’nın üretimini yaparken, Çelik Motor da bunların satışını yapıyordu. Otopar isimli şirketimiz ise, sac parçaları üreten bir yan sanayiciydi. 1970’li yılların ilk yarısında Türkiye’de yaygın olan grevlerden biz de nasibimizi aldık; aylarca fabrikamıza giremedik, hayati tehlikelerle başbaşa kaldığımız günler oldu.

Otomotiv Grubu’nda Hasan Karaağaç ve merhum Avni Turgut’un çok değerli hizmetleri vardır; kendilerine müteşekkirim.

Kartal’daki Skoda ve Jawa tesislerimize 1971’in başında Motor Fabrikası ilave edildi. Bu fabrika, önce motosiklet motoru, daha sonra da Lombardini su ve sanayi motorlarını imal etmeye başladı. Bu fabrikanın faaliyeti halen devam etmektedir. 1980’li yılların ikinci

yarısında ise, Skoda üretiminin yerini Isuzu, Jawa üretiminin yerini de Honda motosiklet aldı. Ayrıca, Lada otomobillerinin ithalatını yapmaya da başladık.

1992’de Japonlarla Honda ortaklığını kurup, önce otomobil ithalatı yaptık. 1997’de de Şekerpınar’da otomobil üretimine başladık. Ancak, 2002’de hisselerimizi Japonlara devrederek, bu şirketten ayrıldık.

DEMİR PERDE’DE, DEMİR YUMRUK VARDI

Şimdi biraz Demir Perde dediğimiz komünist bloka dahil ülkelerle yaptığım ticareti anlatmak istiyorum. Tabii o ticareti anlatırken, komünist rejimle yönetilen ülkelerin ve insanların durumlarını da...

Aşağı yukarı 40 yıl, bu ülkelerle ticaret yaptım. Allah, o rejimleri hiçbir ülkenin başına getirmesin. Biz, komünist ülkelerle ticaret yaparken, çoğu arkadaşımız, o ülkelerle bırakınız ticaret yapmayı, ziyaret etmeye dahi korkarlardı.

Bizim, oradaki insanlarla münasebetlerimiz çok iyiydi; ülke yöneticileriyle de hiçbir sıkıntımız olmadı. Ticaretin % 90’ını, eski Çekoslovakya ile yapardık. Bilindiği gibi Çekoslovakya, daha sonra iki ayrı devlete bölündü: Çek Cumhuriyeti ve Slovak Cumhuriyeti...

O yıllarda Türkiye’nin ekonomik durumu pek iç açıcı olmadığı için, bizim bu ülkelerle yaptığımız ticaret, devletimizi de rahatsız etmiyordu. Ticareti, takas usûlü, yani mal karşılığı yapıyorduk.

Demir Perde ülkelerinde rejim çok katı idi. Ama insanlar, çok medenî kişilerdi. Bunların hemen hemen % 98’i okumuştı. Hepsisi yüksek kültüre sahipti. Rejimlerini ise, sormayın...

Bir başka gerçeği daha burada vurgulamak istiyorum. Katı rejim, devletin gücünü, her an ve her yerde hissettiriyordu. O yıllarda Doğu Bloku ülkeleri, can güvenliği bakımından Batı ülkelerinden daha emniyetli idi. Hırsızlık, gasp, dolandırıcılık, hatta hatta kriminal olaylar, hemen hemen yok gibiydi.

Doğu Bloku ülkeleriyle ticareti artırdığımız sırada, yakın dostlarımızdan uyarılar almaya başladık. Onlar, “Bu ülkelerle nasıl çalışıyorsunuz? Korkmuyor musunuz?” diyorlardı. Ben de kendilerine, “Batı Avrupa’dan daha güvenli... Hiç olmazsa İtalya’da ve Fransa’daki gibi yankesiciler ve gaspçılarla karşılaşmıyoruz.” derdim.

ZAMANLA, ÇEKLER’LE AKRABA GİBİ OLDUK

Zaman ilerledikçe, özellikle Çekoslovakyalılarla akraba gibi olduk. O ülke, adeta bizim ikinci adresimizdi. Yollarını tanıyor, insanların tanıyor, hepsinin huyunu suyunu biliyorduk. Ama başta da ifade ettiğim gibi, ülkenin rejimi bizi hiç ilgilendirmiyordu.

Bilirsiniz, “Paranın dini, imanı, milliyeti, ideolojisi yoktur.” derler; biz de iş hayatımızda bunu gördük. Bir komünist ülke ile iş yaparak, güzel para kazandık. Ancak, 1989 yılında Berlin Duvarı’nın yıkılmasıyla başlayan Sovyetler Birliği’nin dağılma sürecini, heyecanla yaşadık. O ülkeler de, komünizme elveda demeye başladı. Yerini, liberal ekonomi aldı. Bunu, hem o ülkelerde yaşayan insanlar, hem de kendimiz için çok hayırlı bir gelişme olarak değerlendirdik.

Yıllardan beri bu bölgede deneyimlerimiz ve birikimlerimiz vardı. Yeni dünya düzeni ile birlikte, bu ülkelerde yeni pazarlar oluşacağını gördük, plânlarımızı, projelerimizi ona göre yaptık.

Çek dostlarımız bize, yepyeni bir üretim alanı işaret ediyordu. Biz, mütereddittik. Onlar, ısrar ediyordu. Düşündük, taşındık, önerdikleri fikrin çok câzip olduğunu gördük. Ama, doğrusunu isterseniz, Çekler’in söylediği iş sahasına atılmaktan korkuyorduk.

Ülkemiz, bir mayın tarlası gibi idi. Adımımızı attığımız her yere sağlam basmak mecburiyetindeydik. Çekler’in teklif ettiği bu yeni iş alanı ise, o mayınları kolaylıkla patlatabilecek durumdaydı. Bu işe girmek, büyük yürek ve cesaret istiyordu. İleriki sayfalarda size, o mayın tarlasına nasıl girdiğimizi anlatacağım...

Avrupa'yı Örnek Alarak “Bira”ya Yatırım Yaptık; Ama Özal, Yasaklama Getirdi

1960'lı yılların sonunda, Çekoslovakyalılar'ın teşvikiyle Türkiye'de bira üretimi işine girdik. 10 yıl içerisinde rakiplerimizi geride bırakarak, dev adımlarla ilerlemeye başladık. Ancak, 1983'te iktidara gelen Turgut Özal, bira satışlarını bir kanunla sınırladı. Bütün plânlarımız altüst oldu. Malımızı mülkümüzü sattık; ama azmettik, bugün dünya markası olduk.

Anadolulu olmakla hep övünürüm. Bu mensubiyet, ben ve ailem için büyük bir gurur kaynağıdır. Anadolu olmak, insana aynı zamanda önemli sorumluluk ve sınırlamalar da getiriyor. Bu sınırlamaların başında, “muhafazakârlık” dediğimiz olgu yer alıyor.

Muhafazakârlık, Anadolu insanının adeta alın yazısı gibidir. Ancak bizim insanımız, günümüzde bu çemberi kırma gayreti içerisine girmiştir; bir başka ifade ile, her eylemini “muhafazakârlık şablonu” ile ölçme gayretinden yavaş yavaş uzaklaşmaya başlamıştır. İşte bu olgu, ortağımın ve benim, bir büyük teşebbüsümüzde de önümüze koskoca ve aşılmaz bir dağ gibi çıkacaktı.

Bildiğiniz gibi, otomotiv sanayiinde, işe önce ithalatla başladık, ardından da montaj sanayiine geçtik. Anılarımın başında da ifade ettiğim gibi, otomotiv işinde o zamanki Demir Perde ülkeleriyle haşır-neşir oluyorduk. Özellikle, Çek dostlarla iyi ilişkiler kurmuştuk. Bu

arada, onlar bize, bir başka yönü daha gösteriyordu. Ancak o yönde gidersek, Anadolu'daki muhafazakârlık duvarına çarpabileceğimiz mukadderdi. Uzun lâfın kısası, Çekler bize, "Bira üretin." diyorlardı. Bu ülkeye gidip geldikçe, söz konusu hafif alkollü içeceğin câzibesini biz de görüyorduk. Ama, bir başka gerçek daha vardı. O da, 1960'ların Türkiye'sinde yaşıyor olmamızdı...

Otomotiv sanayiinde, belli bir yere ulaşmıştık. Özellikle montaj sanayiinde atılım yapmış, az da olsa işimizi çevirebilecek bir sermaye edinmiştik. Ancak, yeni atılımlara ihtiyacımız vardı. Zaten, bunun için birkaç yıldan beri arayış içerisindeydik. Aklımıza yatacak, yeni ve büyük işlerin peşindeydik. Bu arayışımızı bilen Çekoslovakyalı dostlarımız ısrarla, "Bira fırsatını kaçırmayın!.." diyordu.

Biz de bira üretimi ve pazarlanması konusunda, hemen piyasa araştırmasına yöneldik. Koç Grubu ile Mehmet Kavala'nın, bira yatırımı yapmak için teşebbüs içerisinde olduklarını öğrendik. Koç'un, Amerikalılar'ın Schiltz firması ile sözleşme dahi imzaladıklarını tespit ettik. Bu bilgi, bizi hem ürküttü, hem de kamçıladi. "Koç, bu işe teşebbüs ettiğine göre, bira yatırımında para var demek..." diye düşünüyorduk. Yine o yıllarda, Mehmet Kavala'nın da ekonomik güç olarak, Koç'tan farkı yoktu. Onun teşebbüsünü değerlendirirken de, "Kavala'nın bir bildiği vardır." diyorduk.

AP İKTİDARI, PİYASAYI RAHATLATTI

Çeklerle alışverişimizi anlatırken, İhsan Kent'ten söz etmiş, kendisiyle bir süre ortaklık yaptığımızı da anlatmıştım. Bira meselesinde yine İhsan Kent'le görüşmelerimiz olacaktı. Çünkü İhsan Bey, Çekoslovakya'nın dış ticaret şirketi olan Tekno-Export Devlet Ürünleri Kurulu'sunun Türkiye'deki resmî mümessili idi. Bilindiği gibi, o yıllarda Çekoslovakya'da komünist rejim hüküm sürdüğü için, tüm üretim araçları ve mallar, devlete aitti. Dolayısıyla, üretilen biralar da devletindi.

İhsan Kent'le, ülkemizde bira üretimini ciddi ciddi görüşmeye

başladık. Bu konuda, ortağım İzzet Bey'in de, benim de hiç bilgimiz yoktu. Birayı, sadece tadıyla tanıyorduk. İzzet Bey beni, ben de İzzet Bey'i iknâ ettim. Kısacası, ikimiz de bu işe niyetlenmiştik, ama Türkiye şartlarında hafif alkollü bir içeceğin üretimi bize ne getirir, bizden ne götürür, doğrusu onu kestirmekte tereddütlerimiz vardı. Ayrıca, her şeyden önemlisi, babamın iznini de almam gerekiyordu.

1966 yılına gelmiştik. Türkiye'de, ülke yönetimi tek parti iktidarı olan Adalet Partisi'nin elindeydi. Genç Başbakan Süleyman Demirel, ekonomiyi rahatlatmış, atılımlar yapmaya başlamıştı. Biz de bu fırsattan istifade ederek, yeni bir sanayi dalına geçmemizde bir engel görmüyorduk. Yani konjonktür, atılım yapmamıza müsaitti.

BABAM, BİRA ÜRETİMİMİZE KARŞI ÇIKTI

Konuyu babama açmadan önce, iki ortak, meseleyi enine boyuna iyice tartıştık. Bu iş, büyük bir yatırım maliyeti getiriyordu. Finansmanı karşılama konusunda, ciddi engellerle karşılaşma ihtimali vardı. Ayrıca, bizden önce teşebbüs eden rakiplerin durumu da, doğrusu, konuyu bir defa daha düşünmemizi gerektiriyordu.

Bir daha, bir daha konuştuk. En zor işin, ilk adımı atmak olduğunu biliyorduk. Aklımızı ve irademizi birleştirmemiz halinde, üstesinden gelemeyeceğimiz hiçbir şeyin olmayacağını da idraki içerisinde idik. Kararlıydık, başaracaktık. Sorunu çözmek için en güzel yolun, başkalarının da fikrini almak olduğu düşüncesiyle yola koyulduk ve bu işin uzmanlarından akıl almaya başladık.

Bir gün kafamı hazırladım, babamın huzuruna çıktım: “Baba, biz düşündük, taşındık, bira işine girmeye karar verdik...” dedim. Babam, bu sözlerimi, büyük bir hayret ve şaşkınlık içerisinde dinledikten sonra, şöyle bir uyarıda bulundu: “Oğlum, bira, alkollü bir içecektir. Sakın haa, bu işe girmeyin. Ekmeğinizi, başka yerde arayın. Montaj sanayiinde daha da ileri gidin. Yine tekrar ediyorum, bu işe aslâ ve aslâ bulaşmayın...”

Babamın bira üretimi yapmamız konusunda tavrı bu idi. Ama ben,

kendisinden kerhen de olsa izin koparmak istiyordum. Ağzından çıkacak bir kelime, bizim için yeterliydi.

Babamı sükûnetle dinledikten sonra, edepli bir şekilde şu karşılığa buldum: “Baba, her adım atışımda sizden izin alıyorum, almaya da devam edeceğim. Bira işini enine boyuna araştırdık. İstikbâl vaadediyor. Biz yapmazsak, başkaları yapacak. Bak, Koç ve Kavala bu işe tâlip. Eğer biz, yeni bir iş dalında atılım yapmazsak, bu gidişle iflas ederiz.”

Babama, bu kararlılığımızı bildirdikten sonra, her ikimiz de derin bir sessizliğe büründük. Biliyordum ki, babam düşünüyor, bana vereceği yeni cevabı zihninde oluşturuyordu. Ben de, babamın ağzından çıkacak her kelimeyi heyecanla bekliyordum.

Evet, babam konuşmaya başladı: “Oğlum, Allah iyiliğini versin, hakikaten bu, çok günah bir iş. Ama, illâ yapacağım diyorsan, günah olduğunu bilerek yap.”

Babamdan icazet çıkmıştı. Yani, kerhen icazet... Bu kadarla yetindim, İzzet Bey’e müjdeyi verdim ve işe koyulduk.

ZİYA MÜEZZİNOĞLU’NDAN KOPYA ALDIK

Bizim bira teşebbüsümüzden üç yıl önce, yani 1963’te, Türkiye, Avrupa Ortak Pazarı’na girmek için Ankara Antlaşması’nı imzalamıştı. O yıllarda, Ortak Pazar nezdindeki Türkiye Büyükelçisi, aynı zamanda İzzet Bey’in hemşehrisi olan Ziya Müezzinoğlu da, ortağıma bir fikir alışverişi sırasında şunları söylüyordu:

“İzzet Bey, Ortak Pazar, ileride Türkiye’nin hem yapısını, hem de çehresini değiştirecek. Bundan sonraki yatırımların dikkatlice seçilmesi gerekir. Türk firmalarının ileride Ortak Pazar’ın rekabet ortamına hazırlıklı olması şart. Bugünden diyebilirim ki; firmalarımız, yakın bir gelecekte Ortak Pazar şartlarında bira ve çimento konusunda iş yapabilir...”

Müezzinoğlu'nun bu işareti, bize rehber oldu. Doğru yolda gittiğimizi, böylelikle bir defa daha kontrol imkânı bulduk ve kararımızı hayata geçirmek için kolları sıvadık.

Montaj sanayiini Kartal'da kurmuştuk. Bira fabrikası için de yine Kartal taraflarında arsa arıyorduk. Böyle bir sanayi kurmak için şüphesiz arsaya ihtiyaç vardı ama, öncelikle bol suyu olan arsa gerekiyordu.

O günlerde, Koç Grubu'nun bira işinden vazgeçtiğine dair haberler geldi. Hemen, onların tesislerini kurmak için hazırladıkları arsaya tâlip olmaya karar verdik. Ancak, Koç'tan mal almanın kolay olmadığını da biliyorduk.

Vehbi Bey'i ziyaret ettik. Kendisine önce ortaklık teklifinde bulunduk; bizi nezaketle dinlemekle yetindi. Satışa çıkarmaları halinde, arsalarına tâlip olduğumuzu söyledik. Ancak, Vehbi Bey'den olumlu bir işaret alamadık. Aradan bir müddet geçtikten sonra, Koç Grubu'nun bu işten kesin olarak vazgeçtiği ortaya çıktı. Bu gelişme üzerine, biz teklifimizi yineledik, onlardan olumlu cevap aldık ve daha sonra Bakırköy-Bahçelievler'deki 170 dönümlük arsayı, o günün parasıyla 3,5 milyon liraya taksitle satın aldık. Bu arsada, hiç su problemi yoktu.

Daha sonra öğrendik ki, Türkiye'deki "mevzuat hazretleri" dediğimiz bürokratik engeller, Amerikalılar'ın gözünü korkutmuş, bu işten Koç Grubu değil, Koç'un yabancı ortağı vazgeçmiş.

EFES, ÜÇ AİLE İLE YOLA ÇIKTI

Bütün bu gelişmeler yaşanırken, Çeklerle bira fabrikası kurmak için görüşmelerde bulunan Kavala Grubu'nun da yarışı terkettiği haberini aldık ve rakipsiz bir şekilde yola koyulduk.

Bira sanayiini oluşturmak için, önce 5 Aralık 1966'da "Erciyas Biracılık ve Malt Sanayii Anonim Şirketi"ni kurduk. Şirketin kurucuları,

Yazıcı Ailesi ile İzzet Özilhan ve küçük hissedar olarak da Kent Ailesi'nden oluşuyordu. Tabii Yazıcı Ailesi'nden, benimle birlikte, ağabeylerim Mustafa ve Nuri Yazıcı da şirkette yer almaktaydı. Kent Ailesi'nden ise, İhsan Kent ile oğlu Aydın Kent bulunmaktaydı.

Büyüklerimizden izin almış, şirketimizi kurmuş, arsamızı bulmuştuk. Şimdi sıra, tesisleri kurmaya gelmişti.

Bira üretimi için yurtdışından ithal edeceğimiz makinaların finansmanında kullanılmak üzere, bankalardan zar-zor kredi temin ettik. O günlerde günlük çarkımızı ise, Skoda kamyonetleri ve Jawa motosikletlerinin satış gelirleriyle çeviriyorduk.

Her şey iyi gidiyordu, ama bir gün canımızı sıkan bir haber aldık. Eminönü-Cankurtaran'daki Skoda-Jawa Yedek Parça Depomuzda yangın çıkmıştı. Aslında orası bizim can damarımız ve mamûllerin de bulunduğu bir depo idi. Bu öyle sıradan bir yangın değildi. Depomuzun yangını, yaklaşık üç gün sürdü. Yangın boyunca biz de orada nöbet tuttuk. Allah'tan, depodaki malların bir kısmını kurtarabildik.

1968 yılına geldiğimizde, Bahçelievler'deki inşaatımız hayli mesafe aldı. Makinalar gelmeye başladı. Bir süre sonra da montaj aşamasına geçildi. İlk fabrikamızı, yıllık 10 milyon litre üretime göre kurduk. İleride bunu genişletecektik.

ESKİ TEKNOLOJİ MAKİNA ALDIĞIMIZI, SONRADAN ÖĞRENDİK

Bira üretimine hızlı başladık. Ama doğrusu, işin acemisi idik. Bu acemiliğimiz, makinaların seçiminde de belli oluyordu. Çünkü Çekler bize, bira üretimi için yol göstermişlerdi ama, onların imal ettikleri ve bize sattıkları makinalar, Batı Avrupa ülkelerindeki makinaların çok gerisinde bir teknoloji ürünüydü. Bu gerçeği, geç öğrendik, ancak yola çıkmıştık. Yapabileceğimiz fazla bir şey yoktu. Bir müddet bu makinalarla idare ettik. Fakat üretime geçince, bilhassa şişeleme işinde çok zorlanmaya başladık.

Tüm bu sıkıntılar içindeyken, bir yandan da Türkiye genelinde bir büyük pazar oluşturma gayreti içerisine girdik. Rakibimiz Tuborg’la piyasa kuralları çerçevesinde mücadeleye başladık. Yılmadık ve bir on yılı inişli-çıkışlı geçirdik.

Bir yandan İstanbul fabrikasının kuruluşunu yaparken, bir yandan da İzmir’de ikinci bir fabrika kurmak için teşebbüse geçtik. 18 Mayıs 1967 tarihinde, Ege Biracılık ve Malt Sanayii Anonim Şirketi’nin kuruluşunu yaptık. Bu şirketle birlikte, Türkiye’de ilk defa “halka açık şirket” modelini de hayata geçirdik.

BAŞBAKAN DEMİREL, “PARANIZ VAR MI?” DİYE SORDU

İzmir’de, Ege Biracılık şirketimize bir rakip çıktı. Yaşar Grubu, Tuborg biralarını üretmek için işe koyulmuştu. Onlar da bizimle aynı gün temel attılar. Hiç unutmuyorum; Başbakan Süleyman Demirel, İzmir’e geldi. Önce Tuborg Fabrikası’nın, daha sonra da bizim fabrikamızın temel atma törenine katıldı. Süleyman Bey, bizim temelimizi atarken, bana, “Paranız var mı?” diye sordu. Anladığım kadarıyla, Yaşar Grubu, Başbakan’a “Anadolu Grubu’nun parası yok. İstanbul’daki fabrikayı dahi tamamlayamadılar.” demiş. Demirel de, bu bilgi üzerine bana o soruyu yöneltmişti.

Süleyman Bey’e, “Sayın Başbakanım, bende para yok ama, ortaklarımda para çok. Şu toplantıda gördüğünüz yüzlerce insanın hepsi bizim ortağımız... Bunlar, bayilerimiz... Kendilerini, fabrikaya ortak ettik. Yani, kurduğumuz şirketi, halka açtık. Onlar bize itimat ettiler, paralarını verdiler ve ortak oldular. Şimdi, temelini atacağınız fabrika, böyle bir sermaye ile kurulacak.” dedim.

Benim o tarihte Süleyman Bey’le çok fazla bir samimiyetim yoktu. İzmir’de, Osman Kibar da, Adalet Parti iktidarının Belediye Başkanı idi. Hem rahmetli Osman Bey, hem de Selçuk Yaşar Bey, Başbakan’ı yanlış bilgi ile doldurmuşlar.

Süleyman Bey beni büyük bir dikkatle dinledikten sonra, “Kâmil

Bey, sizi tebrik ederim. Çok iyi düşünmüşsünüz. Fevkalâde bir teşebbüs. Bravo... Bravo...” diyerek, tebrik etti ve yüreklendirdi.

Burada biraz, Başbakan Süleyman Demirel’e sözünü ettiğim Egeli ortaklarımızı anlatmak istiyorum. İzmir’de kurduğumuz şirketin yüzde 50 hissesi İstanbul Grubu’na, yani bizlere aitti. Yüzde 50 hissesini ise, İzmirli Terakki Kollektif Şirketi’ne bırakmıştık. Bu şirket, Nevzat Özgörkey ile Namık Elal öncülüğünde, yaklaşık 150 Milangaz bayiinden oluşmaktaydı.

Nevzat Özgörkey, o yıllarda Milangaz’ın Ege Bölgesi Genel Distribütörü idi. Kendisiyle ortaklığa girdiğimiz zaman, Nevzat Bey de tüm Ege’deki Milangaz bayilerini ortak olarak şirketine alacak, böylece koskoca bir halka açık şirket meydana çıkacaktı.

“EFES” ADI, İZZET BEY’İN ÇEKTIĞİ KURADAN ÇIKTI

Önce İstanbul’da, sonra İzmir’de bira fabrikalarının temelini atmıştık. Ama, üreteceğimiz biranın adını koymamıştık. Bu, başlı başına bir mesele idi. Ürünümüze isim bulmak için, bayilerimizi İstanbul’daki tarihî Park Otel’de topladık. İzzet Bey, “Topkapı” adı verilmesini istiyordu, Egeli ortaklarımız ise, “Efes” isminde ısrar ediyorlardı. Ben, ortada durumu idare etmeye çalışıyordum.

İki isim belirlenmişti. Bunlardan birisini seçecektik. Seçim için bir yöntem belirledik. Her iki isim de ayrı ayrı kağıtlara yazıldı... Benim cebime konuldu... İzzet Bey de bunlardan birisini çekti. İzzet Bey, cebimden, üzerinde “Efes” yazan kağıdı çekmişti. Böylelikle, bira markamızın adı “Efes” oldu.

Efes’in telaffuzu kolaydı, Topkapı’nınki ise uzun... Kısmet böyle imiş. Doğrusu, benim içimden de Efes geçiyordu. Ama İzzet Bey’i kırmamak için fikir beyan etmemiştim. Dolayısıyla İzzet Bey, Efes adını kendi eliyle çektiği için, hiçbir itirazda bulunmadı.

İstanbul ve İzmir fabrikalarımızı, Güney Biracılık’a bağlı Adana

Fabrikası ile; Ankara ve Trakya’da bira, Afyon’da Malt, Konya’nın Çumra ilçesinde Malt ve Bilecik Pazaryeri’ndeki Şerbetçiotu fabrikaları izleyecekti. Birbiri ardına fabrika temelleri atılırken, benim içimde hem mutluluk, hem de kuşkulu bir sevinç oluşurdu. O duyguları, aradan 40 yıl geçmiş olmasına rağmen, aynen korurum. Neydi bu duygular, şimdi onu anlatmak istiyorum.

Anadolu’da güzel bir deyim vardır; “Gelin ata binmiş, ya nasip demiş.” İşte bizimki de öyle... Ben, temel atma törenini, çok abartmak istemem. Ama, bir tesisin açılış kurdelesini kesilirken, çok duygulanırım. Tesisin temeli atılırken, yukarıdaki cümlelerimde de anlattığım gibi, bende kuşkulu bir sevinç oluşur. İşi bu noktaya getirdiğimize sevinirim, ama tesisin bacası tütmeden huzura ve mutluluğa erişemem.

Tabii bu satırları okurken, belki herşeye kuşkulu baktığım hükmüne varabilirsiniz. Aslâ kuşkulu değilim. Ama, sanayiciliğe ilk başladığımız yıllarda, yani 27 Mayıs 1960 İhtilali’ni takip eden dönemde, Skoda tesisleri yatırımımız sırasında iznimizin iptal edilmesini yaşadığım için, ister istemez “Dünyanın bin hali var” diyor ve bir büyük sabırla tesisin bitmesini bekliyorum.

TÜRKİYE’YE, İLK “HALKA AÇIK ŞİRKET” MODELİ GETİRDİK

Şimdi gelelim, bira fabrikalarımızın açılışından sonra babamın tavrına... Babam, törenlere geldi. Ama, ön safa çıkmadı. Törenleri, hep geriden takip etmiş. O tören heyecanı içerisinde, aslında babamın gelip gelmediğinin farkında değildim. Sonradan öğrendim. O da benim gibi, eserleri görünce mutlu olmuş, neşelenmiş.

Bira üretimi için babamdan aldığım o kerhen izinlerin iptal edilme korkusunu hep yaşamışımıdır. O korku nedeniyle, babama, yaptığımız işlerin gelişmesi hakkında hiç bilgi vermedim. Ama tesisler ortaya çıktıktan sonra, kendisi, eşim Suzan’a şunları söylemiş:

“Yahu, bizim oğlanlar iyi bir eser yapmış. Doğrusu, işin başında

kendilerine rıza göstermedim; ama, ortaya çıkan tesislerden sonra hepsini bu gayretlerinden dolayı takdir ettim.”

İzzet Bey ve ağabeylerimle birlikte bira işine girerken, moralimizi çok yüksek tutma gayreti içerisinde olduk. Yelkenleri, kuvvetli bir şekilde açtık. Başarıya ulaşma konusunda, adeta ant içmiştik. Giriştiğimiz iş, kolay bir iş değildi. Henüz 40 yaşındaydım. Bilmediğimiz bir konuda, iddialı yatırım yapıyorduk. İmal edeceğimiz ürünün piyasası hakkında da afâkî bilgilere sahiptik. Yani, 1960’lı yılların yöntemiyle, biraz da el yordamıyla piyasa araştırmasına başvurmuştuk.

Tüm ortaklar, olağanüstü bir gayret içerisindeydik. İstanbul, İzmir ve Adana’da peşpeşe yapmakta olduğumuz tesislerin finansmanı, ister istemez bizleri zorluyordu. Ama, Anadolu deyimiyle “Pilavdan dönenin kaşığı kırılısın” dedik.

Bilirsiniz, Milli Piyango bileti satanlar, “Ya çıkarsa...” sloganını kullanır. Biz de, önce İstanbul’daki bira fabrikasını faaliyete geçirdik ve “Ya tutarsa...” demeye başladık. Ama, evdeki hesap çarşıya uymadı. Birayı üretiyorduk, fakat satamıyorduk. Fabrika, yarım kapasite çalışmaya başladı. Buna rağmen yılmadık, İzmir’deki tesislerimizi de hayata geçirdik.

İzmir tesisleriyle ilgili temel atma töreninde de anlatmıştım; ilk halka açık şirket modelini bu yatırımımız sırasında biz uygulamıştık. Daha o güne kadar Türk ekonomisi, “halka açık şirket” modeliyle tanışmamıştı. İyi örgütlendik, şansımız yaver gitti ve bu modeli başarılı bir şekilde uygulayarak, Türkiye’de bir ilke imza atmış olduk.

40 yıl sonra düşünüyorum ve diyorum ki; ekonominin kurallarına göre, bizim o yıllarda yaptığımız iş, tam bir macera imiş. Elimizde yeterli sermaye yoktu. Biri bitmeden, ikincisini başlatıyorduk. Üstelik, imal ettiğimiz ürünleri yeterince satamıyorduk. Demek ki, İzzet Bey de, ben de, ağabeylerim de yeterince cesaret sahibiymişiz ve riskten korkmuyormuşuz.

TURGUT ÖZAL, BİRAYA YASAKLAMA GETİRDİ

12 Eylül 1980 İhtilali'nden hemen sonra, bilindiği gibi askerî yönetim iş başına gelmişti. Turgut Özal da ekonomiden sorumlu Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı olarak göreve başlamıştı. Turgut Bey, bir süre sonra görevinden istifa etti, Anavatan Partisi'ni kurdu ve 1983 yılında yapılan genel seçimlerde iktidara geldi.

Turgut Bey iktidarının başında, Efes Pilsen için zor yıllar başladı. Oysa biz, bu sektörde yeni hamlelere hazırlanıyorduk. 14 Haziran 1984 tarihinde, bira ile ilgili yeni yasal düzenlemeler yapıldı ve biranın “alkollü içki” sayılması üzerine, pek çok yasaklama getirildi.

Bu yasaklamalar çerçevesinde, birahane açılması ruhsata bağlandı. Kahvehane ve çay bahçesi gibi yerlerde bira satılması yasaklandı; okul ve cami gibi eğitim kurumlarıyla, ibadethanelere yakın yerlerde birahane açılması önlendi; radyo ve televizyonlarda da reklam yasağı getirildi. İş bununla da bitmedi; tüm alkollü içkilerin kırsal bölgelerde satışı yasaklandı.

Bu yasal düzenleme, bizimle birlikte İzmir'deki rakibimiz Yaşar Grubu'nu da vurdu. Biz, Eylül 1969'dan beri “Efes Pilsen” markasıyla bira ürettiyorduk, onlar da biralarına “Tuborg” adı vermişti.

Bizim İzmir'deki arkadaşlarla Tuborg'cular oturmuşlar, bir gazete ilanı hazırlamışlar. İlanda, Büyük Atatürk'ün laiklikle ilgili sözleri varmış. Samimiyetle ifade etmek istiyorum ki, bu ilanın hazırlanışından ve gazetelere verilışinden haberim yoktu.

Yasaklamanın olduğu günlerde, mübarek Ramazan ayını idrak ediyorduk. Gece yarısı, sahura kalkmışım. Telefon çaldı. Başbakan Turgut Özal arıyor dediler. Turgut Bey, barut gibiydi. Bana ilk sözü, “Ne yaptın yahu?” oldu. Ben de, “Ne yapmışım Turgut Bey?” diye sordum. Herhalde gece geç vakit, bir sonraki günün gazeteleri Başbakan'a ulaştırılmış, o da, tam sayfa, biracıların hükümeti eleştiren ilanını görmüş ve çok sinirlenmiş. Gecenin kör karanlığında beni telefonla arıyor. Kendisiyle, lisan-ı münasiple konuştum. Ama, her

cümlesinde hiddet vardı. Bizim, hükümete meydan okuduğumuzu söylüyordu.

Bu telefon görüşmesinden kısa bir süre sonra, Turgut Bey’le bir araya geldik. Kendisine aynen şunları söyledim: “Sayın Başbakan, bir kanun çıkarmışsınız. Mümkünse, bunun yürürlük tarihini biraz erteleyin. Dört-beş fabrika kurduk. Yeni yatırımlar için, borç altına girdik. Bu durumda iflas ederiz.” Başbakan bunları dinledikten sonra hiçbir şey değişmedi, O yine bildiğini okudu.

BİZ, DEVLETE GÜVENEREK YOLA ÇIKMIŞTIK

Uzun lâfın kısası, Turgut Bey, bize çok kötülük yaptı. Bu sözü söylerken, haksız olmadığım kanaatindeyim. Çünkü, yatırımlarımızı, devletimize güvenerek yaptık. Her fabrika için Devlet Plânlama Teşkilâtı’ndan izin aldık. İzin amacıyla devlete sunduğumuz dosyalarda, üretim kapasitemiz ve pazarlama hedeflerimiz yazılıydı. Devlet, bu yazılı beyanlarımız üzerine teşvik vermişti. Ancak, devletin bira satışına yasaklama ve sınırlama getirmesi, Devlet Plânlama Teşkilâtı’nın bize vermiş olduğu Teşvik Belgesi’nin ruhuna aykırıydı. Devlet bize işin başında diyebilirdi ki; “Siz bu yatırıma girmeyin. Bu satış hedefine ulaşamazsınız. Çünkü ilerde bira satışlarına sınırlama getirilebilir.”

Benim anladığım devlet, vatandaşını yanıltmaz. Yanlış yola sevk etmez. Devlet, ceberrut değildir. Fakat, bu tespitlerimiz ve düşüncelerimiz, Turgut Bey için fazla bir anlam ifade etmiyordu. Çünkü Turgut Bey, siyaset dünyamızda “takunyalılar” diye adlandırılan kitleye şirin görünmek istiyordu. Nitekim, biraya yasaklama getiren kanunu da, o amaçla çıkartmıştı.

Biraya yasaklama kararı çıktıktan sonra içine düştüğümüz sıkıntı, camiamızın yanı sıra, dostlarımızı da çok üzmüştü. İşte bu dostlardan birisi de, değerli arkadaşım Mehmet Barlas’tır. Mehmet Bey, Özal’ın

başbakanlığı döneminde, evinde, Turgut Bey onuruna bir yemek düzenlemişti. Rahmetli Vehbi Koç ile rahmetli Sakıp Sabancı da Barlas'ların davetlileri arasındaydı.

Barlas, bu eşli davete, beni de çağırды. Turgut Bey'e çok kırgın olduğum için, davete icabet etmeyeceğimi bildirdim. Ama Mehmet Barlas, ısrar etti. Güzide dostum Barlas'ı kırmak istemiyordum ama, Turgut Bey benim gönlümü kırdığı için, o davette bir araya gelmeyi de düşünmüyordum.

Ev sahibi, gelecek konukları Başbakan'a daha önceden bildirmiş. Davet sırasında, benim eksikliğim hissedilmiş. Başbakan da Barlas'a, "Kâmil Ağa niçin gelmedi?" diye sormuş.

Aradan bir müddet geçtikten sonra, Turgut Bey'i Isuzu Fabrikamızın açılışına davet ettik. Başbakan'ın, bu davete icabet edeceğini pek tahmin etmiyordum ama, sürpriz bir şekilde geldi, fabrikanın açılışını yaptı, ilk yerli Isuzu kamyonetin direksiyonuna geçti ve kullandı. Böylece, Turgut Bey'le, Kartal'daki açılış törenimizde barışmış olduk.

Efes Grubu, ANAP iktidarının getirdiği bu yasal düzenlemeden çok etkilendi. Bu bölümdeki anılarımla başında da ifade ettiğim gibi, bizim için 1984'te başlayan zor yıllar, 1989'a kadar bütün şiddetiyle devam etti. Yatırımları durdurduk, küçülmeye başladık. Oysa biz, yepyeni tesisler yapıyorduk. Konya'nın Çumra ilçesinde, Avrupa'nın en büyük malt fabrikasını kurmuştuk. Bu fabrikanın açılışından kısa bir süre önce, bu beklenmedik kısıtlama geldi ve tüm plânlarımız altüst oldu.

MALT FABRİKASINI, DEMİREL SAYESİNDE KURDUK

Sırası gelmişken, Afyon Malt Fabrikasının kuruluşuyla ilgili birkaç söz söylemek istiyorum. Bu fabrika yatırımı için çok iyi bir proje hazırlayıp, Devlet Plânlama Teşkilâtı'na sunmuştuk. Ancak, bir türlü müsaade alamıyorduk.

O yıllarda, Yönetim Kurulumuzda görev yapan Kemal Kurdaş Bey,

bu işin bürokratik yanını takip ediyordu. Ama, DPT duvarını aşmamız mümkün değildi. Süleyman Demirel Bey, Başbakan'dı. Sıkıntımızı kendisine arz ettik. Meseleyi sahiplendi. Bize çok yardımcı oldu. Başbakanımız sayesinde, Afyon Malt Fabrikası'nı kurduk.

Daha sonra 1980'li yılların ortasına yaklaştığımızda evdeki hesap çarşıya uymadı; 1984'te hiç beklemediğimiz bir anda bira konusunda alınan yasaklama kararı, kısa zamanda yasalaşınca, biz de gâfil avlandık. Müessesemizde, ister istemez panik başladı. Çalışanlarımızın bir kısmı işten ayrıldı. Ama çok güvendiğimiz kişiler, bizlerle birlikte kalmayı tercih ettiler. Onlar, iyi günde, kötü günde, mücadelemizde omuz omuza daima bizlerle birlikte oldular.

“Bira yasağı” diye adlandırılan bu yasal düzenleme, her ne kadar hızımızı kestiye de, yatırımlar için kredi aldığımız bankaların üstümüze gelmesini de bir ölçüde engelledi. Ne yapalım, başa gelen çekilir, dedik ve alacaklı bankalarla tek tek oturup konuştuk, anlaştık ve borçlarımızı beş yıllık vadeye yaydık.

İTİBARIMIZI, MALLARIMIZI SATARAK KORUDUK

Burada, İş Bankası yönetiminin tavrını takdirle anmak istiyorum. O dönemin İş Bankası yöneticileri, müesseselerimizin ayakta kalabilmesi için büyük anlayış gösterdiler ve bizim sıkıntımızı gidermemiz için olağanüstü çaba harcadılar.

Bu sıkıntılı günlerimizde, arkadaşlarıma şöyle bir tâlimat verdim: “Bana, sadece geçinecek kadar para kalsın, ama borçlarımız ödensin.” Arkadaşlarım, mesajımı almıştı. Hemen, iştiraklerimizi elden çıkarmaya başladık.

Nasaş Alüminyum Sanayi'nin kurucusu ve en büyük ortağı idik. Gözyaşları arasında onu da İş Bankası'na sattık. Bitmedi. Sirkeci'de Gar'ın karşısındaki Holding Merkezimizi de Anadolu Sigorta'ya sattık. Bu binamız, bizim ilk göz ağrımızdı. Yani, Holdingimizin ilk merkezi idi. Orada kurulmuş, orada filizlenmiş ve oradan atılma

geçmiştik. Ama, kısmet bu kadarmış. Acı ve tatlı hatıralarla, o binamıza da elveda dedik.

Küçülmemiz devam ediyordu. Bunu, bir onur meselesi yapmıştık. “Kan kusalım, kızılıık şerbeti içtik diyelim” tavrı içine girmiştik. Yaşam felsefemiz, bunu gerektiriyordu. Kimseye borçlu kalmak istemiyorduk. Hele hele, insanların, bizim yüzümüzden mağdur olmasına da aslâ izin veremezdik.

Küçülmemiz her geçen gün devam etti. Fındıklı semtindeki Ülkü Kırtasiye’ye ait iki bina ile, Bakırköy Merter’de Erciyas Biracılık’a ait 40 dönüme yakın araziyi Emlak Kredi Bankası’na devrettik. Denizcilik şirketlerimize ait bütün gemileri sattık ve Denizcilik Grubunu lağvettik. Adel Kalemcilik Şirketimize T. İş Bankası’nı, Anadolu Biracılık Şirketimize de T. Sınai Kalkınma Bankası’nı ortak olarak aldık. Bilgisayar şirketi Eltek’teki hissemizi Vakıflar Bankası’na sattık. Bütün bu operasyonlarımız karşılığında, borçlarımız bir anda azaldı ve faiz durdu. Kan kaybetmekten kurtulduk.

Adel ve Anadolu Biracılık hisseleri, 1990’lı yıllarda T. İş Bankası ve T. Sınai Kalkınma Bankası’ndan tekrar satın alındı.

ARKADAŞLARIMIZ, KRİZ DÖNEMİNDE BÜYÜK ÖZVERİ GÖSTERDİ

Küçülme dönemimizde, çalışma arkadaşlarımız el ve gönül birliği yapmışlardı. Hemen her konuda tasarrufa yönelmiştik. Bazı yönetici arkadaşlarımızın, personelimize tasarruf önlemleri konusunda adeta ders verdiklerini dahi işittim. İşi o kadar ileri götürmüşler ki, tuvalet kağıdından nasıl tasarruf edilir diye, önlemler almışlar. Kısacası, kaderde, kıvançta ve tasada bir ve beraber hale geldik.

İzzet Bey’le birlikte, Mali İşler Koordinatörümüz Ali Şanal’a şu tâlimatı vermiştik: “Ali Bey, bizim için namus, esastır. Her şeyi satabilirsiniz. Hatta, Erciyas Biracılık’ı bile satabilirsiniz. Yeter ki, itibarımızı koruyalım.”

Erciyas Biracılık’ın satılması meselesi, belki borçlardan kurtulmak

için son çare olarak telaffuz edilmiş olabilir. Ama, bu düşünce de müessesemizde epeyce bir çalkantıya sebep olmuştu. Bir kısım arkadaşlarımız, “Evet, satalım, kurtulalım” diyor, ben de bu grupta yer alıyordum. İzzet Bey, fikir beyan etmiyor, ama oğlu Tuncay Özilhan ise bu fikirlere karşı çıkıyordu.

Bütün bunları niçin anlatıyorum; çünkü, çektiğimiz sıkıntının ve içinde bulunduğumuz ruh halinin bilinmesini istiyorum. Bu yaşadıklarımızı, Türkiye’nin iktisat tarihindeki önemli olaylardan birisi olarak değerlendiriyor ve kayıtlara geçmesini arzu ediyorum.

Bira yasakları uygulaması sırasında, içine düştüğümüz anafordan kurtulmak için çaba harcayan tüm mesai arkadaşlarıma, aradan 30 yıl geçtikten sonra takdirlerimi, minnet ve şükranlarımı sunuyorum. Bu arada, malî operasyonu yürüten ekipten Hukuk Müşavirimiz Prof. Dr. Ünal Tekinalp ile Tuncay Özilhan, Ali Şanal ve Ege Cansen’e, özellikle teşekkür ediyor, “Allah, o günleri, değil bize, hiç kimseye göstermesin” diyorum.

ASKERLER, BİRA YASAĞI KONUSUNDA DEVREYE GİRMEK İSTEDİ

Kriz dönemimizde, Yönetim Kurulumuzda çok değerli emekli iki komutan görev yapıyordu. Bunlardan birisi, emekli Orgeneral Adnan Ersöz, diğeri ise emekli Orgeneral İbrahim Şenocak.

Şimdi sırası gelmişken, bu iki güzide komutanın Grubumuzda Yönetim Kurulu Üyesi olarak görev kabul edişlerini biraz anlatmak istiyorum. 27 Mayıs İhtilâli’nden sonra Maliye Bakanlığı, ardından da Ortadoğu Teknik Üniversitesi’nin Rektörlüğünü yapmış olan Sayın Kemal Kurdaş, bizim Grubumuzda yıllardan beri Yönetim Kurulu Üyesi olarak görev yapmaktaydı.

12 Eylül İhtilâli’nden sonra, bilindiği gibi Danışma Meclisi kuruldu. Bu Meclis, 1982 Anayasasını yaptı. 1983 sonbaharında, siyaset yeniden rayına oturdu, dolayısıyla Danışma Meclisi’nin görevi de sona erdi. O günlerde Kemal Kurdaş bize, eski Danışma Meclisi üyesi emekli iki

orgenerali, Yönetim Kurulu Üyesi olarak önerdi. Bu komutanlar, yukarıda da ifade ettiğim gibi, Sayın Adnan Ersöz ile Sayın İbrahim Şenocak... Kemal Bey'in bu önerisi üzerine, Adnan ve İbrahim Paşa'lara Yönetim Kurulu Üyeliği teklif ettik, kendilerinden olumlu cevap aldık.

12 Eylül 1980 İhtilâli'ni takip eden yıllarda, Kenan Evren, önce Devlet Başkanı, daha sonra da Cumhurbaşkanı olmuştu. Turgut Özal, 1983 seçimlerini kazanıp Başbakan olduktan sonra bira meselesine el atınca, asker kökenli her iki Yönetim Kurulu Üyemiz, bu konuda bizlere yardımcı olmak istediklerini söylediler. “Bu işte bir hukuksuzluk görüyoruz. Allah aşkına, hangi devirde yaşıyoruz? Birayı yasaklayan zihniyet, bu ülkeyi nasıl yönetebilir? Arzu ederseniz, konuyu, Cumhurbaşkanı Kenan Evren Paşa'ya intikal ettirelim.” dediler. Biz de kendilerine, “Teşekkür ederiz. Biz önce bu meseleyi hükûmet nezdinde halletmeye çalışalım. Çünkü Başbakan Turgut Bey, bizim yakın arkadaşımız.” cevabını verdik.

Hem Adnan Paşa, hem de İbrahim Paşa, Kenan Paşa'nın çok yakın arkadaşı idi; belki de devre arkadaşları...

Kısacası, biz meseleyi Turgut Bey'le halletmek istedik ama, olmadı. “Şeriatın kestığı parmak acımaz” dedik, meselelerimizi hukuk düzeni içerisinde çözme gayretlerimizi sürdürdük. Kendi göbeğimizi kendimiz kestik; önce küçüldük, sonra büyüdü.

Adnan Ersöz Paşa, bir süre sonra Türkiye İş Bankası Yönetim Kurulu Başkanlığı görevine seçildi. Bu gelişme üzerine, Paşa'nın, bizdeki Yönetim Kurul Üyeliği konusu gündeme geldi. Adnan Paşa bizlere, “İş Bankası Yönetimi nasıl düşünür, bilemem ama, ben Anadolu Holding'in Yönetim Kurulu Üyeliğini seve seve sürdürmek isterim.” dedi. Biz de Adnan Paşa'ya şöyle bir öneride bulunduk:

“Paşam, biliyoruz, bizlerle gönül bağınız var. Ama, İş Bankası Yönetim Kurulu Başkanlığı da çok önemli bir görev. Eğer arzu

ederseniz, bu meseleyi Banka Genel Müdürü Sayın Burhan Karagöz'le bir müzakere ediniz.”

Adnan Paşa, Burhan Bey'le görüşmüş. İş Bankası Genel Müdürü, nâzik bir şekilde Adnan Paşa'nın bizim Yönetim Kurulumuzdaki görevinden ayrılmasını önermiş. Mesele bize intikal etti. Adnan Paşa'yı Yönetim Kurulumuzdan şan ve şerefi ile yolcu ettik.

Bilindiği gibi, Adnan Paşa, İstanbul'da I. Ordu Komutanlığı yapmış, bu arada MİT Müsteşarlığı görevinde de bulunmuştu. Güzide dostumuz, 1991 yılında İstanbul'daki ikâmetgâhında uğradığı menfur bir terör saldırısı sonucu hayatını kaybetti. Bu vesile ile Adnan Paşa'yı rahmet ve minnetle anıyoruz. İbrahim Şenocak ise, Harp Akademileri Komutanlığı'ndan emekli oldu. Halen İstanbul'da ikâmet ediyor.

BİRA ÜZERİNE BİR VİCDAN MUHASEBESİ

Şimdi, “Bira üretimi yapmak günah mı, sevap mı?” diye biraz vicdan muhasebesinde bulunmak istiyorum. Ben, birayı günah olarak kabul ederim. Çünkü, alkoldür. Bunda, tevil yoluna sapamam. Ama, girdik bir kere... Neticesine de katlanacağız.

Bütün bunları düşünürken, biranın, insan sağlığına etkileri konusundaki duruma da bir bakalım. Tespitlerimize göre bira, insan sağlığı için çok yararlı bir içecek imiş. Zaten, alkol derecesi 4,5-5 civarında. Avrupa'da Almanlar ve Çekler, yılda kişi başına 150 litre bira içiyor. Bizde ise bu, sadece 11 litre kadar... Tabii, bizim bira tüketimimizin bu kadar düşük kalmasının nedeni, alkolün dînen yasak olmasıdır.

Dinimiz, hak dinidir, adalet dinidir. İslâmiyet, insanı, Allah'ın en yüce varlığı olarak kabul eder, onun ruhen ve bedenen korunmasını emreder. İşte bu çerçevede, insanlığı bazı zararlılara karşı korumak, yine insanların görevidir.

Yüce dinimiz ayrıca, “İçki haramdır, kumar haramdır ve zina da

haramdır.” diyor. Ancak, kutsal dinimiz, bir erkeğin dört hanımla evlenmesine de cevaz veriyor. Bunları, burada tartışacak değilim. Ama, ben de her insan gibi, zaman zaman vicdanımla başbaşa kalıyor ve kendi muhasebemi, kendim yapıyorum.

Helâlle, haramın sınırı nedir, doğrusu ben o işin içerisinden çıkamadım. Biliyorsunuz, son zamanlarda faizsiz bankalar kurulmaya başlandı. Bunun da nedeni, faizin haram olması. Ama uygulamaya şöyle bir göz atacak olursak, görüyoruz ki; faizsiz bankalar, faizli bankalardan çok daha ağır koşullarda iş yapıyor.

Biz, biranın yanı sıra, klasik bankacılık işine de girdik, yani faizli banka... İşte size yeni bir haram iş sahası... Başbakan Sayın Recep Tayyip Erdoğan, göreve geldikten sonra, basına aynen şunları söyledi: “Ben, Başbakan olunca, faiz gerçeğini görebildim.”

Helâl ve haramdan yola çıktık, bakınız nerelere kadar geldik. Şimdi içkiden söz ederken, bir tespitimi daha burada vurgulamak istiyorum.

Rahmetli Vehbi Koç, yakînen tanıdığım, hürmet ettiğim ve “ağabey” dediğim bir büyüğümüzdü. Kendisinden çok ders aldık. Türkiye’de iş âleminin, özel sektörün öncüsüdür, yol göstericisidir. Rahmetli Vehbi Bey, günde belirli dozda viski içerdi. Ama, birkaç defa da hacca gitmişti.

Bir gün Vehbi Bey’e şöyle bir soru yöneltmiştim: “Ağabey, niye viski içiyorsunuz? Siz hacısınız. Günah değil mi?”

Kendisinden şu cevabı aldım: “Evet Kâmil Bey, hacıyım, viski de içiyorum, ama keyif için değil, ilaç niyetine... Aldığımız ilaçların çoğunda bilmediğimiz bir sürü madde var. Bunlardan bir kısmı uyuşturucu. Zaten, alkol de, uyuşturucu olduğu için yasaklanmış.”

Peki alkol, günlük hayatta yenilen ve içilen maddelerden sadece birada mı var?

Bilindiği gibi ülkemizin en önemli bilim araştırma merkezlerinden

birisi Gebze’de. Bu merkezin adı, “TÜBİTAK Marmara Araştırma Merkezi”. MAM, 2006 yılının Ekim ayında çeşitli gıda maddeleri üzerine analizler yapmış. Şimdi sizlere, bu analiz sonuçlarını açıklamak istiyorum:

Patates	4.47 g/kg	Gül suyu	1.53 g/l
Yoğurt	2.48 g/kg	Ekmek mayası	1.24 g/l
Boza	2.26 g/l	Greyfurt	0.95 g/kg
Portakal	2.13 g/kg	Meyve suyu	0.48 g/l
Hurma	1.90 g/kg	Kola	0.2 g/l
Sirke	1.69 g/l	Gazoz	0.2 g/l

ethanol (etil alkol) ölçülmüştür.

Bira meselesini anlatabildiğimi zannediyorum. Tabii, bu anlattıklarımın birayla aklamak filan istemiyorum. Sadece ve sadece hayatın gerçeklerini tespit etmek istiyorum.

“Az gittik, uz gittik, dere tepe düz gittik” demişler. İşte, bira maceramız böyle... Aradan geçen 40 yıl içinde, dört ayrı bira ve malt şirketini 26 Haziran 2000 tarihinde “Anadolu Efes Biracılık ve Malt Sanayii A.Ş.” adı ile tek çatı altında topladık. “Efes Pilsen”, bugün Türkiye’de “biranın adı” oldu; başarılarını da yurtdışına taşıyarak, bölgesel bir güç haline gelmeye başladı.

Ne demişler; “Başarı, ona tâlip olanlarındır.” Tâlip olduk, başardık, diye düşünüyorum. İşte bu başarıdan dolayı, tüm camiamız adına, “Ne mutlu bizlere...” diyorum. Türkiye’de, Balkanlar’da, Rusya Federasyonu’nda, Kafkasya’da ve Orta Asya’daki insanlar ise, “Bira, bu kapağın altında...” diyebiliyor. Çünkü Efes Pilsen, bir dünya markası olmak için dev adımlarla ilerliyor.

Nasaş'la, Türk Sanayiinde Devrim Yarattık, Fakat Sonunu Getiremedik

Bira yatırımında, “İyi mi yaptık, kötü mü yaptık?” diye düşünürken, bir grup saygın işadami, kapımızı çalarak, “Hadi Kâmil Ağa, önümüze düş, yeni bir tesis kuralım.” dedi. Kabul ettik. Dostlarımızla Nasaş Alüminyum Tesislerini kurduk. Ancak, Turgut Özal'ın birayı yasaklama kararı, işlerimizi altüst etti. Biz de, Nasaş'taki hisselerimizi satmak zorunda kaldık.

1940'lı yıllarda, babamın toptan bakkaliye dükkânında çırak olarak başlayan iş hayatım, aradan yaklaşık 20 yıl geçtikten sonra, sanayicilikle birlikte önemli bir aşama kaydetmişti. Hayatın gerçekleri ile çocuk yaşta tanışmış, onu kabullenmiştim. O gerçekler, artık hayatta izleyeceğim yol haritamda belirleyici rol oynayacaktı. Kısacası, hayatın gerçeklerini gözardı etmeyecektim.

Hiçbir insanın herhangi bir amacı olmadan ve o amaca erişmek için çaba harcamadan yaşayamayacağını da öğrenmiştim. Zaten hayat mücadelesi, bizi hedefe yaklaştıran bir eylemdi. Nerede olduğumuzu, nereye gideceğimizi ve nasıl gideceğimizi bilmemiz gerekirdi.

İşte bu prensipler çerçevesinde, iş hayatımı şekillendirmeye çalışıyordum. 1960'lı yıllarda başlayan bira üretimi projemiz, tüm güçlüklerle rağmen devam ediyordu. Bir bakıma, zoru başarmıştık. Zaten, o yıllarda Türkiye, yeni yeni sanayileşiyordu. Biz de, bu

sanayileşme hamlesinin aktörleri arasında yerimizi almıştık. 10 yıl önce ortağım İzzet Bey’le birlikte Tahtakale’de ticaret yaparken, 10 yıl sonra Sirkeci’de sanayici kimliğine kavuşmuştuk. Doğrusu, bu kimliğimiz, bizlere gurur ve mutluluk veriyordu; ancak, bir o kadar da sorumluluk...

Bira işine girerken, kafamız biraz karıştı. Çünkü hafif alkollü bir içeceğin üretimine geçiyorduk. Bunu, toplumumuzun kolay kolay içine sindirmesi mümkün değildi. Anadolu’nun mutaassıp bir çevresinde doğup büyümüştük. O günün düşünce yapısında, bira üretimi bizler için mahzur teşkil edebilirdi. Ama, tüm günahı ve sevabı ile dönüşü olmayan bir yola girmiştik.

Zaman zaman duygularımla başbaşa kalınca, kendi kendimi sorguluyorum, “Acaba iş âlemi, bizim için ne düşünüyor?” derdim. Yani, bira üreticisi olmamız, iş âleminde nasıl karşılanmıştı? İşte bu sorunun cevabını çevreme sormaktan çekiniyor, kendimde arıyordum. “İşadamları, acaba bize yan gözle mi bakıyor?” diyordum. Hatta daha da ileri gidip, “Bunlar da zındık oldu.” yaftasının üzerimize yapıştırılmasından korkuyordum.

Ortağım İzzet Bey’le ortak yanımız, çalışmayı sevmemizdi. Çok çalışıyorduk. Ama, hiçbir zaman çok kazanma ihtirası içerisinde değildik. Bunu biraz daha ileri götürmek istiyorum; hele hele “Hep biz kazanalım.” düşüncesini aklımızın köşesinden dahi geçirmedik. Hem muhteris değildik, hem de hayatın gerçeklerini öğrenmiştik. Çünkü, çok kazananın, herkesi üttüğü için sonunda yalnız kalacağını biliyorduk.

SANAYİCİLİKTE, İMTİHANI GEÇMİŞİZ

İşte böyle duygular içerisinde olduğum bir gün, İstanbul Ticaret Odası Başkanı sevgili dostum Nuh Kuşçulu, beni telefonla arayarak, “Kâmil Ağa, sana bir grup arkadaşıyla birlikte yeni bir proje getiriyoruz.” dedi. Ben de kendisine, “Başım üstüne.” cevabını verdim.

Nuh Kuşçulu; Sabri Ülker ile Mustafa, Eymen ve Sabahattin Topbaş kardeşleri de alıp, Sirkeci’deki ofisimize gelmişti. Bu dost grubunun içerisinde, Sirkeci’de kamyon ticareti yapan Nevşehirli

hemşehrilerim de vardı. Misafirlerim hep bir ağızdan, “Kâmil Ağa, sen bizlere önderlik yap. Biz, bir sanayi tesisi kurmak istiyoruz.” dediler.

Misafirlerim arasında yer alan Topbaş kardeşler, yıllar önce Konya’dan İstanbul’a gelip yerleşmiş, köklü bir ailenin fertleriydi. Onların, iş âleminde saygın bir yeri vardı. Ülker bisküvilerinin sahibi Sabri Ülker de, o yıllarda yeni yeni palazlanıyordu. Sirkeci piyasasına hâkim olan Nevşehirli hemşehrilerimin işi ise, çoğunlukla otomotiv ticareti yapmaktı.

Sirkeci garının karşısındaki holding binamızda, işadamı dostlarımla enine boyuna uzun bir fikir alışverişinde bulunduk. Onlar, arayış içindeydiler. Hedefleri, iyi iş yapacak bir sanayi tesisi kurmaktı. Hepsisi, ellerini taşın altına sokmak istiyorlardı. Ama, hangi dalda yatırım yapacaklarını kararlaştırmamışlardı.

Nuh Kuşçulu’yla birlikte gelen değerli dostlarımla önerilerine olumlu cevap verdim. Kendilerine, “Hay hay, etüt edelim, istikbalde güzel iş yapacak bir konuyu seçelim.” dedim.

ALÜMİNYUM SANAYİİNE YÖNELİYORUZ

Misafirlerim gittikten sonra, derin bir nefes aldım; çok mutlu oldum. Çünkü, ziyaretime gelen dostlarımla hemen hepsi, muhafazakâr olarak bilinen ve tanınan kişilerdi. Yani kısacası, bu dostlarımla, halk deyimi ile “dini bütün” insanlardı. Oysa ben, bira üreticisi olduktan sonra, çevremde yanlış anlaşılmaktan endişe ediyordum. Biraz önce de belirttiğim gibi, “Acaba, muhafazakâr iş âlemi, bu teşebbüsümü kınıyor mu?” diye düşünüyordum.

Nuh Kuşçulu’yla birlikte gelen dostlarımla, kafamdaki olumsuz soruları, bu ziyaretleri ile bir anda silip attılar. Adeta kuş gibi hafifledim, “Dünya varmış” dedim. Bu camiada, benim bira yatırımla ilgili olumsuz bir hava esmiş olsaydı, söz konusu ziyaret gerçekleşmezdi, diye düşündüm.

Neticede, sırtımdan çok büyük bir manevî yük kalkmış oldu.

Arkadaşlarımın teklifini hemen değerlendirmeye aldım, gerekli araştırmaları yaptırıp kendilerine, “Alüminyum sanayiine girelim.” önerisini hazırladım.

Nuh Kuşçulu ve onunla birlikte hareket eden dostlarımı, tekrar ofisimize davet ettim. Avrupa ve Amerika’da yaptırdığımız araştırmaları kendilerine basit bir dille anlattım ve yatırım yönü olarak da alüminyum sanayiini gösterdim. Arkadaşlarım, bu karardan dolayı çok mutlu olmuşlardı. Zaten hepsi, önerimi ittifakla benimseyerek, olumlu tavırlarını ortaya koydular. Bu görüşmeden sonra biz de, bira üretiminin yanı sıra, alüminyum sanayiine de yelken açma startını vermek durumuyla karşı karşıya kaldık.

Bizlerle ortak bir yatırıma girmek isteyen bu değerli arkadaşlarım, sözbirliği ederek, işi şöyle bağladılar: “Kâmil Ağa, biz, anlattıklarından tatmin olduk. Hakikaten çok güzel bir sanayi dalı bulmuşsun. Alüminyum işinin büyük istikbâl vaad ettiği görülüyor. Bundan sonra, biz sana bağlıyız. Sen başkanımız ol, bu yatırıma hemen başlayalım. Ne kadar sermaye lâzımsa, onu sağlamaya hazırız.”

NASAŞ'I, HİÇ ZORA GİRMEYEN KURDUK

Fikri oluşturmuştuk. Hedefi belirlemiştik. Arkadaşlarımın ifadesi çerçevesinde, sermayeyi bulmuştuk. İş sağlama almak için, yatırımcı işadamlarının yanı sıra, Türkiye İş Bankası ile Akbank’ı da ortaklarımız arasına dahil ettik. Dünya Bankası’ndan ve IFC’den krediler aldık. Güçlü bir sermayeyle yola koyulduk. Herşey tamamdı; sıra, helva yapmaya gelmişti.

Efes Pilsen’de olduğu gibi, önce şu işin adını koyalım dedik ve 15 Temmuz 1969’da “Nevşehirli Alüminyum Sanayii Anonim Şirketi”ni kurduk. Şirketin kısaltılmış adı ise, “Nasaş”tı. Bu isim, kısa zamanda Türkiye’nin alüminyum piyasasında bir büyük marka olacaktı. Fabrika için Amerika’dan now-how’ımızı aldık. Gebze’de arazimizi hazırladık. Tesislerimizi süratle kurarak, 25 Mayıs 1973’te üretime geçtik. Nasaş, ülkemizde Erdemir’den sonra kurulan en modern metal tesisi oldu.

Tesislerin başına, Sümerbank'ın eski genel müdürlerinden Selahattin Akyol'u getirdik. Bir büyük azim ve heyecanla işe koyulduk. Bu büyük yatırım, kamuoyunda çok ilgi gördü. Bu arada, modernleşme çabasındaki Türkiye, alüminyum ürünleri ile tanıştı. Bu ürünler, hayatımızın her safhasına girdi. Herşey çok güzel gidiyordu. Ancak, merhum Turgut Özal'ın çıkarmış olduğu, "Bira Satışlarını Yasaklama Kanunu", herşeyi altüst etti. Biz, Anadolu Grubu olarak, bu kanundan çok büyük yara aldık. Çünkü, varımızı yoğumuzu bira yatırımına bağlamıştık. Zaten, ona güvenerek alüminyum işine girmiştik. Ama, evdeki hesap çarşıya uymadı. Çaresizlik içerisindeydik. Bu bâdireyi, en az zararla atlatmak ve ortaklarımızı mağdur etmemek için çaba harcadık. Kurtuluş plânlarımızı yaptık. Başvuracağımız yerleri belirledik ve en önemli ziyaretimizi Türkiye İş Bankası'na yapacaktık.

...AMA NAsAŞ, BİZİ BÜYÜK ZORA SOKTU

Şimdi burada, hiç unutamadığım bir anımı anlatmak istiyorum. Nasaş'taki ortaklarımız arasında, diğer satırlarımda da ifade ettiğim gibi Türkiye İş Bankası da bulunmaktaydı. İşte o sıkışık günlerimizde, bankanın genel müdürü Burhan Karagöz'den randevu istedim. Nasaş'taki ortağımız Nuh Kuşçulu, Genel Koordanitörümüz Tuncay Özilhan, Mali İşler Koordinatörümüz Ali Şanal ve danışmanımız Ege Cansen'le birlikte bankaya gittik.

Burhan Bey bizi, her zamanki nezaketiyle karşıladı. "Buyrun Kâmil Ağa, size ne gibi hizmetim olur?" dedi. Burhan Bey, bizim kendisinden kredi talebinde bulunacağımızı zannediyordu. Ben, konuya girdim. Bira Kanunu'ndan dolayı başımıza gelenleri anlatmaya başladım. Ben anlattıkça, Burhan Bey sözlerimi dehşetle takip etmeye başladı. "Yüz, insanın aynasıdır" derler ya, Burhan Bey'in yüzü, iç dünyasında esen fırtınayı aynen yansıtıyordu. Başımıza gelenleri dinledikçe, gerildiğini hissediyordum. Ben kendisine, özetle şunları söylemişim: "Burhan Bey, Hükümetin bira konusundaki kararı, bizde çok büyük bir yara açtı. İşlerimiz durma noktasında. Ama biz, kimseyi mağdur etmeden, bu işten, namusumuzla kurtulmak istiyoruz."

BURHAN KARAGÖZÜ, YENİDEN SİGARAYA BAŞLATTIK

Burhan Bey, yıllarca sigara içmişti. Ama bu arkadaşını bir yıl önce terk etmişti. Bir baktım, Burhan Bey'in eli, masanın üzerindeki misafir sigara kutusuna doğru yöneldi. Kapağı açtı, bir sigara çıkarıp, dudağına doğru götürdü. Hiç tereddüt etmeden yaktı ve dumanını derin bir şekilde içine çekti. İçimden, "Eyvah!" dedim. Burhan Bey, bizim yaşadığımız olaylardan etkilenip, tekrar sigaraya yenik düşmüştü.

Doğrusu, Burhan Bey'in psikolojisini bozmamızdan dolayı, kendimi suçlu hissettim. Ama yapabileceğim fazla bir şey yoktu. Kendisi, o kadar vicdanlı bir kişi ki, bizim uğradığımız felaket karşısında çok müteessir olmuştu. Burhan Bey, bir yandan sigarasını içiyor, bir yandan da şunları söylüyordu:

"Kâmil Ağa, doğrusunu istersen, ben bu ziyaret sırasında, Efes Pilsen veya Nasaş'a kredi istemeni bekliyordum. Herhalde, bu işler için gelecek, diye düşünmüştüm. Ama anlattığınız bu tablo karşısında, çok üzüldüm. Ne güzel tesisler kurmuştunuz. Memleketimizin kalkınması için hem büyük istihdam yaratmış, hem de çok iyi ürünler üretmeye başlamıştınız. Şimdi, bu şartlar altında üzerimize düşen görev ne ise, onu yapmaya hazırız."

Ben şu karşılıklı bulundum: "Burhan Bey, malımızla mülkümüzle rezil olmak istemiyoruz. Bizim yüzümüzden hiç kimse mağdur olmasın. Şu kadar varlığımız, şu kadar borcumuz ve şu kadar da alacağımız var. Benim size güvencim, tam. Bu durum karşısında, bize ne önerirsiniz? Yani bu darboğazdan nasıl çıkabiliriz?"

Biz, Burhan Bey'in odasından ayrılırken, o hâlâ çok samimi üzüntüsünü, sigara dumanı ile başından uzaklaştırmaya uğraşıyordu.

Aradan günler geçti. Türkiye İş Bankası, bizim verdiğimiz bilgiler ışığında istihbaratını yaptı ve karşı teklifini verdi. Banka, Nasaş'taki hissemizi istiyordu. Bunun yanı sıra, Sirkeci'deki işhanımıza da tâlipti. Burhan Bey'in teklifine, hiç itiraz etmedik. Ama kendisine şunları söyledik: "Aziz dostum, lütfen elinizi vicdanınıza koyun, günün rayiçi neyse, malımızı o değerden alın."

NASAŞ'I, TÜRKİYE İŞ BANKASI'NA DEVRETTİK

Türkiye İş Bankası'yla işi halletmiştik. O günlerde, diğer ortaklarımızdan Akbank da devreye girdi ve T. İş Bankası'na söz verdiğimiz hisseyi, daha yüksek bedelle devralmak istediğini belirtti. Ama biz, kendimize yakışanı yaptık, Akbank'ın fiyat farkına rağmen, T. İş Bankası'na verdiğimiz sözü yerine getirdik. Bu arada, Sirkeci'deki iş merkezimizi Anadolu Sigorta'ya, Erciyas'taki yaklaşık 40 dönümlük arazimiz ile Fındıklı'daki binamızı Emlak Kredi Bankası'na devrettik.

Borçlarımızı tasfiye operasyonunu büyük bir dikkatle yürüttük. Taahhütlerimizi kuruşu kuruşuna yerine getirdik. Daha önce söylediğim gibi mal verdik, mülk verdik. Ancak yine de bir miktar daha borç kalmıştı. Bunu zamana yayabilirdik, fakat kapatılmasını istiyorduk. Elimizdeki satışı düşünüleebilecek bir kıymet kalmıştı: Erciyas Biracılık'ın hisseleri... Bu konuda ise üç görüş ortaya çıktı:

1. Görüş: Erciyas Bira'nın çoğunluk hisselerini (%55) Güney Afrikalı SAB firmasına satarak borçları tasfiye etmek,
2. Görüş: Erciyas hisselerinden borca yetecek kadar kısmını Ege ve Güney Biracılık'a satarak borçların tasfiyesi,
3. Görüş: Erciyas hisselerini satmadan, Erciyas'ın elde edeceği kârları dağıtıp, %82 ortağı olan Holding'e fon sağlamak suretiyle borçların tasfiye edilmesi,

Başlangıçta 1. görüş doğrultusunda adımlar atıldı. Hatta Erciyas'da görev yapmak üzere SAB'dan gelen bir üst yönetici çalışmalara başladı. Ancak bir süre sonra SAB'a satıştan vazgeçildi ve 2. görüş doğrultusunda hareket edilerek, Holding'in sahip olduğu Erciyas hisselerinden %30 Ege'ye, %1,42 de Güney Biracılık'a satıldı. Bu satış bedeliyle borçlar kapatıldı ve böylece Türkiye İş Bankası'nda 5 yıllık ödeme planına bağlanan borç, 2,5 yılda ödenmiş oldu. Bu suretle Allah yüzümüze baktı da, Erciyas'ın hisselerinin çoğunluğu elimizden çıkmamış oldu. Çünkü, aksi halde, Bira Grubu'ndaki bugünkü hakimiyetimizi, o gün yabancı ellere vermiş olacaktık.

Bu kriz sırasında Nasaş depremi yaşadık. Oysa Nasaş, benim en

büyük eserimdi. Bu tesislerin hisselerini devrederken, içim kan ağlıyordu. Bizden sonra Nasaş'ın yönetimi değişti ve o çok önem verdiğim koskoca tesis, maalesef bir müddet sonra sıkıntıya düştü. Halbuki Nasaş, altın değerinde bir tesisti.

O günün durum değerlendirmesini yapacak olursam, şunları söyleyebilirim: Nasaş yatırımına girerken, Süleyman Bey'in Hükümetinden çok büyük destek görmüştük. Bu şirketi, aynı zamanda halka açmıştık. Efes Pilsen bölümünde anlattığım gibi, bira yatırımı da halka açılarak gerçekleşmişti. Türkiye'de şirketlerin halka açılmasını ilk başlatan grup olduğumuz için, bununla hep övünmüştür.

TURGUT ÖZAL'I, NASAŞ'IN BAŞINA GETİRMEK İSTEMİŞTİK

Alüminyum yatırımımız, Türk sanayiinde bir büyük aşamaydı. Avrupa, bu işe yıllar önce girmiş ve epey mesafe almıştı. Türkiye ise, alüminyumda da dışa bağımlıydı. Nasaş'ı kurduğumuz sırada, hammaddeyi yurtdışından alıyorduk. Devlet, Seydişehir'de alüminyum tesisleri kurdu. Bunun üzerine, hammaddemizi Seydişehir'den almaya başladık.

Tesislerimiz kuruluncaya kadar, ülkemiz alüminyum levha ve folyoyu yurtdışından ithal etmekteydi. Bildiğiniz gibi, folyo dediğimiz mamul, sigara kutularının içerisine konulan ve çikolata paketlemesinde kullanılan koruyucu bir ambalaj malzemesidir. Alüminyum levha ise, sanayinin her dalında kullanılmaktadır.

Nasaş Alüminyum Tesislerini kurarken, o yıllarda, Devlet Plânlama Teşkilâtı'nın müsteşarı olan Turgut Özal'dan da büyük bürokratik destek gördük. Bilindiği gibi Turgut Bey, 12 Mart 1971 askerî muhtırasından sonra görevinden alındı; biz de kendisini, Nasaş'ın başına getirmek istedik. Önce "Evet" dedi, ama diğer taraftan Dünya Bankası'yla da teması varmış, orayı tercih etti.

Hep söylerim; Nasaş, benim gözağrılarımından biri idi. Onu bir kalemde anlatıp, bitiremiyorum. Bu tesis, 1970'lerin Türkiye'sinde örnek bir sanayi kuruluşu olmuştu. Ürünlerimizi, büyük ölçüde Tekel

idaresi ile gıda endüstri kuruluşlarına ve diğer sanayi kollarına satmaya başladık.

Nasaş yönetimi, çok örnek bir yönetimdi. Yönetim Kurulu'nda Akbank'ı temsilen Erol Sabancı, Türkiye İş Bankası'nı temsilen Cahit Kocaömer bulunuyordu. Bu güzelim tesisi, Anadolu Grubu'nun riskini azaltmak için gönül rızasıyla Türkiye İş Bankası'na devrettik. Namusumuzu korumak için, oturduğumuz Merkez Binayı dahi verdik; bu binaya, Türkiye İş Bankası'nın yan kuruluşu olan Anadolu Sigorta yerleşti.

Nasaş, 1988 yılında bizden çıktıktan sonra çok el değiştirdi. Türkiye İş Bankası, o muhteşem tesisleri önce Hintlilere sattı. Yabancılar işin içinden çıkamadı. Tesisler, sonra Uzan'lara geçti. Nasaş tesislerinin son sahibi ise, Asım Kibar oldu. Asım Bey, bizim meslekten bir arkadaşımızdır; işi bilir. Nasaş, nihayet yerini buldu. Asım Bey'den önceki sahiplerin çoğu konunun yabancıları idi. Şimdi artık, gözüm arkada değil. Çünkü, gözüm gibi sevdiğim Nasaş tesisleri, işini bilen, hesabını bilen, tesisin kıymetini bilen, değerli dostum Asım Kibar'ın sahipliğinde çok iyi bir çalışma dönemine girdi.

POLINAS, NASAŞ'IN DEVAMI GİBİYDİ

Nasaş'ın hikâyesini anlattıktan sonra, bu tesisle ilgili bir başka teşebbüsmünden bahsetmek istiyorum. Bu teşebbüsün adı da "Polinas". Nasaş'taki ortaklarımız arasında yer alan Sabri Ülker Bey, bir gün elinde bir teşvik belgesiyle çıkıp geldi. Sabri Bey, bu ziyareti sırasında şunları söyledi:

"Kâmil Bey kardeşim, benim elimde bir teşvik belgesi var. Bu, gıda endüstrisinde kullanılacak naylon ambalaj malzemeleriyle ilgili bir yatırım teşvik belgesi... Bu belgeyi, Emin Cankurtaran Bey'le birlikte aldık. Fakat, projeyi hayata geçiremedik. Eğer böyle bir tesis kurabilirsek, burada sigara kutularının dış ambalajında kullanılan şeffaf koruyucudan tutun da, gıda sektöründe, hatta hatta aklınıza gelmeyecek her alanda ihtiyacı hissedilen malzemeyi elde edeceğiz."

Sabri Bey, çok güzel bir proje getirmişti. Burada üretilecek mamûller, Nasaş ürünlerini tamamlayacak nitelikteydi. Hemen kendisine olumlu cevap verdim. Sabri Ülker'in ortaklık teklifi sırasında, kendisine şunları söyledim:

“Sabri Bey, ben bu işi yaparım. Hatta bir senede işletmeyi anahtar teslimi hazır hale getiririm. Finansmanını da hallederiz. Ancak bir şartım var. Bizim, ‘Anadolu Eğitim, Sosyal Yardım Vakfı’mız var. Şirketin ana statüsüne, kazancın %5’ini bu Vakfa vereceğimizi yazarsan, teklifini kabul ederim.” dedim. Sabri Bey, teklifimi memnuniyetle kabul etti, “Kâmil Ağa, %5’in lafı mı olur, ne istersen onu yaparız.” dedi.

Ülker Grubu ve bir Arap firmasıyla birlikte, Polinas’ı Manisa’da kurduk. Bu firma, hemen faaliyete geçti. Halen çalışıyor. Dört başı mamur, güzel ihracatı olan örnek bir kuruluş.

UMUTLA UMUTSUZLUK ARASI...

Napolyon’un bir sözünü, zaman zaman hatırlarım. Fransızların bu ünlü İmparatoru demiş ki: “Umutla umutsuzluğun arası, bir adımdır.” Sonra devam etmiş: “Umutsuzlukları yaratan ise, korkularımızdır.”

İş hayatım boyunca, o bir adımı hep görmüşümdür. Onu gördüğüm için, umutsuzluğa düşmek istemem. Meseleleri, uzatmayı da sevmem. Hep pratik çözümler ararım. Bu tabiatımdan dolayı, zarar da görsem, hiç şikayetçi olmam.

Nasaş’ı, çok sevmiştim. Seve seve kurmuşum. Seve seve işletmişim. Türk sanayiinde devrim yaratan bu tesisi, gözüm gibi koruyordum. Ama, kısmet bu kadarmış. Dara düştüğümüz an, müessesemizin ve ailelerimizin şerefini koruyabilmek uğruna, o muhteşem tesislerden gönül rahatlığı içerisinde çekildik. Bunun bir başka yolu belki vardı ama, o yol, bizim yolumuz değildi. Tesis gitti, itibarımız bizim en büyük sermayemiz oldu. İyi de oldu.

Alternatif Bank'ı, Aydın Doğan'dan 15 Dakikalık Bir Pazarlıkla Satın Aldık

Osmanlı'dan miras kalan Osmanlı Bankası'nı almak için 1980'lerde yaklaşık iki yıl uğraştık. Bu bankaya, bizimle birlikte Fransızlar ve Türk Donanma Vakfı, eşit şartlarda ortak olacaktı; kararnamesi de hazırlanmıştı ama, Kenan Evren imzalamadı. Biz de, bu arzumuzu, on yıl sonra Aydın Doğan'ın bankasını, bir kahve sohbetinde satın alarak gerçekleştirdik.

Hintlilerin millî lideri Mahatma Gandhi demiş ki; “Siz yolunuza bakın; böyle yaparsanız, hedefe kendiliğinden varırsınız.” Gandhi'nin de ifade ettiği gibi, biz hep yolumuza baktık. Pusulamızı, elimize, 57 yıl önce almıştık. Onun gösterdiği istikamette giderek, bugünlere geldik.

Ortağım İzzet Özilhan'la birlikte biz Anadolu'nun bağrından çıktık. Onun için, Grubumuz'a da “Anadolu” adını verdik. Yani Anadolu, parolamız oldu. O adı, gururla taşıdık, taşıyoruz; eminim ki, bizden sonraki nesiller de aynı duygu ve düşüncelerle Anadolu ismi etrafında kenetlenmelerini sürdürecekle.

Yarım asrı geçen Anadolu öyküsünü düşündükçe, bugün de 1949'ların, 1950'lerin heyecanını yaşıyorum. Değerli ortağım İzzet Bey'le, Tarlabası'nda, o küçücük bakkal dükkânındaki tanışma sahnemizi, bugün de tüm ayrıntıları ile gözümün önünden bir film şeridi gibi geçirebiliyorum.

Askerlik sonrası ortaklığımızı, Mısır Çarşısı'nın yanbaşındaki dükkânımızı hatırladıkça, “Nereden nereye geldik...” diyor, ortaya koyduğumuz azim ve irade gücü ile, hep peşinden koştuğumuz başarıyı yakaladığımızı görebiliyorum.

1960 yılında kurduğumuz, ilk göz ağrımız Çelik Motor'un yıllar içinde gelişmesini seyrettikçe göğsüm kabarıyor, tabii bu arada, 1969 yılında devreye giren ve zamanla Holdingimizin “Amiral Gemisi” olan İçecek Grubu'nda arzu ettiğimiz hedefi yakaladığımızı gördükçe, gurur duyuyorum.

İçecek Grubu ile birlikte aynı anda yola koyulan Kırtasiye Grubumuz'un üretici firması Adel'in, özellikle kalemlerde yakaladığı kalite ve dünyanın önde gelen kalem üreticilerinden Alman Faber-Castell ile ortak olmasını da, yine övünülecek bir başarı olarak değerlendiriyorum. Halka açık Adel'in yanı sıra, kırtasiye pazarlama firmamız Ülkü Kırtasiye'nin piyasadaki etkinliğini de takdirle karşılıyorum.

Şimdi, biraz bu kalem işine, kalem oynatmak istiyorum. 1969'da, Nevşehirli hemşehrilerimden bir grup, beni ziyarete gelerek, Nasaş'ta olduğu gibi, “Kâmil Ağa, bize bir iş kur.” dedi. Bu grupta, çok sevdiğim, saydığım ve 2007 ilkbaharında kaybettiğimiz arkadaşım İhsan Ellialtı da vardı. İşte bu grupla, 1967'de “Adel Kalem”i kurduk. Yani, aynen Hitler gibi bütün cepheleri bir anda açtık. Adel... Bira... Ve Nasaş...

29 Temmuz 1969'da ilk kalemini üreten Adel Kalem, bugün Türk-Alman ortaklığında halka açık bir şirket olarak faaliyetini sürdürüyor.

OSMANLI BANKASI'NI ALMAK İSTEMİŞTİK

Yıllardan beri finans sektörüne de ilgi duyuyorduk. Nitekim, 1970'li yılların sonunda bu konuda bir teşebbüsümüz olmuş, ancak sonuç alınamamıştı. 1996 yılına gelince, Finans Grubumuz da oluştu. Bu Grup, önce konjonktürel bir sıkıntı çekti, daha sonra düze çıktı. Şimdi sizlere, finans sektörüyle ilgili ilk büyük teşebbüsümüzün öyküsünü anlatmak istiyorum.

Bilirsiniz, Osmanlı İmparatorluğu'ndan günümüze, finans sektöründe aynı adı taşıyan bir banka miras olarak kalmıştı. Biz, Anadolu Grubu olarak, Osmanlı Bankası ile 1970'lerin sonunda ilgilenmeye başladık. Çünkü, bu bankanın satışı söz konusu idi.

12 Eylül 1980 İhtilâli'nden sonra, mesele biraz daha hız kazandı. Bankanın Fransız kökenli sahipleriyle yaptığımız görüşmeler olumlu gelişmeler gösterdi. 12 Eylül müdahalesini yapan komutanlardan Deniz Kuvvetleri Komutanı Oramiral Nejat Tümer'le yıllar öncesine dayanan dostluğumuz olduğu için, Osmanlı Bankası mevzuunu kendisine açtık. Nejat Paşa, konuyu dikkatle dinledikten sonra, "Eğer ihtiyaç hissederseniz, Türk Donanma Vakfı'nı da bu işe ortak edebiliriz." dedi. Nejat Paşa'nın bu yaklaşımı, bizi rahatlattı ve görüşmelerimiz adeta anlaşma noktasına kadar geldi.

Fransızlar'la ve Nejat Paşa'yla vardığımız mutabakata göre, Osmanlı Bankası üç hissedar gruptan oluşacak, paylar eşit taksim edilecekti. Yani kısacası, Fransızlar'la Anadolu Grubu ve Türk Donanma Vakfı, ayrı ayrı %33 oranında ortaklıkla Osmanlı Bankası'na hissedar olacaktı.

Biz, yolun sonuna ulaştığımızı zannederken, görüşmeler uzamaya başladı. Dönemin Devlet Başkanı Kenan Evren'den de sözlü izin alınmasına rağmen, iş bir türlü yürümüyordu. Tıkanıklığı bir türlü çözemiyor, sebebini de anlayamıyorduk.

ÖZAL, BİZİ DESTEKLEDİ, AMA BİRİLERİ KÖSTEKLEDİ

Odönemde, hükûmetin ekonomik işler sorumlusu Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Turgut Özal'la bir Ankara seyahati sırasında uçakta karşılaştık. Kendisi, beni yanına davet etti ve şunları söyledi:

"Kâmil Ağa, Osmanlı Bankası meselesinin üzerinde sıkı dur. Çok iyi bir iş yapmış olursun. Hem memleket için, hem kendi Grubun ve hem de Türk Donanma Vakfı için çok güzel ve prestijli bir iş olur."

Biz kendisine konuyu hiç açmamıştık. Ama Turgut Bey'in

meseleden haberi varmış. Turgut Bey, beni yüreklendirdi; hükûmet nezdinde bu işin sonuçlanması için de büyük çaba harcadı.

Bütün bunlara rağmen, bir gizli güç, Osmanlı Bankası'nı almamızı engelliyordu. Baktım, iş uzadıkça uzuyor; Ankara'ya gittim, Nejat Tümer Paşa'yla görüşüm. Bu görüşmemiz sırasında, Paşa'ya aynen şunları söyledim:

“Değerli Paşam, bu iş çok gecikti. Kararnamemizin Çankaya Köşkü'nde olduğu söyleniyor ama, bir türlü imzadan çıkmıyor. Çok zaman kaybettik. Ayrıca çok da masraf ettik. Bizim talebimizde bir adaletsizlik varsa ve sizi sıkıntıya sokarsa, bu işten hemen vazgeçelim. Biliyorsunuz, iki yıldan beri bu işin peşindeyiz. Ancak, Osmanlı Bankası işinde Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin bir menfaati yoksa, işin peşini bırakalım. Tabii, bu menfaat dediğim mesele, hem ülkemizin çıkarı, hem de Türk Donanma Vakfı'nın ve Grubumuz'un menfaatini de kapsıyor.”

Nejat Paşa, beni sükûnetle dinledikten sonra, “Evet Kâmil Bey, bu işten vazgeçelim.” dedi. Bir müddet sonra, işin neden çözülmediğini öğrendik. Bazı kişiler, Kenan Paşa'ya, Osmanlı Bankası konusundaki düşüncelerini aktarmışlar. Özellikle Türk Donanma Vakfı'nın ortaklığını gündeme getirerek, “Askerin bankacılık yapması, mahzurludur” demişler.

AYDIN DOĞAN'LA KAHVE İÇERKEN ALIŞVERİŞ YAPTIK

Osmanlı Bankası işini, bir kalemde unuttuk. Hemen vites değiştirdik; başka işlerimize bakmaya yöneldik. Demek ki bu iş, 80'li yılların başında olmuştu. Aradan yaklaşık on yıl geçtikten sonra, tekrar finans sektörüne yöneldik. İçimizde kalan uhdeyi atmak istiyorduk.

Güzide dostumuz Aydın Doğan Bey'in sahibi olduğu Alternatif Bank'a tâlip olduk. Şimdi, bu bankanın da hikâyesini kısaca nakletmek istiyorum. Aydın Bey, 1990'lı yıllarda Milliyet Gazetesi'nin Bağcılar'daki binasında çalışırdı. Bir gün, Antalya'ya giderken, yolum Milliyet'in önünden geçti. Aydın Bey'e telefon ettim, “Patron,

müsaitsen, kahveni içmeye geliyorum.” dedim. Aydın Bey, her zamanki dostâne tavrıyla beni karşıladı. Meseleyi kendisine açtım; “Alternatif Bank’ı satacağınızı öğrendim. Eğer gerçekten satmaya niyetiniz varsa, bankanıza biz tâlibiz.” dedim.

Tabii, Aydın Bey’e gitmeden önce, bu konuda fikrî hazırlık yapmıştım. Sanayi Kalkınma Bankası’nın eski Genel Müdürü Metin Tokpınar, hem Aydın Bey’in Yönetim Kurulu’nda, hem de bizim Yönetim Kurulumuzda görev yapıyordu. Metin Bey, Alternatif Bank bilançosunun tertemiz olduğunu söylemişti.

Sonuçta Aydın Bey, “Evet Kâmil Ağa, satıyorum.” dedi. Kendisiyle çok hızlı bir pazarlık yaptık. Bu satırları okurken, belki hayretler içerisinde kalırsınız; işte o milyonlarca dolarlık banka alışverişini, sadece ve sadece onbeş dakikada gerçekleştirdik ve iki eski dost, el sıkıştık. Bankanın parası da peşin ödendi.

Mart 1996 yılında Alternatif Bank’ı aldıktan sonra, maalesef bankacılığın kepezeliği çıktı. Tüm piyasa allak bullak oldu. Ama, herşeye rağmen dayandık. Aktiflerimizde azalma meydana geldikçe, onu takviye ettik ve şükür bugünlere ulaştık.

DÜNYA DEVLERİNİ, BÖLGEDE TEMSİL EDİYORUZ

Herşey kısmet... Öyle işler vardır ki; hiçbir engelle karşılaşmadan çözersiniz. Öyle işler de vardır ki, yıllarca uğraşır, didinir, ama bir sonuç alamazsınız. Bu gibi durumlarda, hiç mesele yapmıyor, “Allah hayırlısını versin” diyerek, yoluma bakıyorum.

Osmanlı Bankası’na niyet ettik, ama kısmetimizde Alternatif Bank varmış. Biz, başarıya tâlip olmuştuk; onun peşinde koşumuzu sürdürüyoruz. Bu, banka da olur, başka bir iş alanı da...

Başarılarımızı, 1996’da dünya devi Coca Cola’yı, 2005’te de McDonald’s’ı ülkemizde temsil etme ve ürünlerini çok geniş bir coğrafyada pazarlama ile sürdürdük. Yine 2005’te, elektronikte bir başka dünya devi olan Samsung’un da Türkiye’deki üssü haline geldik.

BAŞARIMIZI SPOR SAHALARINA TAŞIDIK

Bugün ulaştığımız noktayı özetlemek istersem; yurt içi ve yurt dışı bira operasyonlarında Balkanlar’dan Kafkasya ve Orta Asya’ya kadar olan Avrasya coğrafyasında “Efes” adını dünya markası yaptık. 1969 yılında, “Bira, bu kapağın altındadır.” sloganı ile yola koyulmuştuk; bugün “Efes Pilsen” markasını, spor alanlarına kadar taşıdık.

Efes Pilsen firması anlatılır da, hiç Efes Pilsen’in efsanevî basketbol takımından söz edilmez mi... Madem konu oraya gelmiş, birkaç söz de bu takımımız üzerine söyleyeyim istiyorum.

Doğrusunu ifade etmek gerekirse, ben spordan anlamam. Çocuklukta, tüm yaşantım, zaten spordu. Ele avuca sığmazdım. Ama, ev-bark sahibi olduktan sonra, daha stabil bir hayat yaşamaya başladım. Sportif faaliyetler konusunda ise, hiç merakım olmadı.

Sanayide, uzun soluklu bir yarışa girmiştik. Aradan bir süre geçtikten sonra, Tuncay Özilhan, bu yarış, spor alanlarına da taşımamız için bir öneride bulundu. Tuncay, Amerika’da tahsilini bitirip geldikten sonra, Bira Grubu’nun Genel Müdürü olunca, İzzet Bey’le beni bir basketbol kulübü kurma konusunda iknâ etti. Biz sadece sanayi tesisleri kurma işinden anlıyorduk. Tuncay ise, bize, hiç aklımızın ermediği bir alanı işaret ediyordu.

Bu spor meşgalesi, getirisi olan bir iş değildi. Önce biraz direndik. Ama Tuncay Özilhan, bütün maharetini ve iknâ gücünü kullanarak, babasıyla bana, “Peki, biz de bir spor kulübü kuralım” dedirtmeyi başardı. Şimdi, o istedikçe, biz veriyoruz parayı...

1976 yılında kurulan Efes Pilsen Basketbol Takımımız, yurt içindeki başarısını, kısa zamanda yurt dışına da taşıdı. Bu da bizi fazlasıyla memnun etti. Takımımızın maçlarını eskiden pek seyretmezdim. Ama şimdi, büyük bir heyecanla seyrediyorum. Bu seyretme meselesine bir açıklık getireyim; takımın maçlarına gitmiyorum, televizyon başında seyrediyorum. Belki, üç-dört defa maçlara gitmişimdir ama, ekranda seyretmek, daha kolayıma geliyor.

Bu başarı iyi de, meselenin bir de maliyet tarafı var. Efes Pilsen’in

masrafları, öyle küçümsenecek gibi değil; gittikçe de büyüyor. Ama, bunu gönülden destekliyoruz.

Efes Pilsen Basketbol Takımımızda yetişen gençler, bugün Amerika'da oyunculuklarını başarıyla sürdürüyorlar. Tabii bu takım, müessesemizin dış yüzünü de çok sempatik hale getiriyor.

COCA COLA YARIŞINA YURTDIŞINDA BAŞLADIK

Dünya yıldızı Coca Cola firması ile ortaklık kurarak, bu içeceğin Türkiye ve yurt dışı üretim ve pazarlamasında da büyük hedeflere ulaştık. Bu alandaki çalışmalarımızı sınırlarımız ötesine taşıdık ve bugün ülkemizdeki fabrikaların yanı sıra, Kazakistan, Kırgızistan, Azerbaycan ve Türkmenistan'da kurulu fabrikalarımızla İçecek Grubu'nun büyük performansını kanıtlayarak, "Anadolu" bayrağını Avrasya'da şerefle dalgalandırmaya başladık.

Coca Cola'yı anlatırken, kısa bir ayrıntıya girmek istiyorum. Efes Pilsen bölümünde de anlattığım gibi, İzmirli Özgörkeyler, Ege Biracılık'ta bize ortaktı. Bu grup, aynı zamanda Coca Cola'yı Ege Bölgesi'nde temsil ediyorlardı. Özgörkeyler, bir süre sonra, Coca Cola'yı Türkiye'ye getiren rahmetli Kemal Has Ailesi'ndeki hisseleri de satın aldılar.

Bu arada, biz de Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra, Coca Cola'nın Orta Asya Türk Cumhuriyetleri ile Kafkasya'daki üretim ve pazarlama işini aldık. 1994 ve 1995'te Rusya (Rostov), Azerbaycan (Bakü), Kazakistan (Almatı), Kırgızistan (Bişkek)'de şişeleme fabrikalarını kurmak suretiyle Coca Cola ile önce yurtdışında ortak olmaya başladık. 1996'dan itibaren de Türkiye pazarına tâlip olduk. Zaten, Orta Asya ve Kafkasya'da iyi sınav vermiştik. Amerikalılar, teklifimizi kabul ettiler. Şu anda, Türkiye Coca Cola Şirketi hisselerinin %51'i bizim, %20'si Amerikalıların, %5'i Özgörkeyler'in ve %24'ü de halkındır. Yurt dışındaki Coca Cola operasyonlarımız zamanla gelişti. Türkmenistan, Ürdün ve Suriye'de de üretim ve satış faaliyetlerimiz hayata geçirildi. Bu arada, Türkiye dışındaki Coca Cola

yatırımlarımızın tamamına yakın kısmının Grubumuza ait olduğunu burada özellikle belirtmek istiyorum.

Sovyetler sonrası kurulan cumhuriyetlerdeki Coca Cola işinde, uzunca bir süre zarar ettik. Şimdi toparladık. Bugün memnunuz. İşin ilk yıllarında ciro çok düşüktü. İki yıl, üç yıl hep cepten harcadık. Kalkınmayla birlikte ciro da başladı. Başlangıçta risk almıştık, ama sonra rahata erdik.

MUTLULUĞU, ÇALIŞARAK YAKALADIK

Çelik Motor'la temelini attığımız Otomotiv Grubu'nda ise, 40 yıl içerisinde büyük atılımlar yaptık. Otomobil, pick-up, kamyon, kamyonet, küçük otobüs ve motosiklet üretiminde çeşitli markalarla (Skoda, Jawa, Isuzu, Honda, Kia) pazar payımızı her geçen gün artırmayı sürdürdük. Özellikle 2001 yılında, Kia'nın Türkiye Distribütörlüğünü üstlenince, piyasanın daha güçlü bir aktörü haline geldik. Ayrıca çeşitli amaçlarla kullanılabilen Lombardini marka motorları üretiyor, Honda güç ürünlerinin Türkiye mümessilliğini, jeneratör ve çapa gibi bazı tarım makinalarının da üretim ve satışını yapıyoruz.

Yine otomotiv alanında bir başka teşebbüsümüz vardı. BMC'ye ortak olmuştuk. Ama, girdiğimize gireceğimize pişman olduk. Neyse bir süre sonra onu da devrettik.

Anılarımın başında da anlatmıştım, Lombardini motorları, Jawa motosikletleri ve Skoda kamyonetlerinden sonra Honda otomobil sanayiinin ülkemizde kuruluşunu yapmıştık. Japonlarla eşit şartlarda ortaklık. Ancak, Mayıs 2002'de Honda hisselerimizi Japonlar'a devrederek, o işten çekildik.

Bugün, Grup olarak, geldiğimiz noktada, büyük mutluluk yaşıyoruz. Bazıları, mutluluğun birdenbire oluşacağını düşünür ve zanneder. Oysa, mutluluğa giden yol, çalışmak ve tutumlu olmaktan geçer. Biz, bu yolda devam ettik. Çünkü, mutluluğun anahtarının kendi davranışlarımızın içinde gizli olduğunu biliyorduk.

Kazancımızı, Milletimizle Paylaşmak İçin, Anadolu Vakfı'nı Kurduk

Anadolu Vakfı, gelir kaynağını sadece Anadolu Grubu şirketlerinin bağışlarından sağlıyor. Grup şirketleri, her yıl kazançlarının %1'i ile 5'i arasında bir oranını Vakfa bağışlıyor. Vakıf da bu gelirle, Türkiye'ye yeni eserler ve eğitilmiş genç bir nesil kazandırmak için çaba harcıyor. Vakıf, 29 yıl içerisinde ülkemize 50'ye yakın eser kazandırdı, 10 bin burs verdi.

İş hayatına atılırken, sermayem, sadece çalışma gücümdü. Bu güce güvenerek yola koyuldum. Yolun başında, değerli ortağım İzzet Özilhan'la aynı frekansta buluştuk. Kısa sürede dost olduk. Zaten insanî duyguların en güzelini, dostluklarda bulabileceğimi biliyordum.

1950'li yılların başında, adeta sıfırdan başladık ve kendimizi yoğun bir iş temposunun ortasında bulduk. Yıllar, yılları kovaladı. Bu zaman içinde biz de Türk iş âleminde hatırı sayılır bir konuma ulaştık.

Yıllarca, özveriyle çalışarak elde ettiğimiz başarıyı ve kazancı, bizleri bugünlere getirdiğine inandığımız Anadolu'nun güzel insanlarıyla paylaşmak istiyorduk. Bu arzumuzu hayata geçirmek için 1979 yılında Anadolu Vakfı'nı kurmaya karar verdik. Bize bu konuda Yönetim Kurulu Üyemiz Kemal Kurdaş yardımcı oldu.

Çocukluk dönemimde, haylazlığımın yanı sıra, yardımsever de olduğum söylenirdi. Bu vasfımın, delikanlılık çağında geliştiğini

hissettim. İleriki yıllarda ise, kendi kendimle hesaplaşırken, hep fakirlik ve zenginlik üzerine mukayeseler yapmaya başladım. Fakirliği görmüştüm. Fakir insanın yaşam tarzını biliyordum. Onun duygu dünyasında ne tür fırtınalar estiğini de çok iyi biliyordum.

Zenginliği de tattım. “Tatmak” kelimesini, sözün gelişi olarak kabullenmenizi rica ediyorum. Hayatım boyunca, hiç zengin olma ihtirası içinde bulunmadım. Beni bu noktaya, çalışmam getirdi. İşte bu noktadan sonra, zenginliği gördüm. Biraz önce ifade ettiğim gibi, zaten fukaralığı da biliyordum.

“DÜNYA MALI, DÜNYADA KALIR”

Baba ocağında, hep, “Dünya malı, dünyada kalır.” nasihatlarını dinleyerek büyüdüm. Yoğun iş temposu içerisinde, hatırı sayılır bir maddi varlığa ulaştık. Bu varlığı, hem ülke ekonomisinin çarkları içerisinde değerlendirmeli, hem de halkımızla paylaşmalıydık. Bu duygu ve düşünce, en az benim kadar ortağım İzzet Özilhan’ın gönlünde de yer etmişti.

Biz, Aksaray’dan İstanbul’da gelirken, sanayici olarak gelmedik. Aynı şekilde ortağım İzzet Bey de Develi’den gelirken, sanayici olarak gelmedi. Allah bize, bugünleri gösterdi. Şükrediyoruz.

İzzet Bey’in de, benim de, mütevazı diyebileceğim bir yaşam tarzımız var. Biz, Anadolu insanıyız. İsraf nedir, doyum nedir, bunun terbiyesini alarak geldik. Yediğimiz, içtiğimiz belli. Dün iki arkadaş yola çıktık, bugün kurduğumuz tesislerde yaklaşık 18 bin kişi çalışıyor. Bu tesisler, bizim değil, milletin malı. Biz, onun sadece işletmecisiyiz.

Kuruşuna kadar vergimizi veriyoruz. Tesislerimizde çalışan tüm insanların mutlu olması için alınabilecek her önlemi alıyoruz. Bütün bunların yanı sıra, vicdanen müsterih olmak için, hayır işlerine de yönelmiş bulunuyoruz.

Müslüman bir ailenin ferdi olarak, zekât müessesesini biliyorduk.

Ancak, bunun ne derece sağlıklı işlediği konusunda kesin bir kanaatimiz yoktu. İşte bu düşüncelerle yola çıkarak, ortağım İzzet Bey'le birlikte Anadolu Vakfı'nın kurulmasını kararlaştırdık. Amacımız, insanlığa, imkânlarımız ölçüsünde maddi yardım sağlamaktı. Kısacası, paylaşmaktı...

VAKFIMIZ, İNSANLIĞIN HİZMETİNDE...

Günümüzde, özellikle Avrupa ve ABD'de vakıflaşma çok yaygın. Onlar, genellikle kuruluş amacına uygun bir şekilde faaliyet gösteriyorlar. Bizde ise, bilirsiniz, her şeyin hilesine kaçırız. Vakıfları, para kaçırmak veya yasadışı faaliyetlerde paravan olarak kullanmak amacıyla kurarız. Batı dünyasındaki vakıfların saygın bir yeri vardır. Bütçeleri sağlamdır. İnsanlığa hizmetleri ise büyüktür.

Ülkemizde, kumarhaneler, dernek tabelasının arkasında faaliyet gösterir. Üzülerek ifade ediyorum ki, bazı vakıf tabelalarının arkasında ise, pek çok kanundışı faaliyetler sergilenmektedir. Bütün bunları bildiğimiz için, Vakfımızın sağlam temeller üzerine kurulması ve amacına uygun faaliyet göstermesi için prensip kararı aldık. Bu konuda, asla taviz vermeyiz. Vakfımızı, gözümüz gibi koruruz. Çünkü bu kurum, artık bizden çıkmış, milletimizin malı olmuştur. Biz bu Vakfın, sadece yaşatıcısıyız. Bizden sonra da, yeni gelecek kuşaklar, Vakfımızın anayasası olan Vakıf Senedi çerçevesinde hayır hizmetlerine devam edeceklerdir.

16 Kasım 1979'da kurulan Anadolu Vakfı, bugün 28 yaşında. Geçen zaman içerisinde, ülkemizin dört bir köşesine hastaneler, sağlık merkezleri, huzurevleri, yetiştirme yurtları, okullar ve öğrenci yurtları yaptırıldı. Okumak isteyip de maddi durumları elvermeyen yüzlerce gencimize öğrenim bursu sağlamaya başladık.

Bugün, öğrenimini tamamlayıp, akademik kariyere ulaşmış veya bürokrasinin üst kademelerinde yöneticilik yapan çok sayıda bursiyerimiz var. Karşılıksız olarak verdiğimiz bu bursu, daha da yaygınlaştırma amacındayız.

JOHNS HOPKINS'LE STRATEJİK İŞBİRLİĞİ KURDUK

Vakfımız bünyesinde 12 Şubat 2005 yılında faaliyete geçen Gebze'deki Anadolu Sağlık Merkezi'miz (ASM), bugün, ülkemizin en modern sağlık tesisleri arasında bulunuyor. Vakfımız, ABD'deki Johns Hopkins Hastanesi ile stratejik işbirliği yapan ASM için bugüne kadar yaklaşık 100 milyon dolarlık bir yatırım yaptı. Bu yeni projemizle, sağlık sektöründe hem çitayı yükseltmek, hem de yeni bir anlayışı beraberinde getirmek istedik. Gebze-Çayırova'daki sağlık kompleksimizi, Balkanlar, Ortadoğu ve Kafkaslar'ı da içine alan coğrafyada bir cazibe merkezi haline getirmeyi hedefledik.

Bu merkez, yakın bir gelecekte Anadolu Sağlık Köyü'ne dönüşecek, Anadolu Sağlık Merkezimiz ise, köyümüzün amiral gemisi olacak. 200 milyon dolarlık Anadolu Sağlık Köyü projemizi hayata geçirirken, Hemşirelik Yüksek Okulu ve Medikal Teknisyen Yüksek Okulu'nu da devreye sokmuş olacağız.

ABD'de, yıllarca "Yılın Hastanesi" seçilmiş ve dünya tıp tarihinde önemli gelişmelere imza atmış olan Johns Hopkins Medicine ile kurduğumuz stratejik ortaklık, kısa zamanda büyük ses getirdi. Onkolojiden kardiyojiye, kadın hastalıklarından doğuma, çocuk hastalıklarından deri hastalıklarına kadar hizmet veren ASM, bugün Anadolu Vakfı'nın yüz akıdır.

Şimdi sırası gelmişken, bu hastane işine nereden girdik, biraz onu anlatmak istiyorum.

Yaklaşık 17 yıl önce, Ortaköy'deki eski Şifa Yurdu Hastanesi'ni yeniden hayata geçirmek için teşebbüste bulunduk. Bu sağlık tesisi, özel hastane olarak yıllarca hizmet vermiş, ama daha sonra faaliyetini tatil etmişti. Bu tesisin binasını uzun süreli kiraladık. Ama gördük ki, tesis bizden önce mafyanın eline düşmüş. Mal sahibi, eski kiracı ile olan hukukî ihtilafını çözümleyemedi ve binayı bize teslim edemedi. İş uzadıkça uzadı. Biz de bu bina meselesinin üzerine düşmekten vazgeçtik.

Herşeye rağmen, Vakfımızın hatırı sayılır bir hastaneye sahip olmasını istiyorduk. Bunu, hem Yazıcı Ailesi, hem de Özilhan Ailesi

gönülden destekliyordu. Gerçi, Vakıf bünyesinde, birisi İzmir’de, bir diğeri ise İstanbul Kartal’da faaliyete geçirilmiş olan küçük çaplı hastaneler vardı. Ama, biraz önce de ifade ettiğim gibi, sağlık alanında bir “amiral gemisi” kurma özlemindeydik. Şimdi o özlemin kaynağını sizlerle paylaşayım istiyorum.

“ABD’DEKİ HASTANE, NİÇİN TÜRKİYE’DE OLMASIN?”

Yıllar önce Houston’da bir kalp ameliyatı olmuştum. O yıllarda, merhum Turgut Özal’ın da ameliyat geçirdiği, ABD’nin en saygın hastanelerinden biri olan bu sağlık tesisinde, maalesef bir mikrop kapmışım. Kırk gün hastanede kaldım. Düşünebiliyor musunuz, o yıllarda, ABD’nin özellikle kalp ameliyatlarında bir numaralı hastanesi olan bu sağlık kuruluşunda, insana mikrop kaptırıyorlar. İşte o hastane, işittim ki şimdi 30. sıraya düşmüş.

Sağlığıma kavuştuktan sonra, “Amerika’daki bu tesisin daha mükemmeli niçin Türkiye’de olmasın?” diye düşündüm. Ama, tabii insana mikrop kaptırmayanı... Düşüncemi, ortağım İzzet Bey’e de açtım. Kendisi de bana katıldı. Dolayısıyla, bir büyük hastaneye öncülük etme özlemimizi yıllar boyu içimizde yaşattıktan sonra, Allah, gönlümüze göre verdi ve Anadolu Sağlık Merkezi’ne kavuştuk.

Sağlık Merkezi’mizin kuruluşu sırasında, o tarihte Holdingimiz İcra Kurulu Başkanı olan Tuncay Özilhan çok büyük çaba harcadı. Ortaya muhteşem bir eser çıktı. Ülkemizin ve ABD’nin saygın hekimleri de, hastanemizde görev aldı. Gerek ülkemizden, gerekse dünyanın dört bir köşesinden derdine deva arayan pek çok insan, bu tesislerimizde şifa bulmak için Gebze’ye gelmeye başladı. Bugün, bu tesisimizle iftihar ediyoruz.

Tesislerimiz, modern tıp teknolojisinin en son ürünleriyle donatıldı. Bugün, özellikle kanser tedavisinde kullandığımız ve çok iyi sonuç alınan cihazlar, ülkemizde sadece Anadolu Sağlık Merkezimiz’de hizmet veriyor. Avrupa’da ise, aynı cihazlara sadece iki sağlık tesisi sahip bulunuyor. Tesisimizin, Türkiye’de özellikle kanser

hastalığından muzdarip olup, şifa arayan vatandaşlarımızın başka ülkelere gitmelerine gerek bırakmayacak şekilde kurulmuş olması, bizlere büyük bir manevi haz veriyor.

Vakfımızın gelir kaynağı ile ülkemize kazandırdığı kalıcı eserler ise, şöyle:

Vakfımız, ilk kalıcı eserlerini, Aksaray ile Kayseri'nin Tomarza ilçelerinde yaptırdı. Aksaray'da yapılan ilköğretim okuluna, ağabeyim Mustafa Yazıcı'nın, Tomarza'daki öğrenci yurduna ise, ortağım İzzet Özilhan'ın annesi Vesile Özilhan'ın adını verdik. Bu ilkleri takiben, Vakfımızın en büyük ideali olan Gebze-Çayırova'daki Anadolu Sağlık Merkezi Hastanesi başta olmak üzere, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına karşılıksız armağan ettiğimiz Vakfımızın eserleri arasında şunları sayabiliriz:

İstanbul-Kartal'da Suzan Yazıcı Acil Yardım Hastanesi, İzmir-Bornova'da Türkân Özilhan Acil Yardım Travmatoloji Hastanesi, Ankara ODTÜ Osman Yazıcı Kız Öğrenci Yurdu, Aksaray'da Nuri Yazıcı Kız Öğrenci Yurdu, Kayseri Erciyes Üniversitesi Fehmi Özilhan Sivil Havacılık Yüksek Okulu, Manisa ve Ankara-Kazan'da Endüstri Meslek Liseleri, emniyet amirliği binaları, ilkokullar ve sağlık ocakları ve ebe evleri...

Özetle ifade etmek gerekirse; Anadolu Vakfı, 29 yıl içerisinde ülkemize, hastaneler, okullar, öğrenci yurtları, kamu binaları ve spor tesislerinden oluşan 50'ye yakın eser kazandırdı, 10 binin üzerinde öğrenciye ise, karşılıksız burs verdi. Ayrıca, özellikle yurdun muhtelif yerlerindeki depremzedeler için prefabrik okullar ve diğer yardımları seferber etti.

Anadolu Vakfı, parasal kaynağını sadece Anadolu Grubu şirketlerinin bağışlarından sağlıyor. Grup şirketleri, her yıl kazançlarının %1'i ile 5'i arasında bir oranını Vakfa bağışlıyor. Vakıf da bu gelirle, Türkiye'ye yeni eserler ve eğitimli genç bir nesil kazandırmak için çaba harcıyor.

Ünlü İşadamları Vehbi Koç ve Sakıp Sabancı, Birer Tevazuu Âbidesi İdi

Görmüş geçirmiş insanlar, “İşte geldik, gidiyoruz, şen olsun Halep şehri...” derler. Ben de, iş hayatında geride bıraktığım yaklaşık 60 yıllık dönemin şenlenmiş yüzünü gösterebilmek için, şimdi eski dostlardan bahsetmek istiyor, Allah’ın rahmetine kavuşmuş olan birkaç güzide dostumu anlatarak, bu satırlarda onları anma mutluluğuna ermeyi arzu ediyorum.

Hayatımın 78 yılını geride bıraktım, 79’a doğru yelken açtım. Bu zaman içerisinde, kendi dünyamda yaşamın sırrını çözmeye çalıştım. Sonuçta; iletişim ve dayanışmanın, yaşamın sırrı olduğu kanaatine vardım. Şimdi bu tesbitimden sonra, 78 yıllık o dolu dolu ömrün kendimce sınıflandırılmasına geçmek istiyorum.

Bilindiği gibi gençlik yılları toz pembedir; bir başka ifade ile, o yıllarda insanın gözünde sanki pembe gözlük vardır. Yine o dönemde, zaman mefhumu yoktur. Ama, 50’li yaşları devirdikten sonra, zamanın kıymeti anlaşılmaya başlanır; tabii, iş işten geçmemişse...

İnsanlar, gençlik yıllarında, kendisini kanıtlama çabası içerisinde olur. Toplum, genci sınavdan geçirir; şayet geçer not alırsa, önu açılır. Bu, “gençlik çağı” dediğimiz dönem, kimi insanda kısa, kimisinde ise uzun sürer. Uzun sürenlere, “Hâlâ çocukluktan kurtulamadı” denir.

Gençlik çağının sonu, “olgunlaşma çağı”nın başlangıcıdır. Bu yeni

dönemde, insanlar daima çevresinde beğenilmek ister. Bu çağın sonunda da, ihtiraslar törpülenir ve dünya nizamı kanıksanır.

Gençlik ve olgunluk, bir yarıştır; erginlik çağı ise, hakemlik...

Yaş dediğimiz olgu, insanı demlendirir ve olgunlaştırır; aynı zamanda, sükûnete kavuşturur. Gençlik çağı ise, zaten adı üstünde “delikanlılık” çağıdır.

Ben de her insan gibi, gençlik ve olgunluk çağımı yaşadım; şimdi o “erginlik” dedikleri dönem içerisinde bir aşağı, bir yukarı sanki med-cezir gibi gidip geliyorum. “Bundan şikayetçi misin?” dersiniz, hayır. İş hayatımda, 60 yıl öncenin heyecanını yaşıyorum. O da bana yetiyor.

Satırlarımın başında, hayatın sırrını iletişim ve dayanışma olarak tesbit ettiğimi söylemişim. İşte bu tesbitlerim çerçevesinde, biraz dostlarımdan bahsetme gayreti içerisinde olacağım.

Dünyamızda içtenlik ve dostluk, bulunması en zor olan meziyetlerdendir. Ama, bunu bulmak isteyen, biraz yorulsa da, bulur. Aslında, çok ince eleyip, sık dokursan, dost bulamazsın. Bu arada şunu da ifade etmek isterim ki; iyi huylu olanlar, aslâ dostsuz kalmaz.

Bu yalancı dünyada, dost deyip, geçmeyelim. Bence dost, yaşamın vazgeçilmez aktörlerinden birisidir. Nedenlerine gelince...

- * Dostla paylaşılan meselelerin çözümü, daha kolay olur.
- * Üç dostunu kaybeden, dördüncüsünü arar.
- * Huzurlu bir yolculuk yapmak isteyen insan, yola çıkmadan önce kendisine akıllı bir arkadaş seçer.

İşte bu tesbitlerden sonra diyorum ki; dostlar, bireylerini seçme şansına sahip olduğumuz adeta aile mensuplarıdır.

Görmüş geçirmiş insanlar, “İşte geldik, gidiyoruz, sen olası Halep şehri...” derler. Ben de, geride bıraktığım dönemin şenlenmiş yüzünü gösterebilmek için, şimdi eski dostlardan bahsetmek istiyorum. Allah’ın rahmetine kavuşmuş birkaç güzide dostumu anlatarak, bu satırlarda onları anma mutluluğuna ermeyi arzu ediyorum...

VEHBI KOÇTAN ALINACAK ÇOK DERS VARDI

Hayat bizi, iş âleminin aktörü yaptı. Bu rolüm nedeniyle, son 60 yıllık iş dünyasının pek çok yıldızını yakînen tanıma fırsatını elde ettim. İşte onlardan birisi de, duayenimiz ve ülkemizin yetiştirdiği en ünlü işadamı merhum Vehbi Koç'tur.

Vehbi Bey'le, çeşitli vesilelerle hem iş görüşmelerimiz oldu, hem de dostâne ilişkilerimiz... Kendisiyle, çok sık birlikte olmadık. Ancak, Vehbi Bey'in adımları ve deneyimleri, bizler için bir büyük öğreti idi.

Merhum Koç'un yaşam tarzı ve iş hayatı, herkesin, her iş adamının gıpta ile takip ettiği üstün meziyetler yumağı idi. Kendisinden alınacak çok ders vardı.

Vehbi Koç, müdebbir (tedbirli) bir tüccardı. Hiç gösterişi sevmezdi. Kısacası, tabiatını çok beğenir ve kendisini örnek alırdım. Cismi gitti ama, ismi kaldı yadigâr... Allah rahmet eylesin.

SAKIP SABANCI, LÜKSÜ HIÇ SEVMEZDİ

Hey koca Sakıp Ağa... Bizleri bırakıp, nerelere gittin... Dost meclisini, öksüz bıraktın. Şakayı severdin. Aramızdan ayrılırken, yine şaka yaptığını zannettik. Ama zaman, acı gerçeği bize öğretti. Seni, hep özlüyoruz, çok özlüyoruz.

Evet, Sakıp Sabancı'yı anlatmak istiyorum. Bilmem ki neresinden başlayayım... Sakıp, benim kadim dostlarımdan birisi idi. E dile kolay, kale duvarı gibi kırk yıl devam eden bir arkadaşlık...

Sakıp, zengin mi idi, yoksa fakir mi? Kalender mi idi, yoksa mağrur mu? İşte bu soruların cevabını vermek istiyorum.

Sakıp, benim aile dostumdu. Yol arkadaşımdı. Çok neşeli idi. Hayatı ve yaşamasını çok severdi. İşgüzerdi. Tezcanlıydı. Onunla seyahat etmesini çok severdim. Çünkü, seyahatlere renk katardı.

Sakıp'la, dünyayı gezdik diyebilirim. Sık sık gemi seyahatlerine

çıkardık. İlk seyahatimizi meşhur Queen Elizabeth Gemisi ile yapmıştık. Bu seyahatimizde, Antalyalı dostumuz Enver Ak ile Ahmet İpeker de vardı.

Sevgili arkadaşım Sakıp, lüksü hiç sevmezdi, israfı da... Hayır adamı idi. Ama, reklâmı da severdi Allah için... Hayat dolu idi. Tüccar tarafı ise çok kuvvetli... Bu nedenle, kendisinden epeyce ders almışımdır.

Sakıp, dürüst karakterli ve arkadaş canlısı idi. O, kibir nedir bilmezdi. Seyahatlerde valizini kendisi taşır, hatta yol arkadaşlarına da bu konuda yardımcı olurdu.

Sakıp'la ilk yakınlaşmamız, bir Japonya seyahati sırasında oldu. Bu seyahatimizde, merhum Turgut Özal ile İş Bankası Genel Müdürü Cahit Kocaömer de vardı. Anılarımın bir başka bölümünde anlattığım gibi, Japonların Nissan otomobillerini Türkiye'de üretmek istiyorduk. İşte o seyahat, benim Sakıp'ı kazanmama vesile olmuştu. Şimdi düşünüyorum da, aradan kırk yıla yakın bir süre geçmiş. Zamanı durdurmak istiyorum, ama ne çare ki, geri dönmüyor...

Sevgili arkadaşşıma bu vesile ile Allah'tan gani gani rahmet diliyorum. Hep özlüyorum, özlemeye devam edeceğimi de söylüyorum.

NEJAT ECZACIBAŞI, BİR KÜLTÜR ÂBİDESİ İDİ

Memleketimizin yetiştirmiş olduğu güzide işadamlarından merhum Nejat Eczacıbaşı ile, iş âleminde tanıştım. Kendisi, çok kültürlü ve beyefendi bir insandı. Sevdiğim ve saydığım bir dost idi.

Kültürlü olmak, öyle sıradan bir meziyet değil. Kültür, bir değerler manzumesidir. Nejat Bey, işte o değerler manzumesinin tüm üstünlüklerini kişiliğinde toplamış bir şahsiyetti. Giyiminden kuşamından tutun da, insanî münasebetlerine ve iş âlemindeki tavrına kadar, her şey Nejat Bey'in üstün kültür değerlerini çevresine yansıtıyordu.

Nejat Eczacıbaşı ile ambalaj sanayiinde ortaklığımız da olmuştu.

Bu vesile ile kendisini çok yakından tanıma fırsatı buldum. Türkiye'nin sanayileşme hamlesinde çok büyük katkısı olan, hatta öncü rol oynayan Nejat Bey'i, bu vesile ile rahmetle anıyorum.

TEVFİK ERCAN, TAHSİLLE TEVAZUU BİRLEŞTİRMIŞTİ

Türk iş âleminde geçen 60 yıl içerisinde, çok güzel insanlarla tanıştım. Bunlardan birisi de yakın zamanda kaybettiğimiz Tefvik Ercan'dı.

Tefvik Bey, bende şöyle bir izlenim bıraktı: Çalışkan, dürüst, tahsilli, bilgili ve görgülü...

Ercanlar, aslen Ankara'nın Bâlâ ilçesinden... Tefvik Bey'in yanı sıra ağabeyi Bektaş Bey'le de çok samimi idik. Ercanlar, ülkemizde otomotiv sanayiine giren öncülerden birisidir. Yıllar önce MAN kamyon ve otobüslerini üretmeye başladılar. Biz de, Ercanların MAN bayii olarak iş ilişkisi içerisine girdik.

Ercan Ailesi, 1950'li yıllarda İstanbul'un Yeşilyurt semtinde Çınar Oteli'ni inşa etmeye başladılar. Bugün hâlâ İstanbul'un sayılı turistik otelleri arasında yer alan Çınar'ın finansmanı sırasında, benim de bir rolüm oldu. MAN kamyon ve otobüslerini satın alan Nevşehirli hemşehrilerim, bu araçların bedelini bana getirir, ben de senetsiz, sepetsiz ve imzasız olarak bu paraları Ercan Ailesi'ne teslim ederdim. Dolayısıyla, Ercanlarla aramızda hem sıcak bir ilişki, hem de güvene dayalı bir dostluk gelişmişti.

Bektaş ve Tefvik Bey'leri, peşpeşe kaybettik. Yani, iş âleminden iki yıldız daha kaydı. Geride, üstün bir başarı, tertemiz bir isim ve güzel anılar bıraktılar. Allah'ın rahmeti üzerlerine olsun.

KADİR HAS'IN KAFASI 24 SAAT ÇALIŞIRDI

Kadir Bey, soyadı gibi has bir arkadaşımды. Çok yüksek karakterli ve arkadaş canlısı idi. Suyuna giderseniz, Kadir Bey'in dostluğuna doyum olmazdı.

Kadir Bey'lerle, Küçükyalı'dan komşuyuz. Zaten, evlerimizi birlikte inşa ettirdik. Hatta hatta arsalarımızı da beraber bulmuştuk. Uzun yıllar çok iyi komşuluk yaptık. Zaman zaman da müşterek iş hayatımız oldu.

Kadir Has'ın alışverişi çok dürüsttü. Kafası, 24 saat çalışırdı. Bu arada, yeri gelmişken söyleyeyim; insan çalıştırmaya da bayılırdı. İş yaptığı kişileri, çok akıllıca yönlendirir, sonucu da, titiz bir şekilde takip eder ve güzel verim sağlardı.

Ben, Kadir Bey'i çok severdim; zannedersen, kendisi de beni... Eşlerimiz de dosttur; görüşürler, konuşurlar.

Kadir Bey, diplomat bir işadamıydı. İş âleminin diplomasisini çok iyi bilirdi.

Kime niyet, kime kismet, demişler... Bilindiği gibi Kadir Bey, kardeşi ve eniştesiyle birlikte 1964 yılında Coca Cola'yı Türkiye'ye ilk defa getiren işadamı oldu. Aradan yıllar geçtikten sonra, Coca Cola'nın Türkiye işi, bize geçti.

Özetle şunu söylemek istiyorum. Kadir Bey, memleketimizin yetiştirdiği örnek alınacak işadamlarından birisiydi. Başarılı işadamlığının yanı sıra, son 20-25 yıldan bu yana yaptığı hayır işleriyle de toplumda çok üstün bir yer edinmişti.

Kadir Bey, hayatı ve yaşamayı çok severdi. Her şeyin hakkını vererek yaşardı. Aristokrattı. Gönlü zengindi. Büyük düşünür, kılı kırk yarararak karar verirdi. Türkiyemiz, Kadir Bey'le birlikte çok büyük hayırseverini de kaybetti. Allah, gani gani rahmet eylesin.

Özal, “Seçimi Tek Başıma Kazanırım, Ama Evren, İktidarı Vermeyebilir” Dedi

Süleyman Demirel, Türkiye'nin ufkunu açtı ve sanayileşme hamlesini başlattı. Hem Başbakan, hem de Cumhurbaşkanı olarak çok büyük hizmetler yaptı. Turgut Özal ise, özel sektörde muvaffak olamadı. 1983'te siyasete atıldı, seçimi kazanacağından emindi, ama Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in kendisine Başbakanlığı verme konusunda endişesi vardı.

Son yıllardaki faaliyetlerimiz hakkında röportaj yapmaya gelen bir gazetecinin, beklemediğim şu sorusuna muhatap olmuştum: “Siyaset hakkında ne düşünüyorsunuz?” Bu sorunun cevabı, hemen ayaküstünde verilecek gibi değildi. İster istemez, lâfı biraz dolandırıp zaman kazanmak istedim ve sözlerime, hangi partiye oy verdiğimi anlatmakla başladım. Bu gazeteci arkadaşına, siyaset, siyaset adamı ve partiler hakkında şunları söylediğimi hatırlıyorum:

“Biz, çocukluk yıllarımızda, siyasetle, eski usûl meşgul olurduk. Yani, aile büyüklerimiz ne söylerse, onu yapardık. Evimizde, siyaset pek konuşulmazdı. Ama babam, sanki doğuştan CHP'li idi. Zaten, 1940'lı yılların ortalarına kadar CHP'den başka parti de yoktu.

1950 yılında, Demokrat Parti tek başına iktidar oldu. Bu partiyi, iktidara taşıyan seçimlerde, ben de oyu mu onlara verdim. Babam ise, CHP'liliğinden aslâ vazgeçmedi. Daha sonraki yıllarda, kendisini

DP’li, 1960 İhtilâli’nden sonra da AP’li yapmak istedim ama, bunda muvaffak olamadım. İşte benim siyasi çizim bu...

Şimdi size, siyasetten ne anladığımı söyleyeyim. Sayın Süleyman Demirel’in, çok güzel bir sözü var; ‘Politikacı, devletle millet arasındaki köprüdür.’ der. İşte ben, bu sözü benimsiyorum. O köprü, zaman zaman yıkılıyor; yıkılınca da, sıkıntılar başlıyor. Yani, millet sahipsiz kalıyor.

Afrikalılar’ın bu konudaki güzel bir atasözünü dinlemiştim: ‘Siyaset, kol gücünden daha kuvvetlidir.’ İşte siyaset, bu tek cümlede en anlamlı şekilde anlatılmış.

Benim anlayışıma göre siyaset, bu alanda uğraş verenler için bir ikbâl kapısı olmamalıdır. Bazı siyaset adamları, ‘Halka hizmet, ibadettir.’ der. Doğru. Bu uğurda hizmet edecek kişilerin, siyasete, hiçbir beklentileri olmadan atılmaları gerekir. Zaten beklenti olursa, ibadetten söz edilemez.”

Evet, siyaseti, benimle röportaja gelen gazeteciye böyle anlatmaya çalıştım. Doğru veya yanlış...

“BÜYÜK İNSAN” KİMDİR, KİM DEĞİLDİR?

Kimseyi küçümsemem. Şüphesiz, herkesin kendine göre bir değeri vardır. Zaten, gerçek insan da, çevreye ve insanlara hizmet eden kişidir. Demokratik toplumlarda, insanlara hizmet, her alanda olur. Kamuoyu, özellikle siyaset alanındaki hizmetlerden, medya aracılığıyla kısa sürede ayrıntılı bilgi sahibi olur. Toplumun tüm aktörleri, önce kendileri için çalışırlar ama, sonuçta yaptıkları iş, aynı zamanda insanlığa hizmettir. Bu, bir siyasetçi için de öyledir, bir öğretmen için de...

Yaşadığımız dünyada, insanlığa hizmet eden kişilere “büyük insan” deniliyor. İnsanların büyüklüğü, bence onurları ve halka verdikleri hizmetle eşdeğer olmalıdır. Şimdi, bizim toplumumuzda, “lider” diye tanımladığımız, ülkemize hizmet etmiş, eylemleriyle iz bırakmış, bazı önemli şahsiyetlerle ilgili düşüncelerimi aktarmak istiyorum.

“Lider” denilince, benim hatırıma hemen Büyük Atatürk gelir. Biz, Cumhuriyet kuşağıyız. Yani, Cumhuriyet’in ilânından üç yıl sonra dünyaya gelmişim. Cumhuriyet’in kuruluşu sırasında çekilen sıkıntıları, milletçe yaşadık. Ama o yıllarda ben, iyi ile kötüyü ayırdedecek durumda değildim. Çünkü, iyinin ne olduğunu bilmiyordum. Yaşadığımız hayat tarzının, dünyanın düzeni olduğunu zannediyordum. Ancak, aklım ermeye başladığı zaman, bu farklılıkları görme, düşünme ve tespit etme yeteneğini kazandım.

Cumhuriyet’in ilk nesli olarak, Cumhuriyet okullarında eğitime başladık. Bu okullar, bizim, dünyaya açılan yegâne penceremiz oldu. Öğretmenlerimiz bize, Osmanlı İmparatorluğu’nun nasıl parçalandığını anlatırdı. Ama doğrusunu isterseniz, bu anlatılanlardan bugün bende kalan hiçbir bilgi yok.

Hayata atılıp, yaşım ilerledikçe, Osmanlı’yı ve Cumhuriyet Türkiyesini öğrenmeye başladım. Kendi dünyamda, bu bilgilerin değerlendirmesini yaptıktan sonra, Büyük Atatürk’ün yüceliğini iyice beynime ve gönlüme yerleştirdim.

Tabii bu arada, Atatürk’ün silah arkadaşlarının, ülkemizin kurtarılması ve vatan topraklarında yeni bir dünyanın kurulması uğruna harcadıkları çabaları öğrendikçe, onlara karşı hayranlık duygularım da gelişti.

Büyük Atatürk’ten sonra, ülkemizin 2. Cumhurbaşkanı olan İsmet İnönü’nün memleketimizi kritik bir dönemde yönetmesini, büyük bir talih olarak değerlendirdim. Milyonlarca insanın hayatına mal olan 2. Dünya Savaşı’na katılmamız, İsmet Paşa’nın büyük siyasi yeteneği ve manevrası sayesinde sağlanmış.

Bizim kuşak, o çetin savaş yıllarında, çok sıkıntı çekti. Savaşa katılmadığımız halde, çekilen o sıkıntıyı hiç unutamıyor, “Eğer savaşa katılsaydık, halimiz nice olurdu?” diye düşünüyorum. Bu vesile ile, Büyük Atatürk’ümüzü ve rahmetli İsmet Paşa’yı minnet ve şükranla anarken, hayat felsefemin, Aziz Atatürk’ün düşünceleri ve eylemleriyle aynen örtüştüğünü büyük bir iftiharla söyleyebiliyorum.

BAŞBAKAN ADNAN MENDERES'E YAZIK OLDU

Bilindiği gibi, ülkemiz, 1923'ten 1946'ya kadar "Tek Parti-Tek İktidar" kadrosuyla yönetildi. Ancak, 2. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün çok partili rejime geçme kararından sonra, CHP kadrosundan Celâl Bayar, Adnan Menderes, Fuat Köprülü ve Refik Koraltan, Demokrat Parti'yi kurdular. Bu parti, 1946 seçimlerine katıldı, ama, o günün şartlarında fazla bir sonuç alamadı. 1950'de yapılan genel seçimlerde ise, DP ezici çoğunlukla iktidara geldi. Yeni iktidarın kadrosu, genel başkanları Celâl Bayar'ı Türkiye'nin 3. Cumhurbaşkanlığına taşıdı, Adnan Menderes de Başbakan oldu.

DP iktidar olduğu zaman, ben de askerliği bitirip, iş hayatına atılmıştım. Yaşam çizgimde, yakından gördüğüm ilk devlet adamı ise, Adnan Menderes'ti. Menderes'e, kelimenin tam manasıyla bayılırdım. Çok sever ve sayardım. Tabii bu sevgi, kendisinin gıyabında oluşan bir hayranlıktı. Menderes'in katıldığı toplantılara mutlaka gitmek ister, kendisini yakından görüp, konuşmalarını dinledikçe hayranlığım bir kat daha artardı.

Ülkemiz, DP iktidarı ile birlikte sanayileşmeye başlamıştı. Hatırladığım kadarıyla, 1950-1954 yılları arasında Türkiye'de kapılar tamamen açıldı. Bu dönemde, gayrimüslimlerin berberi dahi, dışarıya para kaçırdı. Demokrat Parti iktidarı yıllarında ABD, ülkemize Marshall Yardımı gönderiyordu. Ekonomimiz biraz rahatlamıştı. Ancak, 1954'ten itibaren rüzgâr ters esmeye başladı. Ardından da 1960 İhtilâli yaşandı. DP iktidarı, on yıl sürdü. 1960 yılına geldiğimizde, bir toplumsal huzursuzluk başgösterdi. Parlamentodaki iki büyük siyasi parti, DP ile CHP, birbirlerine girdiler. Siyasi iklim, iyice bozuldu. Bu gerginlik, 27 Mayıs 1960 tarihinde yapılan bir darbe ile son buldu.

1960 yılında artık ailece iyice İstanbullu olmuştuk. Bu arada, şirket işlerini takip etmek için, sık sık Ankara'ya gidip geliyordum. O günlerde, ülkemizde iç güvenlik sorunu vardı. Sokak, çalışıyordu. İhtilâl olmasaydı, sokak hareketleri acaba durdurulabilir miydi? Doğrusunu isterseniz, zaten ok yandan çıkmış, devlet otoritesinde

zaafiyet başlamıştı. Hükûmetle üniversite ve yargı, karşı karşıya gelmişti. Kısa bir süre sonra hükûmetle ordu da karşı karşıya olacaktı.

27 Mayıs İhtilâli, bağıra bağıra geldi. On yıllık DP iktidarının, başta Cumhurbaşkanı ve Başbakanı olmak üzere tüm kadrosu, Yassıada'da kurulan özel mahkemenin huzuruna çıkarıldı. Başbakan Adnan Menderes, Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu ve Maliye Bakanı Hasan Polatkan'ın idamıyla sonuçlanan bu yargılamalar, kamu vicdanında tahribata sebep oldu. Biz de ailece, büyük ızdırap duyduk.

İSMET PAŞA, YASSIADA İDAMLARINA KARŞI İDİ

Bu üç güzide devlet adamının idamından birkaç gün önce yaşadığım bir olayı da, bu anılar kitabımda okurlarımla paylaşmak istiyorum.

27 Mayıs İhtilali'nin 2 numaralı lideri Orgeneral Fahri Özdilek, ihtilal öncesi İstanbul'da I. Ordu Komutanı olarak görev yapıyordu. İşte bu dönemde, Fahri Paşa ile tanışmıştım. Tanışmamızı, Mustafa ağabeyimin Bâlâ'lı bir arkadaşı sağlamıştı. Zaman içerisinde, Fahri Paşa ile çok iyi ve köklü bir dostluk kurdum. Paşa, ihtilalden hemen sonra 27 Mayıs yönetiminin Başbakanı olarak Ankara'ya gitti; ardından da ailesi, başkente taşındı.

1961 yılının sonbaharında bir Ankara seyahatim sırasında Fahri Paşaları ziyarete gittim. Bu ziyaretim sırasında, özellikle Maliye Bakanı Hasan Polatkan'ın, Fahri Özdilek tarafından korunması için ricada bulunacaktım. Polatkan'ın kayınbiraderi Sabri Çiftkurt, benim çok yakın arkadaşım olduğu için böyle bir görevi üstlenmiştim.

Özdilek'lerin Ankara'daki evinde otururken, İsmet Paşa'nın ziyarete geleceğine dair bir haber ulaştı. Hane halkı heyecanlandı, evde bir telaştır başladı. Ben de ortalıkta görünmemek için bir odaya çekildim.

İsmet Paşa, Fahri Paşa'nın evinde yaklaşık 1,5 saat kadar kaldı. Bu çok önemli konuğun evden ayrılışından sonra, ev sahiplerinden İnönü'nün ziyaret sebebini öğrendim.

İsmet Paşa, Yassıada'daki Yüksek Adalet Divanı'ndan muhtemel bir idam kararının çıkması halinde bunun uygulanmaması için ricada bulunmuş. İşte bu teşebbüsün bir canlı tanığı olarak, olayı, anılar dağarcığımdan nakletme ihtiyacı hissettim.

O gün Fahri Paşa'dan bizzat dinlemiştim. İsmet Paşa, idamlara kesinlikle karşıymış. Bu konudaki duygu ve düşüncelerini, ihtilalin 2. adamına doğrudan doğruya anlatmış. İsmet Paşa'nın, daha sonra ihtilal lideri Orgeneral Cemal Gürsel'le de aynı mahiyette görüşme yaptığını öğrenecektim.

Fahri Özdilek Paşa da, idamlara kesinlikle karşı olduğunu bize söylüyordu. İsmet Paşa, Fahri Paşa'nın evinden ayrıldıktan sonra, bu bilgileri aldım. Tabii, bunun yanı sıra, başka bilgiler de...

SÜLEYMAN DEMİREL, TÜRKİYE'NİN UFKUNU AÇTI

“Üçbin Yıllık Birikim” isimli kitapta çok güzel bir vecize okumuştum. Şöyle diyordu: “İnsan, kitap gibidir; ama onu nasıl okuyacağınızı bilmeniz gerekir.” Sizlere bu veciz söz ışığında, memleketimize Başbakan ve Cumhurbaşkanı olarak hizmet eden Sayın Süleyman Demirel Bey'den söz etmek istiyorum. Gerçekten Süleyman Bey de, bir kitap gibidir. Bence, bu toplumun, Demirel'i doğru okuması gerekir... Süleyman Bey'in siyasî sloganları arasında, en çok “Büyük Türkiye” sloganını beğenmişimdir. Kendisi, her şeyi büyük düşünür. Bu, çok doğru bir düşünce tarzıdır.

Şimdi sizleri, biraz mâziye götürmek istiyorum; 1960'ların Türkiye'sine... İhtilâl olmuş, kardeş kardeşe düşman kesilmiş, insanlar, siyaseten kamplaşmış ve ekonominin çarkı durmuş.

Süleyman Demirel, 1965 yılının sonbaharında partisini tek başına iktidara taşıdı. Hatırladığım kadarıyla, henüz 40 yaşındaydı. Demirel, iktidara eli boş gelmediğini, zaman içerisinde gösterecekti. Çünkü çantası, proje ile doluydu. Ülkede, sanayileşme hamlesini başlatmak istiyordu. Bunun için, enerjiye ihtiyaç vardı. Enerjiyi de, en ucuz

yoldan elde etmenin çarelerini araştırmaya koyuldu. İktidar olduktan altı ay sonra, Keban Barajı'nın temelini attı ve böylece Türkiye'nin en büyük projesi olan GAP Projesi'ni başlattı.

Biz, Anadolu Grubu olarak, sanayiciliğe bu dönemde soyunduk. Yavaş yavaş ticaret hayatından çekilmek istiyorduk. Bunun tâlimini yapmaya başladık. İki ileri, bir geri gidiyorduk. Adalet Partisi iktidarı, sanayi yatırımları için teşvikler çıkardı. Biz de, bu ülkenin vatandaşı olarak, o teşviklerden yararlanma imkânlarını araştırdık.

Güzel projeler hazırladık. Devlet Plânlama Teşkilâtı'na başvurduk. Adalet Partisi Hükûmetinden de büyük müzaharet gördük. Bu, bizim moralimizi düzeltti ve çalışma şevkimizi kamçıladı.

Genelde, politikacıların, gelecek seçimi düşündüğü, devlet adamlarının ise, gelecek kuşağı rahat ettirmek için çalıştığı söylenir. Şimdi, elimi vicdanıma koyarak diyorum ki; Süleyman Bey, Allah için bu ülkenin gelecek nesillerini rahat ettirmek amacıyla büyük işler yaptı. Durmadı, yorulmadı. Taş üstüne taş koydu. Sanayileşme hamlesini hiç kesintisiz sürdürdü. Aradan kısa bir zaman geçtikten sonra, ihtiyacımız olan sanayi ürünlerinin çoğunu kendimiz üretmeye başladık, ardından da ihracatçı olduk.

TOPLU İĞNEYİ DAHİ DIŞARDAN ALIYORDUK

1960'lı yıllara kadar toplu iğneyi dahi yurtdışından ithâl eden Türkiye, bugün otomotiv sanayiinde dev adımlarla ilerlemekte, hatta uçak dahi yapmaktadır. Ülkemiz, 2006 yılının sonu itibarıyla, 80-90 milyar dolarlık ihracat yapabilir noktaya geldiyse, bu başarıda Süleyman Bey'in payı çok büyüktür.

Demirel'in ufku çok geniştir. Kendisini 1965'ten beri tanırız. Zaman zaman ziyaretine gider, faaliyetlerimiz hakkında bilgi verir, kendisinin de fikrini alırım. Çok sevdiğim ve hürmet ettiğim bir devlet büyüğümüzdür. Temkinli bir Başbakanlık ve Cumhurbaşkanlığı dönemi geçirmiştir. Siyasetçiliği çok kuvvetlidir. Süleyman Bey'in

ticarî tarafı yoktur. Biliyorum, çok okur, çok araştırır. Ülkemizi yeni yeni eserlere kavuşturmak için, büyük heyecan duyar.

12 Eylül 1980 İhtilâli'nden üç yıl sonra, Süleyman Bey'le dünürüm Saadettin Bilgiç Bey, Zincirbozan'daki Askerî Tesislerde yaklaşık üç ay boyunca gözaltında tutuldular. Biz de ailece, onların kötü günlerinde de yanlarında olma gayretini gösterdik. Bu, aslında, haksız bir tasarruftu. Memlekete hizmet etmiş devlet büyüklerinin, bu tip muamelelere mâruz bırakılması, hoş bir davranış değildi. Süleyman Bey'le dostluğumuz bâkidir. Telefonla konuşma alışkanlığım pek yoktur. Ama kendisiyle çeşitli vesilelerle yazışırız. Çok vefalı bir kişidir. Dostlarını hiç unutmaz. Arayana mutlaka cevap verir.

Süleyman Demirel, son 50 yıllık tarihimizde çok büyük iz bırakmış, bugün köşesine çekilmiştir. Ama köşesinde de boş durmamakta, fikrî çalışmalarını aynı tempoda sürdürmektedir. Bu ülkenin bir ferdi, bir sanayicisi olarak, kendisinin bizlere gösterdiği müzaharetten dolayı, minnet ve şükran borçluyum. Netice olarak diyorum ki, Sayın Süleyman Demirel, “büyük devlet adamı” pâyesini fazlasıyla hak etmiş bir vatanseverdir.

SABANCI'YA DEDİM Kİ: “TURGUT ÖZAL'A 10 AKBANK AZ GELİR”

Ülkemizin 8. Cumhurbaşkanı merhum Turgut Özal'la ise anılarımız, çok fazla. Turgut Bey'le çok iyi bir dost ilişkimiz vardı. Aynı zamanda iş arkadaşıydık. Bizim, “Eltek” adında bir bilgisayar şirketimiz vardı. Turgut Bey bu şirketin Yönetim Kurulu Başkanı, ben de Başkan Vekili olarak görev yapıyordum. Şirketteki diğer ortaklarımız ise, rahmetli Tevfik Ercan ile Jak Kamhi idi.

Turgut Bey'le bu şirkette yaklaşık iki yıl birlikte çalıştık. Nasaş bölümünde de anlattığım gibi, kendisini bu alüminyum şirketimizin başına getirmek istemiştik, ama olmamıştı.

1971'de, ABD'ne gidip Dünya Bankası'nda çalışmaya başlayan Turgut Özal, Türkiye'ye döndükten sonra Sabancı'ların Genel

Koordinatörü olmuştu. Bizim de Sabancı'lar ve T. İş Bankası'yla birlikte bir "Nissan" projemiz vardı. Bu projemizin hayata geçirilebilmesi için, 1970'lerin sonunda Sakıp Sabancı, T. İş Bankası Genel Müdürü Cahit Kocaömer ve Turgut Bey'le birlikte Japonya'ya gittik.

Tabii Japonlarla görüşmeleri İngilizce yapacaktık. Sakıp Sabancı'nın İngilizcesi zayıftı; bende ise hiç yok... Müzakereler başlamadan önce, Sakıp'la fikir birliği yaptık; Japonlara, yılda 15-20 bin adet otomobil ve pick-up üretebileceğimizi söyleyecektik.

Japonlarla görüşmelerimiz başladı. Şirketin başkanı da bendim. Bu sırada Turgut Bey, masanın altından ayağıma vurarak, "Kâmil Ağa, sen bana yetki ver, senin adına ben konuşayım." dedi. Evet, ben de kendisine, "Peki Turgut Bey, yetkilisin." dedim. Bu müzakereler öncesinde, Sakıp'la sözbirliği ettiğimiz 15-20 bin otomobil üretimi dahi bizim için çok büyük bir rakamdı. Ancak, yaşımız henüz genç olduğu için, bu kararı cesaretle almıştık.

Turgut Bey, konuşmaya başladı. Adeta uçuyordu. Yılda, ilk etapta 100 bin adet otomobil üretiminden söz ediyor, "Bunları İran'a ve Ortadoğu ülkelerine satarız." diyordu. Bu sözleri duyunca, hem biz, hem de Japonlar şaşkına döndük. Çünkü bu sözler, hiç inandırıcı değildi. Kendimi alamayıp, Turgut Bey'e, "Sen ne yapıyorsun?" diye uyarıda bulundum. Ama Turgut Bey'in abartılı rakamı karşısında müzakerenin atmosferi bozuldu. Japonlarla görüşmelerimiz iki-üç gün sürdü, bir sonuç alamadık, projeyi de iptal ettik.

Nissan müzakerelerine katılan tüm arkadaşlar, aynı uçakta seyahat ediyorduk. Japonya'dan dönerken, biraz kafaları çektik ve havada muhabbete başladık. Bu sırada Sakıp'a, Turgut Bey'i göstererek dedim ki, "Sakıp, 10 tane Akbank olsa, bu adama yetişmez. Bu adama Merkez Bankası lâzım." Sakıp rahmetli oldu, Turgut Bey de... Ama Cahit Kocaömer hayatta, şahittir. Nissan projesinde de Turgut Bey'le iki yıllık bir müşterek çalışmamız var. Zaten Sabancılar, Turgut Bey'in çalışma tarzına fazla dayanamayıp, bir süre sonra yollarını ayırdılar.

KOÇ'U İKNÂ ETTİM, TURGUT BEY MESS BAŞKANI OLDU

Sevgili arkadaşım Nuh Kuşçulu, Turgut Bey'in Yeniköy'den komşusu idi. Onlar, çok içli-dışlı bir dostluk ilişkisi içerisinde yaşarlardı. Özal, Sabancılar'dan ayrıldıktan sonra, Haliç'te Zeki Aytaç'la birlikte bir izabe fabrikasında çalışıyordu.

Bir gün, Nuh Kuşçulu beni telefonla arayarak, "Kâmil Ağa, Turgut Bey, MESS (Madeni Eşya Sanayii İşverenleri Sendikası) Başkanı olmak istiyor. Fakat, Vehbi Koç buna rıza göstermiyor." dedi. Ben de, Kuşçulu'nun verdiği bu bilgiden sonra, Turgut Bey'e yardımcı olabileceğimi, Vehbi Bey'i iknâ etme işini bana bırakmalarını söyledim. Daha sonra, Turgut Bey'i aradım. O da bana, "Kâmil Ağa, MESS Başkanlığı konusunda kararlıyım. Ama, Vehbi Bey engel oluyor." dedi.

Turgut Bey'i dinledikten sonra, tekrarladım, "Kararlı mısınız?" dedim. "Evet, kararlıyım Ağa." diye ısrar edince, bu meseleyi çözmek için kendimi görevli addettim.

Vehbi Bey'i ziyarete gittim. Koç'a, aynen şunları söyledim: "Ağabey, Turgut Bey'i, en az benim kadar tanırısın. Ufku geniş ve cesaretlidir. MESS'in başına bundan iyisini bulamazsınız. Niye engel oluyorsun?" Vehbi Bey'den şu cevabı aldım: "Kâmil, Turgut Bey'i, maddi bakımdan tatmin etmemiz mümkün değildir, çok maaş ister."

Vehbi Koç'un Turgut Bey konusunda niçin problem çıkardığı anlamıştım. Kendisini rahatlatmak için, "Ağabey, bu iş için sen ne kadar ayırdıysan, onu söyle; geri kalanını ben tamamlarım." dedim. Vehbi Bey, böylelikle iknâ oldu. Turgut Bey, MESS Başkanı seçildi; iyi de başkanlık yaptı.

Özal, kendisini kamuoyuna özellikle MESS Başkanlığı sırasında tanıttı. Bilindiği gibi daha sonra, Süleyman Bey 1979'da yeniden Başbakan oldu. Turgut Bey'i hem Başbakanlık Müsteşarı, hem de DPT Müsteşar Vekili yaptı. Özal, 24 Ocak Ekonomik Kararlarının alınmasında, Süleyman Bey'e yardımcı oldu. Hem şansı, hem de yolu açıldı. 12 Eylül İhtilâli'ni yapan komutanlar tarafından Ekonomiden

Sorumlu Başbakan Yardımcılığına getirildi. 1982’de “Banker Faciası” sırasında bu görevi bıraktı.

Turgut Bey, Başbakan Yardımcılığından istifa ettikten sonra, Ankara’dan doğruca Side’deki yazlığına gitmişti. O sırada biz de Antalya’da, kızımızın evinde misafirdik. Özal, Zeki Aytaç’la birlikte ziyaretimize geldi. İlk seçimde, siyasete atılacağıın işaretlerini verdi. 1983 yılının başlarında ise, parti kurma hazırlıklarına girişti.

ÖZAL’LA SUNALP’İ BİRLEŞTİRMEK İSTEDİK

Emekli Orgeneral Turgut Sunalp, Milliyetçi Demokrasi Partisi’ni, Turgut Bey de Anavatan Partisi’ni kurdular. Bu kuruluşdan sonra, Nuh Kuşçulu’nun Yeniköy’deki evine yemeğe gittim. Yemekte Turgut Bey de vardı.

Kendisine, şu öneride bulundum: “Turgut Bey, Türkiye sonbaharda seçime gidiyor. Turgut Paşa da, siz de, iki ayrı parti kurdunuz. Bu partiler, fikriyat olarak, program olarak merkez sağ çizgide. Diyorum ki, her iki parti tek çatı altında birleşsin ve seçime o şekilde gidilsin. Bunu, sana bir arkadaşın olarak tavsiye ediyorum. Askerler de, bu duruma memnun olur.”

Turgut Bey, beni sükûnetle dinledikten sonra, “Kâmil Ağa, ben seçimlere tek başıma gireceğim. Kazanacağımdan eminim. Eğer olmazsa, kaderime razıyım...” dedi. Özal’ı, arkadaşlarımla birlikte beş saat boyunca tek çatı altında seçime girme konusunda iknâ etmeye çalıştık, ama muvaffak olamadık. Demek ki, Turgut Bey, ileriye görmüş. Hepimiz, seçim kazanıp kazanamayacağı konusunda mütereddittik. Dilimiz döndüğü kadar konuştuk ama, hep boşuna anlattık.

Adamcağız kazandı... Hakkıyla kazandı... Ancak, bir hususu burada özellikle belirtmek istiyorum. Turgut Bey, seçimi kazanacağı konusunda tam inanç sahibiydi. Ancak, o beş saatlik konuşmamızda, seçimi kazansa dahi, Kenan Paşa’nın kendisine iktidarı vermeyeceği endişesini taşıyordu.

Hep söylemişimdir, Turgut Bey'in özel sektörde muvaffak olması mümkün değildi; ona devlet lazımdı. Kendisini, 1965'ten itibaren Devlet Plânlama Teşkilâtı'nda müsteşarken tanımıştım. Kısa sürede dost-ahbap olmuştuk. Ufku çok genişti. Çalışkandı, dürüsttü.

Özal'ın özel sektör hayatı başarısız geçti. Bir-iki yerde işe girdi, hepsi de battı. Bunlardan bir örnek vermek istiyorum. Rahmetli Tevfik Ercan ve rahmetli Sıtkı Koçman, bir gün bana gelerek, Turgut Bey'in öncülüğünde Isparta'da bir traktör fabrikası kuracaklarını söylediler. Ben, Turgut Bey'in tabiatını bildiğim için, dostlarıma, "Beyler, bizim paramız yok, bu projeye giremeyiz." dedim.

Gel zaman git zaman, Turgut Bey önce Başbakan Yardımcısı, daha sonra Başbakan oldu, Merkez Bankası'na da hükmetmeye başladı. Özal, Başbakan olduktan sonra, huyu değişti... Turgut Bey'le gergin dönemlerimiz olmasına rağmen, kendisini daima sevdim ve saydım. Kendisinin memleketimize büyük hizmetleri olmuştur. Bu vesile ile, "Turgut Bey'e, Allah, gani gani rahmet eylesin" diyorum.

Çocukluğumu, Büyük Atatürk'ün liderliği döneminde yaşadım, gençliğimi ise İsmet Paşa'nın "Milli Şef"liğinde... Daha önce de ifade ettiğim gibi, iş hayatına atıldığımda bir Menderes hayranı idim. Daha sonra, Süleyman Demirel'le çok yakından tanışma imkanı buldum. Kendisinin, ülkenin kalkınmasına yaptığı hizmetleri hayranlıkla izledim.

Bu arada, Necmettin Erbakan'la ve Alparslan Türkeş'le tanışma ve görüşme imkanımız olmadı. Ancak, Mesut Yılmaz'la tanıştık. Mesut Bey'le, karşılıklı sevgi ve saygıya dayalı, mesafeli bir dostluk kurduk.

Mutluluğun Anahtarı; Önce Sağlık Sonra da Huzurlu Bir Yuvadır

Mutluluğun karşıtı, huzursuzluktur. İş hayatında oluşabilen muhtemel huzursuzlukları, mümkün mertebe ofisimde bırakırım. Aynı şekilde, evde meydana gelebilen bir huzursuzluğu da, işime taşımam. Hiçbir problemi uzatmak istemem. Düşünür, taşınır, kararımı kısa zamanda verir ve meseleyi kapatırım. Çünkü, sorunları beraberimde taşımayı hiç arzu etmem.

78 yıllık anılarımın sonuna geldim. İşte bu noktada, final öncesi bir durum değerlendirmesi yapmak istiyorum. Yani, kendi kendime soruyorum; “Ne idim, ne oldum ve ne olacağım?” diye...

Genç yaşta hedefimi belirlemiştim; çalışmak ve başarabilmek istiyordum. Çünkü, bu iki hedefin, kazançtan daha güzel ve anlamlı olduğu düşüncesindeydim. Zaten, çalışan ve başarabilen bir insanın kazancı elde etmesi, hiç mesele değildi.

Hayat mücadelemın başında, yönümü sadece bir tarafa doğrulttum. Çok sevdiğim bir özdeyişte ifade edildiği gibi, ağaca çıkmak için yıldızları hedef aldım. Ancak, hedefe yaklaştıkça, zorlukların arttığını da gördüm. Ben, yıldızlara yaklaşıcağımı zannediyordum, oysa, çok uzaktaymış.

Tüm olumsuzluklara rağmen, mutluluk peşindeydim. Küçük mutluluklardan, büyük mutluluklar çıkarmak istiyordum. Bu mutluluk

dediğimiz olgunun gelmesini hiç beklemedim, çünkü onu aramaya koyulmuştum. Aradığımı, kısa sürede de buldum. Bunu, Allah'ın bir lütfu olarak değerlendiriyorum. Acaba bu, ne idi?

Bence, içinde yaşadığımız toplumda, mutluluk kapısını açabilen ilk ve en emin anahtar, evlilik anahtarıdır. İyi bir evlilik yapan erkeğin, iş hayatında büyük başarı kazandığı, örneklerle sabittir.

Kısacası, bir kişiye, Allah önce sağlık verir, sonra da iyi bir izdivaç nasip ederse, işte en büyük mutluluk, bence budur. Benim küçük dünyamdaki mutluluk da böyle oluştuğu için, şükrediyorum.

Mutluluğun karşıtı ise, huzursuzluktur. İş hayatındaki muhtemel huzursuzlukları, mümkün mertebe ofisimde bırakırım. Aynı şekilde, evde oluşabilecek bir huzursuzluğu da, işime taşımam.

Hiçbir problemi uzatmak istemem. Düşünür, taşınır, kararımı kısa zamanda verir, meseleyi kapatırım. Aslında, acele karar vermek, kimi zaman sıkıntı yaratabilir. Ama ben, özellikle huzursuzluk kaynağı olan konuları olumlu veya olumsuz şekilde bir an önce çözmek isterim. O konularla uzun süre yaşamayı hiç düşünmem. Bu da benim hayat tarzımdır.

TİCARETİ DEĞİL, ÜRETİMİ SEVİYORUM

22 Mayıs 1982'de kaybettiğim rahmetli babamın tezgâhında ticareti öğrendim. Ama, bu işten hiç hoşnut olmadım. Ticareti, biraz tembel işi olarak görüyor, üretim istiyordum.

60 yıla yaklaşan hayat tecrübemin bana kazandırdığı duygu ve düşünceler içerisinde, şunları söylemek istiyorum:

Ben, üretime tutkuluyum. Bir kişinin, ufacık bir atölyesi dahi beni sevindirir. Üretim yapan insanın yanına gidip, iki yanağından öpesim gelir. Çalışan insanı daima takdir ederim. Fakir-zengin ayrımı yapmam. İnsan, yüce Allah'ın yarattığı değerli bir varlıktır. İnsana karşı daima sevgi besler ve saygı duyarım.

Fukaralığı aslâ kader olarak görmem. Nihayet, ben de bakkallıktan geldim. Mâzideki konumumla da, her zaman iftihar ederim. Yarım asırdan fazla bir süre çalıştım, meşruiyet çizgisinden çıkmadım. Malmülk sahibi oldum, ama bütün bunlar, devletimizin, milletimizin ve ülkemizin envanterindedir. Bütün mesele, insanın gönlünün zengin olmasıdır.

Çalışma gücünün kaybolmaması ve insanların kimseye muhtaç olmaması, en büyük dileğimdir. Lüks yaşamayı ve israfı hiç sevmem. Bu tarz yaşayanlara da çok kızırım. Söyleyebilirim, dilimle söylerim; söyleyemezsem, kalbimle...

DÜN, MİLLETÇE FUKARA İDİK...

Konu fukaralıktan açılmışken, burada düşüncelerimi biraz daha okuyucularıyla paylaşmak istiyorum.

Dünkü fukaralık ile bugünkü fukaralık çok farklıdır. Dün, milletçe fukara idik. Bugün, onu gerilerde bıraktık. Cumhuriyet'in ilk yıllarında nüfusumuzun 12 milyon olduğu söylenirdi. Bugün, 72 milyona çıktık. Resmî istatistiklere göre, 1923 yılında fert başına düşen milli gelirimiz sadece 50 dolar'mış; bugün ise, alım gücü itibariyle 7 bin dolar'a ulaşmış durumdayız.

Bizim nesil, fukara bir nesildi. Koskoca ülkede geniş halk kitleleri için sadece iki iş kolu vardı: Esnafılık ve çiftçilik. Toprağa bağlı idik. Yani, ekmeğimizi topraktan çıkarıyorduk. Hepimiz kanaatkârdık. Bunu, "Bir lokma, bir hırka" sözüyle tanımlıyorduk. Herkesin kılık-kıyafeti dökülürdü. Bırakınız fakirleri, orta halliler bile perişandı. Doktor-hekim yoktu. Kadınlarımız, mahalle ebelerinin yardımıyla doğum yapardı.

Kış erzakı, yazdan hazırlanır, kasaplık hayvanlar kesilip, etlerinden kavurma yapılır, bu gıdalar, yokluk ve kıtlık günleri için depolanırdı.

Günlük yaşantımızı sürdürübilmemiz için, içme ve kullanma suyuna ihtiyaç vardı. Evlerde, bugünkü gibi su tesisatları yoktu. Her

mahallenin orta yerinde bir çeşme bulunur, su ihtiyaçları oradan karşılanırdı. Cumhuriyet’le birlikte, kalkınma başladı. Fukaralık zinciri kırıldı, “ümmet” durumundaki Türk insanı, “millet” oldu.

Bugün, iletişim imkânları, sınırları da kaldırdı. Özellikle telefon, televizyon ve internet, dünyayı küçülttü. İnsanlar, evrenin dört bir yanından haberdar olmaya başladı. Fukaralığa karşı savaş açıldı. İnsanlar, haklarını ve hukuklarını daha bilinçli bir şekilde arar oldu. Kısacası, dünyalılardan gözü açıldı, ama gelir dağılımındaki dengesizlik zinciri, bir türlü kırılmadı. Yerkürede, “zengin devletler” ve “fakir devletler” diye iki kamp oluştu. Gönül arzu eder ki, Berlin Duvarı gibi bu duvar da yıkılsın.

Zenginliğe gelince... Maddî zenginlik, gelip geçici bir olgudur. Aslanan, manevî zenginliktir. Ben, çok zengin bilirim, vergi vermez ve hayır-hasenatta bulunmaz. Böyle bir insana, zengin diyebilir misiniz? Zenginlik, gönülde olmalı...

Dünya malının dünyada kaldığını biliyorum. Onun için, malın-mülkün iyi amaçlarla değerlendirilmesini istiyorum. Hiçbir zaman gayrimenkul zengin olma özlemi duymadım ve duymuyorum. Allah imkân verdikçe, kazancıyla üretim tesisleri kurmayı arzuluyorum.

ÜLKEMİZ, BİR DÜNYA DEVLETİ OLDU

Yıllar önce bir hayâlim vardı; “Memleketimiz, milyar dolarlarla ifade edilen ihracat yapabilse...” derdim. Bu hayâlim, bugün gerçek oldu. Üstelik otomotiv alanında dahi... Artık, dünyadaki otomotiv üreticisi ülkelere otomotiv ürünleri satıyoruz. Bundan büyük mutluluk olur mu?

Bugün, vatandaşı olmakla gurur duyduğumuz güzel Türkiye’imiz, bir dünya devleti oldu. 1965 yılında 450 milyon dolar olan dış ticaret hacmi, bugün 92 milyar dolar’a ulaştı. İhracatının %82’sini ise, sanayi ürünleri oluşturdu.

Cumhuriyet’in kuruluş yıllarında, çağın icabı olarak, sermaye,

müteşebbis, altyapı ve yetişmiş insan gücü yoktu. Bunlar, KİT adını verdiğimiz Kamu İktisadi Teşebbüsleri tarafından karşılanıyordu. Bugün, nitelikli insan gücüne kavuştuk, sanayileştik ve altyapımızı oluşturduk. Şükür, sermaye sahibi de olduk. Bundan sonra, eldeki imkânlarla helva yapmamız gerekiyor. Yetişmiş insan gücümüzle, bunun da üstesinden geleceğimiz inancındayım.

MEMLEKET KALKINIYOR, AMA İNSANLAR...

İktisadi tarihimizi tetkik edecek olursak, ülkemizin kalkındığını görürüz. Bilindiği gibi Büyük Atatürk, Cumhuriyet'in ilanından önce İzmir'de topladığı İktisat Kongresi'nde, ülkenin kılıçla kurtarıldığını, bundan sonra ekonomik savaş verilmesi gerektiğini söylemişti. Hakikaten, o günden sonra ülkemizin topyekün kalkınması için, tüm imkânsızlıklara ve sıkıntılara rağmen, adeta seferberlik yılları yaşadık.

Bugün, medenî ülkeler seviyesine ulaştık. Avrupalıların, I. Dünya Savaşı sırasında “hasta adam” ilan ettiği ülkemiz, kalkınan ve kalkınmakta olan dünya devletleri arasında 19. sıraya oturdu. Dünyanın 192 ülkesi arasında böyle bir sırayı yakalamak, bence her türlü övgüye değer.

Şimdi, kalkınma hamlemizi daha da ilerileri götürmek için, her aileye bir görev düşüyor. Bu da, nüfus planlamasıdır. Cumhuriyet'in ilk yıllarında her ailenin en az yarım düzine, yani altı çocuğu olurdu. Bugün soruyorum, çoğu aile, iki çocukla yetiniyor.

Cumhuriyet'in ilanından bu yana nüfusumuz yedi defa katlanmış. Yukarıdaki satırlarımda da ifade ettiğim gibi, 12 milyondan, 72 milyona çıkmışız. Nüfus olarak iyiyiz ama, bunun getirdiği problemleri gözardı edemeyiz. Refah seviyemizi yükseltmek istiyorsak, az insan, öz insanla yetinmeliyiz.

Günümüzde, nüfus artışı genellikle fakir ailelerde başgösteriyor. Bu durum, fukaralığı daha da artırıyor. İşte, bu problemin çözümü, toplum önderlerine düşüyor. Bilinçsiz ailelerin, eğitilmesi gerekiyor.

AVRUPALI OLMANIN YOLU, KÜLTÜRDEN GEÇER

Ülkemiz, sanayileşmeyle birlikte bir kalkınma maratonuna çıktı. Bu maratonu, kesintisiz bir şekilde sürdürüyor. İç ve dış etkenler, bu büyük koşuyu engelleyemiyor. İşte ekonomide sıhhat işareti diye buna denir. Çünkü, artık ekonomik çarkımız, kendi kanunları ve kuralları çerçevesinde işliyor.

1963 yılından beri Avrupa Birliği'nin çatısı altına girmek istiyoruz. Bu teşebbüs, önce ekonomik işbirliği olarak başladı, şimdi siyasi işbirliğine dönüştü.

Avrupalılar, yazılı taahhütte bulunmuş olmalarına rağmen, bizi büyük birliklerinin içerisine almayı bir türlü içlerine sindiremiyorlar. Onlar, kriter üzerine kriter koyuyor, biz ise, Avrupa değerlerini, kendi hayat tarzımız olarak benimsemek için büyük çaba harcıyoruz.

Avrupa değerlerine sahiplik, önce yüksek kültür seviyesiyle mümkün olur, diye düşünüyorum. Ülkemizin Avrupa Birliği'ne dahil olabilmesi konusunu gönülden destekliyor, bunun bir sabır ve azim işi olduğunu da biliyorum.

Bu arada, dış politika konusunda naçizane düşüncelerimi de bu satırlarla ifade etmek istiyorum. Türkiye, Büyük Atatürk'ün "Yurtta barış, dünyada barış." prensibini hiç tavizsiz uygulamalıdır. Dünyanın siyasi konjonktüründeki gerçekler gözardı edilmemelidir.

Bugün, dünyamız, tek kutuplu hale dönüşmüş bulunuyor. Bu tek kutbun da patronu, şüphesiz Amerika Birleşik Devletleri. Ülkemizin ABD ile ilişkilerini akıl düzeyinde sürdürmesi, daima menfaatimize olur. Bunun yanı sıra, Rusya, Çin ve özellikle Uzakdoğu'daki ekonomik gelişmeler de dikkatle izlenmelidir.

Çin, uyanan bir dev oldu. Dünya piyasalarına meydan okumaya başladı. Başta ABD olmak üzere, her ülke bu devin ekonomik hamlelerini dikkatle izliyor. Bizim de hesabımızı ona göre yapmamız gerekiyor. Anadolu Grubu olarak biz, Çin gerçeğini dikkatle takip ediyor, bu ülkede yatırımlara girişmeyi düşünüyoruz.

KAHRAMAN ORDUMUZLA ÖVÜNÜYORUZ

Ülkemiz, iç ve dış güvenlik bakımından kritik bir dönemde bulunuyor. Özellikle Güneydoğu'da sahnelenmek istenen ayrılıkçı eylemler, her Türk vatandaşını ciddi bir şekilde düşündürüyor. Bu konu, ülke gündeminden hiç düşmüyor.

84 yıllık Cumhuriyetimizi gözümüz gibi korumalıyız. Bugün Anadolu'da ve Trakya'da bayrağımızın dalgalandığı son Türk devletini de ebediyen yaşatabilmenin bilincinde olmalıyız.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin ebediyete kadar var olmasını sağlayacak en önemli kurum, şüphesiz Silahlı Kuvvetlerimizdir. Bu kahramanlar ocağı kurumun adını ne zaman işitem, heyecan duyarım. Bugün, dünya devletleri arasında güçlü ve kudretli bir durumda isek, bunu Türk Silahlı Kuvvetleri'nin mükemmelliğine borçluyuz.

Türk Silahlı Kuvvetleri, 27 Mayıs 1960 tarihinden günümüze, ülke yönetiminde çeşitli müdahalelerde bulundu. Olmasa, iyi idi. Ama olmuş bir kere. Bu müdahalelerden, hem halkımız, hem siyasiler, hem de Silahlı Kuvvetleri mensupları çok ders çıkardılar.

Bugün, Silahlı Kuvvetlerimiz, personel ve donanım bakımından, dosta güven, düşmana ise korku verecek bir seviyeye ulaştı. Kahraman ordumuzun bu konumunu daha da ileri götürmesi, eminim ki vatandaşlarımızın gönülden arzusudur.

BENİM VİTRİNLE HIÇ İŞİM OLMADI

Dünya ve ülke meseleleriyle ilgili naçizane görüşlerimi anılarım vesilesiyle açıklamış bulunuyor, şimdi biraz da yaşantımdan bazı kesitleri ve hayat felsefemi aktarmak istiyorum.

Öncelikle, ilk olmazsa olmazımı açıklayayım: Hiç vitrine çıkmak istemem. Gazetelermiş, televizyonmuş, magazin sayfalarıymış, oralarda yer almak, benim ve ailemin işi ve özlemi değildir. Bu

cümlemden, medyada görünen kişilerin de alınmasını hiç istemem. Ben burada, sadece ailemizin dünya değerlerine bakışı ve yaşam tarzını anlatmaya çalışıyorum.

İşime, aşkla, şevkle bağlı olmak durumundayım. Aşk dedim de, hatırıma geldi. Şüphesiz, aile aşkı ile devlet ve millet aşkını da hiç gönlümden çıkarmam.

TEMBELLERİ VE DALKAVUKLARI HIÇ SEVMEM

Duygu ve düşüncelerimi açığa vurmakta beceriksizimdir. Ama, biliyorum ki, her insanın bir duygu dünyası vardır. Benim duygu dünyamda da hep iyilikler barınsın isterim; kötülükleri ise, Allah'a havale ederim.

Hoşgörü sahibi olmaya çalışırım. Disiplin ve sadakate önem veririm. Korumacılığı pek benimsemem. İnsanların hak ettikleri yere gelmesini isterim. Tembelleri ve dalkavukları hiç sevmem. Direkt konuşan insanları takdir ederim. Adalet duygusuna çok önem veririm. Pozitif düşünür, hep ümitli olmak isterim.

Günlük yaşantıma gelince...

Yaş ilerledikçe, tembellik arttı. Gençlik yıllarımızda şafakla birlikte kalkıp, işe gitmek için yola koyulurduk. İşyerime genellikle personelden önce ulaşırdım. Bunca yılın yorgunluğu, o disipline uymamızı engelliyor. Sabahı, sporla karşıyorum. Yılın 300 gününde ya yürüyüş yapıyorum, ya da yüzüyorum. İşime, öğleye doğru gidiyorum. Bu arada öğle uykusundan fedakârlık etmemeye çalışıyorum. Holding şirketlerinin günlük iş çarkına girmiyor, sadece Holding ve Efes Pilsen yönetim kurulu toplantılarına katılıyorum. Tabii, Anadolu Vakfı'nı da hiç ihmal etmiyorum.

Gece istirahatlerim genellikle iyidir. Siyah keçi, beyaz keçi kafaya takılmazsa, rahat uyuyorum.

Hem ailemde, hem de iş çevrelerinde, beni biraz sert mizaçlı olarak

bilirler. Belki görüntüm öyle olabilir. Ama, iç dünyamda çok yumuşak tabiatlıyım. Makûl ve mantıklı düşünmeye çalışırım. İnsanı münasebetlerimde, karşımdaki kişiyi sükûnetle dinleme gayreti içerisinde olurum. Sinirlendiğim anlar, pek nâdirdir. Ama, çok fazla sinirlenirsem, ipleri koparırım.

Bana hep sorarlar; “İş hayatında muvaffakiyetin sırları nedir?” diye... Bunu birkaç maddede sıralamak istiyorum.

Başarının,

- * Birinci sırrı, dürüstlük,
- * İkinci sırrı, insanın kendi kendisini yetiştirmesi,
- * Üçüncü sırrı, pratik karar verebilme,
- * Dördüncü sırrı ise, boş vaatte bulunmamaktır.

Benim, doğru dürüst bir tahsilim yok. Ortaokulu son sınıfta terk ettim. Ama okumayı hiç bırakmadım. Kendimi, sürekli yenilemek isterim. Her fikre saygılıyım. Dinlemeyi çok severim. Karşımdaki şahsın, konuşma üslûbu ve anlatım tarzı, benim için çok önemlidir. Bir kişi, konuşmasıyla beni etkilerse, onu saygıyla dinlerim. Boş konuşana ise tahammül edemem.

Adliye kapılarını hiç sevmem, “Oraya düşenleri Allah kurtarsın” derim. Gençliğimden beri, mahkeme kapısı bilmem. Hep, uzlaşma yanlısıyım. Uzlaşmanın olmadığı yerde, kaybetme riskinin artacağını bilirim.

İzzet Bey’le yarım asırdan beri ortağız. Bu zaman içerisinde, iyi-kötü, acı-tatlı günlerimiz oldu. Ama bugünlere uzlaşarak ulaştık. İzzet Bey kızdığında, ben geri çekildim; benim kızgın olduğum zaman, o geri çekildi. Yani, uzlaşarak, yarım asrı devirdik.

Aile hayatında da öyle... 61 yıllık evliyiz, bu zaman diliminde de değerli eşim hep uzlaşmacı oldu. Yukarıda Allah var, bana tahammül gösterdi.

Bu anılar kitabım, bir otobiyografi olduğu için açıklama ihtiyacı hissediyorum. Ölçüyü kaçırıyorsam, affola... 2007 yılı itibariyle 98

kiloyum. Boyum da 1.74 m. 43 numara ayakkabı giyerim. Giyim-kuşama düşkünüm. Alışverişi kesinlikle ben yapmam. Bu ikmali, eşim ve kızlarım gerçekleştirir. Bir kravatı dahi seçmekte güçlük çekerim. O konuda tahammülsüzümdür.

Elbiselerimi ısmarlama diktiririm. Değerli dostum Yusuf Kenan, 30 seneden beri benim giyim-kuşam işlerimi halleder. Her gün sakal traşı olurum. Traş olmamayı, aile fertlerime ve topluma karşı bir saygısızlık olarak değerlendiririm. Saç traşını ise, 35 yıldan beri Küçükyalı'daki mütevazı bir berber dükkanında yaptırırım.

38 YAŞINDA, KARLOVY VARY'İ KEŞFETTİK

Seyahati çok severim. Bugüne kadar dünyanın dört bir köşesine gittim, diyebilirim. Tabii bu arada, iş görüşmeleri nedeniyle yaptığım yurtdışı seyahatlerini de hayli azalttım. Şirketlerimizde görevli profesyonellerle, ailelerimizin ikinci, hatta üçüncü nesli bu işi üstlendiler. Bizler ise, iş çarkının işleyişini bir bakıma uzaktan seyrediyor, yılların yorgunluğunu istirahatle çıkartıyoruz.

Sağlığıma önem veririm. 1967 yılından beri eşimle birlikte Çek Cumhuriyeti'nin Karlovy Vary kaplıcalarına gidip geliyoruz. Burada, hem sağlığımızı kazanıyor, hem de kafamızı boşaltıyoruz.

Gençliğimizde sağlığın kıymetini bilmedik, 40 yaşına merdiven dayayınca, kendimizi frenledik, yaşamın kıymetini anladık. Bu arada Karlovy Vary'yi keşfettik. 40 yıldan beri bu muhteşem tesislere muntazaman devam ediyoruz.

Eşim Suzan Hanım'la birlikte her yıl ilkbaharda ve sonbaharda üçer hafta süre ile Karlovy Vary'de kalıyoruz. Bilindiği gibi Büyük Atatürk de Bulgaristan'da askerî ataşe iken rahatsızlanmış ve tedavi amacıyla bu tesisleri gelmiş.

Şimdi bu Karlovy Vary'nin varlığını nasıl keşfettim, ona temas etmek istiyorum.

İş hayatımın onuncu yılında, içkiyi biraz fazla kaçıırıyordum. Bir ortağım beni, Tepebaşı'nda muayenehanesi olan doktor bir dostuna götürdü. Doktor beni muayene etti, "Karaciğerin büyümüş. Senin mutlaka Karlovy Vary'e gitmen gerekir." dedi. Sonradan öğrendim ki, ortağım bana bir oyun kurmuş. Karaciğerimin büyümesi filan söz konusu değilmiş. Tabii, bu tatlı bir oyundu. İyi ki bu oyuna kanmışım.

Eşim ve dostlarımla birlikte yıllardan beri bu güzelim tesislerin vazgeçilmez müvadimleriyiz. Yılda iki defa kür yapıyor, çok sağlıklı bir şekilde ülkemize dönüyoruz. Karlovy Vary, ormanlar içerisinde küçük bir şehir. Şifalı, içme ve kaplıca suları var. İçme suyu ile iç organlarımızı temizliyor, kaplıcalarında ağrıdan, sızıdan kurtuluyoruz.

KARLOVY VARY, BİZİM İKİNCİ ADRESİMİZ OLDU

Çek Cumhuriyet'nin başkenti Prag'a 140 km. mesafedeki bu yalancı cennet, bizim için adeta bir sığınak oluyor. Karlovy Vary'e giderken, hem arkadaşlarımla takım oluşturuyor, hem de beraberimde bol bol kitap götürüyorum.

Yıllardan beri aynı odada kalıyoruz. Hatta o kadar ki, eşyalarımızın bir kısmını otelde bırakıyoruz. Otel personeli ile adeta akraba olduk. Buraya ikinci adresimiz de diyebilirsiniz.

Günde orman içerisinde 3 saat yürüyüş yapıyorum. Sanki oksijen çadırında yaşıyorum. Kafamı meşgul edecek meselelerden uzak duruyor, rahat uyku uyuyorum. Karlovy Vary'i keşfetmeden önce, iş icabı yılda üç-beş defa Prag'a gider gelirdik. Ama şimdi, Prag'da uçaktan iner inmez hiç şehre girmeden bu şirin kaplıca şehrine kendimizi atıyoruz. Bu yaşantı da bizim için adeta bir doping oluyor.

Günlük yaşantım içerisinde, yürüyüş ve yüzmeden söz etmişim. Özellikle yaz aylarında, fırsat buldukça ailece Göcek'e gider, Akdeniz'de ve Ege'de Mavi Yolculuk yaparız. Denizden, doyasıya istifade etmek için sürekli vesileler yaratırım.

İBADETİMİZİ, YÜCE ALLAH İÇİN YAPARIZ

“İbadet de, kabahat de gizlidir.” derler. Amenna... Ailece inancımızın tam oluşu, beni mânen çok mutlu kılıyor. Aşağı yukarı 13 yaşından beri oruç tutuyorum. Askerlikten sonra cuma namazlarına, ardından da sabah namazlarına başladım.

Allah, kutsal toprakları ziyareti de nasip etti. Önce 1991 yılında Umre’ye, ardından da 2005’te Hac ziyaretine gittim. Eşim, bu konuda çok daha hassastır; beş vakit namazını kılar. İnancımızı ve ibadetimizi, Yüce Allah için yaparız. Kimseyi inancından dolayı eleştirmeyiz ve kınamayız.

Aile ocağında, hoşgörülü bir ortamda büyüdüm. Annemden ve babamdan hiç dinî taassup telkinleri almadım.

Yetişmemde ve hayat felsefemin oluşmasında, en büyük rolü üstlenen değerli babam Hacı Mehmet Yazıcı’yı, 22 Mayıs 1982’de kaybettim. Şüphesiz ailemizin ilk büyük kaybı, sevgili annem Naciye Yazıcı’nın 1943 yılında aramızdan ayrılmasıydı. 6 Mart 1970 tarihinde ise, hiç beklenmedik bir anda büyük ağabeyim Mustafa Yazıcı Allah’ın rahmetine kavuştu. 2 Nisan 1997 tarihinde de Nuri ağabeyimi kaybettik. Aile büyüklerimi daima rahmetle, minnetle ve özlemle anıyorum.

Şüphesiz, sağlıklı düşünen her insan, doğum ile ölümün kaçınılmaz olduğunu bilir. Önemli olan, bu iki kilometre taşının arasını iyi değerlendirebilmektir. Hayatta büyük başarılar imza atabilen insanların, ölüme korkusuz gideceğini, taş üzerine taş koymamış kişilerin ise, ölümden korktuğunu düşünürüm.

Gerçekleri gizlemeye veya görmemezlikten gelmeye ne gerek var? Dolu dolu yaşadık, olgunluk çağıma ulaştık. Bugünleri sağlık ve mutluluk içinde görebilmiş olduğumuz için Yüce Allah’ıma binlerce şükür, diyor, sağlık ve mutluluğu, tüm kullarına nasip etmesini diliyorum.

İzzet Özilhan: “Kâmil Yazıcı ile 57 Yıllık Ortağız. Var mı Başka Örneği?..”

İş hayatında ortaklığa başlamak kolay, ama onu yürütmek zordur. Batı toplumlarında iş ortaklıkları, sıkı kurallara bağlanmıştır. Bu tip şirketler, uzun ömürlüdür. Doğu toplumlarında ve bizde ise, ortaklıkların ömrü kısadır. Çünkü, ortaklar arasında bir süre sonra anlaşmazlık çıkar, iş bozulur. İzzet Bey’le biz, 57 yıl önce kurduğumuz ortaklığı, “ortak akıl”la yürütmeyi başardık.

Evrendeki düzen, karşılıklı yardımlaşma ve dayanışma üzerine kurulmuştur. İşte bu nedenle insanlar, hayatiyetlerini sürdürebilmek için daima kendilerine bir eş ve arkadaş ararlar.

Eşimi, genç yaşta buldum. Asker ocağına gitmeden, çoluk çocuğa karıştım. İstanbul’a geldim, gözüm açıldı. Bu büyük kentte, büyük düşünmeye başladım. “Boğulacaksan, büyük denizde boğul.” derler ya, işte öyle bir düşünce tarzı...

1950’li yılların başında, İzzet Özilhan’la tanıştım, dost oldum. Sonra bu dostluk, bizi iş ortaklığına götürdü. “Ticarette insanları seçerken dikkatli olun, yoksa zarar edersiniz.” öğüdüyle büyümüştüm. İzzet Bey’in kimliği ve kişiliği, bana yeterince güven vermişti. Geçen yarım asırda, bu güven, aramızda adeta âbideleşti. İçinde yaşadığımız iş âlemi de, ortaklığımızı “örnek” olarak gösterdi. Şimdi sözü, değerli ortağım İzzet Bey’e ve oğlu sevgili Tuncay Özilhan’a bırakıyorum:

İZZET ÖZİLHAN: “KÂMİL BEY’LE BİZİM ORTAKLIĞIMIZDA DEĞİŞİK FİKİRLERE SAYGI ESASTIR”

Ortaklık, karşılıklı güven, dayanışma ve özveri ister. Biz, bu “olmazsa olmazlar”ın hepsini ortaklık masasına koyduk. Zaman içerisinde ortaklığımızı kurumlaştırmak için büyük çaba harcadık ve başardık.

İzzet Özilhan

Anadolu Endüstri Holding

Kurucu Ortağı

Türk kamuoyunda ve iş âleminde Kâmil Yazıcı ile birlikte gerçekleştirdiğimiz ortaklıktan söz edilirken, bizlere “Efsane ortaklar” denilir. Doğrusu bu sıfat, çok hoşuma gidiyor. Zaman zaman gazeteciler de bu ortaklığı anlatmamı istiyorlar. Ben de kendilerine, “Nesini anlatayım ki? Görmüyor musunuz, 50 yılı devirmişiz. Türkiye’de, bu kadar uzun ömürlü bir başka ortaklık var mı?” diyorum.

Ortaklık; karşılıklı güven, dayanışma ve özveri ister. Biz, bu “olmazsa olmazlar”ın hepsini ortaklık masasına koyduk. Zaman içerisinde ortaklığımızı kurumlaştırmak için büyük çaba harcadık. Bunda da muvaffak olduğumuzu zannediyorum.

Kâmil Bey’le bizim ortaklığımızda, değişik fikirlere saygı esastır. Her fikre açığız. Meseleleri, enine boyuna tartışır, profesyonellerin fikirlerini alır, en sağlıklı kararı vermeye çalışırız.

İş hayatında, benim hesabî olduğum söylenir. Doğrudur. Kâmil Bey’in de atak olduğu tesbitine yer verilir. O da doğrudur. Biz, her işte birbirimizi tamamlarız. Müessesemizin büyümesi, ülkemize hizmet etmesi için büyük çaba harcarız.

Yarım asır sonra ulaştığımız konumdan çok memnunuz. Geçen yıllarda, inişli-çıkışlı dönemler yaşadık. Sabrettik. Azmettik. Allah’a şükür, bugün Türkiye’mizin üretim bakımından büyük, yönetim bakımından saygın bir müessesesini oluşturduk. Şimdi, ülke sınırlarını da aştık, dünya devleriyle işbirliğine giriştik. Mutluyuz ve gururluyuz.

TUNCAY ÖZİLHAN: “KÂMİL BEY; ÇOK İYİ BİR İŞVEREN VE ÇOK İYİ BİR ORKESTRA ŞEFİDİR”

Şirketlerimizin yönetim kurulu toplantılarında, diyebilirim ki dersine en iyi çalışıp gelen kişi, Kâmil Bey'dir. Önündeki not kağıtlarının altını çizer, hem de yeşil kalemle... Toplantılarda, herkese söz verir, dinler ve tartışma açar.

*Tuncay Özilhan
Anadolu Endüstri Holding
Yönetim Kurulu Başkanı*

Kâmil Bey... Kâmil amca... Kâmil ağabey...

Bilmem ki, Sayın Kâmil Yazıcı'dan söz ederken, kendilerini hangi sıfatla ansam... Bu değerli büyüğüm, iş hayatımızda “Kâmil Bey”dir, özel yaşamımızda ise “Kâmil amca”...

Kâmil amcamın ve babamın iş tezgâhlarında, yanlarına adeta kısa pantolonlu dönemimde gitmişim. Aradan yıllar, yıllar geçti. Her üçümüz birlikte yaşlandık. Şimdi, Kâmil amca, artık benim “Kâmil ağabeyim” oldu.

Sayın Kâmil Yazıcı'nın anılar kitabına konuk olmak, benim için gerçekten heyecan verici, büyük bir onur.

Kâmil Bey'in ve babam İzzet Bey'in rahle-i tedrisinde yetişmiş olmaktan dolayı, hem çok mutluyum, hem de gururlu...

1947 doğumluyum. Yani, 2007 yılı itibariyle 61. yaşımın kapısını çalmış bulunuyorum. Geride kalan 60 yıldan, yedi yıl çıkarıyorum ve yaşam filmimi geriye doğru sarıp, geçen 53 yılın bendeki görüntülerini şimdi sizlere sunmaya başlıyorum.

Yıl 1954. Günlerden, 2 Mayıs Pazar. Beyoğlu'nda oturuyoruz. Taksim İlkokulu'nun birinci sınıf öğrencisiyim. Ülkemizde, Milletvekili Genel Seçimleri yapılıyor. Annemle babam, oylarını

kullanmak için sandık başına gidip geldiler. Onlar, Beyoğlu'nda son defa oy kullandılar. Çünkü, artık İstanbul'un Avrupa Yakası'ndan, Asya Yakası'na, Suadiye'deki Karakol Sokak'ta Hilmi Hamamcı Bey'in evine kiracı olarak taşınıyoruz.

KÂMİL BEY'İN HÂFİZAMDAKİ İLK FOTOĞRAF KARESİ...

Kâmil Bey'le ilgili ilk fotoğraf karesi, işte o gün hâfizamda yerini buluyor. Çünkü, bu taşındığımız evin giriş katında Kâmil Bey'ler oturuyor. Ev sahibi Hilmi Bey'ler orta katta otururken, biz de üst kata taşınıyoruz.

Beyoğlu'ndaki evimizin eşyalarını kamyonu yüklediler. Biz de arabayla kamyonu takip ederek, yeni evimize geldik. Bilmiyorum, Kâmil amca ile daha önce karşılaştık mı? Ama, bu kadarını hatırlayabiliyorum. O ilk günün anılarından bugün hatırlayabildiğim iki kişi daha var; Kâmil amcanın kızları Fazilet ve Gülten... Daha sonra Osman ve küçükleri dünyaya geldi.

Suadiye'ye taşındığımız zaman, bizim aile nüfusumuz dört kişi idi. Annem, babam, benden dört yaş küçük olan kızkardeşim Tülay'la birlikte yeni bir hayata başladık. Aslında ailemiz, sekiz yıldan beri İstanbul'da yaşıyordu.

9 Temmuz 1947'de Kayseri'nin Develi ilçesinde dünyaya gelmişim. O gün, babam, gurbette çalışıyormuş. Doğumumu kendisine telgrafla bildirmişler. Aynı yıl, İstanbul'a taşınmışız. Beni, Develi'den kundakta getirmişler. Önce Beyoğlu'na yerleşmişiz, orada da birkaç ev değiştirmişiz.

Tekrar tazelemek istiyorum; 2 Mayıs 1954 tarihine kadar hafızamda Kâmil Bey'in hiç fotoğraf karesi yok. Oysa, Kâmil Bey'le babam, 1950 yılında ortak işlerini kurmuşlar. Tepebaşı'nda dükkanları vardı. Ben de o dükkana gider gelirdim. Ama bugün, Kâmil Bey'i o dükkan ortamında hatırlayamıyorum.

Suadiye Karakol Sokak'taki yeni evimize taşınmakla, iki ortağın iş

hayatının yanı sıra, aile hayatı da adeta içiçe oldu. Çünkü, Kâmil Bey'lerle birlikte beraber yedik, beraber içtik... Çocuklarıyla beraber büyüdük. Uzunca bir süre, neredeyse tek bir aile gibiydik.

Kâmil Bey'ler, daha sonra Bostancı'ya taşındılar, biz de Bağdat Caddesi'ne...

Suadiye'deki komşuluğumuzu dün gibi hatırlıyorum. O evimizin içini dışını, hiç unutamıyorum. Kâmil Bey'in sarı renkli Rambler markalı otomobili, hep gözümün önünde duruyor.

O yıllarda, özel otomobiller, parmakla sayılacak kadar azdı. Araba sahibi olmak, bir ayrıcalıktı. İşte o nedenle, Kâmil Bey'in sarı arabası, hâfizamda hiç silinmeyecek yerini aldı. O otomobili, Kâmil Bey, hâlâ muhafaza ediyor. Müzelik bir otomobil...

İki ailenin çocukları, hep beraberdik; ailenin büyükleri de öyle... Kâmil Bey, Suzan Hanım, annem, babam, kızkardeşim ve Kâmil Bey'in çocuklarıyla birlikte geçen o güzel yıllar, akıp gitti.

BİZ TRENİ DEĞİL, TREN BİZİ KAÇIRDI

Bizlerin, Anadolu Yakası'nda oturduğu yıllarda, Bağdat Caddesi ve çevresi adeta sayfiye semti gibi idi. İstanbul'da yaşam, ağırlıklı olarak Avrupa Yakası'nda sürüyordu. Hele hele, bugün İstanbul'u tüm Anadolu'ya bağlayan E-5 karayolunun çevresi, kuş uçmaz, kervan geçmez tarla idi. Şehir, Bostancı-Küçükalyalı'da sona eriyordu.

İşte öyle bir dönemde, Develi'den İstanbul'a gelip, bizde misafir olan dedemi, trenle Kayseri'ye yolcu edecektik. Suadiye'deki evimizden otomobille Bostancı İstasyonu'na geldik. Arabamızı park ettik. Dedemle birlikte biz de trene geçip oturduk. Tren bir anda kalktı. Biz, inmeye fırsat bulamadık.

Kayseri treni, Kartal'da durdu. Kâmil amca ve babamla birlikte trenden indik. Ortada kalmıştık. Arabamız, Bostancı İstasyonu'nda idi. Ancak, Kartal'dan Bostancı'ya vasıta bulmak mümkün değildi.

Günümüzde, yoğun bir şekilde fabrikaların olduğu bölgeden, bugünkü E-5 karayoluna çıktık. Bu yol, inşâ halindeydi. Akşamın karanlığında yürümeye başladık. Bir Allah'ın kulu geçmiyordu.

Çok yorulmuştuk. Önümüzde daha uzun bir yolumuz vardı. E-5 karayolu inşaatının şantiye binasına kadar ulaştık. İnşaat görevlisi bir kişiyi, uykusundan uyandırdık. Kendisine ricada bulunduk. Bizi, şantiye arabasıyla Bostancı'ya kadar ulaştırdı.

Dedemi uğurlamak için Bostancı İstasyonu'na giderken, hava henüz kararmak üzereydi. Eve döndüğümüzde ise, saat gecenin 1'i olmuştu. İşte, 1950'li yılların ikinci yarısında, İstanbul böyle idi.

O yıllarda, Demokrat Parti iktidardaydı. Tüm Türkiye'de olduğu gibi, İstanbul'da da yoğun bir yol yapım çalışması vardı. Bir başka ifade ile, İstanbul tam bir şantiyeye dönüşmüştü.

“Ulaşamadığınız yer, sizin değildir.” özdeyişinin önemini, önce rahmetli Başbakan Adnan Menderes kavramıştı. Menderes, ülke çapında yol inşaatlarını başlattı. Bu hamleyi, Başbakan Süleyman Demirel'in yol çalışmaları izledi; onu da, Başbakan Turgut Özal'ın ekspres yol hamlesi...

İŞYERİMİZLE BİRLİKTE BÜYÜDÜM

Öğrencilik yıllarımda, babamların iş yerlerine gidip gelmeye başladım. O günlerden iş yeri olarak hatırladığım yer, Mısır Çarşısı'nı geçtikten sonra, Tahtakale'deki bir dükkan... Bu dükkan, babamların ithalat yaptıkları bir iş yeri idi. Tenceresinden, tabağından, çatalından, bıçağından, parti parti mallar gelir, onlar satılırdı. Bu iş yerinin bir katı da oyuncak mağazasıydı. Tabii benim en çok ilgimi çeken yer de orasıydı. Oyuncak katını, bugün dahi çok ayrıntılı bir şekilde hatırlıyorum.

Babamların iş yerine gidip gelirken, dükkanımızın önünde benim önüme de bir tabla verirlerdi. Orada çerçilik yapardım. Oyuncak satardım. Dükkanımızın karşısında, zaman zaman bize yemek de

yapan bir Hacı amca vardı. Babam, ona gizlice para verir, Hacı amca da benden oyuncak almış. Bu alışveriş sırasında, ben çok keyiflenirdim. Oyuncakları sattıkça, aldığım tüm paranın bana ait olduğunu zannederdim. Ancak, oyuncuğun maliyet parasını babamlara verirken, kârı kendime ayırırdım. Çok az miktarda kâr kaldığını gördükçe, kendi kendime, “Çok ucuza çalışıyormuşum.” derdim.

O yıllarda, Mısır Çarşısı'ndaki iş yerinde, Kâmil amcamla babamın, Kâmil Horozoğlu isimli bir ortakları vardı. Daha sonra bu ortaklarından ayrıldılar. Bu arada başka bir iş yerine geçtikler. Bu yeni iş yerinde, biraz daha büyüdüler, geliştiler. Bu sırada, Skoda Oto distribütörlüğünü aldılar. Ardından da, Sirkeci İstasyonu'nun karşısındaki hana geçtiler. O binayı çok net hatırlıyorum. Çünkü bu son iş yeri, benim de sık gittiğim bir yer oldu.

Sirkeci'de, hem ithalat, hem de motosiklet işi çok gelişti. Yeni iş yeri, Skoda kamyonetleri ile Jawa motosikletlerinin ithalatının yapıldığı, bayilerin oluşturulduğu bir merkez haline geldi. Tabii bu arada Sirkeci de, bir çok ünlü işadaminin yetiştigi ve geliştiği bir semte dönüştü.

Kâmil Bey, Sirkeci'deki binanın üst katındaki bir odada çalışırdı; babam İzzet Bey ise, alt katta... Babamın hemen yakınında ise, Kâmil Bey'in ağabeyi Nuri Bey'in ofisi vardı.

Lise öğrenimimi, Moda'daki Fransız Saint Joseph Lisesi'nde yaptım. O günlerde, babamların iş yerine daha sık giderek, okulda öğrendiğim Fransızca ile yazışmalarında yardımcı olmaya başladım.

Sirkeci'deki iş yerimiz, yaz aylarında çalıştığım, hayatın tüm tecrübeleriyle karşılaştığım bir yer oldu. Bu yıllarda ithalat, yavaş yavaş zorlaştı, montaj sanayii dönemi başladı.

27 Mayıs 1960 İhtilali'nden sonra, yani 1961 ve 62'de, bizimkiler Skoda kamyonetleri ile Jawa motosikletlerini pazarlamaya devam ettiler ve işin hacmini de genişlettiler. Güzel para kazanıyorlardı. Ancak, Türkiye'nin döviz problemleri de devam ediyordu. O dönemde, ülke yöneticileri, koruma disiplini içinde montaj sanayiini destekleyerek, ilk sanayici kavramlarını oluşturmaya başladılar.

Anılarımın başında anlattığım E-5 macerasından sonra, bu önemli karayolu tamamlandı ve şehir, Kartal'a doğru büyümeye başladı. Biz de, Kâmil Bey ve babamla birlikte bu karayolunun çevresinde arsa aramaya koyulduk.

Bizim arsa aradığımız yıllarda, henüz Boğaziçi Köprüsü yapılmamıştı. İstanbul'un iki yakası arasında ulaşım, çok güç şartlar altında yürütülüyordu. Pazarımız, Anadolu'da idi. Başta rahmetli Nuri Yazıcı olmak üzere, Kâmil Bey ve babam, Anadolu'yu karış karış gezerek, sattığımız ürünler için bayilikler oluşturuyorlardı.

Nuri Bey, Anadolu seyahatlerinden her dönüşünde, çalışmalarını ve izlenimlerini anlatır, ben de kendisini ilgiyle dinlerdim. Nuri Bey'in anlattıkları, bende heyecan yaratıyordu.

İşi sevmiştim. Özellikle yaz aylarında, sürekli babamların iş yerinde çalışmaktaydım. Okul dönemlerinde de, fırsat buldukça yine işe gitmeyi ihmal etmiyordum. İşe gitmem konusunda, hiçbir zorlama olmadı. Çünkü, isteyerek gidiyordum. Bu iş hayatı, çocukluktan gençlik çağına geçişimde, benim için biraz da eğlence olmuştu.

BABAM VE KÂMİL AMCAMLA BERABER YAŞLANDIK

Çocukluğumu yaşadığım yıllarda, öyle sokakta oynama imkanı da fazla yoktu. Dolayısıyla, enerjimi iş yerinde kullanıyor, bunu yaparken haz duyuyordum.

İş yerindeki mallar, Anadolu'ya sevk edilmeden önce, itinalı bir şekilde ambalajlanırdı. Ben de, bu malları, önce dikkatlice kağıtlara sarar, daha sonra sandıklara yerleştirirdim. Sandık kapaklarını çivileme konusunda da yardımım olurdu. İş bununla da bitmez, bu sandıklara bir de çember çekilirdi. O işte de rol alırdım.

Tahtakale'deki iş yerinde çıraklık dönemimi yaşadım; Sirkeci'de ise kalfalık... Zaman zaman düşünüyorum da, gerek Kâmil Bey, gerekse babam İzzet Bey, gencecik yaşlarında iş adamı olmuşlardı. Biz de, kendilerine çıraklık yapıyorduk. Hep beraber büyüdük, yaşlandık.

Gerek Kâmil Bey'in, gerekse İzzet Bey'in bendeki emekleri çok fazla. Gerçekten çok uğraştılar. Bir şeyler öğrenmemi istediler. Tabii o bir şeyler, hayatın ta kendisi idi. Diyebilirim ki, işin içerisinde yoğruldu.

Bir yandan öğrenimim devam ediyordu, bir yandan da kıyısından köşesinden iş hayatım... Üniversitede, "68 Kuşağı" denilen dönemin öğrencilerindenim. Düşünebiliyor musunuz, bu dönemde, kavga vardı, dövüş vardı, hatta savaş vardı. Çok kritik bir dönemdi. Üniversiteler, yılda sadece 2-3 ay açık olabiliyordu.

BAYİLERİMİZ, KALE KOMUTANLARIMIZDIR

Kâmil amcamı, hem iş hayatında, hem de ev yaşamında izleme imkanı buldum. Sonuç olarak şunları söylemek isterim.

Kâmil Bey, gerçekten çok hatırlanmaz bir kişidir. Geniş dost kitlesi vardır. Beşerî münasebetleri çok güçlüdür. Yedirmesini, içirmesini, muhabbeti çok sever. Dostlarının sıkıntılı günlerinde de hep onların yanında olur.

İş hayatında Kâmil Bey'in kendine has prensipleri vardır. Toplantılara katılmadan önce, çok ciddi bir hazırlık yapma ihtiyacı hisseder. Onun için, kendisi, daha önceden bilgilendirilir.

Şirketlerimizin yönetim kurulu toplantılarında, diyebilirim ki dersine en iyi çalışıp gelen kişi, Kâmil Bey'dir. Önündeki not kağıtlarının altını çizer, hem de yeşil kalemle... Toplantılarda, herkese söz verir, dinler ve tartışma açar.

Anadolu Grubu'nda kararlar, genellikle oybirliğiyle alınır. Profesyonel yönetim kurulu üyeleri, fikirlerini açık bir şekilde ifade ederler. Şayet onlar fikir beyan etmezlerse, Kâmil Bey, kendilerini fikir beyanına davet eder.

Grubumuzun, devlete karşı sorumlulukları konusunda çok hassasız. Bunu, hem Kâmil Bey, hem de babam İzzet Bey titizlikle

takip ederler. Personelimizin tümü SSK kapsamındadır. Çalışanlarımız, sendikalara girme konusunda özgürdürler.

Bayilerimiz, bizlerin kale komutanıdır. Kâmil Bey de, babam İzzet Bey de, yıllarca fırsat buldukça bu kale komutanlarını ziyaret etmişlerdir. Onların düşüncelerine ve önerilerine çok değer veririz. Çünkü, ürünlerimizi tüketiciye ulaştıran tek merci, bayilerdir. Kısacası onlar, bizim elimiz ve ayağımızdır. Bir başka ifade ile, piyasadaki temsilcilerimiz...

Kâmil amcamın anılar kitabı vesilesiyle, cümlelerimi şöyle tamamlamak istiyorum. Kâmil Bey, çok iyi bir işveren ve çok iyi bir yöneticidir. İşine titizdir. Affedicidir. Tabii, “olmazsa olmazlar”ı da vardır. Ama şuna inanır ki, her insan hata yapabilir. Önemli olan, o hatadan ders alınıp, bir daha yapılmamasıdır.

Anadolu Grubu’nun profesyonelleri, Kâmil Bey’in düşünce tarzından çok etkilenmiştir. Onun kültüründen ders çıkarmıştır.

Kısacası Kâmil Bey, çok iyi bir orkestra şefidir.

“Bir Memleketin Yükselmesi, Ev ve Aile Muhabbetine Bağlıdır.”

Bizim ailemiz, bir büyük ailedir. Bu aile yuvası, benim için huzur kaynağıdır. Aile fertlerimiz; eşim, altı çocuğum, gelin ve damatlarımla torunlarımdan oluşuyor. Tabii bu arada, değerli eşim Suzan Yazıcı'nın ailemize kazandırdığı, okuttuğu ve ev-bark sahibi yaptığı evlâtları da sayarsak, işte bahsettiğim o büyük aile ortaya çıkıyor. Şimdi söz sırası, ailemizdeki “Ortak Akıl” fertlerinde...

Bilindiği gibi, aile dediğimiz olgu, toplumun en küçük sosyal birimidir. Ünlü bir yazar, “Bir memleketin yükselmesi, ev ve aile muhabbetine bağlıdır.” demiş. Evet, ev ve aile muhabbeti... Yani kısacası, aile düzeninde var olan veya var olması gereken ahenk...

Zaten, bir ailede ahenk bozuldu mu, o hava hemen çevreye, daha sonra toplumun çeşitli katmanlarına yansıyor. Bu huzursuzluk, dalga dalga büyüyor ve her şeyi, ama her şeyi etkiliyor.

Bizim ailemiz, bir büyük ailedir. Bu aile yuvası, benim için huzur kaynağıdır. Aile fertlerimiz; eşim, altı çocuğum, gelin ve damatlarımla torunlarımdan oluşuyor. Tabii bu arada, değerli eşim Suzan Yazıcı'nın yıllardan beri ailemize kazandırdığı, okuttuğu ve ev-bark sahibi yaptığı evlâtları da sayarsak, işte bahsettiğim o büyük aile ortaya çıkıyor.

Kitabımıza, “Ortak Akıl” adını verdik. O ortak aklın karesinde, sevgili eşim ve evlâtlarım da var. Şimdi biraz da onları dinleyelim:

SUZAN YAZICI: “İYİ Kİ AİLELERİMİZ, BİZİ BİRBİRİMİZE MÜNASİP GÖRMÜŞ”

Evlâtlarımız, bizler için, “Muhteşem İkili” diyor. Ben böyle bir ifade tarzından büyük mutluluk duyuyorum. Kâmil’siz bir yaşam düşünemiyorum; biliyorum ve inanıyorum ki, O da öyle düşünüyor.

*Suzan Yazıcı
Kâmil Yazıcı’nın Eşi*

Değerli eşimin anılar kitabının ilk bölümlerinde evlilik hikâyemizi sizlerle paylaşmıştım. Evliliğimizin ardından, ilk evlâdımız Hidayet’in doğumu ve vefatı, bu arada ikinci evlâdımız Fazilet’in ailemize katılışını nakletmeye çalışmıştım. Şimdi, geçen 57 yıl içerisinde yaşadığımız dönemi, satır başlarıyla anlatmayı sürdürmek istiyorum.

Evet, nerede kalmıştık...

Kâmil, iki yıllık askerlikten sonra Aksaray’a dönmüş, Fazilet de, iki yaşını tamamlamıştı. Bir süre sonra, ikinci kızımız Gülten’e kavuştuk. Henüz 21 yaşındaydım ama, iki çocuk annesiydim. Kısa zamanda dört nüfuslu bir aile olmuştuk. Ama Kâmil, Aksaray’da iğreti duruyordu. İstanbul’da askerlik yaparken, çok iyi anlaştığını söylediği bir dost ve iş arkadaşı bulmuştu. Dolayısıyla, İstanbul’a taşınmamızı istiyordu. Bu kararını hemen hayata geçirdi ve 29 Ekim 1952 günü, kucağımızda iki çocukla, yeni bir hayat kurmak üzere İstanbul’a göçtük.

Bizi, Aksaray’dan İstanbul’a, kayınpederimin otomobili ulaştırdı. Gülten, henüz beş aylıktı. Yol boyunca benzin istasyonlarında duruyor, çocuğumuzun mamasını yedirdiyordum.

Uzun bir yolculuktan sonra, İstanbul’a ulaştık. O güne kadar benim dünyamda sadece iki şehir vardı: Nevşehir ve Aksaray. Bir anda kendimi koskoca İstanbul’da buldum.

İstanbul’a gelince, muhteşem bir şehirle karşılaştım. Küçük bir şehirden, büyük bir şehire gelmenin heyecanını yaşıyordum.

Hayatımda ilk defa deniz ve vapur görüyordum. Yollarda vızır vızır işleyen otomobiller, adeta başımı döndürüyordu. Bunun yanı sıra, modern bir evde yaşama kavuşmanın da mutluluğu içerisindeydim.

İstanbul'da, Şaşkınbakkal'daki bir eve yerleştik. Etraf bomboştu. Yakınımızda, sadece Kâzım Özalp Paşa'nın evi vardı. Mahallemizde ev olmadığı için, çevrede koyun otlatırlardı.

Aksaray'dan İstanbul'a gelirken, yanımıza hemen hemen hiçbir eşya almamıştık. Rahmetli kayınpederim, bana bu konuda şunları söylemişti: "Dayımın kızı; hiç telaşlanma, Aksaray'dan hiçbir şey alma. Buradan, İstanbul'a boşu boşuna eşya taşıma. Ben, sana, oradan her şeyi temin ederim."

Şaşkınbakkal'daki evimiz, yepyeni, pırıl pırıl bir bina idi. Mahallenin en güzel eviydi, diyebilirim. Binanın bir katında biz, bir katında da eşimin ortağı İzzet Özilhan Beyler oturuyordu.

YEPYENİ DÜNYAMIZI, İSTANBUL'DA KURDUK

Kâmil, çok yoğun bir iş temposu içerisinde, sabah erkenden İstanbul Yakası'ndaki iş yerine gidiyor, geç saatlerde yorgun-argın geliyordu. Kâmil, bu yoğunluk içinde iş imkânlarını geliştiriyor, bizlerin, mutlu ve huzurlu bir ortamda yaşaması için büyük çaba sarfediyordu.

Şaşkınbakkal'daki ilk kira evinde 10 yıl oturduktan sonra, bu defa 11 yıl oturacağımız Bostancı'daki bir yalıya, yine kiracı olarak geçtik. Çocuklarımız küçüktü. Kâmil, onların denizden yararlanabilmesi için böyle bir yalıyı seçmiş, her şeyimiz tam ve mükemmel olmuştu. Ancak, bu yeni yaşam düzenimizde, vitrine çıkmak istemiyorduk. Her şeyi ölçüsünde yapmak için özen göstermekteydik. Hayatımızda lüks ve israf yoktu. Bunu, ileride de bir hayat tarzı olarak sürdürecektik.

Zaman içerisinde, ufak tefek sıkıntılarımız da kayboldu. Her türlü imkânın olduğu bir yaşam standardına ulaştık. Tek gayemiz, çocuklarımızı en iyi şekilde yetiştirebilmektir.

Kâmil'in iş yoğunluğu nedeniyle, O'na, evde huzurlu bir ortam yaratmak istiyordum. İşte bu çabamı, 61 yıldan beri kesintisiz sürdürdüğümü bizzat eşimden işterek, mutlu oluyorum. Kendisi de, çocuklarımızın gönlümüzce yetişmesi için onların üzerinde tatlı-sert bir otorite kurmuştu.

Bu arada görev bölümü yaptık; ev idaresi ve evlâtlarımızın tüm sorumlulukları benim üzerimdeydi. Bunu da, seve seve yapıyordum. Zamanla, Kâmil'in ruh halini yüzünden okumaya, evdeki hareket tarzımızı da, bu ifadelerine göre düzenlemeye başladım.

KÂMİL, BENİ KISKANDI, MAKYAJI YASAKLADI

Eşim; çok doğru, dürüst, çalışkan ve işini seven bir yapıya sahip. Kendisi iyi bir baba, iyi bir eş... Aynı zamanda, çok hırçın, titiz tarafları olan bir kişi...

Kâmil, oldum olası asabî mizaçlı idi. Şimdi maaşallah, artık melek oldu. Durdu, oturdu. Gençliğinde, beni çok kıskanırdı. Huysuzluk yapardı. Bir yere gittiğimiz zaman, bu huysuzluğunu hemen belli ederdi. Kıskançlığımı sözle ifade etmezdi ama, ben tavrından anlardım.

Eşim bana, 61 yıllık evlilik hayatım boyunca hiç makyaj yaptırmadı. Gelin olduğum gün dahi, makyajlı değildim. Aile büyükleri de, gözüme sürme çektirmedi. İleriki yıllarda, saçımı hiç boyatmadım. Çünkü, saçımı boyatmamı, hem eşim, hem de oğlum istemedi. Doğruyu söylemek gerekirse, ben de makyajı pek sevmem. Ama şimdi, hafif bir makyaj yapıyorum; kalemle, rujla ve kremle...

Evet, yaşlarımız kemâle erdi, işte böyle itiraflar başladı... Şimdi Kâmil bana ne diyor, biliyor musunuz; “Hanım, seni çok kıskandığım için, huysuzluk yapardım.” Ben, bu huysuzluğun o kadar etkisi altında kalmışım ki, Kâmil'in istediği tavrı, artık hayat tarzı haline getirmişim. Dün ne isem, bugün de oyum, yarın da öyle olacağım. Eşim beni alsa, başında uçursa, yine değişmem.

EŞİM, CHEK-UP'A GİRDİ, BIÇAK ALTINA YATTI

Şimdi aile yaşamımızın diğer kesitlerinden başka sahneler ve eşimin diğer özelliklerini şöyle özetleyebilirim:

Kâmil, çalışmayı çok sever. Dürüstlük ve adaletli olmak, onun başlıca şiarıdır. Düşenin elinden tutmaya önem verir. Birisi bunalsa, koşar, ona imkânları ölçüsünde yardımcı olur. Ön plâna çıkmaktan hiç hoşlanmaz, gösterişi sevmez. İşte bu tabiatından dolayı da, çocuklarımız için mütevazı düğünler yaptık.

Giyimine, kuşamına çok dikkat eder. Her gün spor yapar. Bu konuda o kadar kararlı ve disiplinlidir ki, yağmur olsun, kar olsun, mutlaka dışarı çıkar. Zaman zaman buzlu havalarda, “Aman kayarsın...” diye uyarırım.

Hayat, akıp gidiyor. Hele hele büyük şehirde yaşarsanız, sanki bir dişlinin çarkları arasında eziliyorsunuz. Tabii, gençlik yıllarımı düşünüyorum da, şükrediyorum. Bizim o gençlik yıllarımız, kıtlık ve yokluk yılları idi. İnsan kırk yaşına geldi mi, ihtiyarlar sınıfına dahil edilirdi. Analarımız, babalarımız, iki büklüm gezerlerdi. Çünkü o nesil, yeterli sağlık hizmeti alamıyordu.

Günümüzde sağlık hizmetleri, şükür çok iyi bir seviyeye geldi. Biz de ailece bu hizmetlerden fazlasıyla yararlanıyoruz. Ancak Kâmil, hem muntazam sporunu yapmasına, hem yaşantısına dikkat etmesine rağmen, 1993 yılı Ocak ayında Houston’da by-pass ameliyatı olmak mecburiyetinde kaldı. Beş damarı değişti.

Kâmil’in ameliyatı, hiç beklenmedik bir operasyondur. Aile dostlarımızla ABD’de turistik bir seyahate çıkmıştık. Grupta bulunan Yahya Aker Bey, “Houston’a kadar geldik, bir check-up’tan geçelim.” dedi. Sağlık tesisleriyle ünlü bu şehirdeki, o zamanın çok revaçta olan bir hastanesinde, dahiliye mütehassısı, beni ve eşimi muayene etti, talyum testi uyguladı. Ben sağlam çıktım, ama bu test sırasında Kâmil’in göğsüne bir ağrı oturdu. Doktorlar bir anda seferber oldular, baktılar ki Kâmil’in beş damarı tıkalı...

Grup halinde gemi seyahatine çıkmıştık. Daha sonra Las Vegas'a kadar gidecektik. Kâmil'in bu âni ameliyat kararını öğrendiğimizde, sanki dünya başımıza yıkıldı. Doktorlar, "Dört damar yüzde 90, bir damar da yüzde 70 tıkalı. Ömrünüz, üç gün mü olur, üç ay mı, üç sene mi, bilinmez. Ama siz, üzerinizde bir bomba taşıyorsunuz. Derhal ameliyat olmanız gerekir." dediler.

Hemen Türkiye'yi aradık. Kâmil, yakın dostu Prof. Dr. Aydın Aytaç Bey'le telefonla görüştü. Aydın Bey de, Kâmil'in derhal ameliyat olmasını önerdi. Dolayısıyla, gruptan ayrıldık. Türkiye'den yanımıza önce oğlumuz Osman geldi, ardından da kızımız Nilgün...

Kâmil, ameliyattan sağ-salim çıktı, ama hastanede mikrop kaptığı için yarasından iltihaplar akmaya başladı. Doktorlar, bu mikrobun antibiyotiğini tesbit için epeyce uğraştılar. Uzun bir tedavi döneminden sonra, yüzümüz güldü. Velhâsıl, Amerika'da böyle sıkıntılı bir dönem yaşadık.

Amerika'daki bu hastane kâbusundan sonra, Kâmil, Türkiye'nin, Anadolu Grubu vasıtasıyla modern bir sağlık tesisine kavuşmasını istedi. Anadolu Vakfı da, birkaç yıl önce Gebze'de çok güzel bir hastane yaptırdı. Vatan ve millet için güzel bir eser oldu. Allah, bu tesislerin yokluğunu da göstermesin, kimseyi de düşürmesin.

KÂMİL, TÜRKÇE KUR'AN-I KERİM OKUR

Allah'a şükür, eşimin inancı tamdır. Kalbi tertemizdir. Hiç kimse için kötülük düşünmez. Malda-mülkte gözü yoktur, "Falanın var, benim de olsun." demez. Her sabah abdest almadan ve sabah namazını kılmadan, evden çıkmaz. Sürekli Türkçe Kur'an-ı Kerim okur. Kutsal kitabımızın Türkçesini tercih nedenini ise, şöyle açıklar: "Ben, ondan anlıyorum."

Konu buraya gelmişken, biraz da Kutsal Toprakları ziyaretimizi anlatmak istiyorum. Allah kısmet etti, iki defa Umre, bir defa da Hac ziyaretinde bulunduk. İnsan, bu Kutsal Topraklara gidince, adeta

dünyayı unutuyor; zamanın durduğunu hissediyor, vaktin nasıl geçtiğini bilemiyor. Kâbe’yi ziyarete gelen insanları şöyle bir seyrediyorsunuz; dünyanın dört bir yanından gelmiş, milyonlar, milyonlar... Rüyaya dalmış gibi oluyor, kendinizi duygu âleminde buluyorsunuz. Tabii, memlekete döndükten sonra, o rüya âleminden, o manevî atmosferden uzaklaşıyor, tekrar hayatın gerçekleriyle boğuşmaya başlıyorsunuz.

Evlâtlarımız, bizler için, “Muhteşem İkili” diyor. Ben bu ifade tarzından mutluluk duyuyorum. Kâmil’siz bir yaşam düşünemiyorum; biliyorum ve inanıyorum ki, O da öyle düşünüyor.

İyi ki, rahmetli kayınpederim, Nevşehir İçmeleri’ne gelmiş de, beni görmüş.

İyi ki, Kâmil, komşumuzun damına çıkmış da, beni görememiş.

İyi ki, ailelerimiz, bizi birbirimize münasip görmüş.

Kısacası, Kâmil’le izdivacımız, her ikimiz için de Yüce Allah’ın lütfüdür diye düşünüyorum.

EVLÂTLARIMIZIN HİKÂYESİNE GELİNCE...

Şimdi, büyük ailemize hayatıyet veren, renklendiren; dertleriyle dertlendiren, sevinçleriyle yüzümüzü güldüren evlâtlarımızın kısa hikâyelerini anlatmak istiyorum.

Evlâtlarımız, yaşları itibariyle kendilerini iki gruba ayırdılar. Birinci gruptakiler Fazilet, Gülten ve Osman; ikinci gruptakiler ise, Gülşen, Nilgün ve Hülya. Fazilet ve Gülten’in doğumlarını daha önce uzun uzun anlatmıştım. İlk evlâtlarımız, Aksaray’da dünyaya geldi. Osman’dan itibaren diğer evlâtlarımıza ise İstanbul’da kavuştuk.

Evlâtlarımızın yanı sıra, ailemizin tarihinde bir de “evlâtlıklar” sayfası var. Köylerden bugüne kadar annesi ya da babası olmayan beş

kız çocuğu alıp, onları büyüttük, okuttuk ve evlendirdik. Hepsi de bizim evlâtlarımız. Onları, kendi öz çocuklarımdan ayırdetmiyorum.

Evlâtlarımızın hikâyelerine gelince...

FAZİLET YAZICI: 20 Temmuz 1949 doğumlu olan büyük kızımız Fazilet, lise mezunudur. Fazilet'in karşısına henüz 17 yaşındayken bir kısmet çıktı. Üstün Çevik isimli bu gençle izdivacından bir oğlu, bir de kızı dünyaya geldi. Torunlarımız Deha ve Beliz, üniversiteyi bitirdiler. Fazilet, yaşamını ikiye böldü. Zaman zaman Amerika'daki kızının yanına gidiyor, zaman zaman da İstanbul'a dönüyor.

GÜLTEN YAZICI: İkinci evlâdımız Gülten'i, kayınbiraderim Nuri Bey'in oğlu Vahit Yazıcı ile evlendirdik. 2 Nisan 1952 doğumlu olan Gülten'in soyadı değişmedi, çünkü amcasının oğlu ile evlenmişti. Kızımız ve damadımız, ev düzenlerini İstanbul'da kurdular. İki çocukları var. Oğulları Okan, Amerika'da işletme tahsili yaptı, askerliğini de bitirdi. Kızları Zeynep de, aynı şekilde yüksek öğrenimini ABD'de tamamladı.

OSMAN YAZICI: Hayattaki tek erkek evlâdımız Osman, 29 Kasım 1953 tarihinde İstanbul'da dünyaya geldi, yüksek öğrenimini Amerika'da tamamladı. Öğrencilik yıllarında Lale User'le izdivaç yaptı ve genç yaşta üç çocuk babası oldu. Oğlu Kâmil ve kızı Suzan, yüksek öğrenimlerini Amerika'da yaptılar, şimdi, dedelerinin yanında çalışıyorlar. Küçük kızları Lara da, ablası ve ağabeyi gibi öğrenimini Amerika'da sürdürüyor.

GÜLŞEN BİLGİÇ: Dördüncü evlâdımız Gülşen, 24 Mayıs 1959 tarihinde doğdu. Yüksek öğrenim için ABD'ye gitti. Ancak, öğrenimini yarım bırakarak, eski politikacılardan Sadettin Bilgiç Bey'in oğlu Fahrettin Bilgiç'le evlendi. Bu izdivaçtan iki erkek çocukları oldu. Torunlarımız Ahmet ve Hidayet, öğrenimlerini ABD'de tamamladılar.

NİLGÜN YAZICI: Beşinci evlâdımız Nilgün ise, 12 Ocak 1961 doğumlu. Orta öğrenimini Kadıköy Kız Koleji'nde yaptıktan sonra, ABD'deki Atlanta Üniversitesi'ne gitti, ama o da öğrenimini yarım bırakarak, 1981 yılında Hasan Pırılıtlı isimli Endüstri Mühendisi bir

gençle evlendi. Bu izdivaçtan Mehmet isimli bir oğulları ve Yıldız adında bir kızları dünyaya geldi. Mehmet, yüksek öğrenimini ABD’de tamamladı, Yıldız ise, halen Özel Eyüboğlu Koleji’nde okuyor. Nilgün, Anadolu Grubu şirketlerinde yönetim kurulu üyesi olarak görev yapıyor.

HÜLYA ELMALIOĞLU: Altıncı evlâdımız Hülya ise, 6 Ağustos 1962 tarihinde doğdu. O da, üniversiteyi yarım bıraktı. Antalyalı Elmalıoğlu Ailesi’nin evlâtları Hakkı ile evlendi. Hülya’nın iki erkek evlâdı dünyaya geldi. Büyük oğlu Mehmet, Yeditepe Üniversitesi’nde, küçük oğlu Mahmut ise, ABD’de öğrenimini sürdürüyor. Hülya da, Anadolu Grubu şirketlerinde yönetim kurulu üyesi.

Evet, işte böyle... Ailemiz çok büyük. Allah, bizlere ve hiç kimseye evlât acısı göstermesin.

SEVGİLİ KARDEŞİM TÜRKÂN ÖZILHAN’I KAYBETTİK

Hep geleceğimiz için, eş ve çocuklarımız için çalışıp, çabalıyoruz. Bütün bunları yaparken, bir yandan da ölüme yaklaşmış oluyoruz. Ölüm, şüphesiz Allah’ın emri... Ama, ayrılık olmasaydı...

2007 yılının Haziran ayında, eşimin ortağı Sayın İzzet Özilhan’ın sevgili eşi, değerli kardeşim Hacı Türkân Özilhan’ı kaybettik...

Türkân Hanım, benim gerçekten kardeşimdi. Henüz 20’li yaşlarda iken, iki çocuğumuzla birlikte, Aksaray’dan İstanbul’a gelmiştik. Türkân Hanımlarla, Şaşkınbakkal’da aynı binada oturuyorduk. Bu birlikteliğimiz, 10 yıl sürdü. Geçen zaman içerisinde, kendisinden çok büyük muhabbet ve yardım gördüm. Türkân Hanım, altın kalpli bir hanımefendi idi. Benim moral hocam ve dert ortağımı.

Sevgili Türkân Hanım’a, Allah’tan rahmet diliyor, bu vesile ile, Sayın İzzet Özilhan ve eşim Kâmil Yazıcı’nın yarım asır önce iş hayatında başlattıkları, aynı anda aileler arasında da oluşan ve kökleşen büyük dayanışmanın evlâtlarımız tarafından da ebediyen sürdürülmesini diliyor ve bekliyoruz.

FAZİLET YAZICI: “BABAM, HER YERDE VE HER ZAMAN TANRI’NIN VARLIĞINI HİSSEDER”

Babam, boş ve çok konuşmayı sevmeyen, iyi bir dinleyicidir. Altıncı hissi o kadar kuvvetlidir ki, buna hayat tecrübesi ve bir de keskin zekâsını ekleyin. Babamın, meziyetlerinden dolayı, olayları çözmek, sonucu görmek ve insanların karakterlerini anlamak gibi yetenekleri çok kuvvetlidir, çok çabuktur.

Fazilet Yazıcı

Yazıcı Ailesi’nin 1. Evlâdı

Babamı tanımam, ben üç yaşında iken, Niğde-Aksaray’dan ayrılıp İstanbul-Şaşkınbakkal’daki yeni evimize taşındıktan sonra başlamıştı. Daha öncesini hatırlamıyorum. Babam, ben doğduğumda İstanbul’da askerlik yapıyormuş; askerliği bitince, orada kalmaya ve iş kurmaya karar vermiş ve bizi, yani annemi, beni, kardeşim Gülten ile Nuri amcamı İstanbul’a getirtmeye karar vermiş.

Şaşkınbakkal’daki evimiz, bahçe içinde, üç katlı çok güzel bir binanın, bir katıydı. Çocukluk günlerim, o evde ve evin bahçesinde güzel anılarla geçti. Babam, Avrupa seyahatlerine gider ve bizlere birbirinden güzel kıyafetler getirirdi. Hele İspanya’dan getirdiği plâkları unutmam mümkün değil. O zamanlar Avrupa’ya sayılı insan giderdi. Sonraları anladım ki, babam, yatırım araştırmalarını yapmak için, Avrupa’ya gidermiş.

Evimizin yarım daire şeklinde çok büyük bir balkonu vardı. O balkonda pazar günleri babamın bize yaptırdığı sabah kahvaltılarını ve oynadığımız oyunları hiç unutamam. Özellikle “yakar top” oynarken bir-iki cam kırdığımız da olurdu.

Bir pazar günü yine kahvaltı yapıyorduk. Kardeşim Gülten çok zayıftı. Babam, Gülten’e tereyağlı ve reçelli bir dilim ekmek hazırladı ve onun tabağına koyarken, “Bu bitecek.” dedi. Sonra, Osman’a da bir dilim tereyağlı-reçelli ekmek verdi. Bana ise, “Sen onlardan yeme

kızım.” uyarısında bulundu ve tabağıma sadece bir parça beyaz peynirle, küçük bir dilim ekmek bıraktı.

Gözlerim dolmuştu; benim canım da, kardeşlerimin yediği reçelli ekmekten istiyordu. Babam bunu farketti. Ama, onun da herhalde bir bildiği vardı. Aslında, çok iştahlı ve çok şişman bir çocuktum. Sebebi de; annem, benden önce doğan ve bir yaşında iken kaybettiği erkek bebeğinin korkusundan, beni biraz fazla beslemiş. Annem, bana da bir şey olmasın diye, o zamanlar zor bulunan çikolata ve bisküvilerden bol bol yedirmiş. Hadi bebekken neyse de, babam baktı ben büyüyorum, ama hâlâ kiloluyum, dolayısıyla müdahale etmek ihtiyacını hissetti herhalde. Ben, sekiz-dokuz yaşlarındaydım bu pazar günü yaşadığım olay sırasında...

Babamın bana ilk nasihati ve ilk özel konuşmamızdı aramızda geçen bu olay. Kendisi bunu, o kadar yumuşak, o kadar sevecen ve o kadar tatlı dille yapmıştı ki, çok etkilenmiştim. O gün bugündür hâlâ beslenmeme dikkat ederim.

BABAM, TATİLLERDE ŞEKER GİBİ OLURDU

Biz büyüyorduk ve üç kardeşimiz daha olmuştu. Babam, işi sebebiyle çok meşguldü. Eve geç gelip, erken gidiyordu. Hafta içi günlerde hemen hemen hiç görüşemiyorduk. Babam eve geldiğinde, bizler uyumuş oluyorduk. O yıllarda, hafta tatili sadece bir buçuk gün idi. Cumartesi günleri, yarım gün okul vardı. Ancak, pazar günleri ailece beraber olabiliyorduk.

Birlikte olduğumuz yaz günlerinde denize, kış günlerinde ise babamla sinemaya giderdik. Cumhuriyet Bayramlarında ise, bizi Taksim Meydanı'na götürür, kutlamaları izlettirirdi. Eve döndükten sonra, bahçede biz de millî bayramımızı maytaplar ve çatpatlarla kutlardık. Diğer bayramlarda ise, muhakkak seyahate giderdik. Eğer bayram yaza rastlıyorsa Antalya'ya, kışa rastlıyorsa Bursa'ya seyahat ederdik. Babamız bizi Bursa'da her gün teleferikle Uludağ'a çıkartırdı. Çünkü o zamanlar Uludağ'da oteller yoktu.

Tatillerde şeker kadar tatlı olan babam, dönüşe geçtiğimiz andan itibaren sessiz, suskun, biraz da sinirli bir insan oluverirdi. Okulda bir arkadaşım, “Babamla ders çalıştık, şu konuyu tartıştık veya alışverişe gittik.” dediği zaman, yüreğim sızlardı. Çünkü benim babam, o kadar meşguldü ki, o kadar çok çalışıyordu ki, her geçen gün çocuklarıyla iletişimi azalıyordu. Babamla aramızda kısa ve net konuşmalar geçiyordu. Geceleri geç geldiğinde, bizi, uyurken öper ve severdi. Bir-iki kere beni uykumda öperken sakalı batmış ve uyanmıştım.

O zamanlar çocuktum, her tavıra yeterince anlam veremiyordum. Sadece baba ilgisi ve sevgisi bekliyordum. Evlendikten ve iki çocuk sahibi olduktan sonra farklı düşünmeye ve babamı daha iyi tanımaya, anlamaya başladım. Acaba kaç kişi, henüz 20 yaşında iken, teknolojinin olmadığı, otomobilin bile sayılı bulunduğu zamanlarda Anadolu’dan çıkıp, tek başına, İstanbul gibi büyük bir şehirde iki çocuğunun ve eşinin mesuliyetini üstlenip, kimseden destek almadan böyle bir konuma gelmiştir?..

BABAMIN GÖRÜNTÜSÜ SERT, AMA KALBI SEVGİ DOLUDUR

Babam dürüst, mert, çalışkan ve başarılı bir işadamıdır. Enerji dolu, inançları kuvvetli ve her zaman, her yerde Tanrı’nın varlığını hisseden bir insandır.

O sert görüntüsü altında duygusal, sevgi dolu bir kalbi vardır. Fakat kendisine öyle bir zırh geçirmiştir ki; bu zırhın, sanki çelikten ve içeriden kumandalı küçük bir vasistası vardır. Ne zaman, nerede ve nasıl açılacağı belli olmayan bu aralıktan içerisini tam görebilmek ve oraya ulaşabilmek kaç kişiye nasip oldu, bilemiyorum.

Babam, boş ve çok konuşmayı sevmeyen, iyi bir dinleyicidir. Altıncı hissi o kadar kuvvetlidir ki, buna hayat tecrübesi ve bir de keskin zekâsını ekleyin. Babamın, meziyetlerinden dolayı, olayları çözmek, sonucu görmek ve insanların karakterlerini anlamak gibi yetenekleri çok kuvvetlidir, çok çabuktur.

Bize sürekli söyledikleri şunlardır:

- * Ne olursa olsun, yalan söylemeyin.
- * Maddiyata değer vermeyin.
- * Ananevi değerleri unutmayın.
- * Lükse kaçmayın.
- * Altın bileziğinizi takın (tahsili kastediyor).
- * Kendi ayaklarınızın üstünde durmayı bilin.
- * Para bugün var, yarın yok olabilir. Dolayısıyla her şartta mutlu olmayı öğrenin.

Sevgili babamız, bize hep mütevazı olmamızı ve aşağıya da bakmamız gerektiğini söylerdi.

AİLEDE İLETİŞİMİ, ANNEMİZ SAĞLAR

Burada, sevgili annemden de bahsetmeden geçemeyeceğim. Bu sözlerin hepsini, hatta daha fazlasını ondan da dinlerdik. Çiftlerin aynı ya da paralel olmaları, çocukların yetişmesinde büyük etkindir. Babamın iş hayatında verdiği mücadele kadar, annemin tüm Yazıcı Ailesi için verdiği mücadele de, takdire şâyandır; Kâmil Yazıcı ile aile arasında öyle sağlam bir köprünün temelini atmıştır ki, bu köprü hâlâ hasar görmeden dimdik duruyor.

Babam, zor bir eştir; kendisiyle iletişim kurmak hiç de kolay değildir. Buna rağmen, bayağı kalabalık bir ailede annemin başardığını başarmak da, kolay olmasa gerek. Hem dededen toruna kimseyi kırmayacaksın, hem de sevgi ve saygıyla aile düzeninin devamını sağlayacaksın... İşte benim annem, bunu başarabilen asil bir insandır.

Annemin, eşine olan saygısının benzerini, çevremde ne gördüm, ne de duydum. Evliliğin temeli saygıdır. O olmasa, sevgi de olmaz bence. Babamın, bu konuda çok şanslı olduğunu söyleyebilirim. Annemin, ne kadar üzgün, ne kadar kırgın, ne kadar hasta olursa olsun, babamı

hayır duasıyla işe uğurlamadığı gün olmamıştır. Annem, babamın başarısının arkasındaki büyük destektir. Babamın da bu saygıya lâyık olduğuna inanıyorum. Çünkü saygı, tek taraflı olmaz. Kişi, saygıyı kendi yaratır, satın alamaz.

Babam, ailesine düşkündür, akrabalarına değer verir ve fakirlerin babasıdır. Yaptığı yardımların hiçbirinden söz etmeyen, kimsenin dedikodusunu yapmayan, arkasından konuşmayan, yapılan kötülükleri ve hataları içine gömen ve bunları belli etmeden yaşayan örnek bir insandır. Kişiliği bu kadar kuvvetli, şahsiyet sahibi ve gururlu bir babanın evlâdı olmak, bana da gurur veriyor. Onu çok seviyor ve saygı duyuyorum. O'na lâyık bir evlât olmaya çalıştım; bu arada O'nu kırmamak ve üzmemek için elimden geleni yaptığıma da inanıyorum.

GÜLTEN YAZICI: "BABAM, KÜÇÜCÜK BİR ÇEKİRDEKTEN BİR BÜYÜK ÇINAR AĞACI OLUŞTURDU"

Babam, çalışmayı çok sever. Dürüştür, adaletlidir. İş hayatında yılgınlık nedir, bilmez. Duygu ve düşüncelerini daima doğru yolda kullanır. Şüphesiz, her insanın hatası vardır. Yani, ideal baba, ideal eş, ideal sanayici demek, belki mübalağalı olur ama, babam Kâmil Bey, işte bu saydığım özelliklere çok yakın bir kişidir.

Gülten Yazıcı

Yazıcı Ailesi'nin 2. Evlâdı

Suzan-Kâmil Yazıcı çiftinin iki numaralı evlâtlarıyım. Aksaray'da doğmuş, beş aylıkken İstanbul'a gelmişim. Şimdi, yarım asırlık oldum.

Sevgili babamın anılar kitabına duygularını aktarma sırası bana geldiğine göre, iftihar ettiğim ailemi göğsüm kabarak anlatabilirim. Evet, babamı çok seviyorum. Kendisini tanıdıktan sonra, "Kâmil Bey'i sevmiyorum" diyen kişi, sanırım yalan söyler. Kendisi, çok önemli bir misyon yüklenmiştir; o da, üretmek ve üretime yardımcı olmak...

Yüce Allah, kendisine çok güzel meziyetler ihsan etmiş. Bu konudaki gözlemlerimi şöyle sıralayabilirim:

Babam, çalışmayı çok sever. İş hayatında yılgınlık nedir, bilmez. Dürüştür. Adaletlidir. Duygu ve düşüncelerini daima doğru yolda kullanmış ve kullanmaktadır. Şüphesiz, her insanın hatası vardır. Yani, ideal baba, ideal eş, ideal sanayici demek, belki mübalağalı olur ama, babam Kâmil Bey, işte bu saydığım özelliklere çok yakın bir kişidir.

Babam, çok iyi bir dinleyicidir. Sabırla dinler, süzer, damıtır, değerlendirir. Zaten, kendisi de arkadaşları arasında çok iyi bir dinleyici olarak tanınır. Kesinlikle dedikoduyu sevmez. Bunca yaşıma geldim, sevgili babamın bir üçüncü şahıs hakkında olumsuz görüş belirttiğini işitmedim. Tabii, eleştirileri olmuştur, ama bunlar da daima yapıcıdır.

Arkadaşları ve dostları, babamı çok severler. Herkesle merhabası, ama mesafeli bir ilişkisi vardır. Kimseye ayrıcalık tanımaz. Fakat, olaylar ve kişiler hakkında değerlendirmesini mutlaka kendi beyninde ve kendisine has şekilde yapar.

BABAM, ÇAĞDAŞ VE İLERİ GÖRÜŞLÜDÜR

Babam, çağdaştır. Zamana uyum sağlayabilen ileri görüşlü bir kişidir. Bizleri, kız-erkek ayrımı yapmadan yetiştirmiştir. Dile kolay, beş kız ve bir erkek çocuk babasıdır. Türkiye’de kız evlâda sahip olmanın revaçta bulunmadığı bir dönemde, bizlere yüksek bir yaşam tarzı hazırlamıştır.

Öğrencilik yıllarımızda, yabancı dil eğitimi veren kolejlere girmek için başvuru yapmış, ama bu kolejlerin sınavlarına yeterince hazırlanmamıştık. Aslında, bu eğitim kurumlarına girişte, hatırgönülle kaydolma imkânı da vardı. Ancak babamız, buna aslâ itibar etmedi. Ailemiz, birinci gruptaki bizlere yurtdışı imkânını da açtı ve ısrarla o istikameti gösterdi. Fakat bu fırsatı, aramızdan sadece Osman en iyi şekilde değerlendirdi.

Orta öğrenimimi Kadıköy Kız Koleji'nde yaptım. Ailemi üzmedim. Okulun teşekkür alan öğrencilerinden birisiydim. Yüksek öğrenimimi ise, İstanbul'da yapmayı tercih ettim. İşletme tahsili aldım. Öğrenciliğim sırasında, aynı zamanda babamın iş yerine de gidip gelmeye başladım. Tabii babam, çok iyi bir eğitim almamızı ve kurmuş olduğu işyerinde çalışmamızı arzu ediyordu. Ancak, babamızın iş deneyimlerinden istifade etme imkânını bulamadık. Bugün, kaçan o fırsatları bir kusur olarak görmüyorum. Bizler, iş hayatında çok muvaffak olmadık. Bunu da, erken evliliklerimize bağlıyorum.

Nuri amcam, kayınpederim oldu. Her iki amcam da çok dürüst ve çalışkandı. Nüveleri çok temizdi ama, ömürleri vefa etmedi. Erken vefatları dolayısıyla, babam, kardeşlerinin çocuklarına da babalık görevini üstlenme durumuyla karşı karşıya kaldı. Azmetti, yılmadı, hem ailesini büyüttü, hem de işini... Babamızın geçmişine baktığımız zaman, iş hayatına bakkallıkla başlayan bir insanın, buralara kadar gelişinde cektiği zorlukları tartıyor ve kendisini takdirle karşılıyorsunuz.

VARLIĞIN VE YOKLUĞUN NE OLDUĞUNU ÖĞRENDİK

Şimdi biraz daha geriye gitmek ve bir vicdan muhasebesi yapmak istiyorum. Yüksek okulun birinci sınıfındayken, yarım gün okula, yarım gün de babamın Sirkeci'deki iş yerine devam ediyordum. Bir yıl sonra nişanlandım ve evlendim. Ardından da işi bıraktım. Bırakmasam, farklı olabilirdi. Ama o arada ne gibi bir fark olurdu, bunu bilemiyorum.

Evlendiğimiz sırada, eşim de benim gibi öğrenciydi. Evlendikten sonra Almanya'ya gittik. İki yıl orada yaşadık. Sonra dönüşümüzde, okulumu bitirdim. Ardından, aile şirketimizde çalışmaya başladım. 800 kişinin çalıştığı bir işyerini yönetmeye koyulduk. Hazır bir düzene, yeterli deneyimimiz olmadan üst düzey yönetici olarak getirildik. Aldığımız yanlış kararlar neticesinde, işimizi yürütemedik. Bu arada ülkemizde ekonomik bir kriz başladı, biz de faaliyetimizi tatil etmek mecburiyetinde kaldık.

Başarısızlığın mesulü kimdi? Burada onu da tartışmak istemiyorum. Ama biliyorum ki, iş, boyumuzu aşmıştı. Deneyimimiz de yoktu. Ortaya ekonomik kriz de çıkınca, bizim de elimiz-kolumuz bağlandı.

Başarılı bir işadammının evlâdı olmak, avantajlı gibi görünse de dezavantajları da mevcuttur... Çünkü bu durum, biraz insanı tembelleştiriyor, demeyeceğim, fakat dört elle sarılmayı engelliyor.

Babamızı bize, varlıkta da, yoklukta da yaşayabilmeyi öğretti. Biz de, ölçülü hareket etmeyi hayat tarzı olarak benimsedik. Muhteşem bir aile düzeni kurdu. Babaya, anneye saygıyı, birinci plânda tuttu. Özetle babam, küçücük bir çekirdekten bir büyük çınar ağacı oluşturdu. Kendisiyle ne kadar övünsek, azdır. Şüphesiz, babamın iş hayatındaki başarısında sevgili annemin büyük desteğini de unutamayız.

OSMAN YAZICI: "İŞ HAYATINDA İYİ BİR TAKIM KURAN BABAM, ANNEMLE DE ÖRNEK BİR İKİLİDİR"

Babam, bir işe kendisini adarsa, onu sürdürür. İş hayatında oldukça sevimlidir. Herkes tarafından sevilen, ortağıyla belli dirsek mesafesini koruyan bir kişidir. İlişkilerinde, hiç bardağı taşırılmaz.

Osman Yazıcı

Yazıcı Ailesi'nin 3. Evlâdı

Babamın hayat hikâyesinin içerisinde şüphesiz benim de bir yeri var. Kendi öykümü anlatırken, bir bakıma, sevgili annemi ve babamı da anlatmış olacağım diye düşünüyorum. Öyle ya, onlar benim annem ve babam...

Suzan-Kâmil Yazıcı'nın hayatta olan tek erkek evlâdıyım. 1953 yılında, İstanbul'da, Suadiye-Şaşkınbakkal'daki evimizde dünyaya gelmişim. İlköğrenimimi, Erenköy 38. İlkokulu'nda yaptım. Ortaöğrenim için, Saint Benoit Fransız Lisesi'ne kaydoldum.

Ortaokulu, Saint Benoit'da tamamladıktan sonra, ailem beni, Fransızcamı kuvvetlendirmek için bir yıllığına İsviçre'nin Lozan kentine yolladı. İsviçre'den döndükten sonra, bende bir Amerika merakı başladı. Kısa sürede liseyi bitirip, üniversite öğrenimi için Amerika'ya gitmek istiyordum.

Amerika merakı, nerede, niçin başladı, dersiniz, onu da söyleyeyim: Bendeki büyük araba sevdasından... 1960'lı, 70'li yıllarda, Türkiye'de Amerikan arabaları çok revaçta idi. Hele hele spor arabalar, her gencin aklını çecek güzellikteydi.

İsviçre'den döndükten sonra, lise öğrenimimi Acıbadem'deki Özel Anadolu Lisesi'nde yaptım ve 1975 yılının Eylül ayında büyük hayâlimi gerçekleştirmek üzere, ver elini Amerika, dedim...

Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Georgia State University'de altı ay lisan kursuna gittikten sonra, 1976 yılında artık resmen üniversite öğrencisi oldum.

ÖĞRENCİLİK YILLARINDA TİCARETE BAŞLADIM

Amerika'da bir yandan öğrencilik yaparken, bir yandan da ticarî hayatı denemeye başladım. Bu denemem, özellikle gayrimenkul alım-satımı ile ilgiliydi.

Kendimi istikbâle hazırlarken, kafama koymuştum, Türkiye'ye dönmeyi düşünmüyordum. Ancak babam, Amerika'ya her gelişinde beni iknaya çalıştı, Türkiye'yi imrendirici konuşmalar yaptı. Bir defasında, hiç unutmuyorum, gemi yolculuğuna çıkmıştık. Bu seyahatimizde, rahmetli Sakıp Sabancı Bey de vardı. Sakıp Bey, bana aynen şunları söylemişti:

“Osman, burada hem eğitim yapıyorsun, hem de ticaret... Başarılısın. Türkiye'ye gelsen, kimbilir neler neler yaparsın...”

Üniversiteyi bitirdikten sonra, babamın ısrarı iyice arttı. Bu arada, Amerika'ya gelen birkaç arkadaşını bana yolladı. Beni hızla

Türkiye'ye çekmek istiyordu. Amerika'da bir yıl daha kaldım. Washington D.C.'deki Ben Franklin Üniversitesi'nde master'ımı tamamladıktan sonra, iki aylık askerlik görevimi yapmak üzere ülkeye döndüm. Hiç unutmuyorum, master tezimi de Türkiye'den yolladım. İşte geliş, o geliş...

29 YAŞINDA, EFES PILSEN'İN GENEL MÜDÜRÜ OLDUM

Babamın ısrarı üzerine Türkiye'ye gelince, Amerika'ya bir daha dönemedim. 1982 yılında İstanbul'da Efes Pilsen Fabrikası'nda Genel Müdür olarak göreve başladım. Bu görevi, babamın ortağı Sayın İzzet Özilhan'ın oğlu Tuncay Özilhan'dan devraldım ve bu şirketin üçüncü genel müdürü oldum.

Kurum tecrübem yoktu. Henüz 29 yaşında iken, apar topar genel müdürlük koltuğuna oturdum. Bu görevimi iki yıl sürdürdüm. 1984'te ise, grup bünyesindeki otomotiv sektörüne geçtim. Zaten otomotiv aşkıyla büyümüştüm. Şimdi, böyle bir sektörün tepe yöneticisi oluyordum. Görev yerim Kartal'daydı. Önce Isuzu projesini başlattım. O yıllarda, Koç Grubu, Isuzu için gidip geliyordu. İş, bizde kaldı. Daha sonra Rus motosikletleriyle, Lada arabalarını da gruba dahil ettik.

Aşağı yukarı dört yıl otomotiv grubunun başında kaldım. Bu arada, Anadolu Grubu'ndan ayrıldım. Ben de babam gibi kendi işimi kurmak istiyordum. Önce, Amerika'da şansımı denemek istemiş, ancak babamın muhalefetiyle karşılaşmıştım. Aslında kendisi, benim tek başıma iyi bir müteşebbis olacağımı net bir biçimde görüyordu. Çünkü teşebbüs ruhu, O'nun genlerinde de vardı, kendisinden miras olan benim genlerimde de... Artık, o günler geride kaldı. Şimdi, kitabın esas konusuna geçmek istiyorum; sevgili babama ve anneme...

İşin başında bir tespit yapmam gerekir. O tespitim şudur: Annem ve babam, ender takımlardan birisidir. Gerçekten gıpta edilecek bir ikilidir. Babam, ev yaşamında serttir. Ancak, çok kararlı ve prensip sahibidir.

İş hayatındaki başarılı işadamlarına baktığımızda, bunların çoğunun tek başına başarıyı yakalamış kişiler olduğunu görürüz. Oysa babam, 57 yıl önce yapmış olduğu ortaklıkta başarılı olmuş bir kişidir.

Annemle babamın hayatta iyi bir takım olduklarını söylemiştim. Babam, iş hayatında da iyi bir takım kuran, takım çalışmasını seven nâdir kişilerden birisidir. Babam, bir işe kendisini adarsa, onu sürdürür. İş hayatında, oldukça sevimlidir. Herkes tarafından sevilen, ortağıyla belli dirsek mesafesini koruyan bir kişidir. İlişkilerinde, hiç bardağı taşırmaz.

Babam, iş hayatına ortaklıkla başlamış. İki ortak, yani İzzet Bey'le babam, yarım asır boyunca birbirlerine tahammül ettiler. Gerçi ortaklıkta iki amcam da vardı; ama onlar aktif olmadığı için, babam hep önde koştu. Amcalarım, küçük kardeşlerinin becerisini ve başarısını görünce, ona müdahale etmediler.

BABAMDAN, UNUTAMAYACAĞIM BİR AHLÂK DERSİ

Sevgili babamı, bir anekdotla anlatmak istiyorum. Hatırladığım kadarıyla, yıl 1962. Henüz 9 yaşındayım. Kartal'daki Jawa Motosikletleri Montaj Fabrikası kuruluyor. Çekoslovakya'dan konteynerler gelmiş, içinde, demonte vaziyette motosiklet parçaları... Malzemelerle dolu olan sandıklardan bazıları parçalanmış. İçinden, lastik şişirme pompaları ortalığa saçılmış.

Ben, kısa pantolonlu halimle fabrikaya geldim. Babamla birlikte sahayı dolaşyoruz. Yerlere saçılmış olan pompaları görünce, heyecan içinde koştum, içinden bir tanesini aldım. Çünkü, evdeki bisikletimin pompası kaybolduğu için, bu pompaya çok ihtiyacım vardı.

Babam, benim bu tavrım karşısında, bir anda gerildi, sert bir ifadeyle, “Ne yapacaksın o pompayı?” diye sordu. Kendisine, “Baba, bisikletimin pompası kayboldu. Bunu, onun yerine koyacağım.” cevabını verdim.

Babamdan aldığım karşılık ise, şöyle oldu: “Oğlum, o pompayı

derhal yerine koy. Bunda, hem ortağımızın, hem de iki amcanın hakkı var. Eğer, o pompayı illâ eve götürmek istiyorsan, muhasebeye git, bedelini ödeylim ve alalım.”

Babamın bu tavrı, kendisinin, işin başında ortaklık hak ve hukukuna ne derece saygılı olduğunu gösteriyordu. Bir başka ifade ile, babam, ortaklığa hazırdı ve bunu uzun soluklu sürdürmek istiyordu. Onda da muvaffak oldu.

BABAM VE ORTAĞI, BİR BAŞARI ÖYKÜSÜ YAZDI

Şimdi, 53 yaşına geldim. Türkiye’deki saygın bir işadaminin oğlu olduğumun bilincindeyim. Bu, çok güzel bir duygu ve gurur verici bir aidiyet... Fakat, Allah ömür verseydi de, keşke Hidâyet ağabeyim de hayatta olsaydı. Çünkü, onun eksikliğini hep hissediyorum.

Yetişme yıllarımızda, babam benimle, annem kızkardeşlerimle ilgilenirdi. Babam annemin, annem de babamın alanına hiç girmezdi. Ben, İsviçre’de ve Amerika’da öğrencilik yaparken, babamla mektuplaşırdık. Yani babam, beni sürekli gözetimi altında tutardı.

Ailenin tek erkek evlâdı olduğum için, babam zaman zaman bana, özel bir görev verir ve “Oğlum, ablalarına ve kardeşlerine sahip çık.” derdi. Ancak, kendisinin müsaade ettiği ölçüde o görevi sürdürürdüm. Yani, komut hep kendisindeydi.

Aradan yıllar geçti, ailece bir noktaya ulaştık. Şimdi geriye dönüp baktığım zaman görüyorum ki; babam, 56 yıl önce babaevini bırakıp İstanbul’a gelmiş. Annemle, ağabeyleriyle ve ortağıyla bir büyük dayanışma içerisine girmiş. Bu birliktelikle, Türkiye’de önemli markalar yaratılmış, dünyanın önemli markalarıyla ortaklık kurulmuş.

Ortaya çıkan tablo için, şunu söyleyebilirim: Babamın ve değerli ortağının ulaştıkları nokta, bırakınız Türkiye ölçeğini, dünya ölçüsünde büyük bir başarı öyküsüdür.

GÜLŞEN BİLGİÇ: “BABAMIZ, KAPALI KUTUDUR ONU BİR AÇABİLSEK...”

Babam, bize hem çok yakındır, hem de çok uzak... Zaman zaman kendisini çok uzak gibi görürüz ama, sevgili babamızın bizim her şeyimizle çok yakından ilgilendiğini fark ederiz. Bizleri çok iyi imkanlarla yetiştiren babamız, şimdi, torunlarının yetişmesi için büyük çaba harcıyor. Onları, mükemmel şekilde istikbâle hazırlıyor.

Gülşen Bilgiç

Yazıcı Ailesi'nin 4. Evladı

Babamı anlatmak... Bu, çok zor bir iş. Çünkü ben, babamı kelimelere, cümlelere, kitaplara sığdıramam ki... Şüphesiz herkesin babası, kendisi için değerlidir. Bizim babamız da, bizlerin gözünde çok değerlidir. Bu, “çok” sözcüğünü dahi yetersiz buluyorum.

Babamız, hem sevgi dolu, hem de otoriterdir. Gözünden korkarız. Belki bu “korkmak” kelimesi ürkütücü gelebilir ama, onun içerisinde sevgi ve saygı vardır. Niçin gözünden korkarız? Hata yapmamak için...

Babam, prensip sahibidir. Bu konuda tutucudur. Hepimizin, o prensiplere uymamızı ister. Biz de, o prensipleri çiğnememek için babamızın gözünü takip ederiz. Her kul, hata yapabilir. Önemli olan, hatayı yapmamaya çalışmak. Biz, bu konuda çok şanslıyız. Çünkü, sevgili annemiz, hata yapmamamız için bizi bir büyük gayretle yetiştirmiştir.

Babam, bize hem çok yakındır, hem de çok uzak... Zaman zaman kendisini çok uzak gibi görürüz ama, sevgili babamızın, bizim her şeyimizle yakından ilgilendiğini fark edince, aslında çok yakın olduğunu anlarız.

Babamın en güvendiği kişi, ebedî hayat arkadaşı olan sevgili annemizdir. Kendisi, bir konuda karar vermeden önce, çok kibar bir şekilde araştırma, soruşturma yapar. Kafasında bir fikir oluştuktan sonra, kararını açıklar. Babam, herkesin düşüncesine saygı duyar.

Tüm fikirlerden istifade eder. Bir konuda fikir sahibi olmak için, insan ayrımı yapmaz. Bir bakarsınız, bahçıvanımızdan fikir alır, bir bakarsınız, mahalle bakkalından...

Sevgili babamız, objektiftir. İşte bu özelliği nedeniyle, kararlarını da objektif kriterlerle almak ister. Onun için, müşavere eder, danışır.

Ben de diğer kardeşlerim gibi öğrenim yapmak için 1978 yılında Amerika'ya gittim. İngilizce dil kursuna katıldım. Ama işin başında, bu teşebbüsünden vazgeçip, Türkiye'ye döndüm. Kısa bir süre sonra evlendim. Bu yüzden, öğrenim hayatımı noktaladım.

Babam, "Bir lisan, bir insandır." der. Bana o imkânı açtı, ancak değerlendiremedim. O fırsat, evlendikten sonra da kapımı çaldı. Eşimle birlikte, babamın işinde çalışmak üzere Almanya'ya gittik. Orada, 10 yılımız geçti. Bu süre içerisinde de babamın "Bir lisan, bir insan" uyarısını yine dikkate alamadım.

Zaman zaman, "Acaba, babamın istediği gibi evlât olamadık mı?" diye, kendimi sorguluyorum. Ama, sevgili annemin ve sevgili babamın bize karşı muhabbet dolu, sevecen tavırlarını görünce, affedildiğimi düşünüyorum.

BEKÇİ GÖZETİMİNDE FABRİKA GEZERDİK

Şimdi, biraz gerilere doğru gidip, babaevini anlatmak istiyorum.

Biz, altı kardeşiz. Kendi aramızda taksim yapmışız; "üç büyükler" ve "üç küçükler" diye... "Üç büyükler", Fazilet ve Gülten ablamla, Osman ağabeyim; "üç küçükler" ise, benimle birlikte, Nilgün ve Hülya...

Biz üç küçükler, 1-1,5 yaş arayla dünyaya gelmişiz. Onun için, adeta ikiz, üçüz gibi büyüdük. Aramızda çok iyi anlaşırđık. Babamız, bizi birbirimizden hiç ayırmazdı. Hafta sonları sinemaya giderdik. Bazen, fabrikalara da götürdüğü olurdu. Özellikle Adel Kalem Fabrikası'na götürdüğünü çok iyi hatırlıyorum.

Ramazan'da, oruç tutma denemelerimiz olur, babamız, oruç tutmamız için bize çok yardım ederdi. İşe, önce “tekne orucu” ile başladık. Yani, yarım gün oruç tutardık. Tabii, mükâfatımızı da alırdık. İşte bu oruç faslı sırasında, babamız, “Orucunuzu tamamlarsanız, size istediğiniz şeyi alır, arzu ettiğiniz seyahate götürürüm.” derdi. Kısacası, orucumuzu, babamıza satardık.

Hem oruçlu, hem oruçsuz hallerimizde, fabrika gezilerimiz sırasında, özellikle Kalem Fabrikasında kendimizi kaybederdik. Ancak babamız, Kalem Fabrikasına gitmeden önce, bizimle pazarlık yapar, “Bakın, oraya gidince, her şeyden almayacaksınız.” derdi. Babamızın verdiği izin ölçüsünde kalem alır, eve gelince, onların bir kısmını, ihtiyaç sahibi arkadaşlarımıza dağıtırdık. Kalemler, kutular ve silgiler, unutamadığımız güzel armağanlardı.

Kalem Fabrikasını gezerken, babamız, yanımıza bir bekçi katardı. Bir defasında, bekçiye rağmen ölçüyü kaçırdık ve biraz fazlaca kalem aldık. Bekçi amca, bizim sınırı aştığımızı farkedince müdahale etmek istedi, biz de kendisine “Fakir çocuklara dağıtacağız.” deyince, sesini çıkarmadı. Sonra, babamdan habersiz aldığımız bu kalemleri, arabada bir yerlere sakladık. Ancak, şoför fren yapıp, gizlediğimiz o kalemler ortalığa saçılınca, biz de suçüstü olduk.

BABAMDAN, ASLÂ UNUTAMADIĞIM BİR CEZA ALDIM

Her çocuk gibi biz de yaramazdık. Özellikle babamızla birlikte gezmeye çıktığımız zaman, hiç ele avuca sığmazdık. Babamız, bir gün yine bizi gezmeye götürüyordu. Arabada yaramazlık yapmaya başladık. Babam, önce “Arabadan indiririm ha!..” diye ikaz etti, yine aldırmadık; bu defa babam bağırarak, şoföre “Arabayı durdur!” dedi. Araba durdu. Ben kapıyı açtım, Ankara Asfaltı'na inmeye yeltendiğim sırada babam kolumdan tuttu ve beni içeriye çekti. Hem korku, hem de hiddet içerisindeydim. Herhalde, o çocuk halimle, babamın uyarısını gurur meselesi yapmışım ki, böyle bir tavır sergiledim. Demek ki, ben de babama çekmişim.

Kardeşler arasında üç küçüklerin büyüğü olmak, bana bazı sorumluluklar da yüklüyordu. Mesela, bayramlık kıyafetlerimizi alırken, ben, üç küçüklerin sözcüsü olarak önce babamla, daha sonra annemle pazarlık yapardım.

O günler, güzel günlermiş. O günlerden, bugün, iyi dersler çıkarıyoruz. Bu arada, Kâmil ve Suzan Yazıcı'nın evlâdı olmanın ayrıcalığını da yaşıyoruz. Aslında, Kâmil Bey'e lâıyk evlât olmak, çok zor. Kendisi, bizim iftihar kaynağımız. Mükemmel bir insan. Sevgili babamızı hiç üzmemek istemiyor, bizler için yaptığı büyük fedakarlığı, takdirle karşılıyoruz. Tüm kardeşler, hep söyleriz; babamızı çok seviyoruz. Fakat babamız, çektiği sıkıntıları bizlerle paylaşmıyor, hep içine atıyor. O bir kapalı kutudur; bir açabilsek...

BABAMIZIN GÖZÜNDE, HÂLÂ ÇOCUĞUZ

Evlendik, barklandık, çoluk çocuğa karıştık. İki erkek evlat sahibi oldum. Ama, hâlâ babamın gözünde çocuğum. Bundan rahatsızlık duymuyorum. Üstelik memnun oluyorum. Bir süre önce küçük oğlumla bir trafik kazası geçirmiştım. Tabii bu trafik kazasının travması psikolojimi çok etkiledi. Bu olaydan sonra, babam, otomobil kullanmamı istedi. Fakat ben, babamın bu teklifine direndim. Direksiyon hocalarından ders aldım. Ancak, geçirdiğim kazanın etkisinden bir türlü kurtulamadım.

Babam, ısrarını sürdürüyordu. Araya annemi koydum, “Ben, bu trafikte araba kullanmak istemiyorum. Bana bir şey olursa, vicdan azabı çekersiniz.” dedim. Bu mesajımdan sonra, babam da ısrarından vazgeçti. Şimdi öğreniyorum ki, babam gençliğinde bir büyük trafik kazasıyla karşı karşıya kalmış. Bu olaydan sonra, kendisi de araba kullanmaktan uzak durmuş. Kimbilir, “Trafik kazasından sonra ben araba kullanamadım ama, kızım kullansın” diye mi düşündü...

Bu arada babamın ve annemin torunlarına vermiş oldukları değeri anlatmadan edemeyeceğim. Babam, tüm torunlarına okul hayatlarına başlar başlamaz, “Altın bileziğinizi mutlaka takın, en az iki yabancı dili

en iyi şekilde öğrenin ve konuşun.” diye hep öğüt vermiş, onların yetişmesi için maddî ve manevî hiçbir fedakarlıktan kaçınmamıştır. Ayrıca, rahmetli amcalarımın torunları ile kaynaşmalarını sağlamak için üçüncü nesil geliştirme programları uygulanmıştır.

“Her başarılı bir erkeğin arkasında bir kadın vardır.” ve “Kadın, bir insanı vezir de eder, rezil de...” sözlerinden hareket ederek, babamın başarısında, annemin çok büyük katkısı olduğunu da özellikle belirtmek istiyorum.

Allah, anne ve babama sağlıklı, mutlu, huzurlu bir yaşam nasip eylesin, onları, bizlerin başından eksik etmesin.

NİLGÜN YAZICI: “BABAM, KENDİSİNE ÇOĞU ZAMAN İSTEMEYEREK MASKE TAKIYOR”

Babam, sevgisini çocuklara gösterir, ama büyüklerden esirger. Anladığım kadariyle babam, sevgiden yana cömertmiş. Fakat, zaman içerisinde büyükler o sevgiyi istismar etmişler. Kendisi de bunun suistimal edildiği görünce, duygularını gizlemeye başlamış.

Nilgün Yazıcı

Yazıcı Ailesi'nin 5. Evladı

Kâmil Yazıcı'nın kızı olmak, çok sorumluluk isteyen bir kimlik... O kimliğin görünen ve görünmeyen yüzünde, sevgi var, saygı var, sert görünümlü ama pamuk gibi bir kalbi olan, güçlü, dürüst, adaletli, çalışkan bir baba var... Kâmil Yazıcı'nın dördüncü kızıyım. Ne kadar zor, beş kız babası olmak, diye düşünüyorum.

Babamız, yarım asırdan beri iş hayatının içerisinde... Sürekli, yoğun bir tempoyla çalıştı ve çalışıyor. Bu yüzden bizler, çocukluğumuzu yaşarken, babamızın sevgisini yeterince tadabilme fırsatını yakalayamadık. Ama bugün görüyoruz ki, babamız aslında bize çok düşkün. Fakat O'nun, içinde bulunduğu ağır iş koşulları, bizlere doyusya bir baba sevgisinin ulaşmasını engellemiş.

Şartlar böyle olunca, babamız da her işte olduğu gibi, aile düzeninde de görev taksimatı yapıp, bizlerin sorumluluğunu annemize bırakmıştı. Annemiz de, durumu çok iyi idare eder, bizleri yönetir ve zaman zaman da disiplini sağlamak için, “Aman babanız duymasın!” diyerek tatlı-sert bir baba korkusu salardı. Bizler, o yıllarda, bu korkuyu çok ağır bir baskı olarak değerlendirirdik. Ama aradan uzun zaman geçip çoluk çocuğa karıştıktan sonra, bu taktiğin ne kadar isabetli bir strateji olduğunu anlayabildik.

ANNEM VE BABAM, PAMUK ELDİVENLİ BİRER DEMİR YUMRUK

Babamız, mükemmel bir insan. Ama onun arkasındaki gizli güç ise, annemizdir. Babamı anlatırken, aynı anda annemden de söz etme ihtiyacı duyuyorum. Çünkü onlar “ruh ikizi”... İkisi de çok zeki, çalışkan, prensip sahibi... Sözün özü, annem ve babam, pamuk eldivenli birer demir yumruk...

Allah, hem annemizden, hem de babamızdan razı olsun. Onlar, herbirimizi şuurulu birer evlât olarak yetiştirme gayreti içinde oldular ve bizlere her şartta dayanıklı ve güçlü olma yeteneğini kazandırdılar. Ebeveynlerimiz, bizlere, yaşamın kurallarını öğretirken, “Para gelip geçici... Önemli olan, ekmeğinizi taştan çıkarabilmenizdir.” diyerek, maddeye aslâ önem vermememizi öğütlediler.

Bir ailede mükemmel dayanışma örneği aradığımız zaman, bunun en güzelini anne ve babamızda buluyor, tabii bu arada her ikisini de bir bütün olarak görüyoruz. Babam tez canlıdır, annem ise sabırlı... İşte bu özelliklerinden dolayı, birbirlerini dengeliyorlar. Dile kolay, evliliklerinde 61 yılı geride bıraktılar. Her 14 Kasım, bu mutlu izdivacın yıldönümüdür. O günü hepimiz sevgiyle, gönülden kutlarız.

Babam, bizleri en iyi şekilde yetiştirmek istedi. Onun için hep iyi bir eğitim almamız gerektiğine inandı. Herkese nasip olmayan imkânlar hazırladı ve bizleri Amerika’ya gönderdi. Bu arzusunu dile getirirken, “Okuyun, altın bileziğinizi kolunuza takın.” derdi.

Babamız, hepimizin yabancı dil öğrenmesi için büyük çaba harcadı. Onun için orta okul yıllarında İngiltere'den iki mürebbiye dahi getirtmişti. Aradan zaman geçti, bizler çoluk çocuğa karıştık. Babamız bu defa da üçüncü nesile, yani torunlarına, en az iki yabancı dil öğrenmelerini öğütlemeye başladı.

“BABA BİR HAZİNE DİR, YEMESİNİ BİLİRSEN...”

Babamın başarısı, bana göre inançlı, dürüst ve adaletli olmasından kaynaklanıyor. Adaletli olmak, şüphesiz zor bir meziyettir. Babam, bir konuda karar vereceği zaman, adalet duygusunun zedelenmemesi için danışması gereken tüm kişilere danışır. Doğruyu arar. Kararlarına, duygularını karıştırmaz. Altıncı hissi çok kuvvetlidir.

“Eğer insan üç şeyi yaparsa başarır: İstihare, istişare ve kanaat...” diye bir söz vardır. Babamızda, bunların hepsini, hatta fazlasını gördük. Her zaman danışmıştır, düşünmüştür ve en mühimi, kanaat getirmiştir. Bize de bunu aşlamıştır.

Babamın bir başka önemli özelliği ise, insanlara yetki vermesidir. Bunu hem evinde, hem de iş hayatında uygular. Önce insanlara güvenir, onları yetkilendirir. Eğer yetkiyi kötüye kullanırsanız, onu elinizden alır. Çok dikkatlidir, hataları çok çabuk görür; ama önce sessiz kalır, sonra öğütlerini verir.

Babamın, doğuştan gelen nitelik ve yetenekleri, yaşamı boyunca sürekli gelişmiştir. Zamana uymayı, çağdaş olmayı başarmıştır. Kendisi, aynı zamanda kötü gün dostudur.

Babamın dürüstlüğü, bizler için de yaşam tarzı oldu. Dolayısıyla bizler de sözü, senet kabul ettik. Ben de evlâtlarımı yetiştirirken, annemizden ve babamızdan aldığımız özellikleri onlara yansıtmaya çalıştım. Ailemizden gelen bu tabiat, bizleri sosyal yaşamda arzu ettiğimiz konuma getirdi, diye düşünüyorum.

Annemizin ve babamızın bize aşıladığı bu iyi ahlâktan, manevî dünyamızı zenginleştirmemiz için verdikleri öğütlerden dolayı da

kendilerine minnettarım. Babamızın, kutsal dinimizi en doğru şekilde yaşamamız amacıyla bizlere yol göstermesinden, mübârek Ramazan ayında oruç tutmamız için teşvikte bulunmasından dolayı, şükran borçluyum.

Sevgilerin en coşkulusunu, annem ve babam için yaşıyor, onların evlâdı olmakla iftihar ediyorum. Şimdi, babamın bu anılar kitabı vesilesiyle, evlerinin istirahat odası duvarında asılı olan bir şiiri okurlarla paylaşmak istiyorum:

Baba bir hazinedir, yemesini bilersen.

Anne, bir sırat köprüsüdür, geçmesini bilersen.

Kardeş, beden aynasıdır.

Evlât, deniz suyudur, ne içilir, ne geçilir...

HÜLYA ELMALIOĞLU: “BABAMIN KARARLARINDA DUYGU DEĞİL, AKIL HÂKİMDİR”

Babam; görünüşte sert, özünde hassas, müşfik, merhametli ve çok inançlı bir insandır. Her zaman, çalışmanın ibadet olduğunu söyler. Kul hakkının önemi, yaşlılara saygı ve çabalayan ama elinden tutulması gereken insanlara yardım, onun düsturudur.

Hülya Elmalioğlu

Yazıcı Ailesi'nin 6. Evlâdı

1962 yılında, babamın “küçük kara kızı” olarak Yazıcı Ailesi'ne katıldım. Doğduğum gün, Jawa Motosiklet Fabrikası'nın Türkiye'de kurulması için Çekoslovakya'da imza töreni varmış. Babam, o tören münasebetiyle benim doğumumda, annemin yanında olamamış. Bu yüzden evleninceye kadar babamın arkadaşları bana hep, “Jawa” diye hitap ederlerdi.

Tüm çocukluğum boyunca babamı bir kral gibi gördüm; babamın

da benden esirgemediği sevecen tavırları karşısında kendimi daima bir prenses gibi hissettim.

Evet, kral gibi gördüğüm sevgili babamın dur-durak bilmeyen çalışkanlığı ve iş sorumluluğunun önüne hiçbir şey geçememiştir. Böylesine yoğun iş temposuna ve bizlere ayıracak vakti olmamasına rağmen, attığımız her adımdan haberdar olmuştur.

Sevgili annemin yaşam temposunun da, babamdan hiç farkı yoktu. Babam, iş dünyasının gaileleri arasında düzenini kurmak için mücadele ederken, annem de altı çocuğunu büyütebilmek ve eşine huzurlu bir aile ortamı yaratmak için olağanüstü özveride bulunuyordu.

Annemin sevgi ve sabır dolu sakin tavırları, babama her zaman destek olmuştur. Babam da, önemli kararlarına annemi dahil edip “Hanım, sen ne dersin?” diyerek, daima fikrini ve hayır duasını almıştır.

Biz, aile içinde iyi bir ekip çalışmasının örneğini annemizden ve babamızdan öğrendik. Babamın çelik gibi sert görünüşünün ardında anneme olan aşkı, bizlerin de her zaman annemizin gözünün içine bakmamızı sağlamıştır.

Babamın tekrarlanan hatalar karşısında gösterdiği öfke bizleri korkutsa da, iletişimimde bir başkası aracı olmamıştır. Rahatlıkla her şeyi babamla konuşabilirim. Kendisi, gerçek olan her meseleyi bizlerle müzakere eder ve kararını doğrudan yana verir.

BABAM, YERLİ MALI GİYİNMEMİZİ İSTER

Babam, çok inançlı bir insandır. Her zaman, çalışmanın ibadet olduğunu söyler. Kul hakkının önemi, yaşlılara saygı ve çabalayan, ama elinden tutulması gereken insanlara yardım, sevgili babamın düsturudur. Babamız, bu değerlerini bizlere de aşıladığı için mutluyuz.

Çocukluğumda, ailece gerçekleştirdiğimiz seyahatlerde babam bambaşka bir kişi olur, zamanının büyük bir kısmını bize ayırırdı.

Bizimle gezip eğlenmesini, dans etmesini severdi; biz de bundan çok mutlu olurduk ve tatilin bitmesini hiç istemezdik.

Babamız, bizlere alınacak kıyafetlerin yerli malı olması konusunda çok titiz davranırdı. Çocukluk ve yetişme çağımızda, yabancı ülke malları herkes gibi bizlere de çok cazip gelirdi. O yıllarda, babamın yerli mallara karşı duyarlılığına bir mânâ veremezdik. Ama aradan yıllar geçtikten sonra, sevgili babamın tavrını takdir ettim.

Babam, alışverişlerimiz sırasında, pazarlık yapmamızı önerirdi. Hiç unutmuyorum, bir İsviçre seyahatimiz sırasında kayak kıyafeti alacaktık. Babam, “Çocuklar, pazarlık yapmadan almayın!” ikazında bulundu. Kendisi, kaldığımız otelde oturuyordu. Biz gidip pazarlığı yaptık ve muzaffer bir edayla otele döndük. Doğrusu, babam da pazarlıkta muvaffak oluşumuzu işitince, bize “Aferin” dedi. Babamın bu önemli uyarısını, o gün bugün hep dikkate alırım.

BABAM ÖNCE BİZİ BÜYÜTTÜ, ŞİMDİ DE TORUNLARINI...

Aklımın ermeye başladığı tarihten bu yana babam, daima çalışıyor, çalışıyor... Bunca yoğun iş temposu içerisinde, annemizin de büyük desteğiyle bizleri hayata hazırlayan babamızın sevgi ve evlat yetiştirme çemberine yeni halkalar da ekleniyor.

Dün, bizleri severek büyüten babamız, bugün de o sevgisini torunlarıyla paylaşıyor. Onların, okulları, iş hayatları, hatta ve hatta özel konularıyla meşgul olan babam, diyebilirim ki, iletişim kurmak için bize ayıramadığı zamanını şimdi torunlarına ayırabiliyor.

Babam, torunlarının eğitim hayatında başarılı olmasını istiyor; onunla da yetinmiyor, sosyal faaliyetlere katılmalarını ve spor yapmalarını arzu ediyor.

Ailesine olduğu kadar, toplumsal sorunlara da büyük duyarlılık gösteren sevgili babamız, bugün ülkemizin en büyük üç sorunu olan

eğitim, sağlık ve istihdam konularında ciddi emek sarfetmiştir. Kendisi, bu gayretleriyle, sadece bizim değil, pek çok insanın da babası olmuştur.

şimdi, içinde bulunduğum dönemi irdelemek istiyorum. Üniversiteyi Amerika’da yarım bırakıp, Türkiye’ye döndükten sonra eşim ve iki oğlumla klasik ev hayatı yaşıyordum. 8 yıl kadar önce babamın teşviki ile başladığım yöneticilik görevim, dünyaya başka bir pencereden bakmamı sağladı. nce ailemize ait bir sınai işletmenin yönetimini üstlendim. Burada iş hayatını yakından tanıma fırsatını buldum, tecrübe kazandım. Daha sonra Anadolu Grubu şirketlerinden Anadolu Efes, Holding, Isuzu ve elik Motor’da yönetim kurulu yeliğim başladı. Nihayet 2007 başından itibaren yine babamın tavsiye ve teşviki ile tam gün Holding’te çalışmaya başladım.

Amacım; babam ve İzzet zilhan amcamın yarım asır önce kurduğu şirketlerin devamı için katkıda bulunmak, stratejilerini uygulamak, tecrübelerinden yararlanmak ve sevgili babama lâyık olabilmektir. Bana verilen görevin sorumluluğunun bilincindeyim ve bu görevden onur duyuyorum.

Bugün 45 yaşına geldim ama, hâlâ babamın “küçük kara kızı”yım. Bu da, benim, hayat boyu korumaktan zevk duyacağım bir lksm olacaktır.

Anadolu Grubu'nun 57 Yıllık Bayrağını, İkinci Kuşağa Devrettik

Anadolu Grubu'nun temelini 1950 yılında attık. Zaman içinde, Türk iş dünyasının en uzun ömürlü ortaklıklarından birisini oluşturduk. Bu arada şirketlerimizi, profesyonel kadrolara emanet ettik. 2007 Mayıs'ında, Kaptan Köşkü'nü, ailelerimizin ikinci kuşağına devretmeye karar verdik. Benim görevim Tuncay Özilhan'a, İzzet Bey'in görevi ise, İbrahim Yazıcı'ya devredildi.

Hayat, rüzgâr gibi gelip geçti. 80 yıla yaklaşan bir koca ömrün bize sadece acı ve tatlı anıları kaldı diyebilirim.

Doğduk, büyüdük, çalıştık ve yorulduk... Yorgunluğun nasıl giderileceğini düşündük, karşımıza tabiat kanunları çıktı. İşte o kanunlar, bizim için diyordu ki; "Artık köşenize çekilin..."

İzzet Bey'le birlikte durum değerlendirmesi yapıp, bu işyerini ebediyen yönetme lüksümüz olmadığı kanaatine vardıktan sonra, kösemize çekilmeye karar verdik.

57 yıllık ortak aklımızın eseri olan Anadolu Grubu, zaten yıllardan beri profesyonel kadroların yönetimi altındaydı. Biz kurucular, bu Holding'i, kurallar manzumesinde yönetiyorduk. Bugün geldiğimiz noktada gördük ki, artık nöbet değiştirme zamanı gelmiştir.

Biz, birinci kuşağız. Bizi takiben ikinci kuşak, işe hâkim oldu.

Onlar, profesyonel yöneticilerle birlikte kaynaştı ve kendileri de profesyonel kurallar çerçevesinde çalışmaya başladı.

Sevgili Tuncay Özilhan, okumakta olduğunuz kitabımız için yazdığı anılarında, bizlerle birlikte kendisinin de yaşlandığını ifade ediyor. Şüphesiz, o da işin farkında. Çünkü, sırada üçüncü kuşak var...

Yani, Özilhan ve Yazıcı Aileleri'nin üçüncü kuşak fertleri, çok iyi eğitim ve bilgi birikimleriyle, yurt içi ve yurt dışı tesislerimizde çalışıyor, performans kulvarında adeta profesyonellerle yarışıyor.

O halde, birinci kuşak, kulvarı hemen terk etmeli. İkinci kuşak da, önümüzdeki yıllarda kaptan köşkünü devredecekmiş gibi hazırlıklı olmalı...

GÖREVİMİ, TUNCAY ÖZILHAN'A HUZUR İÇİNDE DEVRETTİM

İzzet Bey'le 1950'de başlayan ortaklığımız, daha dün gibi... Zaman, baş döndürücü bir hızla akıp gidiyor. Ona, dur diyemediğimize göre, zamanın şartlarına ayak uydurmaktan başka şansımız kalmıyor.

Geride bıraktığımız 57 yıldan sonra, İzzet Bey'le baş başa verdik ve kendi beynimizde, nöbeti devretmenin psikolojik ortamını hazırladık. Biraz burulduk... Durgunlaştık... Duygusallaştık...

Duygularımızın gönlünü aldık, aklın yolunu seçtik...

14 Haziran 2007 Perşembe günü kamuoyuna yaptığımız bir açıklama ile, aktif iş hayatından çekildiğimizi duyurduk.

Ticari hayatımızın başlangıç noktasından beri İzzet Bey'le birlikte, daima anlayış ve dayanışma prensiplerini ön plânda tutuyorduk. “Ya iknâ et, ya iknâ ol” sözü, bizim prensibimizdi. Bu sayede, Türkiye'nin uzun ömürlü bir ortaklığını yaşattık. Grubun Yönetim Kurulu Başkanlığı, tarafımdan temsil edilirken; İzzet Bey de, Yönetim Kurulu Başkan Vekili sıfatı ile görevini sürdürüyordu.

Yönetim Kurulu Başkanlığı'nı Mayıs 2007'de büyük bir vicdan

huzuru içerisinde, değerli ortağım İzzet Bey'in evlâdı, Grubumuzun İcra Kurulu Başkanı sevgili Tuncay Özilhan'a devrettim.

Tuncay Özilhan, kelimenin tam anlamıyla elimizde büyüdü. Çok iyi bir tahsil hayatından sonra, iş yerimizde tezgâhtarlıktan en üst noktaya kadar her görevde bulundu. İşini sevdi. Ciddiye aldı. Çok da başarılı oldu. Tuncay Özilhan'ın başarısı, Türkiye sınırlarını aştı.

Anadolu Grubu'nun Yönetim Kurulu Başkanlığı'nı Tuncay Özilhan'a, ortağımın evlâdı olduğu için değil, bu işi lâıyıkı ile yapacağına kanaat getirdiğim için devrettim.

Bu arada, Anadolu Grubu'nun Yönetim Kurulu Başkan Vekilliği görevine de yeğenim İbrahim Yazıcı'nın getirilmesini uygun gördük.

Kısacası, Anadolu Grubu'nun birinci kuşağı, 57 yıllık bir maratondan sonra, koşu pistinden tribünlere çekildi. Şimdi, büyük yarışımızı, ikinci kuşak sürdürecektir. Biz de, onların bu uzun soluklu yarışını, gururla ve heyecanla seyredeceğiz.

HAYATTA HIÇBİR ŞEY, BÂKİ DEĞİLDİR

İş hayatımın bu önemli sayfasını kapatırken, kamuoyuna yaptığım açıklamayı da bu anılar kitabımın son sayfalarına almak istiyorum.

İşte veda mesajım:

14 Haziran 2007

Değerli Çalışanlarım,

Ticaret hayatımda 60 yıla yakın bir süreyi geride bıraktıyorum.

Kıymetli ortağım İzzet Bey ile birlikte Mısır Çarşısı'nın yukarısında sahip olduğumuz ilk dükkan ile başlayıp; günümüzde geniş bir coğrafyada ürün ve hizmet üreten, çok uluslu şirketlerle işbirliği içinde gelişen, büyüyen bir yapıya sahip Anadolu Grubu ile gurur duyuyorum.

Profesyonel bir yapı içinde kurumsallaşmaya inanarak, insan kaynağına önem vererek, küresel bir Grup haline gelmiş olmaktan son derece memnunum.

Bu gelişmede emeği geçen herkese şükranlarımı sunuyorum.

Huzurluyum ve geleceğe güvenle bakıyorum.

Artık yapmam gerekenin gelişmeleri yakından takip ederek, tecrübem ile destek vermek olduğuna inanıyorum.

Bu düşünce ve inançla, Anadolu Grubu ve Şirketlerinde sürdürmekte olduğum Yönetim Kurulu Başkanlığı görevimden çekiliyorum.

Görevimi, Grubumuzun İcra Başkanı Tuncay Özilhan'a bırakıyorum.

Anadolu Grubu'nun kanunlara ve ticaret yapmanın kurallarına uyan, toplumun değer yargılarına önem veren anlayışının daima süreceğini; bütün yönetici ve çalışanlarımızın, kişisel ve kurumsal tüm sorumluluklarını hep olduğu gibi yerinde ve zamanında yerine getireceğini biliyorum.

Sevgi ve saygılarımla,

Kâmil Yazıcı

AİLE ŞİRKETLERİMİZİ DE ALI ŞANAL YÖNETECEK

Anadolu Grubu'ndaki görevimi devrettikten sonra, iş hayatımın öteki sayfalarını da gözden geçirdim. Bu arada, Yazıcı Ailesi'nin şirketler topluluğunu da yeniden yapılandırmam gerektiği kanaatine vardım.

Anadolu Grubu'nda, kurallarımız çok katı idi. Çalışana ve hak edene görev veriyorduk. Bunun, çok faydasını gördük. Aynı prensibi, aile şirketimiz olan "Kâmil Yazıcı Yönetim ve Danışma A.Ş."de de uygulamaya koyuldum. Bu şirketteki Yönetim Kurulu Başkanlığı görevimi de, bir profesyonel yöneticiye devretme kararımı hayata geçirmem gerekiyordu.

1970 yılının ilk günü, gencecik bir maliyeci olarak Anadolu Grubu'na giren ve geçen zaman içerisinde çalışma hayatında büyük başarı gösteren, bizlerin güvenini kazanan, şirketlerimizde Yönetim Kurulu Üyeliği görevlerinde bulunan Ali Şanal'ı, önce Umumi Vekillliğime, daha sonra da, 11 Haziran 1997'den beri faaliyet gösteren "Kâmil Yazıcı Yönetim ve Danışma A.Ş."nin Yönetim Kurulu Başkanlığı'na getirdim. Yüksek ahlâkı ve iş disipliniyle daima takdirlerimizi kazanmış bulunan Ali Şanal, artık Yazıcı Ailesi'nin şirketler topluluğunun da profesyonel yöneticisi olacak.

Gerek Anadolu Grubu ve gerekse Yazıcı Şirketler Topluluğunda, çok değerli kişiler görev yapıyor. Özellikle Anadolu Grubu'nun kıtalara yayılmış bulunan işyerlerinde çalışan tüm elemanlarımız biliyor ki, başarılı olan, hak ettiği mevkilere geliyor.

İş yerlerimizde, çalışmanın ve başarının ödülünü alan iki ayrı şahsiyeti burada örnek olarak göstermek istiyorum. Bunlardan birincisi, sevgili Tuncay Özilhan'dır.

Tuncay Özilhan, bugün Holdingimizin Başkanıdır. Şu hususu özellikle belirtmek istiyorum ki; Tuncay Özilhan, bu makama, fazlasıyla hak ettiği için getirilmiştir.

Ali Şanal da, Anadolu Grubu'ndaki 38 yıllık çalışma hayatında verdiği büyük karakter imtihanı ve iş performansı sayesinde ailemizin güvenini kazanmış, şirketlerimizin yönetimi kendisine emanet edilmiştir. Bu örneklerden de görüldüğü gibi, gerek Anadolu Grubu, gerekse Yazıcı Şirketler Topluluğunda, başarılı olan her kişi, böyle makamlara gelmeye adaydır.

Anılarımın 78 yıllık bölümünü burada noktalamak istiyorum. Bu, bir hayat hikayesi idi. Sayfalar boyunca, o hayatın acı ve tatlı yanlarını anlatmaya çalıştım. Aslında, bugüne kadar daima sürekli bir saadet peşinde idim. Çünkü, huzurlu bir yaşamın saadetten ibaret olduğunu anladım. Onun değeri, uzun yaşamakla değil, iyi yaşamakla artacaktı...

78 YILLIK ANILARIMA, BİR ŞİİRLE VEDA EDİYORUM

Aksaray'ın saygın ailelerinden, güzide hemşehrim, sevgili Tahir Perek, benim için güzel bir şiir yazmış. Okudum, duygulandım. Acaba, bu güzel sözleri hak ettim mi, diye düşündüm. Eğer hak etmişsem, ne mutlu bana...

Anılarımı, Tahir Perek'in bu şiiri ile bitiriyorum.

*Kader diye söylenip, oturup durmadı,
Azim ve hirsına aslâ gem vurmadı.
Kolayı herkes yapar, o hep zoru seçti,
Uzun ince yolları, bir çırpıda geçti.*

*Aksaray'da yoğrulup, İstanbul'da pişti,
Başarı şerbetini kana kana içti.
O da ona yetmedi, sınırları aştı,
Gücüne güç katıp, hem köpürdü, hem taşıtı.*

*Hakka ve hukuka daima özenle uydu,
Çalıştı, çalışana her zaman saygı duydu.
Ahlâk ve fazileti kendi kanından aldı,
Zor günlerinde vakurla ayakta kaldı.*

*"Kâmil Yazıcı" adı yurtta efsane oldu,
Başarı, sevgi olup, gönüllere doldu.
Ceddi, O'nu görüp, huzur içinde uyuyor,
Aksaray, her zaman onunla gurur duyuyor.*

*Tahir Perek
İstanbul, 2004*

KÂMİL YAZICI KRONOLOJİSİ

20 Nisan 1929	Aksaray'da dünyaya geldi.
1943	Annesi Naciye Yazıcı vefat etti.
14 Kasım 1946	Suzan Yazıcı ile evlendi.
1948	İlk evlâdı Hidayet dünyaya geldi; henüz 1 yaşında iken vefat etti.
Ekim 1949	Vatanî görevini yapmak üzere silah altına alındı.
1949	İstanbul'da, 57 yıllık ortağı İzzet Özilhan'la tanıştı.
20 Temmuz 1949	Fazilet Yazıcı, Aksaray'da dünyaya geldi.
2 Nisan 1952	Gülten Yazıcı, Aksaray'da dünyaya geldi.
Mayıs 1952	İzzet Özilhan'la ortak iş hayatı başladı.
29 Ekim 1952	Evini İstanbul'a taşıdı.
29 Kasım 1953	Osman Yazıcı, İstanbul'da dünyaya geldi.
24 Mayıs 1959	Gülşen (Yazıcı) Bilgiç, İstanbul'da dünyaya geldi.
26 Şubat 1960	Çelik Motor Şirketi kuruldu.
12 Ocak 1961	Nilgün Yazıcı, İstanbul'da dünyaya geldi.
6 Ağustos 1962	Hülya (Yazıcı) Elmalioğlu, İstanbul'da dünyaya geldi.
Ağustos 1962	Çekoslovakya devlet sanayi kuruluşu ile, Jawa Motosikletleri'nin Türkiye'de montajı için anlaşma yapıldı.
11 Ocak 1965	Çelik Montaj Şirketi kuruldu.
1965	Jawa Motosikletlerinin üretimi başladı.
1966	Skoda Kamyonetlerinin üretimi başladı.
05 Aralık 1966	Erciyas Biracılık ve Malt Sanayii Şirketi kuruldu.
18 Mayıs 1967	Ege Biracılık ve Malt Sanayii Şirketi kuruldu.
22 Temmuz 1967	Adel Kalemcilik Şirketi kuruldu.

1967	Yaşamında önemli bir yer oluşturan Çekoslovakya'daki Karlovy Vary Kaplıcaları'na ilk ziyaretini gerçekleştirdi.
15 Temmuz 1969	Nasaş Alüminyum Sanayii A.Ş. kuruldu.
29 Temmuz 1969	Adel Kalem, üretime başladı.
Eylül 1969	"Efes Pilsen" markasıyla bira üretimine başlandı.
10 Eylül 1969	Güney Biracılık ve Malt Sanayii A.Ş. kuruldu.
29 Kasım 1969	Anadolu Endüstri Holding kuruldu.
6 Mart 1970	Ağabeyi Mustafa Yazıcı vefat etti.
1971	Çelik Montaj Motor Fabrikası üretime başladı.
25 Mayıs 1973	Nasaş Alüminyum Sanayii A.Ş. üretime başladı.
2 Haziran 1976	Efes Pilsen Spor Kulübü kuruldu.
30 Aralık 1976	Yazıcılar Otomotiv ve Gıda Yatırım Pazarlama A.Ş. (Yazıcılar Holding) kuruldu.
30 Temmuz 1977	Güney Biracılık ve Malt Sanayii A.Ş. üretime başladı.
2 Mayıs 1979	Anadolu Biracılık ve Malt Sanayii A.Ş. (Çumra) kuruldu.
16 Kasım 1979	Anadolu Vakfı kuruldu.
26 Haziran 1980	Anadolu Otomotiv Sanayi A.Ş. kuruldu.
22 Mayıs 1982	Babası Hacı Mehmet Yazıcı vefat etti.
Temmuz 1984	Isuzu kamyon üretimine başlandı.
14 Haziran 1984	Bira satışlarının kısıtlanmasına ilişkin yasal düzenleme yürürlüğe girdi.
1985	Anadolu Biracılık Malt ve Gıda Sanayii A.Ş. üretime başladı.
3 Nisan 1986	Isuzu-Itochu-Anadolu Endüstri Holding arasında ortaklık başladı.
1986	Çelik Motor, Vaz-Lada firmasıyla distribütörlük anlaşması imzaladı.
1988	Nasaş Alüminyum Şirketi devredildi.

1991	Eşi Suzan Yazıcı ile birlikte Umre'ye gitti.
17 Nisan 1992	Honda Otomobil Şirketi ile ortaklık kuruldu.
Ocak 1993	ABD'de by-pass ameliyatı geçirdi.
1994-1995	Güney Rusya, Azerbaycan, Kazakistan ve Kırgızistan'da Coca Cola şirketleri kuruldu.
24 Aralık 1995	Anadolu Otomotiv Sanayii A.Ş., unvan değişikliğine giderek, "Anadolu Isuzu" adını aldı.
Mart 1996	Anadolu Grubu, Alternatif Bank'ı satın alarak finans sektörüne girdi.
1995-1996	Yurt dışı Coca Cola şirketleri faaliyete geçti.
Ağustos 1996	Türkiye Coca Cola ortaklığı başladı.
2 Nisan 1997	Ağabeyi Nuri Yazıcı vefat etti.
11 Haziran 1997	Kamil Yazıcı Yönetim ve Danışma A.Ş. kuruldu.
17 Şubat 2000	Yazıcılar Holding halka açıldı.
26 Haziran 2000	4 bira ve malt şirketi, Anadolu Efes Biracılık ve Malt Sanayii A.Ş. unvanı altında birleşti.
2001	Çelik Motor, Kia otomobil ve hafif ticari araçlarının Türkiye Distribütörlüğünü üstlendi.
Mayıs 2002	Honda ile ortaklık sona erdi.
2003	Anadolu Isuzu, Avrupa Birliği'ne otobüs ihracatına başladı.
18 Ocak 2005	Samsung ile Distribütörlük Anlaşması imzalandı.
12 Şubat 2005	Anadolu Sağlık Merkezi açıldı.
2005	Eşi Suzan Yazıcı ile birlikte Hac ziyaretinde bulundu.
Mayıs 2005	McDonald's Türkiye lisansörlüğü alındı.
Mayıs 2007	Anadolu Endüstri Holding Yönetim Kurulu Başkanlığı ile çeşitli şirketlerin Yönetim Kurullarındaki görevini devrederek, aktif iş hayatından çekildi.

A

Ak, Enver, 128
Aker, Yahya, 169
Aksoy (Özilhan) Tülay, 158-9
Akyol, Selahattin, 105
Altındağ, Perihan, 67
Arcayürek, Cüneyt, 20
Astor, John, 69
Atatürk, Mustafa Kemal, 9, 34, 91, 133, 142, 147-8, 152
Ayla, Safiye, 67
Aytaç, Aydın, 170
Aytaç, Zeki, 140-1

B

Barlas, Mehmet, 92-3
Bayar, Celâl, 134
Baysal, Mümtaz, 78
Bilgiç, Ahmet, 172
Bilgiç (Yazıcı), Gülşen, 72, 171-2, 186
Bilgiç, Hidayet, 172
Bilgiç, Fahrettin, 172, 187
Bilgiç, Saadettin, 138
Bonaparte, Napolyon, 110

C

Cankurtaran, Emin, 109
Cansen, Ege, 96, 105
Coşkun, Ahmet, 37

Ç

Çevik, Beliz, 172
Çevik, Deha, 172
Çevik, Üstün, 172
Çiftkurt, Sabri, 135

D

Demirel, Süleyman, 77, 83, 87-8, 94, 108, 131-2, 136-8, 140, 142, 160
Doğan, Aydın, 111, 114-5

E

Eczacıbaşı, Nejat, 128-9
Elal, Namık, 88
Ellialtı, İhsan, 66, 112
Elmalloğlu, Hakkı, 173, 196
Elmalloğlu (Yazıcı), Hülya, 72, 171, 173, 187, 193
Elmalloğlu, Mahmut, 173, 196
Elmalloğlu, Mehmet, 173, 196
Erbakan, Necmettin, 142
Ercan, Bektaş, 129
Ercan, Tevfik, 129, 138, 142
Erdoğan, Recep Tayyip, 99
Ersöz, Adnan, 96-8
Evren, Kenan, 97, 111, 113-4, 131, 141

G

Gandi, Mahatma, 111
Gökçeli, Hüseyin, 73
Gürsel, Cemal, 136

H

Has, Kadir, 129, 130
Has, Kemal, 117
Horozoğlu, Kâmil, 161
Hürkuş, Vecihi, 20
Hüsnüoğlu, Ahmet, 72

İ

İnönü, İsmet, 133-6, 142
İpeker, Ahmet, 128

K

Kamhi, Jak, 138
Kandur, Mustafa, 30
Karaağaç, Hasan, 78
Karagöz, Burhan, 98, 105-6
Kavala, Mehmet, 82
Kenan, Yusuf, 152

Kent, Aydın, 86
 Kent, İhsan, 77, 82, 86
 Kibar, Asım, 109
 Kibar, Osman, 87
 Kiper, İbrahim, 17, 32-3, 41
 Kocaömer, Cahit, 109, 128, 139
 Koç, Vehbi, 82, 85, 93, 99, 127, 140
 Koçman, Sıtkı, 142
 Koraltan, Refik, 134
 Köprülü, Fuat, 134
 Kurdaş, Kemal, 23, 78, 93, 96-7, 119
 Kuşçulu, Nuh, 24-5, 27, 102-5, 140-1

M

Menderes, Adnan, 134-5, 142, 160
 Miskavi, Nâzım, 30
 Müezzinoğlu, Ziya, 84-5
 Müren, Zeki, 67

N

Nemlizâde, Mithat, 65
 Nemlizâde, Nihat, 65

O

Otyam, Fikret, 17-9, 26-8
 Otyam, Filiz, 25, 27
 Otyam, Nedim, 18
 Otyam, Vâsıf, 18, 20, 25

Ö

Özal, Turgut, 81, 91-3, 97, 101, 105, 108,
 113-4, 123, 128, 131, 138-9, 140-2,
 160
 Özalp, Kâzım, 167
 Özbil, İbrahim, 72
 Özdilek, Fahri, 135-6
 Özgörkey, Nevzat, 88
 Özillhan, İzzet, 61, 64-5, 67-9, 70-5, 83-4,
 86, 88, 90, 95-6, 102, 111, 116, 119,
 120-1, 123-4, 151, 155-9, 160-4, 167,
 173, 183, 185, 196-9
 Özillhan, Tuncay, 96, 105, 116, 123, 155,
 157, 183, 197-9, 200-1

Özillhan, Türkân, 157-9, 173
 Özillhan, Vesile, 124

P

Perek, İbrahim, 33-4
 Perek, Faruk Zeki, 39, 49
 Perek, Tahir, 202
 Pırılı, Hasan, 172
 Pırılı, Mehmet, 173
 Pırılı, Yıldız, 173
 Polat, Ali, 69
 Polatkan, Hasan, 135

S

Sabancı, Erol, 109
 Sabancı, Sakıp, 93, 127-8, 139, 182
 Senar, Müzeyyen, 67
 Sultan Mehmet, Fatih, 38
 Sultan Süleyman, Kanunî, 39
 Sunalp, Turgut, 141

Ş

Şanal, Ali, 78, 95-6, 105, 201
 Şenocak, İbrahim, 96-8

T

Tanju, Sadun, 22
 Tatlıpınar, Taki, 21
 Tekinalp, Ünal, 96
 Tokpınar, Metin, 115
 Topbaş, Eymen, 102-3
 Topbaş, Mustafa, 102-3
 Topbaş, Sabahattin, 102-3
 Turgut, Avni, 78
 Tümer, Nejat, 113-4
 Türkeş, Alparslan, 142

U - Ü

User, Lale, 172
 Üçyıldız (Coşkun), Kadir, 27
 Ülker, Sabri, 102-3, 109, 110

Y

- Yaşar, Selçuk, 87
 Yazıcı, Dudu, 42, 47, 52-4, 58
 Yazıcı, Mahmut, 46-7, 52-4, 56-7
 Yazıcı, Hacı Mehmet, 11-7, 28-9, 30-3, 37, 41-3, 45-6, 48, 53-4, 56-9, 60, 62-3, 70-1, 73-5, 83-4, 89, 101, 131, 144, 154, 166-7, 171
 Yazıcı, Hidâyet, 49, 60, 72, 166, 185
 Yazıcı, Fazilet, 49, 60, 62-3, 68, 70-2, 158, 166, 171-2, 174, 187
 Yazıcı, Gülten, 70-2, 158, 166, 171-2, 174, 178, 187
 Yazıcı, İbrahim, 197, 199
 Yazıcı, Lara, 172
 Yazıcı, Mustafa, 15-6, 29, 30-2, 48, 58-9, 62-3, 70-1, 74-5, 86, 90, 124, 135, 154, 180, 184-5, 190
 Yazıcı, Naciye, 11-2, 15, 17, 28, 33-4, 36, 154
 Yazıcı, Necmiye, 15-6, 45, 55, 59
 Yazıcı, Nilgün, 72, 170-3, 187, 190
 Yazıcı, Nuri, 15-6, 29, 30, 32, 48, 58-9, 62-5, 70-1, 73-5, 77, 86, 90, 154, 161-2, 172, 174, 180, 184-5, 190

- Yazıcı, Okan, 172
 Yazıcı, Osman (Kâmil Yazıcı'nın kardeşi), 15
 Yazıcı, Osman (Kâmil Yazıcı'nın oğlu), 32, 72, 158, 168, 170-2, 174, 179, 181, 187
 Yazıcı, Suzan, 28, 42-9, 51, 62-3, 68, 70-2, 89, 151-5, 159, 165-6, 175, 177-8, 181, 183-7, 189, 190-5
 Yazıcı, Suzan (Kâmil Yazıcı'nın torunu), 172
 Yazıcı, Süleyman Kâmil, 12, 19, 20-8, 33-7, 51-9, 60, 75, 156-9, 160-4, 166-9, 170-1, 173-9, 180-9, 190-6
 Yazıcı, Süleyman Kâmil, (Kâmil Yazıcı'nın torunu), 172
 Yazıcı, Vahit, 172, 180
 Yazıcı, Zeynep, 172
 Yılmaz, Mesut, 142,
 Yüceses, Hamiyet, 67

Z

- Zorlu, Fatin Rüştü, 135

Ortak Akıl

Bugün, geride bıraktığım 78 yılı düşünüyorum da, o yılları dolu dolu yaşayarak geldiğimi gönül rahatlığı içerisinde söyleyebiliyorum. Geride bıraktığım zaman dilimi, doğrusu az bir süre değil... Bir asrın üç çeyreği... İnsanlar, yaşadıkları döneme "hayat" diyorlar. Onu, kimileri yaz yağmuruna benzeterek kısalığından şikayet ediyor, kimileri de "Hayat, hayâl dokuyan bir tezgâhtır." diyor.

Anılarımda, öncelikle henüz 17 yaşında iken oluşan "ortak akıl"ı anlatıyorum. Öyle ya, 1946 yılında sevgili eşim Suzan Yazıcı ile hayatımızı birleştirdiğimizde, kutsal aile yuvamızı işte o "ortak akıl"la yönetmeye başladık. 1950 yılında da yine bir başka ortak akıl, iş hayatımın rehberi oldu. Değerli ortağım

Sayın İzzet Özilhan'la kurduğumuz iş ortaklığı, 57 yıl boyunca "ortak akıl"la yönetildi ve bugün gurur duyduğumuz bir noktaya geldi.

KÂMİL YAZICI

ISBN 978-605-63486-0-0

9 786056 348600